

172527

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hüsniye AKILLI

EKOTURİZMİN SOSYO KÜLTÜREL, EKONOMİK, YÖNETSEL VE ÇEVRESEL

ETKİLER BAKIMINDAN İRDELENMESİ; ANTALYA KÖPRÜLÜ

KANYON MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ

Danışman

Doç.Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2004

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doc. Dr. Gülser Kayır *Gülser*
Üye (Danışmanı) : Doc. Dr. Gülser Kayır *Gülser*
Üye : Yrd. Doç. Dr. Erol Eser *Erol Eser*
Üye : Yrd. Doç. Dr. Can Köksal *Can Köksal*
Üye :

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

17.12.2004

Prof. Dr. Nevzat Çevik
Prof. Dr. Nevzat ÇEVİK
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	iv
ŞEKİLLER VE FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	vi
HARİTALAR	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
ÖZET (TÜRKÇE)	ix
ÖZET (YABANCI DİL)	xi
ÖNSÖZ	xiii
GİRİŞ	1
Araştırmanın Konusu	1
Araştırmanın Amacı	1
Araştırmanın Kapsamı	2
Kuramsal Çerçeve	3
Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın Seçilme Nedeni	3
Araştırma Evreni	3
Araştırma Örnekleme	4
Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler	4
Araştırmanın Varsayımı	5
Araştırma Yöntemi ve Tekniği	5
Araştırmanın Sağlayacağı Katkılar	6
1 TURİZM	7
1.1 Turizmin Tarihsel Gelişimi	7
1.1.1 İlkçağda Turizm	7
1.1.2 Ortaçağda Turizm	9
1.1.3 Rönesans Döneminde Turizm	10
1.1.4 Endüstri Devrimi'nden 20. Yüzyıla Turizm	10
1.1.5 20. Yüzyılda Turizm	13
1.2 Turizmin Tanımı ve İçeriğine Farklı Bakışlar	15
1.2.1 Ekonomik Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar	16
1.2.2 Sosyal ve Psikolojik Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar	17
1.2.3 Kurumsal Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar	17
1.2.4 Örgütler Tarafından ve Bilimsel Bakış Açılıyla Verilen Tanımlamalar	18
1.3 Turizm Türleri	19
1.3.1 Turistin Geldiği Yere Göre	19
1.3.2 Katılan Kişi Sayısına Göre	19
1.3.3 Katılanların Yaşlarına Göre	20
1.3.4 Katılanların Amaçlarına Göre	20
1.4 Turizm Çevre İlişkisi	22
1.5 Tarihsel Süreçte Turizm Çevre İlişkisi	23
1.6 Ekolojik Çevreye Etki	25
1.7 Turizm ve Çevre İlişkisine Kuramsal Bakışlar	28
1.8 Kitle Turizminden Ekoturizme	29
2 EKOTURİZM	32
2.1 Tanımı	32
2.2 Ekoturizmin Amacı	36
2.3 Ekoturizm Türleri	36
2.4 Ekoturizmin İlkeleri	37

2.4.1	Ekoturizmin Çevresel Nitelikli İlkeleri	37
2.4.1.1	Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi.....	37
2.4.1.2	Çevre İçin Eğitim Verilmesi	38
2.4.1.3	Ekolojik Değerlere Duyarlı Turizm Tesislerinin Kurulması	38
2.4.1.4	Ekosistemlere Duyarlı Ulaşım Sistemlerinin Kurulması	40
2.4.1.5	Taşıma Kapasitesinin Saptanması	41
2.4.1.6	Bölgeleme (Zonlama) Sisteminin Uygulanması	42
2.4.2	Ekoturizmin Ekonomik Nitelikli İlkeleri	43
2.4.2.1	Turistik Bölgelerdeki Turizm Şirketleri, İşletmeler, Tur Operatörlerinin Duyarlılık Geliştirmesi.....	43
2.4.2.2	Sürdürülebilir Ürün Geliştirme ve Pazarlama	44
2.4.3	Ekoturizmin Sosyo Kültürel Nitelikli İlkeleri.....	44
2.4.3.1	Halk Katılımının Sağlanması	45
2.4.3.2	Yerel Kültürel Öğelerin Kullanılması.....	46
2.4.4	Ekoturizmin Yönetmelik Nitelikli İlkeleri	46
2.4.4.1	Ekolojik İlkelerle Dayalı Planlamanın Yapılması	47
2.4.4.2	Uzun Vadeli İzleme ve Denetlemenin Gerçekleştirilmesi.....	48
2.4.4.3	Tüm Kurum ve Kurumlarla İşbirliğinin Sağlanması	48
2.5	Ekoturizmde Belgelendirme.....	48
2.6	Ekoturizme Yönelik Eleştiriler ve Kaygılar	50
2.6.1	Ekoturizmin Pazarlama Aracı Olarak Kullanılması.....	50
2.6.2	Ekoturizmin Doğal Alanlara ve Değerlere Olumsuz Etkisi	52
2.6.3	Ekoturizmin Yerel Kültüre Olumsuz Etkisi	52
2.6.4	Ekoturizmin Yerel Halka Fayda Sağlamaması	53
2.7	Dünya Ekoturizm Zirvesi ve Quebec Deklarasyonu	53
2.7.1	Dünya Ekoturizm Zirvesi	53
2.7.2	Quebec Deklarasyonu	56
2.7.2.1	Hükümetlere Öneriler	56
2.7.2.2	Özel Sektöre Öneriler	58
2.7.2.3	Sivil Toplum Kuruluşları, Dernekler, Akademi ve Araştırma Kurumlarına Öneriler	59
2.7.2.4	Hükümetlerarası Örgütler, Uluslararası Mali Kuruluşlar ve Gelişmeye Yardımcı Ajanslara Öneriler.....	60
2.7.2.5	Yerel Topluluklara ve Belediyelere Öneriler.....	61
3	DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE EKOLOJİK AÇIDAN KORUNAN ALANLAR SİSTEMİ	62
3.1	Dünyada Korunan Alanlar ve Koruma Olgusu	62
3.2	Ülkemizde Korunan Alanlar Sistemi	68
3.3	Korunan Alanlarımız ve Sorunlar	74
4	KÖPRÜLÜ KANYON MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ	77
4.1	Milli Park Olarak İlanı ve Alanı	77
4.2	Doğal Değerleri	80
4.2.1	Topografya Çeşitliliği, Morfolojik, Jeolojik, Jeomorfolojik, Hidrojeolojik Özellikleri	80
4.2.1.1	Konglomera Oluşumu	81
4.2.1.2	Kanyon (Krallar Kanyonu) oluşumu	81
4.2.1.3	Adam Kayalar.....	82
4.2.1.4	Bozburun Dağı.....	82
4.2.1.5	Selge Antik Tarlaları	83
4.2.1.6	Köprü Çayı.....	83
4.2.1.7	Pınarlar	84
4.2.1.8	Çeşmeler ve Çukurlar.....	84

4.2.1.9	Sarnıçlar.....	84
4.2.1.10	Yaylalar.....	84
4.2.1.11	Mağaralar	85
4.2.1.12	İklimi.....	85
4.2.1.13	Flora ve Faunası.....	86
4.3	Kültürel Değerleri.....	88
4.3.1	Selge Antik Kenti.....	89
4.3.2	Oluk Köprü	90
4.3.3	Bügrüm Köprü.....	90
4.3.4	Yarık Köprü.....	90
4.3.5	Yer Köprü	90
4.3.6	Selge Kenti Kuzey Su Yolu	91
4.3.7	Selge Kenti Güney Su Yolu.....	91
4.4	İdari Yapısı ve Yönetel Durumu.....	91
4.5	Sosyo Ekonomik Durum ve Kaynak Kullanımı	93
4.5.1	Demografik Özellikler	93
4.5.2	Ekonomik Etkinlikler	94
4.5.2.1	Tarım.....	94
4.5.2.2	Hayvancılık	95
4.5.2.3	Turizm.....	95
4.5.2.3.1	Misafir Sayısı ve Gelir Kaynakları	96
4.5.2.3.2	Rafting Uygulamaları.....	97
4.5.2.3.2.1	Avrupa’da Rafting.....	98
4.5.2.3.2.2	Avusturya Yasal Kriterleri	99
4.5.2.3.2.3	Türkiye’de Rafting	100
4.5.2.3.2.4	Köprülü Kanyon Milli Park’ında Raftingin Geçmişi.....	104
4.5.2.4	Kekik, Kestane, Ceviz Toplayıcılığı ve Arıcılık	105
4.5.2.5	Yaylacılık	106
4.5.2.6	Ekonomik Sorunlar ve Şehir Dışında İşçilik	106
4.6	Örgütlenme Biçimleri	106
4.7	Köprülü Kanyon Milli Parkı’nda Sorunlar.....	107
5	KÜRESEL ÇEVRE FONU (GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY-GEF) VE KÖPRÜLÜ KANYON MİLLİ PARKI’NDA SÜRDÜRÜLEN TÜRKİYE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE DOĞAL KAYNAK YÖNETİMİ PROJESİ.....	113
5.1	Türkiye ve Küresel Çevre Fonu –Gef	115
5.2	Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi	115
5.2.1	Projenin Ortaya Çıkışı.....	115
5.2.2	Genel Olarak Projenin İçeriği	116
5.2.3	Anahtar Başarı Göstergeleri ve Değerlendirme	116
5.2.4	Projenin Ekoturizmle Bağlantısının Ortaya Konulması	117
6	ANKET UYGULAMASI VE SONUÇLAR.....	120
6.1	Köprülü Kanyon Milli Parkı’nda Yerel Halkla Yapılan Anket Uygulaması, Verileri, Bulguları ve Değerlendirilmesi	120
6.2	Köprülü Kanyon Milli Parkı’ndaki Turizm Seyahat Acentalarına Yönelik Anket Uygulaması, Verileri, Bulguları ve Değerlendirilmesi	139
6.3	Köprülü Kanyon Milli Parkı, Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi’nin Yürütücüleriyle Görüşme	147
6.4	Antalya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü ile Görüşme.....	153
	SONUÇ.....	155
	KAYNAKÇA.....	160
	EKLER.....	166

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Dönemsel Olarak Çevre ve Turizmin Kazandığı Boyutlar	24
Tablo 2.1 Ekoturizm Üzerine Tanımlar	35
Tablo 2.2 Avrupa'nın Korunan Alanları İçinde ve Civarında Sürdürülebilir Turizm İçin Önerilmiş Zonlar	42
Tablo 3.1 Bazı Ülkelerde Koruma Alanlarının Ülke Alanlarına Oranları	66
Tablo 4.1 Köprülü Kanyon'da Aylara Göre Ortalama Sıcaklıklar	86
Tablo 4.2 Sahada Yer Alan Floradan Örnekler.....	87
Tablo 4.3 Sahada Yaşayan Faunadan Örnekler	88
Tablo 5.1 GEF Üye Ülkeleri.....	114
Tablo 6.1 Köylerde Yapılan Anket Sayıları	120
Tablo 6.2 Ankete Katılanların Cinsiyet Bakımından Dağılımı	120
Tablo 6.3 Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	120
Tablo 6.4 Ankete Katılanların Doğum Yerleri	121
Tablo 6.5 Ankete Katılanların Doğum Yeri Türlerine Göre Dağılımı.....	121
Tablo 6.6 Ankete Katılanların Kaç Yıldır Köyde Yaşadığı.....	121
Tablo 6.7 Ankete Katılanların Öğrenim Durumları.....	122
Tablo 6.8 Ankete Katılanların Mesleki Durumları.....	122
Tablo 6.9 Ankete Katılanların Köylerdeki Arsa Sahipliği Durumu Konusunda Belirttikleri	124
Tablo 6.10 Konutların Barınma Koşulları.....	125
Tablo 6.11 Ankete Katılanların Köylerin Genel Geçim Kaynakları Konusunda Belirttikleri	126
Tablo 6.12 Ankete Katılanlara Göre Köylere En Fazla Parasal Kazanç Sağlayan Etkinlik	126
Tablo 6.13 Ankete Katılanların Aylık Ortalama Gelirleri	127
Tablo 6.14 Ankete Katılanların Turizmden Gelir Sağlayanların Ne Tür İşler Yaptıkları Konusunda Belirttikleri	127
Tablo 6.15 Ankete Katılanlara Göre Köylere Gelen Turistlerin Parasal Katkısının Olup Olmadığı	128
Tablo 6.16 Ankete Katılanlara Göre Rafting Şirketlerinin Köy Halkına Önemli İş Olanacağı Sağlayıp Sağlamadığı	128
Tablo 6.17 Ankete Katılanlara Göre Mevcut Turizm Etkinliklerinin Park Çevresine Olumsuz Etkisinin Olup Olmadığı	128
Tablo 6.18 Ankete Katılanlara Göre Köylerde Hangi Çevresel Sorunların Olduğu.....	129
Tablo 6.19 Ankete Katılanlara Göre KPMM'de Sürdürülen Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nden Köylünün Haberdar Olup Olmadığı ...	130
Tablo 6.20 Ankete Katılanlara Göre Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Hakkında Köylünün Tutumunun Ne Yönde Olduğu.....	130
Tablo 6.21 Ankete Katılanlara Göre Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesine Köylünün Dahil Olmak İsteyip İstemeyeceği.....	130
Tablo 6.22 Ankete Katılanlara Göre Turizm Yeni Meslekler ve Daha Fazla Parasal Getiriler Sağlıyor Olsa Köy Halkının Hayvancılık ve Tarımı Bırakıp Bırakmayacağı.....	131
Tablo 6.23 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Milli Park Yönetimine Karşı Tutumunun Ne Yönde Olduğu	132
Tablo 6.24 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Milli Park Yönetimi'ne Karşı Tutumunun Nedeninin Ne Olduğu	132

Tablo 6.25 Köye Özgü Kültürel Değerler.....	133
Tablo 6.26 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 1. Sırada Belirtilenler	133
Tablo 6.27 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 2. Sırada Belirtilenler	134
Tablo 6.28 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 3. Sırada Belirtilenler	134
Tablo 6.29 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 1. Sırada Belirtilen Sorunlar	135
Tablo 6.30 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 2. Sırada Belirtilen Sorunlar	136
Tablo 6.31 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 3. Sırada Belirtilen Sorunlar	136
Tablo 6.32 Ankete Katılanların Köy için Devletten Talep Ettikleri.....	137
Tablo 6.33 Ankete Katılanlara Göre Turizm Nedeniyle Hangilerinde Olumsuz Değişiklikler Olduğu	137
Tablo 6.34 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Maddi Kazanç Sağladığı için Turizmin Neden Olduğu Çevresel ve Sosyal Bozulmaların Hoşgörülmesi Düşüncesine Katılıp Katılmayacağı.....	138
Tablo 6.35 Köprülü Kanyonda Rafting Yaptıran Acentaların Hizmet Süreleri Konusunda Belirttikleri	139
Tablo 6.36 Acentaların Yöreye Sağladığı Katkılar.....	139
Tablo 6.37 Acentaların Turizm Amaçlı Arazi Tahsis Edilmesi Durumunda Nasıl Değerlendirecekleri Konusunda Belirttikleri.....	140
Tablo 6.38 Acentaların Misafirlere KKMP ile İlgili Verdikleri Ön Bilgiler.....	141
Tablo 6.39 Acentaların Etkinlikler Çerçevesinde Yöreyle İlişkin Yaptıkları.....	141
Tablo 6.40 Acentaların Yapılan Turizm Etkinliğine Yöre Halkının Katılımı Konusunda Belirttikleri	142
Tablo 6.41 Acentaların KKMP'de Süren GEF II Projesi'nin Hangi Aşamasına Katılmak İstedikleri.....	142
Tablo 6.42 Acentaların "Maddi Getirisi Olduğundan Dolayı Turizmin Yaratmış Olduğu Çevresel ve Sosyal Anlamdaki Olumsuzluklar Hoşgörülebilir" Fikrine Katılıp Katılmadıkları	143
Tablo 6.43 Acentaların KKMP'de Gerçekleştirdikleri Turizm Konusunda Belirttikleri	144
Tablo 6.44 Acentaların "Ekoturizm Nedir?" Sorusuna Cevapları.....	144
Tablo 6.45 Acentaların Ekoturizm Eğitiminin İçeriği Konusunda Belirttikleri.....	145
Tablo 6.46 Acentaların Önem Sırasına Göre Belirttikleri Sorunlar	145
Tablo 6.47 Acentaların Devletten Talepleri	146

ŞEKİLLER VE FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Şekil 3-1 Koruyan Ağ.....	69
Şekil 3-2 Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Kuruluşu (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources-IUCN) 'na Göre Korunan Alan Kategorileri I.....	67
Şekil 3-4 Türkiye'deki Alan Koruma Statüleri	71
Şekil 3-5 Türkiye'nin Korunan Alanları I.....	72
Şekil 3-6 Türkiye'nin Korunan Alanları II.....	73

HARİTALAR

Harita 4-1 Köprülü Kanyon Milli Parkı Haritası I.....	85
Harita 4-2 Köprülü Kanyon Milli Parkı Haritası II.....	86
Harita 4-3 30 × 30 Metre Çözünürlükteki LANDSAT Uydu Fotoğrafları Kullanılmış Olan ve Yeşil Atlas Dergisi İçin Doğa Derneği Coğrafi Bilgi Sistemleri Birimi Tarafından Yapılan Çalışmalarla Oluşturulmuş Harita.....	87

KISALTMALAR LİSTESİ

ASTA	Amerikan Seyahat Acentaları Birliği
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GEF	Küresel Çevre Fonu
IMF	Uluslararası Para Fonu
IUCN	Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Kuruluşu
KKMP	Köprülü Kanyon Milli Parkı
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
MP	Milli Park
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
TIES	Uluslararası Ekoturizm Topluluğu
UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WCPA	Dünya Koruma Alanları Komisyonu
WES	Dünya Ekoturizm Zirvesi
WHC	Dünya Mirası Anlaşması
WTO	Dünya Turizm Örgütü

ÖZET

Günümüzde sürdürülebilir turizm, yumuşak turizm, doğa turizmi, ekoturizm gibi sayılarını çoğaltabileceğimiz yeni turizm türleri ortaya çıkmıştır. Bunun nedenlerinden biri, turizmin temel hammaddesini, diğer sektörlerden daha fazla bağımlı olduğu doğal, sosyo kültürel değerler ve sürekli yüksek bir çevre kalitesinin oluşturuyor olmasıdır. Diğer bir neden de ‘hızlı gelişen, kısa dönemli, plansız, denetimsiz, özel çıkarları gözeten, turisti yönlendirici, girişimcileri ve çalışanları yöreden olmayan turizm’ olarak açıklanan kitle turizminin doğal alanlar üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkilerin anlaşılmaya başlanmasıdır.

Ekoturizmin ideal tanımına katılmamak neredeyse olanaksızdır. Çünkü kitle turizminin ekonomik ve sosyal yararları olmasına karşılık, beraberinde pek çok sorun yarattığı da bilinmektedir. Ancak ekoturizm biçiminin mevcut ve potansiyel turizm bölgelerindeki etkilerinin neler olabileceğini araştırmak ve dikkatle değerlendirmek gerekmektedir.

Bu bağlamda araştırmanın konusu; “Ekoturizmin, çevresel, sosyo kültürel, ekonomik ve yönetsel etkiler bakımından irdelenmesi; Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği”dir.

Araştırmanın amacı ise; salt pazar mantığından hareket eden kitle turizminden farklı olarak, ekoturizmin doğal, sosyo kültürel değerleri temel aldığı yönündeki literatürdeki yaygın kabulün uygulama düzeyine nasıl yansıtılabileceğini saptamaya çalışmaktır.

Araştırmada ekoturizmin çeşitli tanımlarından yola çıkılarak çevresel, sosyo kültürel, ekonomik, yönetsel nitelikli ilkeleri irdelenmekte, teoride kendisine atfedilen ideal özelliklerinin yerine getirilip getirilemeyeceği tartışılmaktadır.

Araştırma alanı olarak Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı seçilmiştir. Bunun seçilme nedeni, yörede halen ekoturizm adı altında etkinliklerin yapıyor olması, Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (Gef II Projesi) çerçevesinde ekoturizm uygulamasına yer verilmesi ve alanın ekoturizm potansiyeline sahip olmasıdır.

36614 hektarlık bir alana sahip olan Köprülü Kanyon Milli Parkı bünyesinde 11 köy yerleşimi bulunmaktadır. Araştırma evreni olarak, alan içerisinde ekolojik, ekonomik, sosyo kültürel olmak üzere üç kriterin her birini temsil edebileceği düşünülen üç köy belirlenmiştir. Köylerde ve rafting şirketlerinde anket tekniği uygulanmıştır. Doğrudan gözlem ve yüz yüze görüşme yöntemleri kullanılmış, Weberci bakış açısıyla “ideal tip ekoturizm” ile araştırma alanındaki mevcut uygulamaların karşılaştırması yapılmaya çalışılmıştır. Köylerin kendi içlerinde homojen yapıları, ulaşım, engebe ve alan genişliği gibi nedenlerle köy muhtarı, ihtiyar heyeti, köy öğretmeni ve köyün ileri gelenleri anketin uygulanmasında öncelikle tercih edilmiş daha sonra rastlantısal olarak halk kesimine ulaşılmıştır. Ayrıca Biyolojik Çeşitlilik ve

Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nin yürütücöleri ve rafting Şirket yöneticileri ile yüz yüze görüŐmeler yapılmıştır.

Araştırma alanında saha inceleme bilgileri fotoğraflar, haritalar ve yazılı ifadeler Şeklinde derlenmiŐtır.

Araştırma sonucunda ekoturizm için alınması gereken önlemler vurgulanıp öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ekoturizm, Kitle Turizmi, Turizm Pazarlaması, Gef-II, Korunan Alan, Milli Park.

AN ANALYSIS OF ECOTOURISM WITH RESPECT TO ENVIRONMENTAL, SOCIO-CULTURAL, ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE DIMENSIONS: EXAMPLE OF ANTALYA KÖPRÜLÜ KANYON NATIONAL PARK

A number of new tourism types such as sustainable tourism, soft tourism, nature tourism and, ecotourism have emerged in the last few decades. One of the reasons of this trend lies in the fact that the raw material of tourism depends more on natural, social and cultural assets than most of other sectors. Another important dynamic in the flourishing new methods of tourism is the change in attitudes about the negative impacts of mass tourism which can be described as a 'rapidly growing, short termed, unplanned, uncontrolled' type of tourism in which 'neither the entrepreneurs nor the employees are from the local people'.

It is almost impossible to disagree with the ideal definition of ecotourism, because, although mass tourism might have some economic and social benefits it is also known that it arises a lot of problems, too. However, the impacts of ecotourism in existing and potential ecotourism destinations should be studied carefully.

Within this context the topic of this study is; "An Analysis of Ecotourism with respect to Environmental, Socio-Cultural, Economic and Administrative Dimensions: Example of Antalya Köprülü Kanyon National Park".

The aim of the study is to find out in what ways the generally accepted assumption that ecotourism considers natural, social and cultural assets as its base on the contrary to mass tourism might be reflected at application level.

In the study, environmental, socio-cultural, economic and administrative principals of ecotourism are analyzed with the help of different definitions; and it is discussed whether ecotourism could accomplish the ideal properties that are ascribed to it in theoretical debates.

Antalya Köprülü Kanyon National Park has been chosen as the research area for three main reasons. First, there are currently tourism activities under the banner of ecotourism; second, the area is involved in G.E.F. Turkey Biological Diversity and Natural Resource Management (Gef II); and third the area has a potential for genuine ecotourism.

There are 11 villages in the borders of the park which has an area of 36614 hectares. Three of these villages that would represent social, ecological, and economic dimensions of the area have been taken as research universe. A field survey was conducted in the villages with the local inhabitants and rafting agencies. In addition, direct observations and face to face interviews have been used. It was tried to compare Weberian ideal type ecotourism with existing activities.

In conclusion, precautions for the implementation of ecotourism has been emphasized and proposals have been developed.

Key Words: Ecotourism, Mass Tourism, Marketing in Tourism, Gef-II, Areas under Protection, National Parks.

ÖNSÖZ

Değerli bilgi ve görüşleriyle bu çalışmanın gerçekleştirilmesindeki katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Gülser ÖZTUNALI KAYIR ve Yrd. Doç. Dr. Can Deniz KÖKSAL'a, tezin hazırlanması sırasında yardımlarını esirgemeyen eşim Serkan AKILLI'ya ve gösterdikleri hoşgörü için aileme teşekkür ederim.

Ayrıca bilgi ve belgelere ulaşılmasında kolaylık sağlayan T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı personeline, anket çalışmasında desteklerini esirgemeyen Çaltepe, Altinkaya ve Beşkonak muhtarlarına ve halkına teşekkürü bir borç bilirim.

GİRİŞ

Ülkelerin çevre sorunları ile artık tek başlarına mücadele etmelerinin mümkün olmaması nedeniyle, çevre konusu dünya gündeminde her geçen gün önemini artırarak tartışılan bir konu haline gelmiştir.

Tüm bilim dalları ile ilişkili olsa da çevrenin turizm için vazgeçilmez bir yeri vardır. Çünkü çevresel değerler, turizmin hammaddesini ve gelişiminin birincil koşulunu oluşturmakta ve dolayısıyla da turizm için her dönemde önemini koruyan değerler olmaktadır. Yani turizm sektörü yeryüzündeki çevresel değerlerin, görsel güzelliklerin pazarlanması üzerine kurulmuştur denilebilir. Bu nedenle de turizmin en önemli baskısının çevreye olması ve kendi kaynağını tüketmeye devam etmesi çevre - turizm ilişkileri üzerinde küresel çalışmaları zorunlu hale getirmiştir. Turizm ve çevrenin birbirinin aleyhine olmayacak bir şekilde bir arada karşılıklı ilişki içerisinde olması ve bundan her ikisinde yararlanmasını içeren kavramlar olarak 'sürdürülebilir turizm', 'yumuşak turizm', 'ekoturizm' dünyadaki turizmle ilgili literatürde en çok kullanılan kavramlar olmuştur.

Bu çerçevede araştırmada ekoturizm ile anlatılan nedir? Ekoturizmin günümüz turizm yönelimleri içindeki yeri nedir? Ekoturizm çevre duyarlı turizm anlayışı bağlamındaki arayışlara gerçekten çözüm olabilir mi? sorularının yanıtları verilmeye çalışılacaktır.

Araştırmanın Konusu

Ekoturizmin, çevresel, sosyo kültürel, ekonomik ve yönetsel etkiler bakımından irdelenmesi ve Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği'dir.

Araştırmanın Amacı

Pazar mantığından hareket eden kitle turizminden farklı olarak, sosyo kültürel ve çevresel değerleri temel alan ideal tip ekoturizmin, Köprülü Kanyon Milli Parkı turizmine nasıl yansiyebileceğini saptamaya çalışmaktır.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmanın birinci bölümünde turizm ve çevre-turizm etkileşimine değinilerek doğaya ve doğal kaynak değerlerine duyarlı bir turizmle doğanın korunması, geliştirilmesi arasında kuramsal olarak nasıl bir ilişkinin varolduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanımı, çevre korumaya, geliştirmeye yönelik duyarlılık, yerel halka ve kültüre karşı saygı, yerel halka ekonomik katkı gibi ön plana çıkan ilkeleriyle ekoturizmin tanımı, amacı, türleri üzerinde durulmuştur.

Teoride ele alınan şekliyle, ekoturizmin çevresel, sosyo kültürel, ekonomik ve yönetsel nitelikli ideal ilkeleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ekoturizm çevresel ve kültürel değerlerin korunmasında etkin olur mu? Yerel halkın kalkınmasına katkıda bulunur mu? Ekoturizm çevre duyarlı organizasyonların tepkisini almamak adına talebe cevap verecek şekilde turizmin sürdürülebilirliğe doğru kayması mı? Ulusal ve uluslararası sermayenin yeni kar alanları elde etme politikası mı? Pazarları genişletme çabası mı? gibi soruları içeren eleştirilere yer verilmiştir. Ekoturizme karşı olumlu ve eleştirel görüşler bir arada değerlendirilerek ideal tipiyle uygulamadaki örneklerin karşılaştırılması yapılmaya çalışılmıştır.

Özellikle son yıllarda ekoturizm etkinlikleri için daha çok korunan alanlara yönelim olduğu ve dördüncü bölümde de Köprülü Kanyon Milli Parkı özeline yer verileceği için üçüncü bölümde dünyadaki ve ülkemizdeki korunan alanlar sistemine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde Köprülü Kanyon Milli Parkı genel özellikleri, doğal ve kültürel değerleri ile ele alınmış, beşinci bölümde milli parkta halen sürdürülmekte olan ve ekoturizme de yer veren Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi (Gef-II Projesi) üzerinde durulmuştur.

Altıncı bölümde Köprülü Kanyon Milli Parkı halkına ve rafting şirketlerine yönelik anket uygulamalarına ve Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nin yürütücüleri ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü ile yapılmış olan görüşmelere yer verilmiş, elde edilen bulgular çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır.

Çalışma sonucunda ekoturizm konusunda nelerin yapılması gerektiği vurgulanarak, çözüm yolları ve öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Ekoturizmin çeşitli tanımlarından yola çıkılarak Sosyal Bilimler Kuramları çerçevesinde, sosyo kültürel, çevresel, ekonomik ve yönetsel boyutları, olumlu ve olumsuz yönleri ile ele alınmaktadır.

- Ekoturizm Teorisi (Ceballos Lascurain)
- Alternatif Turizm Teorisi (Brian Wheeler)
- Sürdürülebilir Ekoturizm Teorisi (Nazmiye Erdoğan)
- Sürdürülebilir Turizm Teorisi (Sevgin Akış Roney)
- Sorumlu Turizm Teorisi (Butler)
- “İdeal Tip” Kuramı (Max Weber) temel alınmaktadır. Ekoturizmin ideal tipi soyut düzeyde oluşturulmakta, araştırma alanındaki mevcut uygulamalarla karşılaştırılması yapılmaya çalışılmakta, gereklerinin yerine getirilip getirilemeyeceği tartışılmaktadır.

Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın Seçilme Nedeni

- Milli Park içinde halen denetimsiz ve çok sayıda turizm etkinliğinin yapılıyor olması,
- Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi- Gef-II Projesi çerçevesinde ekoturizm uygulamasını içeriyor olması,
- Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın ekoturizm potansiyeline sahip olmasıdır.

Araştırma Evreni

3614'lük nüfusa sahip 3 köyü içermektedir.

Anket Uygulanan Köyler:

Altınkaya, Çaltepe, Beşkonak köyleridir. Altınkaya 628, Beşkonak 2408, Çaltepe 578 olmak üzere köylerin toplam nüfusu 3614'tür.

Köylerin Seçilme Ölçütleri:

Milli Park Alanı içerisinde yönetsel ölçüte ek olarak,

- Çaltepe Köyü'nün ekolojik ,
- Beşkonak Köyü'nün ekonomik,
- Altınkaya Köyü'nün sosyo kültürel ölçütleri temsil edebileceği düşünülmüş ve bu nedenle seçilmişlerdir.

Araştırma Örnekleme

$$n = \frac{p \cdot q}{(e/z)^2}$$

Formülde:

N: Hedef kitledeki birey sayısı

n: Örnekleme alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı

q: İncelenen olayın görülmeşiş sıklığı

e: Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen örnekleme hatası.

z: Belirli bir anlamlılık düzeyindeki teorik değeri ifade etmektedir.

$$n = \frac{p \cdot q}{(e/z)^2} = \frac{(0.50 \times 0.50)}{(0.05/1.96)^2} = \frac{0.25}{0.00065077} = 384.16$$

$$n = 384$$

$n/N = 384/3614 \leq 0.05$ ise n aynen alınır.

$n/N > 0.05$ olduğu için düzeltme işlemi yapılır.

$$n = n \times (N - n / N - 1)$$

$$n = 384 \times (3614 - 384 / 3613) = 384 \times 0.893993 = 343.2936$$

$$n = 343 \text{ (Araştırmada örnekleme alınacak birey sayısı)}$$

Araştırmada Karşılaşılan Güçlükler

İlgili köylerde anket soruları oluşturulduktan sonra pilot uygulamalar yapılmış bir takım zorluklarla karşılaşmıştır. Örneklemin ve soru yapılarının değiştirilmek durumunda kalındığı zorluklar şöyle sıralanabilir:

- Milli Park Yönetimi ile köy halkının aralarındaki sorunlar,
- Arazinin genişliği, köylerin mahalleleri ve haneleri arasındaki kilometrelerce uzaklık, engebe, dolayısıyla ulaşım zorluğu ve zaman sorunu,
- Köylerin sosyo ekonomik gelişmişlik düzeylerinin zayıf oluşu,

- Önceki araştırmacıların denemelerine karşın verilere ulaşamadıklarının tarafımızdan bilinmesi.

Bu nedenlerden dolayı araştırma örneklemeimiz, köylerin kendi içlerinde homojen yapıları da göz önüne alınarak seçilmiştir. Öncelikli olarak daha çabuk ulaşılabileceği ve köyle ilgili konulara daha vakıf olacağı düşünölen köy muhtarı, ihtiyar heyeti, köy öğretmeni, köyün ileri gelenleri ve onların eşleri örnekleme dahil edilmiş, ulaşılabilen diğer yöre halkına da anket uygulanmıştır.

Seçilen örnekleme içerisinde istenilen sayıya ulaşmak için rasgele erişim yöntemi kullanılmıştır.

Uygulama bizzat köylere ve rafting şirketlerine gidilerek gerçekleştirilmiştir.

Anket sorularının, bilgisayar ortamında SPSS paket programı kullanılarak istatistiksel değerlendirmeleri yapılmıştır.

Araştırmanın Varsayımı

Ana Varsayım:

Teoride kabul gören ideal tip ekoturizm ile Köprölü Kanyon Milli Parkı turizm uygulamaları birbirinden çok farklıdır.

Alt Varsayımlar:

- İdeal tip ekoturizmi yakalamaya çalışmak gerekir.
- Köprölü Kanyon Milli Parkı'nda sosyo-ekonomik, çevresel ve yönetsel sorunlar çözölmeden ideal tip ekoturizme yaklaşılamaz.

Araştırma Yöntemi ve Tekniği

Araştırma için Yabancı ve Türkçe literatür taraması yapılmış, ilgili kurumlardan (Antalya Valiliği, Manavgat Kaymakamlığı ve Belediyesi, Çevre ve Orman Bakanlığı, Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü) veriler elde edilmiştir.

Max Weber'in, bulgulayıcı bir araştırma yöntemi olan ideal tipi, gerçek dünya hakkında bir şeyler öğrenmenin yollarından biri olarak kabul edilerek, kullanılmış ve gerçeklikle karşılaştırması yapılmıştır.

Araştırma evreni dahilindeki; köylerdeki halka, rafting şirket yöneticilerine, Köprölü Kanyon Milli Parkı'nda sürdürölen "Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" yürütücülerine ve Milli Park Yönetimi'ne, doğrudan ve dolaylı gözlem, yüz yüze ve

nitel görüşme yöntemleriyle anket tekniği uygulanmıştır. Anket soruları cevaplanırken, yapılan ek yorumlar ayrıca not edilmiştir.

Araştırmanın Sağlayacağı Katkılar

- Çok disiplinli bilim insanlarının çalıştığı ekoturizm konusunda literatüre bilimsel katkı sağlayabileceği,
- Eşsiz doğal ve kültürel değerlere sahip olan Milli Parklar ekoturizm için ideal alanlar olarak grldğinden ve bir çok projeye konu olduğundan, evre ve Orman Bakanlığı çalışmalarına veri kaynağı oluşturabileceği,
- Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda uygulanan "Türkiye Biyolojik eşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" erevesinde ekoturizm planlamalarını, eğitimini, halkın katılımını geliştirebileceği,
- Yöredeki sosyo-ekonomik, çevresel ve yönetsel sorunların saptanması ve çözüm önerilerinde bulunulmasına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kullanılan yöntem ve teknikler çerçevesinde bu çalışmanın nihai hedefini; ülkemizde ideal tip ekoturizm uygulama ve araştırmalarına sorgulayıcı, açıklayıcı, yol gösterici olması ve yeni araştırmalara kaynaklık etmesi oluşturmaktadır.

1 TURİZM

1.1 Turizmin Tarihsel Gelişimi

Turizm olgusunu tam anlamıyla kavrayabilmek ve değerlendirebilmek için tarihsel gelişimini bilmemiz gerekmektedir. Bir bilim dalı haline gelmeden önce de turizmin varlığından söz etmek mümkündür. Turizm hareketlerinin insanlığın var olması ile başladığını da söyleyebiliriz. İnsanların yaşam düzeyi, sosyal davranışları ve ekonomik gelişmeleri, yerleşmeleri ve kurumlaşmaları ile ilgili olarak tarihin her döneminde turizm hareketi yapılagelmiştir (Ürger, 1992, s.2).

Turizmin ortaya çıkışının en önemli ön şartlarından biri, kişilerin yer değiştirmesi, yani seyahat etmesidir. Seyahatlerin tarih içindeki akışı ve gelişmesi turizmin gelişmesine ışık tutmaktadır. Hangi amaçla yapılırsa yapılsın seyahatlerin, turizmin ortaya çıkışı ve gelişmesi ile olan ilgisi ve turizm üzerine olan etkisi gözden uzak tutulmaması gereken bir konudur. Bunlar turizmin tarihsel gelişimi ele alınırken zaman zaman seyahat kavramı ile turizmin eş anlamlı olarak kabul edilmesinin sakıncalarını önemli ölçüde azaltan nedenlerdir. Böylece eski çağlarda yapılan seyahatlerin ele alınması turizmin aydınlatılmasına yardımcı olabilecektir (Toskay, 1989, s.75-76).

1.1.1 İlkçağda Turizm

İlkçağlardaki seyahatlere ait toplu bilgileri "Tourism, Principles, Practices, Philosophies" adlı kitabında veren Robert W. McIntos'a göre parayı, yazıyı ve tekerleği ilk bulanlar olarak kabul edilen Sümerler seyahati de keşfedenlerdir (Toskay, 1989, s.76). Dolayısıyla seyahat tarihini MÖ 4000 yıllarına kadar dayandırmak olanaklıdır. Piramitler ve eski eserleri görmek amacıyla ilkçağda gezginlerin en fazla ziyaret ettikleri yerlerin başında Mısır gelmektedir.

Çinlilerin ipek yolu, Finikelilerin amber yolu olarak adlandırdıkları ticaret yolları ile ilgili olarak yaptıkları geziler ilkçağların en önemli seyahatlerini oluşturmuştur.

Modern anlamda turizm eski Yunan'da yoğun ve belirgin biçimde görülmüştür. Yunanlı ünlü tarihçi ve coğrafyacı Herodot ülkesinin, ilk turist ve gezginlerinden biridir. Herodot gezdiği yerlerin – bunlar arasında Finike, Mısır, Yunanistan, Karadeniz ve Kirene vardır- gelenek ve göreneklerini öğrenmeye çalışmıştır. Tales, Pisagor, Platon, Strabon da gezip gördükleri yerler hakkında bilgi edinen ve eserler yazan kişilerdir.

MÖ. 334 yılında Büyük İskender'in bugünkü Anadolu'da, Efes'te demokratik bir hükümet kurmasıyla Efes'e yaklaşık 700.000 turistin geldiği tahmin edilmiştir.

Literatürde Romalıların zevk için seyahat eden ilk turistler olduğu düşüncesi yaygındır. Roma'da yaşayan zenginlerin köle çalıştırmaları, kendilerinin üretim faaliyetlerine katılmamaları, imparatorluğun hakimiyeti altında bulunan geniş topraklardan büyük ekonomik gelirlerin Roma'ya akması, Romalı zenginlere boş zaman ve istedikleri gibi harçayabilecekleri geliri sağlamıştır. Dolayısıyla kaplıcaları ziyaret etmek, spor karşılaşmalarını izlemek ve meraklarını gidermek için uzak mesafelere seyahat etmek olanağını elde etmişlerdir. Romalılar MÖ 200 yıllarında geniş ve güvenceli istasyon ve sığınaklara sahip bir karayolu şebekesi oluşturmuşlardır.

Roma İmparatorluğu'nun zayıflamaya başlamasıyla birlikte toplumdaki eğlenme, seyahat etme, güzel sanatlara ve spora yönelme eğilimi ile turizme uygun ortam hazırlayan şartlar ortadan kalkmış, seyahatlerde güvenlik kalmamış, dolaylı olarak da Avrupa ve Ortadoğu'da turizm zayıflamıştır.

İlkçağdaki turizmin nedenlerini şöyle özetleyebiliriz:

Ekonomik Neden; "Milattan 4000 yıl önce Sümerler madeni parayı icat ettikten sonra ticareti geliştirerek, modern seyahat anlayışında alışveriş pazarları kurmuşlardır. Daha sonra tekerleğin icadı ile kervansaraylar ortaya çıkmış ve kervansaraylar bir ticaret merkezi olarak gelişmiştir" (Bayer, 1992, s.12).

Çinliler ticaret amacıyla ipekli kumaşlarını Orta Asya'daki Uygur Türklerine, Türkler de bu kumaşları İpek ve Amber yollarıyla Akdeniz'e ve oradan da Fenikeliler aracılığıyla Baltık denizine ulaştırmışlardır (Evliyaoğlu, 1989, s.18). Yani önceleri yakın yerleşim merkezleri ile yapılmakta olan ticaret, sonraları ipek yolu ve benzeri ticaret yolları ile uzak mesafelerde yapılmaya başlanmıştır.

Dini Neden; İlkçağlarda insanların kutsal yerleri ziyaret etmeleri bu çağdaki turizm hareketinin temelini oluşturmaktadır diyebiliriz. "Delpes, Olympie, Sanatheos için büyük dini törenler, bayramlar yapılırdı. Doğanızmin temsilcileri olan ilahlar adına her yıl ayinler, rakslar, gladyatör eğlenceleri, sportif hareketler düzenlenir, başka kent ve ülkelerden gelen pek çok insan bu dinsel törenlere katılırdı" (Evliyaoğlu, 1989, s.18). Yine Kudüs, Mekke, Medine, Roma ve Efes gibi şehirlere ziyaretlerin temel nedeni dinsel ihtiyaçlardır.

Spora Yönelik Neden; "Eski Yunanlılarda, olimpiyatlar seyahat olanağını ortaya çıkarmış ve olimpiyatlara gidenler, kasabalarda konaklayarak turizmin öncülüğünü yapmışlardır" (Bayer, 1992, s.12).

Sağlığa Yönelik Neden; Sağlık amacı ile kaplıcalara dönük seyahatler yine bu çağdaki turizm hareketlerinden biridir.

1.1.2 Ortaçağda Turizm

V. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasıyla birlikte Avrupa'da feodal bir düzen kurulmuş, değişen siyasi şartlar beraberinde turizmi de olumsuz etkilemiş, bu dönemin siyasi koşulları nedeniyle yollarda can ve mal güvenliği kalmamıştır.

Din turizmi; Ortaçağ başlarında Hıristiyanlık hızla yaygınlaşmış, ilkçağda görülen zevk, eğlence, dinlenme turizminin yerini, din turizmi almıştır. Turizme damgasını vuran en önemli unsur, dini yerlerin ziyaret edilmesi olmuştur. Özellikle Avrupa'da dini nedenlerle, Hıristiyanlığın yayılması için çok fazla seyahat yapılmıştır. Din turizmi Ortadoğu'da da hakim olmuştur. Ortaçağın insanlık tarihinin karanlık bir dönemi olması ve özellikle Avrupa'da din adamlarının ve derebeylerin halk üzerindeki sıkı denetimi din turizmini yaygınlaştıran önemli etkenlerden biri olmuştur (Kozak, Akoğlan, Kozak, 1996, s.18).

Dini inançlar nedeniyle kutsal sayılan şehirlerin ziyaret edilmesi ortaçağın başında önemli turizm nedenleri arasındaki yerini almıştır. Notre Dame Coutances Manastırı, Efes'teki Saint Jean Kilisesi, Mekke, Medine, Benares, Kudüs turizm merkezleri haline gelmiştir. Anadolu'daki Mevleviler ve Bektaşilerin gezileri de bir nevi turistik gezilerdir. Ortadoğu'da ve Arap dünyasında yaygınlaşan müslümanlık için Mekke ve Medine kutsal yerler olarak her yıl çok sayıda Müslüman tarafından ziyaret edilen yerler olmuştur.

Haçlı Seferleri; Ortaçağın en önemli seyahat olaylarından biri de Haçlı Seferleri'dir. Haçlı Seferleri'ne katılan yazarların yolculuk yaparken yazmış olduğu eserler okuyanlarda ilgi uyandırmıştır.

Bilimsel ve Teknik Gelişmeler; Ortaçağın sonlarında ilerleyen bilim, sanat ve teknik, insanın dünya yuvarlağının her yanını gezip görebileceği bir güce ulaşmıştır. Keşiflere dayalı bir turizm hareketi söz konusudur. "Christoph Colomb'un araştırma-bulma istek ve merakından doğan 1492 yılında okyanusu aşır Amerika kıtasını bulması bu ilginç seyahat olaylarının önemlilerinden sadece biridir" (Evliyaoğlu, 1989, s.27). Vasco de Gama'nın Ümit Burnu çevresinden Hint Denizi'ne ve Portekizli Denizci Macellan'ın dünya turu amacıyla yapmış olduğu seyahatler bu çağdaki diğer ilginç seyahat olaylarındandır.

Ortaçağ turizminin en dikkat çeken ismi Marco Polo'dur. Ortaçağın bilinen en ünlü gezgini olan Marco Polo'nun Venedik'ten Uzak Doğu'ya olan seyahati önemli turizm hareketlerinden biridir. Büyük şehirleri, hazinelerle dolu sarayları ile Çin'i betimleyen seyahatnameleri vasıtasıyla batıda merak uyandırarak Venedik'ten deniz yolu ile yapılan seyahatlerin artmasına neden olmuştur.

1.1.3 Rönesans Döneminde Turizm

XV. yüzyıl başlarındaki güzel sanatlardaki gelişme yeni bir turizm hareketini ortaya çıkarmış, Rönesans'ın doğup gelişmesiyle birlikte, başta Roma şehrine olmak üzere, özellikle İtalya'ya gitmek üzere bilimle ilgili çalışmaları ve tarihi eserleri görmek için pek çok insan merakla yollara düşmüştür. Rönesans hareketi daha sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine sıçramış ve çok sayıda öğrenci sanatkar, bilim insanı seyahat eder hale gelmiştir.

Rönesans döneminde keşif ve araştırma yapmak amacıyla yurtlarından ayrılan önemli seyahatçılar Avrupa'nın prensleri, soyluları, devlet adamları, diplomatlar ve zengin vatandaşların oğulları izlemiştir. Bu seyahatlere daha sonraları 'Grand Tour' (Büyük Tur) adı verilmiştir. Bu gezilerde amaç ileriki yıllarda yönetici konumuna ulaşacak olan çocukların gidilen yerlerde özel ilişkiler kurmanın da dahil olduğu pek çok konuda kendilerini yetiştirmelerini sağlamaktır (Kozak vd., 2001, s.30-32).

Bu dönemde seyahatler zenginler sınıfı tarafından zevk için, eğitim öğretim için ya da görev için yapılmış, bunların dışındaki seyahatlerde ticaret amacı güdülmüştür.

Boş zaman ve iş ayrımının henüz yapılmadığı bu dönemde İngiltere ve Avrupa'da zengin bürokratların ilgisini çeken kaplıca gezileri çok önem kazanmış, bu gezilerin amacını kumar, dans, oyunlar ve eğlenceler oluşturmuştur.

1.1.4 Endüstri Devrimi'nden 20. Yüzyıla Turizm

Ticaret, din ve sağlık gibi etkenlerin etkisiyle ve bazen de macera arayanların güdümünde gelişme gösteren turizm, günümüzdeki durumuna ise "Endüstri Devrimi" ile ulaşmıştır (Kozak vd., 2001, s.31).

Endüstri devrimi ile birlikte pek çok alanda, insan yaşamında önemli değişimler ve gelişmeler olmuştur. Makinenin tarıma girmesi kırdan kente göç, bilimsel ve teknolojik buluşlar, sömürgelerle birlikte Avrupa'ya para akışı, eğitimin yaygınlaşması, kentlerin metropoller haline gelmeye başlaması, üretim, nakliye, pazar ilişkisi, ulaşım sisteminin gelişmesi, sanayileşme, iletişim ağlarının kurulması, bu değişim ve gelişmelerden bazılarıdır.

Tarihte bilinen ilk "paket tur" ki endüstri devriminin yaşandığı yıllara rastlar, 1841 yılında, turizmin babası olarak tanınan Thomas Cook tarafından 570 kişinin bir festivale götürülmesi ile gerçekleşmiştir. 1851 yılında 163 bin kişiyi Londra, Hyde Park'taki büyük sergiye götürerek kitlesel gezileri de başlatmış, 1872'de ilk dünya turunu düzenlemiştir (Bayer, 1992, s.11).

Turizmin günümüzdeki seviyesine ulaşabilmesi, Endüstri Devrimi ile birlikte ivme kazanmıştır. Bu nedenle Endüstri Devrimi'nden sonra turizmin bugünkü anlamda ortaya çıkışını ve genişleyerek devamını sağlayan faktörleri sıralamak yerinde olabilir;

Ekonomik Faktörler:

Endüstrileşme ile birlikte ulaşım araçlarındaki büyük gelişme uluslararası ticaret faaliyetlerini geliştirmiş böylece büyük bir turizm hareketi meydana getirmiştir.

Ülkelerin ticarete verdiği önem sonucu, sergiler ve fuarlar açılmış bu da turizmde hareketlilik sağlamıştır.

Gelir Düzeyinin Artması:

Endüstri devrimi ile birlikte bireylerin gelirlerinde meydana gelen artışla, turizmin ön koşullarından biri sağlanmıştır. Toplumun çok önemli bir bölümünü oluşturan çalışanlar sınıfının ücretleri arttıkça refah düzeyleri yükselmiş, refah seviyeleri yükselen kişilerin satın alma güçleri de yükseldiğinden turizm olayına katılma şansları artmıştır (Toskay, 1989, s.103).

Sosyal, Kültürel ve Yönetmel Faktörler:

Boş Zamanın Artması: Endüstri devrimi sonrasında insanların çalışma saatlerinde meydana gelen azalma (12-14 saatten, 8 saate inmesi) turizmin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Hafta sonu tatilleri, emekli yaşının aşağı çekilmesi, yaşam süresinin uzaması, boş zaman doğuran faktörlerdir.

Ücretli Tatil Hakkının Elde Edilmesi: Ücretli tatil hakkı sayesinde, insanların boş zamanlarını değerlendirmek için gerekli giderler karşılanır hale gelmiştir. Boş zaman kavramı ile ücretli tatil hakkı, turizmin birbirini tanımlayan iki temel önkoşuludur (Kozak, Akoğlan, Kozak, 1996, s.21). Sanayileşmeyle birlikte zor bir şekilde elde edilen bu hakkın toplu turizmin oluşmasında büyük etkileri olmuştur.

Sosyal Güvenlik Haklarının Elde Edilmesi: Bu hak, insanın yarınının güvence altında olması demektir. Sosyal güvenlik kişinin geçici veya sürekli olarak çalışmasına engel olan bir nedenden dolayı ücretinin kesilmesi, kendisinin ve ailesinin yaşamına yönelik riskler karşısında onları güvenlik altına almayı amaçlayan kurumlar bütünüdür. Sosyal güvenlik, bir anlamda kişi gelirinin duraksamadan sürdürülmesini amaçlayan bir sistemdir (Eralp, 1983, s.17).

Bu yönü ile sosyal güvenlik haklarının turizmin devamlılık kazanmasına yardımcı olan bir faktör olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Seyahat Özgürlüğüne Sahip Olunması: Turizm "ulaşım için yol", "ulaşım araçları", "özgürlük ve güven" faktörleri ile gelişmektedir. Seyahat özgürlüğü olmayan bir kişinin turizme katılması söz konusu olamaz.

1789 Devrimi sonrasında yayınlanan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin 7. maddesindeki "hiç kimse yasanın belirlediği haller ve öngördüğü şekiller dışında itham edilemez, göz altında tutulamaz, ya da tutuklanamaz" hükmünden yararlanarak bugün insanlar özgürce seyahat edebilir hale gelmiştir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 13. maddesi tüm insanlara özgürce seyahat hakkı tanımıştır. Genellikle her ülkenin anayasasında da ilgili hükümler bulunmaktadır. Seyahat özgürlüğü turizmin en önemli geliştirici faktörlerinden biridir.

Kültür ve Eğitim Düzeyinin Artması: "Toplumların ve insanların eğitim düzeyi buna bağlı olarak kültür düzeylerinin artması ile seyahat yoğunluğu arasında doğru orantı vardır" (Ürger, 1992, s.56). Yapılan araştırmalarla bu sonuca varılmıştır. Bunun yanında kişilerin kültürel değerleri görmek amacıyla turizme katılmaları turizm üzerinde olumlu bir etki yaratmaktadır. Eğitim amacı ile yapılan geziler de turizmi geliştiren faktörlerdir. 19. yüzyılda J.J. Rousseau, Goethe gibi büyük yazarların ortaya çıkması turizmde yeni gelişmeler sağlamıştır. Bu yazarlarla tanışma ve ortaya koydukları düşüncelerin toplum tarafından öğrenilme isteği, turizme hareketlilik kazandırmıştır (Bayer, 1992, s.15).

Teknolojik Faktörler:

Teknolojideki gelişmeler turizmin gelişmesinde etkili olan 'boş zamanı' doğuran diğer faktörlerden biridir. Çünkü önceleri insan emeği ile çok uzun sürelerde yapılabilen işler, daha kısa sürede yapılabilir hale gelmiştir.

Ulaşım Teknolojisi: Turizm ile ulaşım teknolojisi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. "Turizm olayında insanların devamlı oturdukları yerlerden çıkıp başka yerlere dönmeleri söz konusu olduğundan, ulaştırma araçları ve yollar olmadan turizmin gelişme göstermeyeceğini söyleyebiliriz" (Ürger, 1992, s.52). Ulaşım araçlarıyla birlikte ulaşım maliyetlerinin düşmesi, hızlı, ucuz, konforlu, rahat, güvenli araçların kullanılmaya başlanmasıyla birlikte büyük kitleler turizme ilgi duymaya başlamış, turizmin hızla yayılması söz konusu olmuştur. Ulaşım konusunda böylece sıkıntıların aşılmasıyla birlikte gidilen yerde daha çok kalma olanağı doğmuş, özel otolarla insanlar özgürce kendi başlarına veya aileleriyle birlikte seyahat etmeye başlamış, dolayısıyla turizmde ilerlemeler kaydedilmiştir.

İletişim Teknolojisi: İletişim teknolojisindeki gelişmelerle birlikte gazete, radyo, televizyon, sinema gibi kitle iletişim araçlarının kullanımında artış meydana gelmiş, dolayısıyla da bunlar turizmin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

İletişim araçlarındaki gelişmelerle birlikte, kişilerin diğer bölgeleri istediği zaman yakından tanıma olanakları doğmuş, kişiler telefonla kısa sürede işlerini halledebilir olmuş, dolayısıyla turizme katılım artmıştır. Televizyon, radyo ve gazete sayesinde yeni yerler tanınmaya dolayısıyla da bu yerlere gitme isteğinin doğması söz konusu olmuş, kısaca

iletişim araçlarının evlere girmesiyle birlikte etkileme alanları genişlemiştir ve özellikle renkli yayınlarla kişide tatile çıkma isteği uyandıran bir iletişim turizmi sürekli teşvik etmiştir. İlgili yerlere ait tüm bilgiler verilmeye başlanmış, reklam amacına dönük olarak yapılan çalışmalarla insanların turizme katılma isteği artırılmıştır (Ürger, 1992, s.55).

Demografik Faktörler:

Kentleşme ve Nüfus Artışının Meydana Gelmesi: Özellikle 19. yüzyılda, endüstri devrimi ile birlikte yeni istihdam alanları ortaya çıkmış, insanlar sanayi bölgelerinin bulunduğu kentlerde yoğunlaşmaya başlamışlardır. Bu sanayi bölgeleri kentlerin havasını yaşanmaz hale getirmiştir. Nüfus, ulaşım araçlarının yoğunluğu, trafik sorunları, çevre kirliliği, çalışma koşullarının ağırlığı, stres, yapay çevre, kent yaşamını çekilmez hale getirmiş, dolayısıyla insanların bir süre de olsa bu ortamdaki uzaklaşma istemlerini artırıcı bir rol oynamış, insanların bu problemine turizm cevap olmuştur. İnsanların doğaya yönelmesi söz konusu olmuştur.

İnsan Ömrünün Uzaması: İnsan ömrünün uzaması da turizmi geliştiren faktörlerden bir tanesidir. İnsanların emeklilik sürelerinde sağlıklı kalabilmeleri, onların turizme katılmalarına imkan tanımaktadır. Çünkü turizmin gelişmesine etki eden boş zaman, yeterli gelir faktörleri söz konusudur. Dolayısıyla insan ömrünün uzaması ile turizmin gelişmesi arasında doğru orantı vardır.

1.1.5 20. Yüzyılda Turizm

20. yüzyılın başlangıcından günümüze kadar dünya, iki büyük savaş yaşamıştır. I. ve II. Dünya savaşları toplumların hayatında çok yönlü etkiler yapmıştır. Turizm de savaşların olumsuz etkisi altında kalmış seyahat güvenliği azalmış, seyahatler güçleşmiş, turizmin önemli şartlarından olan özgürlük havasını ortadan kaldırmıştır (Toskay, 1989, s.94).

Fakat I.Dünya savaşının bazı etkileri de turizm olayının savaş sonrası yıllarda daha hızlı gelişmesi sonucunu doğurmuş, savaşın da ortaya koymuş olduğu psikolojik etkenler, eğlenme isteği ve yeni ülkeleri tanıma eğilimi ile insanlar kitle halinde topluca seyahat eder hale gelmiştir. Ulaşımın gelişmesi, kentleşme, uluslararası ilişkiler, pazarlama ve reklam olanaklarının artması, insanlarda dinlenme isteğinin ihtiyaç olarak belirmesi, toplu taşımacılığın ucuzlaması gibi faktörler turizmin gelişimine ivme kazandırmıştır.

1929 Ekonomik Krizi turizm hareketini daraltan bir etki yapmıştır.

1930'lu yıllardan itibaren ise sivil havacılık hızla gelişmeye başlamıştır.

1950 ve 1960'lı yıllar turizmin, kelimenin tam anlamıyla “kalkışa geçtiği” yıllar olmuştur. Örneğin gelişmiş ülkelerden kalkan uçaklar, giderek artan sayılarda, kırsal kökenli sanayi sektörü çalışanlarını Akdeniz'in özellikle; İspanya, İtalya, Fransa, Yunanistan gibi ülkelerinin güneşli kıyılarında inşa edilmiş, kent görünümlü turistik tesislerine taşımışlardır. Bu ülkelerin Akdeniz kıyıları, taşıma kapasitelerinin çok üzerinde turistik tesisler ve insanlarca istila edilerek, insan merkezli değişimlere uğramışlar, turizm giderek büyüyen ve büyüdükçe kirleten bir sanayi dalına dönüşmüştür (Neyişçi, 1998, s.312).

1970'li yılların başlarından itibaren orta sınıfın turizme aktif olarak girmesiyle birlikte “Kitle Turizmi” tam anlamıyla başlamıştır.

Geniş bir kitleyi kapsayan ve ellerinde belirli ölçüde tüketilebilir geliri olan orta sınıfın turizme büyük ölçüde ilgi duymaya başlaması, turizm sektörünün artık elit bir zümreye hizmet veren bir sektör olma özelliğinden sıyrılarak, büyük turizm organizasyonlarının yapılmasına neden olmuştur. 1970'li yıllardan bu yana “kitle turizminin” iki temel karakteristiği olan, çok sayıda kişinin turizm olayına katılıyor olması ve tatilin hiç esnek olmayan kesin kurullarla belirlenmiş bir paket şeklinde yapılıyor olması, tüm yazarların tanımlarında vardıkları ortak noktalar olmuştur (Birkan, 2002, s.145). 1960'lı yıllardan sonra yüz milyonlarca insanın dünyada özellikle Amerika-Avrupa'nın Akdeniz ülkeleri arasındaki turizm hareketlerine katılması ve söz konusu bu turizm hareketleri sonundaki gelir ve giderlerin yüzlerce milyara ulaşmış olması turizmin ekonomik boyutunun da göstergeleridir (Evliyaoğlu, 1989, s.36).

“1988 yılında dünyada 389 milyon kişi turistik geziye katılmış ve 194 milyar dolar harcamada bulunmuştur” (Ürger, 1992, s.5).

Turizmi sanayi gibi gören bir bakış açısına göre, dünya ölçeğinde turizm bugün için otomobil, çelik, elektronik ya da tarım endüstrilerinden daha büyük bir endüstri dalıdır, önemi artarak sürecek olan çok önemli bir ekonomik sektördür. Dünya Turizm Örgütü'ne göre 1993 için turizm, dünya ölçeğinde 3,5 trilyon doların üzerinde bir pazar payıdır ve bu miktar dünya gayri safi milli hasılasının %6'sını oluşturmaktadır (Şenlier, 1997, s.282).

Turizm Bakanlığı'nın web sayfasında verilen 'Dünya Turizm Eğilimleri' (www.turizm.gov.tr) başlığı altında verilen istatistiklere göre; dünya genelinde 2000 yılı, 1999 yılına oranla turist varışlarında 7,4'lük büyüme ile 698 milyon turist ve yine bir önceki yıla oranla turizm gelirinde %4,5'lik artış ile 476 milyar dolar gelirden uluslararası turist varışları ve gelirinde yükselen bir trend yakalanmıştır. 2001 yılında ise, 11 Eylül olaylarının etkisiyle %1,3 oranında bir düşüşle, uluslararası turist varışları 689 milyon olarak kaydedilmiştir. 2010 yılına kadar büyüme hızında bir düşüş beklenmemektedir. Büyüme hızında istikrar sağlayacak faktörler şöyle sıralanmaktadır (www.turizm.gov.tr):

- Yaşam standardının yükselmesi ve gelir düzeyinde seyahatlere daha fazla bütçe ayırabilecek şekilde artış,
- Ulaşım altyapısının gelişmesi,
- Ücretli izinlerin zamanının uzatılması,
- Yeni yerler keşfetmek, yeni kültürler tanımaya daha fazla eğilim ve günlük hayatın ve çalışma hayatının stresinden kaçış ve doğayla bütünleşme isteği.

Son yıllarda yeni bir turizm modeline doğru kayma söz konusudur. Yapılan çalışmalarda kitle turizmine yönelik eleştiriler ağırlık kazanmaktadır. Kitle turizminde tatil yapılırken, bölgesel normlara, kültüre, halka ve özellikle çevreye dikkat edilmediği vurgulanmaktadır. Bu durumda zaten dünyanın hızla kötüye giden ve çevresel sorunlardan en çok etkilenen turizm sektörünün bir de “kitle turizminin” olumsuz etkisiyle daha fazla tahrip edilmesi, turizm sektörünün geleceği açısından oldukça karanlık bir tablonun çizilmesine yol açmaktadır (Birkan, 2002, s.145). Mevcut arayışlara cevap bulmak maksadı ile turizm konusunda son yıllarda sürdürülebilir turizm, kırsal turizm, kültürel turizm, macera turizmi, inceleme turizmi, doğa turizmi, doğa merkezli turizm, ekoturizm gibi sayısını daha da çoğaltabileceğimiz kavramlar gündeme gelmeye başlamıştır. Birbirleri ile eş anlamlı olarak da kullanılan bu kavramların ortak noktalarından biri tüketici ve dolayısıyla kirletici kitle turizmine alternatif oluşlarıdır.

1.2 Turizmin Tanımı ve İçeriğine Farklı Bakışlar

Turizmin çok yönlü olma niteliği ve diğer faaliyetlerle karmaşık bir etkileşimde bulunması net bir tanım yapılmasını zorlaştırmaktadır (Niray, 2002, s.242). Sorun, turizmin öznesinin insan olmasından ve sosyal, psikolojik, ekonomik, politik değişik bir çok faktörün bir araya gelmesinden kaynaklanmaktadır (Dinçer, 1993, s.103). Turizmin tam olarak tanımını ortaya koyabilmemiz için, turizmin tarihsel gelişiminin bu tanımlama girişimlerindeki etkilerine değinmemiz gereklidir.

İnsanların bir yerden başka bir yere hareket etmesi, yer değiştirmesi insanlık tarihi kadar eskidir. Yüzyıllar boyunca bu yer değiştirme etkinliği çeşitli sebep ve amaçlarla süregelmiştir. Bulunulan yerden başka bir coğrafi mekâna hareket dilimizde yolculuk, seyahat, gezi gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Ancak kavram kargaşası tüm dikkatleri bir sözcük üzerinde toplamıştır; bu da “turizm”dir (Dinçer, 1993, s.103).

‘Turizm’ kavramı, ‘*turist*’ kavramından doğmuştur. Turist kelimesinin Latince dönmek, etrafını dolaşmak, geri dönmek anlamlarına gelen “*tornus*” kökünden türetildiği kabul

edilmektedir. İngilizce ve Fransızca'da "tour yapmak" ve "tour yapan" = *tourist – touriste* kelimeleri 17. – 18. yüzyıllarda kullanılmakta idi. İngilizce'de ayrıca "touring" yani tour yapmak, gezinti yapmak deyimi de aynı devirde mevcuttur. Türkçe'deki geri dönmek, ters yüz etmek, içini dışına çevirmek anlamında kullanılan "tornistan" kavramı da aynı köke dayanmaktadır. Daha sonraları, turist ve tur kelimelerinden doğan turizm deyimi ortaya çıkmış ve kullanılmaya başlamıştır (Bayer, 1992, s.3).

19. yüzyıla kadar turizm bir gezip görme, merak, tutkuları tatmin etme işidir. Bugün ise turizm; bir bilim dalı haline gelmiştir ve ekonomi, psikoloji, sosyoloji, istatistik, matematik, yönetim bilimleri, ekoloji gibi çok disiplinli bilim dalları ile çalışmaktadır.

Tarihsel hiyerarşi içerisinde, turizm kavramının ekonomik , psikolojik, bilimsel açılardan ve kurumlar açısından olmak üzere farklı bakış açılarını içeren ayrı ayrı tanımlarını verebiliriz.

1.2.1 Ekonomik Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar

1884 yılında Avusturya'nın Graz kentindeki toplantıya başkanlık eden Jozef Stadner, kavram sorunlarına dikkat çekerek turizmi bir endüstri olarak ele almış ve ekonomik temelde açıklamıştır:

"Turizm endüstrisi bir ekonomik çalışma olarak yabancıların ziyaretlerinden oluşan faydaya yöneliktir. Bu endüstri, ürünü tüketicisinin yanına götürmek yerine, tüketiciyi üretimin yanına getirmektedir. Tüketici, ulaştırılması olanağı bulunmayan bu mallardan yararlanmak istediği için bu mallardan yararlanmak istediği için bu yolculuğu yapmaktadır. Hava, doğa, arazi, iklim gibi bugüne değin yararlanılmayan unsurları turizm ekonomik mala dönüştürmüştür. İhracata yönelik bir ticaret, kendisi için bir sürüm sağlamaya sahip olduğunda nasıl sıhhatli kabul ediliyorsa, turizm endüstrisinin mevcut tüketicileri, her yıl artan bir kitle halinde kendine çekmesi de turizmin amacını oluşturur." (Evliyaoğlu, 1989, s.45-46).

Yine bu dönemde Stadner gibi turizmin iktisadi yönü üzerinde duran Avusturyalı ekonomist Hermann Von Schullar'a göre turizm; *başka bir ülkeden, şehir veya bölgeden yabancıların gelmesi ve geçici süre kalmalarıyla ortaya çıkan hareketin ekonomik yönünü ilgilendiren faaliyetlerin tümüdür* (Dinçer, 1993, s.105).

Bu turizm tanımında turizmin temelinde sadece ekonomik bir olayın bulunduğu vurgulanmıştır.

1938-1960 yılları arasında Markos, Kolaczek, Römer gibi yazarlar turizmi aile bütçesinden yapılan bir tüketim olarak ele almışlardır.

1.2.2 Sosyal ve Psikolojik Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar

1905 yılında E. Guyer Freuler tarafından yapılan tanım, bu dönemin turizme bakış açısı hakkında fikir vermektedir; *“Modern anlamda turizm gittikçe artan hava değişimi ve dinlenme gereksinimleri, doğa ve sanatla beslenen göz alıcı güzellikleri tanıma isteğine; doğanın insanlara mutluluk verdiği inancına dayanan ve özellikle ticaret ve sanayiinin gelişmesi ve ulaşım araçlarının kusursuz hale gelmelerinin bir sonucu olarak ulusların ve toplulukların birbirlerine daha çok yaklaşmasına olanak veren ‘modern’ çağa özgü bir olaydır”* (Eralp, 1983, s.31).

Fransız Sözlüğü Littré ile Monte Carlo Milletlerarası Turizm Akademisi’nin düzenlediği ‘Turizm Tanımı’ ödülünü kazanan M.de Meyer ise turizmi; *“Her insanın değişik derecelerde bulunan kaçma ve uzaklaşma isteklerinden ortaya çıkan psikolojik kaynaklı yer değiştirme etkinliği”* olarak tanımlamaktadır (Dinçer, 1993, s.106).

1.2.3 Kurumsal Bakış Açılarını İçeren Tanımlamalar

Turizmi kurumsal açıdan ele alıp tanımlayan yazarlar vardır. Bunlar içinde en tanınmış olanları Mathiot, Glücksmann, Bernecker, Hunziker ve Kropf’tir.

Glücksmann 1930 yılında yayımlanan makalesinde turizmi, *“.....devamlı ikamet yerleri olmayan bir mahalle varma amacındaki insanların mesafe kat’etmeleridir.....”* şeklinde tanımlamıştır (Toskay, 1989, s.22).

1930-1936 yılları arasında, Morgenroth, Gölden, Norval, Ogilvie, Bormann gibi yazarlar turizm tanımlarında ulaştırma-şahıs ulaştırma-yer değiştirme olaylarına yer vermişlerdir.

Norval turist kavramını tanımlayarak turizm olayını aydınlatmayı denemiş tanımında şahıs ulaştırması-yer değiştirme olaylarına yer vermiştir. Norval’a göre; devamlı kalma veya bir iş faaliyeti dışında herhangi bir sebeple yabancı bir ülkeye seyahat eden ve bu ülkedeki geçici kalışları sırasında başka bir yerde kazandıkları parayı harcayan kişiler turist sayılmaktadır (Toskay,1989, s.25).

1.2.4 Örgütler Tarafından ve Bilimsel Bakış Açılılarıyla Verilen Tanımlamalar

Turizm özellikle 2. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişip; sosyal, kültürel, ekonomik hayatta önemli bir yer alınca, üniversitelerde araştırma-egitim konusu haline gelmiş ve turizmin tanımı bilimsel olarak yapılmıştır (Dinçer, 1993, s.106).

Bu tanımlardan bir tanesi Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği (AIEST) tarafından İtalya'nın Polermo kentinde 1954 yılında Profesör Walter Hunziker ve Kurt Kropf'ın birlikte yapmış oldukları şu tanımdır; *“Turizm, yabancıların devamlı yerleşmemek ve gelir elde etmemek koşuluyla gittikleri bölgelerdeki geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür”* (Holloway, 1986, s.2). Bu tanım daha sonraları yeterli görülmeyerek 1970'lerde bu tanıma boş zamanların değerlendirilmesi unsuru da eklenmiştir.

1963 tarihli Birleşmiş milletlerin turizm tanımı ise şu şekildedir: *“24 saatten az olmamak , sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir sağlayıcı herhangi bir uğraşta bulunmamak koşulu ile, bireyin yolculuk ve /veya konaklamalarından doğan olay ve ilişkilerin tümüdür”*.

1976 yılında Britanya Turizm Enstitüsü turizm kavramını şöyle ele almıştır; *Turizm insanların her gün yaşadıkları ve çalıştıkları yerlerin dışındaki yerleri ziyaret ve buralardaki etkinlikleri kapsayan geçici kısa vadeli bir harekettir. Aynı zamanda her türlü günlük turlar ile gezileri de içermektedir.* Klaude Kaspar turizm tanımına iş ve kongre seyahatlerini de dahil etmiştir.

1980 yılında AIEST (Uluslar arası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği) tarafından ise turizm: *“ İnsanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve rutin ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buralardaki turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek geçici süreli konaklamalardan doğan olaylar ve ilişkiler bütünü”* olarak tanımlanmıştır.

1981 yılında Cardiff'te Turizm Kurumu ve Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Birliği tarafından turizm kavramı yeniden düzenlenmiştir; *“Turizm, ikamet edilen çevre dışında tercih edilen ve yapılan özel faaliyetlere dayanarak tanımlanabilir. Turizm, evden uzakta geçirilen bir gecelik konaklamaları ihtiva edebilir veya etmeyebilir.”* Bu tanım bir çok etkinliği içine alan, süre belirtilmemiş olan bir tanımdır (Dinçer, 1993, s.107).

Turizmin yapılmış olan diğer farklı bakış açılarını içeren tanımlamaları da şöyledir;

“İnsanların boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile devamlı oturdukları yerden başlayarak, gelir sağlamak ve politik faaliyetlerde bulunmamak koşulu ile özgür bir atmosfer içinde toplu ve bireysel olarak yaptıkları seyahatlerde gittikleri yerde en az bir gün, ya da bir geceleme yapan, bu süre içinde dinlenme, eğlenme, merak, spor, din, tedavi olma, kültür

faaliyetlerine katılma, dost ve akrabaları ziyaret etmek gibi amaçlardan en az birini gerçekleştirme, bu süre içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar ile ilişkileri kendisine konu alan sosyal, ekonomik ve kültürel bir olay, bir hizmet endüstrisidir” (Ürger, 1992, s.11).

“ Turizm günümüzde gezegensel bir etkinliktir ve hammaddesi de tarihsel, kültürel, ekolojik değerlerdir. Geniş olarak turizmi, bireylerin seyahat, gezme, görme, tanıma, sağlık, dinlenme, eğlenme, spor, bilgi, ticaret ve farklı bir çok amaç doğrultusunda sürekli oturdukları, çalıştıkları ve ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına çıkarak yurt içi ve yurt dışındaki yörelerde konaklamalarından doğan ilişkiler bütünü olarak tanımlayabiliriz” (Öztunalı Kayır, 1994, s.57).

Sonuç olarak diyebiliriz ki turizm, çok sık kullanılan ancak kesin olarak üzerinde anlaşmaya varılmış bir tanımlı olmayan bir kavramdır. Tanımların içeriklerinde turizmi ölçmeyi zorlaştıracak değişik açıklamalar söz konusudur.

1.3 Turizm Türleri

Turizmin temel özelliklerinin anlatıldığı ve turizme giriş niteliğindeki kitaplarda turizm türleri genellikle şu şekilde sınıflandırılmıştır.

1.3.1 Turistin Geldiği Yere Göre

Turistin yurt içinden veya yurt dışından gelmesine göre sınıflandırılır:

- **Dış Turizm:** Diğer ülkelerden gelen turistlerin yapmış olduğu etkinliktir.
- **İç Turizm:** Ülke vatandaşlarının, kendi ülkeleri içinde yapmış oldukları turistik geziler ve etkinliklerdir.

1.3.2 Katılan Kişi Sayısına Göre

- **Bireysel (Ferdî) Turizm:** İnsanların yurt içi veya yurt dışında kendi istek ve düşünceleri ile yaptıkları gezilere ait etkinliklerdir. Yani turizme bireysel katılımın söz konusu olduğu turizmdir.
- **Kitle Turizmi:** İnsanların turizme büyük topluluklar halinde katıldıkları turizm çeşitidir. Seyahat Acenteleri veya Tur Operatörleri tarafından düzenlenen, belli

bir program içinde, belli bir ulaştırma vasıtası ve standardı tespit edilen turizm etkinliklerini kapsayan turizm türüne kitle turizmi denir. Uluslararasıdır ve mass turizm olarak da adlandırılır. Kitle turizmi, bireysel turizm şeklinin tam karşıtı olarak kollektif biçimde turizme katılmadır.

- **Grup Turizmi:** Çeşitli sosyolojik grupların birlikte turizme katılmasıdır. Birbirlerini tanıyan kişilerin, belirli bir programla yaptıkları turizm türüdür.

1.3.3 Katılanların Yaşlarına Göre

- **Gençlik Turizmi:** 14-25 yaş grubu içerisinde yer alan halen ailesi ile birlikte oturan ve ekonomik yönden ailesine bağımlı olan gençlerin topluca katıldıkları turizm türüdür. Yapılan araştırma sonuçlarına göre bu yaştaki insanların turizme katılım oranı psikolojik yapıları itibariyle daha yüksektir. Çünkü bu yaş grubundaki insanlar harekete, maceraya, değişime açıktır.
- **İkinci Yaş (Orta Yaş) Turizmi:** 25-64 yaşları arasında olan insanların katıldıkları turizm türüdür. Genelde ekonomik açıdan bağımsız kişilerden oluşan ikinci yaş grubunun turizme katılma zamanı çalışma durumlarından dolayı yaz aylarına rastlamaktadır. En kısa süreli tatil yapanlar bu yaş grubundaki insanlardır.
- **Üçüncü Yaş Turizmi:** 65 yaş ve üzerinde olan insanların katıldıkları turizm türüdür. Gelir ve boş zaman açısından diğer gruplara göre daha avantajlı sayılabilecek bu üçüncü yaş grubu insanları farklı bir turizm türü geliştirmişlerdir.

1.3.4 Katılanların Amaçlarına Göre

- **Spor Turizmi:** Spora aktif olarak sporcuların katılması ve ilgi duyan seyircilerin katılması sonucunda ortaya çıkan turizm türüdür. Günümüzde spor organizasyonları sık olarak yapılmakta, bu da turizmi olumlu yönde etkilemektedir. Dünya çapında düzenlenen olimpiyatlar, yarışlar bu anlamda önemli etkinliklerdir.

- **Eğlence Turizmi:** Turizmin yeni gelişen türlerinden biri olarak kişinin boş zamanını eğlenme amacı ile değerlendirdiği turizm türüdür. Bir konaklama tesisinde veya bağımsız bir şekilde tesis edilmektedir. Gece kulübü, diskotek, gazino gibi yerler eğlence yerleri olarak tanımlanmaktadır. Eğlence turizmi bir anlamda insanların hoşça vakit geçirmek, psikolojik olarak kendilerini mutlu hissetmek için yapmış oldukları turizm etkinliklerini kapsamaktadır.
- **Av Turizmi:** Avlanmak üzere seyahat eden insanların yapmış oldukları etkinlikleri kapsayan turizm türüdür. Çoğu durumda avlanacak hayvanlar önceden üretme çiftliklerinde beslenerek doğaya bırakılarak, av turizmi yapılmaktadır.
- **Sağlık Turizmi:** Sağlık turizmi insanların genel sağlık durumlarını iyileştirmek amacıyla yapmış oldukları turizm türüdür. Kaplıca-ılıca-içme ziyaretleri sağlık turizmi çerçevesinde rağbet gören yerlerdir.
- **Kültür-Sanat Turizmi:** “İnsanların tarihi değerler ve doğal varlıkları koruma düşüncesi, bu değerlere karşı ilgisi ve öğrenme isteği kültür turizminin önemini ortaya koymaktadır. Merak yanında çeşitli zevklere uzanan kültür turizmi, yöre gezileri ve turlar halinde uygulanır” (Bayer, 1992, s.24-25).
Kültür turizmi etkinlikleri içerisinde; başka ülkeleri ve insanları tanıma isteği, herhangi bir sanatla ilgili çekim merkezini görme, eğitim seviyesini yükseltmek amacıyla başka ülkelere gitme, geçmişle ilgili meraklarını gidermek amacıyla tarihi mekânları görme, doğal varlıkları, doğa koruma sahalarını, milli parkları gezme isteği gibi etkinlikler yer almaktadır.
- **Ticaret Turizmi:** Ürünleri pazarlama amacına dayalı olarak yapılan etkinlikleri içeren turizm türüdür. Fuarları, panayır ve sergileri, buralarda konaklama ve eğlenme imkânlarının sağlanmasına yönelik etkinlikler ticaret turizmine örnek olarak verilebilir.
- **Kongre Turizmi:** Turizmin günümüzde büyük önem kazanan türlerinden biridir. Turizm sezonu dışında da yapıldığı için turizmin sezon dışı gelir getiren türü olarak kabul edilmektedir (Bayer, 1992, s.26).
- **Macera Turizmi:** Özellikle sporcuların ve doğa severlerin ilgisini çeken ve yine özellikle doğada yapılan etkinlikleri kapsayan turizm türüdür.

- **Din Turizmi:** Dini yönden önem taşıyan merkezlere yönelik etkinlikleri içeren turizm türüdür. Efes antik kentine yapılan ziyaretleri, Müslümanların Hac ziyaretlerini, din turizmine örnek olarak verilebilir.
- **Çiftlik Turizmi:** Kişilerin kentleşme, çevre kirliliği, kalabalık gibi olumsuzluklardan dolayı kırsal kesime, doğaya olan özlemlerine yönelik olarak gelişmiş olan bir turizm türüdür. Tarımsal çiftlikler, tarihi yöre çiftlikleri, çalışma çiftlikleri, çiftlik orman işletmeleri, bu turizm türüne yönelik olarak etkinlik gösteren yerlere örneklerdir.
- **Karavan Turizmi:** Genellikle Alman, İtalyan turistlerin tercih ettikleri, diğer Avrupa ülkelerinde de yaygınlaşan bir turizm türüdür. İstenilen yerde konaklama imkânı verdiği için cazip gelen bir turizm türüdür.

Turizm türlerini deniz, tatil, kamp, kano, safari, sualtı, yayla, göl, kayak turizmi gibi çoğaltmamız mümkündür.

Turizm Bakanlığımızca turizm türleri olarak; av turizmi, kış turizmi, inanç turizmi, ipek yolu turizmi, sağlık turizmi, kongre turizmi, golf turizmi, gençlik turizmi, yat turizmi, botanik turizmi, mağara turizmi, yayla turizmi, hava, dağcılık, rafting, sualtı dalış, kuş gözlemciliği gösterilmektedir.

Yapılan sınıflandırmalarda, “ekoturizm”in bir turizm türü olarak yer almadığı gözlenmektedir. Oysaki yeni kaynaklar ve bilimsel çalışmalarda, ekoturizm tartışmaların odak noktasını oluşturmaktadır.

1.4 Turizm Çevre İlişkisi

Çevre tüm bilim dallarıyla ilişkili olsa da, turizm için vazgeçilmez bir ögedir. Kimi araştırmacılar çevreyi turizmin bindiği dal, kimi kardeş bilim dalı, kimi de hammadde olarak göstermektedir.

Çevresel, sosyal ve kültürel değerler turizmin en çok yararlandığı ve her dönemde önemlerini koruyan değerlerdir. Bu değerler turizmin ortaya çıkış nedenlerinin başında gelip, gelişiminin de birincil koşulunu oluşturmaktadır.

Turizm sektörü, gelişimini, doğal güzellikler ile çevresel değerleri kullanarak hızlandırmaktadır. Turizmin kaynak kullanım alanı çevresel değerlerdir. İlkçağlardan beri insanların seyahatlerinde önemli bir çekim ögesi olan iklim, sağlık, zindelik ve güzellik aracı olarak değerlendirdiğimiz termal kaynaklar, yüzdüğümüz nehir, göl ve denizler, üstün kaynak değerlerine sahip milli parklar, ormanlar, vahalar, doğal peyzaj güzellikleri olan akarsular,

şelaleler, dağlar, vadiler, doğadaki vahşi yaşamı simgeleyen yaban hayvan toplulukları, jeolojik yapı olarak volkanlar, mağaralar ve yeraltı gölleri gibi tüm ekolojik çevre değerleri turizm etkinliklerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Araziyi çok yönlü kullanan turizmin devamı da, bu kaynakların korunması ile mümkün olabilmektedir. Buna karşılık, artan turizm etkinlikleri, beraberinde çevresel değerlerin bozulmasını ve azalmasını getirmektedir (Yağcı, 2000, s.46).

Görüldüğü üzere çevrenin, turizmin birincil ve temel kaynağı olması; insanların turizm amaçlı etkinliklerde bulunması sonucu turizmin en önemli baskısının çevreye olması nedeniyle turizm ve ekolojik çevre arasında iki yönlü bir ilişki vardır. Çevre kalitesi turizm gelişimini etkilemekte, turizm gelişimi de çevre kalitesini etkilemektedir (Yağcı, 2000, s.46).

Turizm, ekolojik çevreye biraz dokunulduğu zaman intikam alan belki de tek sektördür. Birçok turizmci, “turizm çevre bilimine dayalı bir toplum endüstrisidir” diyerek çevre kaynaklarının istismar edilmesinin önlenmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır (Küçüktopuzlu, 1991, 248). Ekolojik çevre açısından baktığımızda turizmin paradoksal bir yanı vardır. Turizm birçok yolla çevre kalitesini tehdit ederken; aynı zamanda da turistik endüstrinin temel hammaddesini oluşturan sürekli ve yüksek bir çevre kalitesine de diğer sektörlerden daha fazla bağımlıdır ve turistik çekiciliği oluşturan öğelerin başında ekolojik çevrenin kalitesi önem taşımaktadır (Öztunalı Kayır, 1994, s.57-58).

Turizmin varolması için çevrenin yaşaması gerektiği, doğanın ve çevrenin aleyhine gelişen bir turizmin kendi kaynağını tüketiceği açıktır (Işıkçı, 2002, s.271).

1.5 Tarihsel Süreçte Turizm Çevre İlişkisi

Dünya ölçeğinde çevre sorunları 1950’li yıllardan bu yana ortaya çıkmıştır denilebilir. Özellikle 1970’ten sonra birçok ülkenin toplantı, konferans ve çalışmalarıyla çevre sorunları ortaya konmaya başlamıştır.

1950li yıllar, çevre açısından yararlan ve kullan, turizm açısından ise keşfetme ve ilgi dönemidir. Bu yıllarda çevreyle ilgili çok az kaygı duyulduğu söylenebilir. Turizm sektörü yeni gelişmeye başlamıştır. Bu dönem ayrıca kitle turizminin de başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

1960’lı yılların, çevre konusundaki bilinçlenmenin, kamuoyunun konuya ilgisinin ve protestoların başladığı yıllar olduğu görülmektedir. Turizm sektörü, bu dönemde gelişme ve büyüme çabasıdadır.

1970’li yıllar çevre konusunda kurumsallaşmanın öne çıktığı yıllar olmuştur. 1972 yılında Stockholm’de çevre sorunlarıyla ilgili *Birleşmiş Milletler Çevre ve Gelişme Konferansı* gerçekleştirilmiştir. Bu yıllar turizmin büyüme ve pazarlama başarısına sahip olduğu yıllardır. Daha önce Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’ya olan turist talebi, dünya geneline doğru kaymaya başlamıştır. 1945 yılında 25 milyon olan turist sayısının 1977 yılında 240 milyona yükselmesi, OECD ülkelerinde doğal ve kültürel çevrenin korunmasına yönelik ciddi önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. OECD, çevre sorunlarıyla karşılaşılacak ülkelerle birlikte 1980 yılında *Turizmin Çevreye Etkileri* adlı bir rapor yayınlamış ve Turizm ve Çevre konusu gündeme gelmiştir (Baştanlar, 2001, s.48). Gerçekten 1980’li yıllarda çevreyle ilgili kaygılar, artık sadece gözle görülür sorunlarla sınırlı kalmamış; dünyanın ısınması, ozon tabakası ve asit yağmurları gibi sorunlar gündeme gelmiştir. Turizm sektörü ise çevre sorunlarıyla ilgilenmekle beraber, pazar alanını daha da genişleterek, egzotik bölgelere ve el değmemiş alanlara yönelmiştir. Yine bu dönemde, turizm yatırımlarında teknolojik ilerlemeler önem kazanmış ve sektöre ivme kazandırmıştır (Yağcı, 2000, s.48).

Birleşmiş Milletlerin 1987 yılında *Ortak Geleceğimiz* adıyla yayınladığı *Bruntiland Raporu*’nda, çevreye uygun ekonomik kalkınmayı içeren sürdürülebilir kalkınma modeli temel fikir olarak vurgulanmıştır.

1990’lı yıllara gelindiğinde, küresel bakış açısı geçerlilik kazanmıştır. Ormanların yok olması, ozon tabakasındaki incelme, iklim değişiklikleri, çölleşme gibi sorunların, ulusların sadece kendi sorunları olmadığı ve tüm dünyayı ilgilendirdiği kabul edilmiştir (Yağcı, 2000, s.48).

Tablo 1.1 Dönemsel Olarak Çevre ve Turizmin Kazandığı Boyutlar

DÖNEM	ÇEVRE	TURİZM
1950’ler	Yararlan ve kullan	Keşfetme ve ilgi dönemi, kitle turizminin başlangıcı
1960’lar	Bilinçlenme, kamuoyunun ilgisi ve protestolar	Gelişme, büyüme. Çevresel değerler atılım niteliğinde.
1970’ler	Kurumsallaşma. A.B.D.’de Çevre Koruma Dairesi’nin kuruluşu. Hava ve su kirliliği gibi gözle görülür kirliliklerle ilgili kaygılar.	Büyüme ve başarı dönemi. Pazarlama. Etkiler konusunda akademisyenlerin çalışmaları.
1980’ler	Çevredeki toksik maddelerle ilgili kaygılar: asit yağmuru, küresel ısınma ve ozon tabakası.	Genişleyen dünya pazarları ve teknolojik ilerleme.
1990’lar	Ormanların yok olması, iklim değişiklikleri, çölleşme ve küresel etkiler.	Ekoturizm. Sürdürülebilir kalkınma.

Kaynak: Baştanlar, 2001, s.12.

Birleşmiş Milletler’in etkinlikleriyle desteklenen çevre ve kalkınma arasındaki ilişkinin dengeli olarak gelişmesi konusu, 1992 yılında Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda ele alınmış ve Gündem 21’de geliştirilerek turizmde sürdürülebilir modele ilişkin ilkeler elde edilmiştir. Turizm etkinliklerinin çevreye olan etkilerinin daha fazla göz ardı edilmemesi gerektiği

savından hareketle, turizmde sürdürülebilirliğe yönelik birçok yeni yaklaşım ortaya çıkmıştır (Baştanlar, 2001, s.11).

1.6 Ekolojik Çevreye Etki

Her türlü doğal değerın kullanımındaki temel ilke, koruma kullanma dengesinin sağlanmasıdır. Doğal kaynakların aşırı ve dengesiz kullanımı sonucu yaratılan çevre sorunlarının ve tahribatının insan da dahil dünyadaki her türlü canlının yaşamını tehdit eden boyutlara ulaştığı bilimsel çalışmalarla ortaya konulmaktadır. Doğal değerlerin yıldan yıla daha fazla yitirilmekte olduğu, gelecek nesillere nasıl bir çevre bırakacağımız endişesi, bütün dünya ülkelerinde artık araştırılan bir konudur. Doğal varlıkların korunması, turizm açısından oldukça önemlidir. Çünkü turizm sektörü doğal varlıkların sergilendiği güzellikler, dinlenme, sağlık, spor, bilim ve eğlence faaliyetlerine uygun ortamlardır. Turizm bu doğal güzellikler, tarihi ve kültürel varlıklar içinde gelişip uygulanmaktadır (Dindar, 2002, s.263-264).

Turizmin ekolojik çevre üzerine olumlu ve olumsuz olmak üzere iki türlü etkisi vardır;

a)Olumlu Yönde; Çevrenin korunmasının sağlanabilmesi yolunda adımlar atılmasını sağlayabilmesi, kültürel kaynakların varlığının bilincine varılması ve kültürler arası kaynaşmayı sağlaması açısından da bilinçlenmeyi hızlandırması,

b)Olumsuz Yönde; Ekosistemlerin kirlenmesini hızlandırması, estetik örüntüyü bozarak , flora ve faunaya uyguladığı baskı ile canlı organizmaların yaşamını tehlikeye atmasıdır. Diğer yandan insanların salt ekonomik kaygılarla gelir sağlamaya endeksli tercihleri ve seçimleri sonucunda insan ve doğayı birbirinden koparması ve doğanın nesnel boyutunun önem kazanmasıdır (Öztunalı Kayır, 1994, s.57).

Küçüktopuzlu tek sorumlu olarak görmediği turizmin, çevre üzerinde oldukça önemli olumsuz etkilerinin olduğundan söz etmektedir. Turizm nehirler, göller, denizler ve özellikle kıyılar üzerinde ekolojik yönden önemli ölçülerde zarar vermekte ve bu alanların yapısal, tarihsel ve estetik değer kayıplarına uğramasına neden olmaktadır. Turizm bu kayıpların oluşmasında tek başına etken olmamaktadır. Bu tür yıkıcı sonuçların tek sorumlusu turizmin kendisi değil, aşırı ticarileşmeye doğru yönelmesidir. Bu durumda turizmden sağlanacak uzun dönemli yararlar göz ardı edilerek, kısa dönemli kazançların peşine düşülmekte ve doğal kaynakların kullanımı yozlaşarak bozulmaktadır. Gerçekten de iyi yönetilmeyen turizm hareketleri sonucunda (Küçüktopuzlu, 1991, s.248);

- Doğal çevrenin tahribi,
- Görsel kalitenin bozulması,

- Hava, su, toprak kirlenmesi,
- Kamu sağlığının bozulması, gibi olumsuz etkiler görülmektedir.

Turizmin ekolojik yapıya etkilerini maddeler halinde inceleyecek olursak;

- Bitki rts birçok turistik yerleşim alanının ana çekim elemanlarından biridir. Bitki rts turistik etkinlikler sonucunda olumsuz olarak etkilenebilmektedir. rnek olarak bitki koleksiyoncularının etkilerini, kamp ve piknik ateşleri sonucunda çıkan orman yangınlarını, yapılaşma amacıyla ağaç kesimlerini, çöp dökme ile doğal bitki örtüsünün kirlenmesini, yoğun araç trafiği ile, kampçılık ile bitki örtüsünün çiğnenmesini, toprağın yoğun turistik etkinlikler sonucu sıkışarak erozyona uğramasını verebiliriz.
- Turistik etkinlikler ve su kalitesine yönelik olarak da; turistik kentlerde kanalizasyon sularının plajlara, gllere ve nehirlere akıtılmasını, deniz araçlarından boşalan yağların deniz suyunu kirlenmesini, yine şişe ve kutu atıklarıyla deterjan kullanımıyla suda zor çözünen kimyasal maddelerin suları kirlenmesini olumsuz örnekler olarak verebiliriz (Küçüktopuzlu, 1991, s.249).
- Turistik alanlarda normal trafiğe ek olarak araç kullanımı, tur otobüsleri ve sonucunda egzozlardan çıkan gaz ve dumanlarla hava kirlenmesi de turizmin çevreye olan diğer olumsuz yönlerinden bir tanesidir.
- Vahşi hayvan avılığı, doğal yaşam fotoğrafçılığı, turizm amaçlı yapılaşmalarla kıyılarda yaşayan canlıların (caretta caretta gibi) nesillerinin tükenmesi yine olumsuz örneklerdendir.
- Gürültü kirliliği özellikle turistik bölgelerde çevreyi daha fazla etkilemektedir. Akdeniz'in turistik bölgelerinde, gecenin sessizliği, turistlerin bulunduğu disko barlardan gelen gürültü ile bozulmaktadır.
- Turizm için yapılan plansız inşaatlar, daha ucuza, sağlıksız inşa edilen binalar, bölgenin özelliklerine uymayan, doğal dokuya yakışmayan otellerin varlığı, görsel kirliliği yaratmaktadır.
- Turistlerden kaynaklanan bir başka kirlilik de çöp ve tarihi yerlere isim yazma, slogan kazıma, bir başka deyişle vandalizmdir. Büyük şehirlerden gelen medeni insanlar bile, bu yörelerde duyarsız olmaktadır (Gönenç Güler, 2002, s.453).

Gönenç Güler'in turizmin ekolojik yapıya etkilerini içeren çeşitli örneklendirmeleri şöyledir;

İngiltere'de Sheakespeare'in doğduğu yer olan Stratford Upon Avon, aşırı ayak izlerinden etkilenmiş, bazı bölümlerde orjinal zeminin bozulmaması için yapay bir zemin inşa

etmişlerdir. Yaklaşık her yıl bir milyon kişi tarafından ziyaret edilen Roma Hamamlarının orijinal hamam taşları aşırı ziyaretçiden yok olmaya başlamıştır.

Hassas dokuya sahip yerlerdeki aşırı ziyaretçi faaliyetleri, doğanın dengesini bozmaktadır. Bazı bölgeler özellikle çok hassastır. ABD'deki bir çok kum tepesi, kumsalların aşırı kullanımıyla bozulmuştur. İngiltere'de bir çok yeşil çimen tepeleri, motosiklet kullanıcısı tarafından yok edilmiştir. Avustralya'nın Queensland bölgesindeki mercan kayalıkları dalgıçlar ve şnorkel kullanıcıları tarafından kolaylıkla zedelenmektedir. Mercan kayalıkları, dokunarak ve üstüne basılarak kolaylıkla kırılabilir.

İngiltere'deki 11 milli park yılda 100 milyon ziyaretçi tarafından gezilmektedir. Yalnızca Peak District parkını 22 milyon kişi ziyaret etmektedir. Parklardaki aşırı baskı, toprağın sıkışmasına, çimenlerin yok olmasına, bitkilerin ölmesine ve toprak kaybına neden olmaktadır. 1993 yılında, parklarla dolu Hawort bölgesini 25000 kişi ziyaret etmiş ve Bronte Way yolunun bataklığa dönüşmesine neden olmuştur. Bataklığın kurutulması için yapay taşlar getirilip, doğal doku kaybedilse bile, her yıl daha çok insan tarafından gezilen bu yerlerin korunması için bu yöntemin uygulanması şart olmuştur.

Dağcılık faaliyetleri de, milli park alanlarına zarar vermektedir. 250000 kişi Derbyshire bölgesindeki Mam Tor dağına tırmanmış ve 1993 yılında, 300 ton kaya ve toprakla tekrar restore edilmek zorunda kalmıştır.

Aşırı turizm faaliyetlerinden buzullarda payını almaktadır. Kanada'daki Kolombiya 'Ice Field' milli parkı, büyük kar arabalarının bölgeye gelmesiyle, buzulların bozulmasına neden olmaktadır (Gönenç Güler, 2002, s.453-455).

Urry, turizmin yaratmış olduğu çevresel sorunlar olarak, turistlerin coğrafi olarak yoğunlaşmalarını, bir de çevresel açıdan duyarlı alanlarda büyük turizm gelişimlerinin yerleşmesini görmektedir. Örneğin, Yugoslavya'yı ziyaret eden turistlerin %86'sı kıyısız dinlenme yerlerinde kalmaktadır. Bu durum sadece temiz su sağlanması gibi, altyapısal hizmetleri sunma sorunlarını şiddetlendirmekle kalmamakta, kıyısız deniz yaşamının doğal habitatına zarar verilmesi, uygunsuz ve çirkin otellerin yapılması (Türkiye'de de olduğu gibi); özellikle turist akışının mevsimsel doğası nedeniyle yerel istihdam örüntülerinin çarpıtılması ve 'ev sahipleri' ile konuklar arasındaki kültürel farklılıklardan dolayı toplumsal gerginlikler gibi daha fazla sorunlar yaratmaktadır.

İskoçya, Aviemore'daki gibi kayak komplekslerinin ya da Alpler'deki olağanüstü "endüstriyel kayakçılığın" gelişimi ise diğer bir örnektir. Bu dağlar yedi ülkeye dağıtılmakta, ancak sadece 12 milyon sürekli nüfusu barındırmaktadır. Fakat geçici nüfus, sürekli nüfusun on katıdır ve gittikçe de artmaktadır. Alpler, Urry'e göre "ova Avrupa'sının tek ürüne dayalı sömürgesi olarak yeniden kurulmuştur. Bu ürün... 'endüstriyel kayakçılık'tır". Şu anda,

ormanları keserek, çayırları yok ederek, akarsuların yataklarını değiştirerek ve vadileri betonlaştırarak üretilmiş 40.000 kayak pisti vardır.

Malta'da çiftçilik yapılan büyük toprak parçaları turistik gelişmeye bırakılmıştır. Malta'nın Gozo adası üzerindeki geriye kalan tek "yabanıl" alanı, 600 tatil villası inşa edecek bir İsviçreli şirkete satılmıştır (Urry, 1999, s.253).

1.7 Turizm ve Çevre İlişkisine Kuramsal Bakışlar

Turizm ile doğanın korunması olgusu arasında genelde birbirinin aleyhinde olmaması gereken, bir ilişkinin varolduğu açık bir gerçektir. Turizm ile doğanın korunması arasında, kuramsal olarak, üç farklı ilişkiden söz edilebilir (Korkmaz, Tolunay, 2002, s.437);

1. **Uyuşmazlık ve Zıtlık (conflict);** Turizmin doğaya ve doğal kaynaklara zararlı olabileceği varsayımına dayalıdır. Bunun sonucu olarak, çeşitli düzeylerde yasaklamalar ve sınırlamalar söz konusu olur.
2. **Bir arada varolma (coexistence);** Turizm ve doğa korumanın çoğunlukla tam olarak gelişemediği alanlarda birbirlerinin alanına ilgisizlikleri nedeniyle, turizm ile doğa koruma arasında çok az bir ilişkinin varolması durumudur.
3. **Ortak Yaşama (symbiosis);** Turizm ve doğa korumanın birbirinden karşılıklı olarak yararlandıkları bir organizasyon biçimidir. Doğa koruma açısından bunun anlamı, doğal değerlerin mümkün olduğunca korunabileceği, uygun şartlara doğru geliştirilebileceğidir. Böylece daha fazla kişi daha geniş anlamda doğadan ve doğal değerlerden rekreasyonel, estetik kültürel, bilimsel ve eğitsel yönden yararlanabilecektir. Böyle bir ilişkinin ekonomik avantajları da olacak, bu şekildeki ortak bir ilişkinin, doğayı korumanın daha iyi bir hayat için gerçekten zorunlu olduğunun anlaşılmasına da önemli katkıları olacaktır.

Dünya üzerinde bu ilişkilerin çoğunluğu , 'bir arada varolma'dan doğa koruma aleyhine doğru hızla uyuşmazlığa gitmektedir. Bu durum turizmin hızla gelişmesi, buna karşılık doğal alanların ise hızla azalması gibi kaçınılmaz bir olgudan kaynaklanmaktadır. Bu da turizmin kendi kaynağını tüketiyor olması demektir. Bu durum ise, kısa vadede turizmin gelişmesini yavaşlatmasa da; uzun vadede doğa koruma ve turizmin gelişimi açısından onarılmaz yaralar açabilecektir.

Mutlak koruma uygulamak için doğal alanların bütünüyle ziyaretçiye kapatılması, rekreasyon ve turizm için özel zonlar ayrılmaması ya da en azından sıkı denetim altında onların gezilip tanınmalarının da istenmemesi doğru bir uygulama sayılmaz. Bu nedenle, turizm ve doğa koruma birbirinin aleyhine olmayacak bir şekilde bir arada karşılıklı ilişki içerisinde olabilir ve bundan her ikisi de faydalanabilir, böylece korunan alan ve objeleri ziyaret edenler onlardan bilimsel, estetik, rekreasyonel, kültürel ve eğitsel yönden yararlanabilirler. Buna karşılık elde edilen gelirin önemli bir bölümü, bu alan ve objelerin daha iyi korunmaları ve korunmaya alınan çeşitli doğal ve kültürel değerlerin sayısının artırılması için kullanılabilir (Güleç, 1986, s.89-90). Yine gelirin bir kısmı yerel halka bırakılabilir, dolayısıyla yerel halkın bu alanları daha çok koruması söz konusu olabilir.

1.8 Kitle Turizminden Ekoturizme

“İçinde yaşamakta olduğumuz 21. yüzyılda dünyanın bir numaralı sorunu çevre sorunudur. Bu sorun gelişmiş-gelişmekte olan, kuzey küre-güney küre ülkeleri gibi ayrımlar yapılmaksızın bütün dünya ülkelerinin ve insanların var olmak-var olmamak sorunudur. Dünyanın durumu –2001 raporunda açıkça belirtildiği gibi– alınmaya çalışılan bütün önlemlere rağmen daha kötüye doğru hızla gitmektedir” (Birkan, 2002, s.140). Daha sonuçlarının ne boyutlarda olduğu, etkilerinin ne gibi süreç ve hızlarda geliştiği, zaman içinde ne tür farklılaşmalar göstereceği henüz net olarak bilinmeyen bir ekolojik krizle karşı karşıya olmamız söz konusudur. Hammaddesi tarihsel, sosyokültürel ve ekolojik değerler olan, gezegensel ve yerel bir etkinlik olan turizm alanında ekolojik krizi önlemeye yönelik çalışmalar etkin olmaya başlamıştır. Çünkü çevre kalitesine, turizm sektörü diğer sektörlerden daha fazla bağımlıdır (Öztunalı Kayır, 1998, s.3).

Gerçekten son yıllarda hızlı gelişen, kısa dönemli, plansız, denetimsiz, özel çıkarları gözeten, turisti yönlendirici, girişimcileri ve çalışanları yöreden olmayan turizm olarak tanımlanan kitle turizminde değişimi içeren bir takım ihtiyaç ve yönelimler söz konusu olmaya başlamıştır. Bu ihtiyaç ve yönelimlerin ne olduğunu içeren “Neden Kitle Turizminden Ekoturizme” sorusunu sıralayacağımız şu maddelerle cevaplandırabiliriz:

- Kitle turizmindeki doğal alanlar üzerinde oluşan olumsuz etkilerin anlaşılması,
- Doğal değerler ve doğaya dayalı etkinlikler konusunda ülke politikalarında değişimlerin olması,
- Doğal çevre kalitesini korumanın öneminin anlaşılması,
- Doğaya karşı bilinçlenmenin artması,

- Çevreye duyarlı örgütlerin artması,
- Bugüne kadar egemen durumda olan kitle turizminin yoğunlaştığı deniz, kum, güneş turizmi nedeniyle, turizm etkinliklerinin belirli bölgelerde, yılın belirli aylarında toplanması; bu yoğunluğun da deniz kirlenmesi, kıyı yağması, altyapı eksikliği gibi birçok çevre sorununu beraberinde getirmesi,
- Giderek belirginleşen yeni tip turistlerin beklentilerinin deniz, kum, güneş üçgeninden uzak; doğayla iç içe, abartılı olmayan tesislerde iyi bir oda, iyi hizmet ve bunların başında bozulmamış ve temiz bir çevrede tatil yapmak olması,
- Hızlı kentleşme sonucunda ortaya çıkan gürültü ve görüntü kirliliği ve yeşil alanların azalması (Korkmaz, Tolunay, 2002, s.431), kalabalık kentlerde yaşayan insanların nüfus artışı, sanayileşme gibi kentin kaosundan kurtulmak istemeleri, dolayısıyla insanların sessiz, sakin ve doğayla başbaşa kalabilecekleri yerlere yönelmeleri,
- Turistlerin tatillerini daha önce görmedikleri yerlerde geçirerek, yöresel kültürleri ve doğayı tanıma isteklerinin artması,
- Turizm amaçları ve planlamasının işletmeler düzeyinde ve ekonomik büyüme açısından ele alınışı. Diğer bir deyişle, kitle turizminin planlama ve gelişim açısından aşırı ticarileşmeye yönelmiş ve ekonomik kazanç hırsına dayanmış olması,
- Yerel halkın turizmden pay alamaması, çok azının bu yörelerdeki turistik tesislerde çalışmakta olması; çalışılan işlerinse kalifiye olmayan, beceri gerektirmeyen, düşük ücretler verilen işler olması, yerel halkın kendi kabuğuna çekilmiş olması, yerel halka turizmin olumsuz etkilerinden kaynaklanan sosyal stresin egemen olması, turizm planlaması ve geliştirilmesine yine yerel halkın katılamaması.

Gerçekten de turizmde yerel halkın istek ve tercihleri dikkate alınmalıdır. “Turizme yerel açıdan yaklaşılması çeşitli çevresel etkilerin uyumlaştırılmasına ve bütünleştirilmesine yol açar. Diğer bir deyişle, içinde yaşanılacak, çalışılacak ve oynanılacak bir ev olarak çekim yerleri ve bu yerlerdeki topluluklar ancak kendilerinin sağladıkları potansiyelin kendilerine verilmesiyle ayakta durabilir ve turizmin gelişmesine katkı sağlayabilir” (Rızaoğlu, 1993, s.144).

Ayrıca Manila Bildirgesi'nin de 21. maddesinde belirtildiği gibi, günümüzde artık turizm uygulamasında ruhsal öğeler teknik ve maddesel öğelerin önüne geçmelidir. Bu temel ruhsal öğeler şunlardır (Öztunalı Kayır, 2002, s.1):

- İnsan kişiliğinin neşeyle doldurulması,
- Eğitime aralıksız katkısı,
- İnsanların yaşam eşitliği,
- Onur ve kimliğine saygılı olmak koşuluyla insan özgürlüğü,

- Toplumların ahlaki kurallarına saygı ve kültürlerin özgünlüğünü kabullenme.

Turizm sektörü en büyük sermayesi olan doğal ve kültürel kaynakları kullanırken, diğer sektörlere de örnek olacak bir davranış sergileme ve bu kaynakları koruyarak kullanmanın, bilinçsizce tüketmemenin en güzel örneklerini vermek durumundadır” (Birkan, 2002, s.140).

2 EKOTURİZM

2.1 Tanımı

Turizm teriminin Oxford İngilizce Sözlüğü'nde ilk kez 1811 yılında ele alınmasına karşın, Ekoturizm kavramı bundan ancak yüzlerce yıl sonra 1983 yılında yazılı metinlere geçebilmiştir.

Ekoturizm kavramı ilk kez 1983 yılında Hector Ceballas-Lascurain tarafından ortaya atılmış ve şöyle tanımlanmıştır; “Göreceli olarak tahrip edilmemiş ya da bozulmamış alanlara, yaban hayatını ve bitkilerini, aynı zamanda yörenin kültürel etkinliklerini görme, inceleme, güzellikleri seyretme ve eğlenme gibi belirli bir amaçla yapılan seyahattir” (Öztunalı Kayır, 2002, s.7).

Dünya Turizm Örgütü ekoturizmi; “doğal bölgelere yapılan çevreyi korumayı ve yöre halkının refahını artırmayı amaçlayan, sorumlu bir seyahat olarak” tanımlamaktadır. Bu içerikten anlaşılacağı üzere, ekoturizm doğayla iç içedir. Ancak doğada yapılan her etkinlik ekoturizm değildir. Örneğin halihazırda ekoturizmle eş anlamlı düşünülen doğa merkezli turizm, yumuşak turizm, sürdürülebilir turizm gibi birçok turizm türü de gündemdedir. Ancak bu kavramlar doğal, sosyal ve ekonomik değerlere doğrudan katkı sağlamadıkları sürece ekoturizmle eş anlamlı olarak kullanılamazlar. Bunlar arasında özellikle sürdürülebilir turizm, on yıldan daha uzun bir süreden beri hem akademisyenler arasında, hem de turizm sektöründe yaygın olarak tartışılan bir kavramdır. Bu konudaki farklı görüşlerin hareket noktası, Bruntland Komisyonu olarak bilinen Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1987 yılında yayınladığı “Ortak Geleceğimiz” başlıklı raporundaki sürdürülebilir kalkınma kavramıdır. Raporla verilen tanım; “Gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin bugünün gereksinimlerini karşılayabilen kalkınma” biçimindedir. Bu konuda farklı görüşler sözkonusudur. Bunlardan biri doğa korumacılığının ekonomik kalkınma politikaları ile çeliştiğini öne sürer. Diğerleri ise, karar verme sürecinde ekonomik ve ekolojik yaklaşımların bütünleştirilmesinin, sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturduğunu vurgular. Ekolojik ve liberal ekonomik yaklaşımların bıçak sırtında bir dengeyi gerektirdiği ortaya çıkmaktadır. Kalkınma ve ekolojik döngüler kavramsal olarak birbirlerini dışlamaktadır, çünkü ekonomik sistemin işleyişi üretim artışı ve kar etmeye bağlı iken, ekolojik mekanizmalar döngüsel bir verimliliği içermektedir (Akış Roney, 2002b, s.1).

Sürdürülebilir turizmle ekoturizm, ulaşılmak istenen sonuçlar açısından benzer özellikler gösterdiğini ancak süreçler açısından farklılıklar içerdiğini belirtmekte yarar ve gereklilik vardır. Etkinlikleri korunan alanlarda gerçekleştirildiği için ekoturizm; diğer bütün türlerden daha yüksek düzeyde bir ekonomik, doğal, tarihi, kültürel, koruma ve gelişme sağlamak için çaba gösteren bir turizm türüdür (Öztürk, 2002, s.247). Ekoturizmi sürdürülebilir turizmden ayıran ilkeler şöyle sıralanabilir;

- Doğal değer ve kaynakların korunması ve geliştirilmesinin birincil hedefi olması,
- Tarihi ve kültürel mirasın korunmasına aktif katkıda bulunması,
- Destinasyonun doğal ve kültürel mirasının misafirlere anlatılmasına yardımcı olması,
- Yerli ve yerel toplumların planlama, gelişim ve yönetimlerini içermesi ve refahlarına katkıda bulunması,
- Küçük ölçekli gruplar için düzenlenen organize turlara olduğu kadar tek başına seyahat edenlere hizmet etmesidir (www.turizm.gov.tr).
- Turistlerin doğadan zevk alma duygusu, doğayı koruma duygusu ve eylemiyle bütünleşmesi durumunda, bu kişiler ekoturist olarak nitelendirilebilir. Yani doğal alan ziyaretlerinden sonra, orman yangınlarının sayısı artmış, fauna (o yöreye has) popülasyonu azalmış, bitki türleri turistlere satılmak amacıyla yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmış ise, yürüyüş yolları katı atıklarla kirletilmişse, turistlerin kendilerini ekoturizm yapan kişiler olarak tanımlamalarına karşın, yapmış oldukları ziyaret sonuçta doğal değerleri bozduğu ya da tahrip ettiği için, bunlar ekoturizm yapan kişiler olarak kabul edilmezler (Lascurain, 1996, s.20).

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES-The International Ecotourism Society) ekoturizmi şöyle tanımlamaktadır; “Ekoturizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir (www.turizm.gov.tr).

Kanada çevresel danışmanlık konseyinin ekoturizm gezisi tanımı ise şu maddeleri içermektedir (Whiteman, 1996, s.97);

- Doğal ve/veya kültürel çevreyle dolaysız bir tecrübe sağlamak,
- Doğayı, ziyaretçinin değil, doğanın kurallarına göre keşfetmek,
- Doğal ve kültürel kaynakların kullanımının kısıtlanması gerekliliğini kabul etmek,
- Ekoturizmin planlanmasında sürekli katılımı sağlamak,
- Çevresel etiği geliştirip katılımcılara eğitim ve yorumlama yoluyla katkılar sağlamak,
- Turizm endüstrisine ekonomik yarar sağlamak,
- Gelirlerin bir kısmını doğal ve/veya kültürel kaynakların bulunduğu bölgeye yönlendirmek.

Turizm Bakanlığı ise; yayla turizmi başlığı altında ekoturizmi, deniz, kum ve güneş üçgeninden uzak, doğa ile iç içe, abartılı olmayan tesislerde iyi bir oda, iyi hizmet ve tüm bunların başında bozulmamış, temiz bir çevrede aktif bir tatil olarak tanımlamıştır” (Öztürk, 2002, s.237).

1980’li yılların sonundan itibaren ekoturizmle ilgili bilimsel yayınların sayısında önemli bir artış olmuş ve benzer içerik taşıyan çok sayıda ekoturizm tanımı yapılmıştır.

Söz konusu tanımlamalardaki ortak noktaları sıralayacak olursak, Ekoturizm;

- Çevre konusunda uyumlu, çevreye duyarlı, çevreyle dost ve çevre korumaya katkılıdır.
- Doğanın yapısı ve işleyişi ile kültürel değerleri anlamaya dönük bir çaba ve bu çabayı korumaya-katkıya dönüştürmeye eğilimlidir.
- Doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirme çabasıdadır.
- Sürdürülebilir kullanımı hedeflemektedir.
- Küçük gruplarla veya bireysel olarak gerçekleştirilmektedir.
- Yapay elemanlar ve fiziksel tesisleri minimumda tutma ve bu tesisleri basit tipli, doğal çevreyle ve yerel mimari ile uyumlu inşa etmeyi öngörmektedir (Kuvan, 2002, s.423).
- Yerel ekonomiye katkıyı hedeflemektedir.
- Turizmin kısa dönemli kâr ve kazançla yönelik aşırı ticarileşmesini dışlayan sorumlu bir ticari yaklaşıma sahiptir.
- Eğitim amaçlı olarak, korunan alanlardan oluşan ilgi çekici doğal alanlara ekokültürel seyahattir.
- Yerel halkın katılımına yöneliktir.

Tablo 2.1 Ekoturizm Üzerine Tanımlar

Doğal çevrenin çeşitli elemanlarını gözlemlemek ve tecrübe etmek için çeşitli yerleri ziyaret etmek yeni değildir. Geçen yüzyıl boyunca batı avrupalı maceracılar ve kaşifler arasında yaban hayatını seyretmek için afrika'da vahşi veya yaban yerlere yapılan, doğa tırmanma, kayak, avlanma, kanoculuk ve botta seyahat gibi rekreasyonel etkinlikler doğal çevrenin özelliklerine dayalı olarak yapılmaktadır. Bunlar ekoturizm kavramının ortaya çıkmasından çok önceki faaliyetlerdir. Bu yüzden ekoturizm kategorisi adı altında anılan etkinliklerin yeni olmadığı görülmektedir. Ekoturizm kavramı daha ziyade doğaya dayalı rekreasyon ve turizm etkinliklerinin giderek artması, kısmen de kitle turizminin geleneksel şekillerine bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır (Orams, 1995, s.4).
Western'in tanımlaması ile ekoturizm, (kelime anlamına yüklenen) doğa severlerin turistik hareketlerinden daha öte bir şeydir. Gerçekte ekoturizm çevresel, ekonomik, sosyal ilgilerin bir alışımından oluşmaktadır (Western, 1993, s.9).
Ekolojik turizm, ev sahibi toplumların kültürüne saygı gösteren ve ekolojik sistemin korunmasına katkıda bulunan, aydınlatıcı bir doğa seyahat deneyimidir (Wight, 1995, s.69-70).
Ruschmann ekoturizmi; uygulayıcılarının doğayla temas etmek amacıyla düzenlediği geziler ve bu gezileri basit bir gözlem gezisi ya da sistematik araştırma gezisi yapma etkinlikleriyle karakterize olan uzmanlaşmış özel bir turizm türüdür, şeklinde tanımlamıştır.
Kimmel ekoturizmi çevre eğitiminin önemli aracı olarak görmüş doğal ve kültürel değerlerin anlaşılması ve takdir edilmesinin ekoturizmi tanımlayan başlıca özellik olduğunu ileri sürmüştür. Yazar ekoturizmi doğada gerçekleştirilen ve doğanın anlaşılmasını amaçlayan bir etkinlik olarak görmüştür (Kuvan, 2002, s.423).
Eagles'a göre ekoturizm boş zaman seyahati ve doğa deneyimi etrafında toplanmaktadır. Tropiklerdeki fakir ülkelerde bulunan sosyal alanları ziyaret eden birinci dünya ülkeleri vatandaşlarının sık sık yaptıkları seyahatler sonucu hızla büyüyen bir etkinliktir (Eagles, 1992, s.3).
Öztunalı Kayır'a göre alternatif bir turizm biçimi olan ekoturizm doğaya karşı yumuşak, ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu, ekolojik yönden krizi önleyici bir turizmdir. Bu açıklama ışığında ağırlığın ekonomiden ziyade ekolojik çevreden yana verilmesi turizmin çeşitlenmesi ve yoğunluğunun farklı alanlara dağıtılarak, ekolojik riziko analizleri ve turizm planlamasının birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Ekoturizm ilkelerine dayalı bir turizm, kullanım alanlarında, kıyılarda ve yapılanma düzeyinde, etkinliği yılın tüm aylarına yayarak, ekosistemlerin taşıma kapasitesini yükselteceğinden, ekolojik krizi önleyecek niteliktedir (Öztunalı Kayır, 1998, s.2).
Doğaner'e göre ekoturizm, birbirlerini tanıyan arkadaş ve ailelerden oluşan küçük gruplarla, rahat ulaşım araçları ile, çok kısa süre ile kısıtlanmayan zaman içinde yapılan, turistlerin gittiği yer veya yöreyi, gerçek doğal ortamında, yerel yaşam biçimleri ile bizzat yaşayarak tanımaya imkan veren yeni bilgiler ve deneyimler kazandıran turizmdir .
Uygulandığı yörelerde planlı-ölçülü, yerel yönetimlerin kontrolü altında, çevreye duyarlı yapılaşmada yerel mimari özelliklerinin korunmasına, arkeolojik kalıntı ve tarihi yapıların özgün ortama ahenginin bozulmamasına özen gösteren bu turizm şekli, yeniden yapılanma yerine mevcut yapıların (köy, çiftlik, yayla evleri vb.) yeniden kullanımını teşvik etmekte ve yöresel ekonomik uğraşları (tarım, el sanatları vb.) korumakta ve geliştirmektedir (Doğaner, 1994, s.97).
Zekai Bayer "Turizme Giriş" adlı kitabında ekoturizmi; dağcılık yürüyüşü, doğada hayvan ve bitki türlerini inceleme, kuşları gözetleme biçimleri olarak ele almakta turizm etkinliğini de bir rekreasyon faaliyeti olarak değerlendirmektedir.
Neyişçi'ye göre ekoturizm yörel insanların zararına doğanın korunamayacağı ilkesine dayanır. Bu anlamda ekoturizm, doğal alanların turizm ekonomisinin bir parçası olarak planlandığı ve biyolojik kaynaklarla, ekolojik işlevlerin sosyal ve ekonomik sektörlerle açık bir biçimde ilişkilendirildiği bir model olarak görülebilir. Ekoturizm turistin ve tur operatörünün olduğu kadar yöre halkının da çevre bilincini ve koruma duygusunu geliştirme sorumluluğu taşır (Neyişçi, 1998, s.318).
Şenlier'e göre ekoturizm, güçlü bir doğa bağlantısını ve sosyal sorumluluk sağduyusunu birlikte ele alır (Şenlier, 1997, s.284).

Görüldüğü üzere ekoturizm konusunda çok sayıda tanımlama yapılmıştır. Korkmaz ve Tolunay'a göre ekoturizm tanımlamaları çoğunlukla şu dört unsura sahiptir (Korkmaz, Tolunay, 2002, s.431);

- Doğal çevre,
- Ekolojik ve kültürel sürdürülebilirlik,
- Eğitim,
- Yerel düzeydeki ekonomik faydalardır.

Bu tanımlardan hareketle, ekoturizmin esas olarak;

- Çevresel bakımdan sürdürülebilir,
- Ekonomik bakımdan uygulanabilir,
- Sosyal ve psikolojik bakımdan kabul edilebilir bir yapıya sahip olması gerektiği görülmektedir.

2.2 Ekoturizmin Amacı

“Ekoturizmin amacı; kitle turizminin tersine, belirli bir dönemde yoğunlaşan turist sayısını azaltarak turizmi yıl içinde yaymak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmak, çevreye yapılan baskıyı azaltmak ise çevreye verilen zararları düzeltmeye değil, önlemeye yönelik planlama yapmak ve uzun vadeli ekonomik çıkarları gözetmektir” (Öztunalı Kayır, 1998, s.304). “Ekoturizm yerel boyutlu ve ekolojik krizi önlemeye yönelik olduğundan, uzun vadede sosyo-ekonomik fayda sağlayıcı bir araç olarak gözükmektedir.” (Kuvan, 2002, s.434).

Ekoturizmde amaç, kaynakların etkin korunmasıyla birlikte, alanda yaşayanların gerek koruma gerekse diğer faaliyetlere katılımını sağlayarak, yine alanda yaşayanlara sosyo ekonomik faydalanım sunmaktır. Alternatif olanaklar sunan ekoturizm etkinlikleri ile yerel halk hem kaynakların korunması konusunda sahiplenme duygusuna sahip olacak, becerileri geliştirecek ve hem de kaynakların gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacaktır (Yenilmez Arpa, 2002, s.25).

2.3 Ekoturizm Türleri

Ekoturizm etkinliklerinin çevreyi koruma derecelerine göre kendi içerisinde de çeşitli sınıflamalar yapılmaktadır. Orams ekoturizmi; aktif ve pasif olarak iki gruba ayırmıştır.

Aktif Ekoturizm: Gidilen çevreyi geliştirmeye yönelik olarak, sürdürülebilir formda olanıdır. Bu tür turizme katılanlar daha fazla çevre bilincine sahiptir. Çevreyi değiştirme girişimi yoktur. Ekolojiye uygun doğal konaklama birimleri (ekolodge) kurulur. Hizmet ve donanım minimum seviyede tutulur.

Pasif Ekoturizm: Fiziki ve kültürel çevreye olumsuz etki yapmayan turizm etkinliklerinin sadece gerekliliği üzerinde durur. Bu tür turizm, kaynağın mevcut durumunun korunması konusunda daha toleranslıdır ve buna bağlı olarak daha yaygın hizmet ve donanım vardır (Erdoğan, Yağcı, 2002, s.408).

Başlıca ekoturizm türlerini şöyle sıralayabiliriz;

- Yayla turizmi
- Kuş gözlemciliği
- Foto safari
- Yaban hayatı gözlemciliği
- Sportif olta balıkçılığı
- Bisiklet turizmi
- Balon turizmi
- Sualtı dalış
- Tarım ve çiftçilik turizmi
- Av turizmi
- Botanik turizmi
- Kamp karavan turizmi
- Mağara turizmi
- Trekking
- Dağcılık
- Akarsu turizmi
- Yamaç paraşütü
- Atlı doğa yürüyüşü

2.4 Ekoturizmin İlkeleri

2.4.1 Ekoturizmin Çevresel Nitelikli İlkeleri

2.4.1.1 Çevrenin Korunması ve Geliştirilmesi

Doğal kaynakların bilinçsiz ve dengesiz kullanımı sürdürülebilirliğin sağlanamaması, turizm sektörünün kendi kaynağını tüketmesi demektir. Her türlü doğal kaynağın kullanımındaki temel ilke koruma kullanım dengesinin sağlanmasıdır.

Ekoturizmde doğal alanların korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunma, çevre üzerindeki negatif etkileri en aza indirme, yeni kaynakların kullanıma açılması yerine, öncelikle kullanılmış alanları değerlendirme, ekolojik dayanıklılık sınırlarını dikkate alma esastır (Bakırcı, 2002, s.243).

2.4.1.2 Çevre İçin Eğitim Verilmesi

Ekoturizm etkinlikleri uygulanmaya konmadan önce önemli ölçüde hazırlık ve eğitimi içermektedir.

Aşağıda belirtilen ekoturizm ilkelerinin yerine getirilebilmesi için yöneticiler, acentalar, rehberler, yerel halk ve de katılımcıların derinlemesine bilgili olması gerekmektedir;

- Her bir habitatın ekolojik dengedeki hayati rollerinin benimsetilmesi,
- Doğal çevreye karşı sorumluluk ve etiksel davranışların teşvik edilmesi,
- Sorumlu koruma pratiklerinin oluşturulması (Erdoğan, Yağcı, 2002, s.408-409),
- Çevre ahlakının geliştirilmesine katkı sağlaması,
- Kullanılan orman ve diğer doğal kaynakların tahrip edilmemesi, bir başka deyişle doğal çevrenin tüketici erozyonuna maruz kalmasına izin verilmemesi,
- Misafirlerin gittikleri ülkenin doğal değerlerini koruyup himaye etmesine yardımcı olması,
- Misafirlerin yaban hayatı ya da florayı tehdit eden veya doğal çevreye zarar verme potansiyeline sahip etkinliklerden kaçınması,
- Toprak, su, flora, fauna ve peyzajın özgünlüğünün küresel boyutta özel bir konuma sahip olduğunu ortaya koyması.

Burada önemli unsurlardan birisi ülke zenginliklerinin, doğal ve sosyo kültürel değerlerin turistlere doğru tanıtılması ve tahrip edilmeden korunması konusunda çok önemli katkıları olacak turist rehberlerinin yetiştirilmesi konusudur. Bir ülkeye gelen misafirlerin en yakın ilişkide bulunacağı kişiler rehberlerdir. Rehberler doğa ve koruma konusunda bilgili ve bilinçli olmak, çalıştığı seyahat acentası ve kendisi hareketleri ile turistlere örnek olmak durumundadır (Erdoğan, 2003, s.205).

2.4.1.3 Ekolojik Değerlere Duyarlı Turizm Tesislerinin Kurulması

Ekoturizm yapılan tesislerin doğal dokuyu bozmamasını gerektirir. Ekoturizm tesislerinin fiziksel planlaması ve projeleri özellikle ulusal park vb. yerlerdeki otel gibi konaklama tesisleri,

lokantalar, enformasyon merkezleri, bunların doğal ve kültürel çevre üzerinde yapabilecekleri olumsuz etkiyi giderecek veya en aza indirecek şekilde yapılmalıdır. İnşaat malzemeleri, mimari tarzları, mobilya ve dekorları yerel dokuya uygun olmalı, düşük kirlenme yaratacak enerji kaynakları kullanılmalıdır (Bal, 2002, s.12).

Ekoturizmin önde gelen özelliği çevrenin kullanım biçimiyle ilgilidir. Bu da, doğal çevrenin tahrip edilmeden, mevcut durumunda göze çarpan önemli değişiklikler yapmadan, tesislerin mimari ve peyzaj planlamasında, o çevrenin doğal mimarisine aykırı olmayan kullanım ilkelerinin uygulanmasıyla sağlanabilir. Bu nedenle, ekoturizmde çevre peyzajı mümkün olduğu kadar doğal halinde kalmalı ve yapılacak peyzaj planlamaları bu prensibe uygun olarak yapılmalıdır. Dolayısıyla kitle turizminin gerektirdiği peyzaj planlamaları ile ekoturizmin gerektirdiği arasında amaç, biçim ve sonuçlar bakımından önemli farklar olacaktır (Erdoğan, 2003, s.174-175).

Ekoturizm tesislerinin gelişiminde önemli kriterler şöyle sıralanabilir (Baştanlar, 2001, s.43-44);

- Tasarımı yapılacak turistik yerleşmenin mekansal düzenlemelerindeki veya tasarım alanındaki yapıların yerleşimi ağaç kesimine asla olanak vermeyecek ve diğer doğal özellikleri de en az etkileyecek biçimde olmalıdır.
- Mümkün olabildiğince, doğal yollarla yıkılmış ağaçlar veya düşmüş ağaç parçaları kullanılmalıdır.
- Yapılaşmalar ormanların gelişimini ve yöredeki hayvanların yaşamsal dolaşımını etkilemeyecek biçimde tasarlanmalıdır.
- Tasarım aracılığı ile tüm yapı ve yolların yerleştirilmesinde erozyon kontrolü dikkate alınmalıdır.
- Alandaki su elemanlarının akış yön ve debileri erozyon potansiyeli kontrol edilerek değerlendirilmelidir.
- Binalar, alandaki bitki dokusu ve yaban yaşamına optimum mesafede yerleştirilmelidir.
- Alanın ışıklandırılması tasarım aracılığı ile, yöredeki yaban yaşamına olan olumsuz etkilerin önlenmesi amacıyla, kontrol altına alınmalı ve sınırlandırılmalıdır.
- Yapı inşa yöntemleri olabildiğince yöresel malzemelerden ve yöresel yapı tiplerine uygun tasarlanmalı ve yapılaşma dokusu mevcut yerleşmenin kültürel kimliğine uygun olmalıdır.
- Doğal çevre ile uyumlu bina formları ve görünüşleri sağlanmalıdır. Binalar kısa vadeli malzeme standartlarına göre değil uzun vadeli çevresel standartlara göre tasarlanmalıdır. Ekosistemin korunması görüntü oluşturma kaygısından önde

gelmelidir.

- Tesislerin veya tasarım alanının ileriye dönük gelişimi gelecekteki atık ve bozulmayı minimize edecek biçimde tasarlanmalıdır. Gereksiz enerji tüketimi yerine tesisin doğal havalandırılması sağlanmalı, bina içlerinde ve ortak alanlarda olabildiğince güneş, rüzgar gibi enerji kaynakları kullanılmalıdır.
- Sürüngenlerin, böceklerin, kemirgenlerin kontrolü için hayvanları yoketmek yerine özel tasarım çözümleri geliştirilmelidir.
- Su altyapısı toprağı bozmamak için olabildiğince yolların yanısına döşenmelidir.
- Karışık etkinliklere olanak verecek tesisler oluşturulmalı, olabildiğince yüksek teknoloji içermeyen tasarım çözümleri üretmeli, tesislerde olabildiğince yerel zanaatler ve sanatçıların eserleri kullanılmalı, çok enerji çeken ürünlerin ve tehlikeli maddelerin kullanımı yasaklanmalı, yerel halkın değerleri yapı standartlarında dikkate alınmalıdır.

Tesislerin tasarımında aşağıdaki kaygıların giderilmesi gerekir (Erdoğan, 2003, s.175);

- Teknolojiyle doğayı yeniden biçimlendirmenin görsel olarak doğanın renginde olması veya küçük olması insan eliyle ve teknolojiyle sokulmuş yapaylığı ortadan kaldırmaz.
- Tesislerin beton yerine ağaçtan veya kilden, taştan ve topraktan yapılması da doğallığı anlatmaz.
- Bir yeri bozmadığı iddia edilen bir tesisin, örneğin suyun kenarına kurulmuş bir tuvaletin, diğer bir yeri bozması çevre koruma olarak adlandırılmaz.

Thailand Phuket Adasındaki Amanpuri Resort'ta tamamen yerel el sanatları ve geleneksel mimarinin kullanılması, Malezya'da Kuala Trenggnau; The Tanjong Jara Beach Hotel ve Rantau Abang ziyaretçi merkezinin büyük deniz kaplumbağalarının yumurta bırakabilmeleri için deniz kıyısında bir alanı koruması, Hawaii Adalarında Westin Mauna Kea tatil köyünde doğal arazi plastiğini ve bitkileri korumak için konaklama ünitelerinin kolonlar üzerine yükseltmesi, Kona Surf Resort ve Country Club'ta Hawaii Keauhou Körfezinin kesintisiz lav akıntılarının, otelin içine kadar sokulması bu eğilimi doğrulayan örneklerdendir (Erdoğan, 2003, s.177).

2.4.1.4 Ekosistemlere Duyarlı Ulaşım Sistemlerinin Kurulması

Ulaşım ağlarının tasarımı, yöredeki yaban hayatının yaşama ve dolaşma alanlarına olumsuz etki yapmayacak biçimde oluşturulmalıdır.

Alandaki nehir, şelale vb. doğal su oluşumlarını kesen geçişler minimize edilmelidir.

Ulaşım tasarımında otomobil vb. taşıtların kullanımı olabildiğince kısıtlanıp, servis, bisiklet gibi araçların kullanımı teşvik edilmelidir. Gerektiğinde ulaşım, hayvansal taşımacılık kullanılarak ya da yürüyüşle yapılmalıdır.

2.4.1.5 Taşıma Kapasitesinin Saptanması

Turistik alanlarda mevcut olan doğal çekiciliklere ek olarak yapılan düzenlemeler sonucu alt ve üst yapıda sağlanan gelişmeler, belirli bir zaman diliminde bölgede beklenmeyen veya tahmin edilmeyen bir yoğunluğun yaşanmasına yol açmaktadır (Küçüktopuzlu, 1990, s.9). Alandaki kalabalık, artan kullanım potansiyeli doğal ve kültürel değerlerin bozulmasına neden olmaktadır. Örneğin, yüzlerce yıllık bir geçmişi olan Pisa Kulesi'nin taşları, insanların dokunmaları ve atlamaları suretiyle yaptıkları temasın etkiyle aşınmış ve bozulmuş ve ancak yakın bir geçmişte çeşitli kuruluşların çabaları sonucunda ayakta kalması sağlanabilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin Lascaux bölgesindeki Cromagnon isimli bir mağara, ziyaretçi sayısının çok fazla olmasının etkisiyle, nem oranı ile mantarimsı dokunun artması nedeniyle kapatılmıştır (Çavuş, 2002, s.10).

Ekoturizmi gerçekleştirmenin ilk adımı turistik bölgelerin taşıma kapasitelerinin belirlenmesidir. Teknik bir ifade ile taşıma kapasitesi bölgeden aldıkları hizmetin kalitesinde bir düşüş olmadan ve aynı zamanda doğal ve tarihi çevreye zarar vermeden, bir bölgeyi kullanabilecek maksimum turist sayısıdır (Erdoğan , Yağcı, 2002, s.413).

Taşıma kapasitesi kavramı, özellikle rekreasyonel kullanımlar alanında yapılan çalışmalar sonucu ekolojik, sosyal, fiziksel ve ekonomik taşıma kapasitesi olarak da kavramlaştırılmıştır.

Taşıma kapasitesini belirleyen faktörler şunlardır;

- Turizmin özellikleri: Turizmin zaman içindeki yoğunluk dağılımı, turistin amacı ve turiste sunulan olanaklar, taşıma kapasitesinde rol oynar.
- Çevrenin dayanma ve kendini yenileme gücü: Çevrenin direnme gücünün zayıf olduğu özel bölgelerde taşıma kapasitesi düşüktür.
- Turizm ekonomisinde zaman boyutu: Yatırım maliyeti düşük, işletme gideri yüksek ve negatif dışsallıkları yaygın projelerin seçimine yol açan yanlış politika ve uygulamalar turizm ekonomisinde zaman perspektifini kısaltarak taşıma kapasitesinin daralmasına neden olmaktadır. Taşıma kapasitesine Lindsay'ın tanımıyla bakarsak 'bir bölgenin, çevre kalitesini bozmadan ve ziyaretçilerin beklentilerine cevap verebilecek ölçüde

turizm faaliyetlerini karşılayabilecek fiziksel, biyolojik, sosyal ve psikolojik kapasiteyi içermektedir. Yerel halkın sosyal ve psikolojik boyutunu da katan bu açıklama ekolojik boyutlu ve ekoturizm içeriklidir (Öztunalı Kayır, 1998, s.3).

2.4.1.6 Bölgeleme (Zonlama) Sisteminin Uygulanması

Ekoturizmin yaygın olarak korunan alanlarda yapılması öngörülmektedir. Bunun nedenlerinden biri, buralardaki eşsiz doğal ve kültürel kaynaklar iken, diğer bir nedeni ise, kurallar ve kısıtlamaların, her türlü etkinliğin bozucu etkilerini denetim altında tutmasıdır (Kurdoğlu, 2003, s.98). Nitekim korunan alanlar içerisinde ekolojik değerlerin korunmasına yönelik olarak bazı alanların bölgelere ayrılması söz konusu olabilmektedir. Bölgeleme diğer bir ifadeyle zonlama, kaynakları koruma konusunda korunan alanlar için avantajlar yaratmaktadır. Tabloda, sürdürülebilir turizm için önerilmiş olan zonların ekoturizm yaklaşımıyla yeniden oluşturulmasına gereksinim vardır.

Tablo 2.2 Avrupa'nın Korunan Alanları İçinde ve Civarında Sürdürülebilir Turizm İçin Önerilmiş Zonlar

1	2	3	4	5
Sığınma Bölgesi (Zonu)	Sessizlik Bölgesi (Zonu)	Uyuşma Bölgesi (Zonu)	Sürdürülebilir Turizm Gelişmesi Bölgesi (Zonu)	Sürdürülebilir Turizmin Teşvik Edildiği ve Korunan Alanın Dışında Kalan Bölge (Zon)
Turizm gelişmesinin herhangi bir mutlak şekilden mutlak olarak korunmuş alan.	Küçük ve asıl olarak kılavuzlu grupların girebildiği ve az sayıda tesisin bulunduğu alan.	Korunan alan ile uyumlu etkinlik ve tesislerin mevcut olduğu alan. Ancak yeni tesis eklemeleri yok.	Korunan alanla uyumlu yeni etkinlik ve tesislerin eklendiği alan. Ancak küçük çaplı, yerel kültür ve yapı tipiyle uyumlu yeni gelişmeler mümkün.	Korunan alanın niteliğini sürdürülebilmek için, 4 nolu bölgedeki benzer gelişmelerin teşvik edildiği alan. Bu bölge korunan alanın hemen dışında.

Kaynak: Korkmaz, Tolunay, 2002, s.440.

2.4.2 Ekoturizmin Ekonomik Nitelikli İlkeleri

2.4.2.1 Turistik Bölgelerdeki Turizm Şirketleri, İşletmeler, Tur Operatörlerinin Duyarlılık Geliştirmesi

Turizm şirketleri, işletmeler, tur operatörleri ekoturizmin ekonomik boyutunda etkin rol oynayacak aktörlerdir. Ekoturizmde bu aktörleri ilgilendirecek ilkeler şöyle sıralanabilir;

- Küçük ölçekli kuruluş/firmalar tarafından küçük turist gruplarına hizmet verilmesi,
- Koruma kapsamındaki (doğal ve geleneksel sosyo-kültürel) alanların yönetimi için kaynak ayrılması,
- Turizm endüstrisinin yerli halkın değer ve isteklerine saygı göstermesi, toplumsal kimliğe, onur duygusuna, estetik anlayışına ve yaşam kalitesine katkıda bulunacak hizmet ve olanakları sunmak için çabalaması (Öztunalı Kayır, 1998, s.4),
- Çevreyle uyumlu, doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla iç içe geçen yöresel bitki örtüsünü ve yaban hayatını koruyan turizm alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi,
- Yerel halkın lehine, koruma yoluyla ekonomik uzun dönemli faydaların sağlanması, yerel halkın refahının gözetilmesi; iş fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk lehinde gelişiminin gözetilmesi,
- Ekoturizmin yayılmasında kendilerine önemli sorumluluklar düşen seyahat acentalarının; misafirlerin seyahat ihtiyaçlarını en iyi ve ekonomik şekilde karşılaması, ticari şartları yerine getirmesidir.

Ekoturizm Konusunda Amerikan Seyahat Acentaları Birliği (ASTA)'nın On Öğüdü şöyledir,

1. Dünyanın kırılganlığına saygı gösterin. Bu dünyanın korunmasının, herkes istemedikçe olanaklı olmadığını ve gelecek kuşakların dünyadan faydalanabilmesi ve tat almasının korumayla mümkün olacağı unutulmamalıdır.
2. Sadece ayak izlerinizle ayrılın. sadece fotoğraflarınızı götürün, duvarlara, bitkilere hatıra bırakmayın, hatıra toplamayın ve ortalığı dağıtmayın.
3. Seyahatinizi daha anlamlı kılın, kendinizi coğrafya, ekosistem, yaban hayatı, biyoçeşitlilik, yerel kültür konusunda bilgilendirin, yerel korumacıları cesaretlendirip, teşvik edin.
4. Sahada yer alan diğer ziyaretçilerin kişiliğine ve onuruna saygılı olun.
5. Tehlike altındaki bitki ve hayvan türlerinden yapılmış ürünleri satın almayın.

Ziyaret ettiğiniz yerlerdeki bu tür ürünleri korunan alan yetkililerine sorun.

6. Daima ziyaret için ayrılmış patikaları izleyin. Hayvan ve bitkileri, onların yaşam alanlarını rahatsız etmeyin.
7. Çevreyi korumaya çalışan kurumları ve programları öğrenin, bunları destekleyip, katılın.
8. Mümkün oldukça, çevre dostu ulaşım araçlarını tercih edin. Araç sürücülerini, park halinde motorlarını durdurmak konusunda teşvik edin.
9. Çevre koruma, enerji tasarrufu, geri dönüşüm, hava ve su kalitesi, katı atık ve kanalizasyon, gürültü kirliliği, yerel kültüre saygı konularında personelini eğitmiş, kurum politikalarını oluşturmuş, otel, restaurant, seyahat acentası, tur operatörlerinin müşterisi olun, diğerlerini tercih etmeyin.
10. Yerel ve ulusal çevre koruma kurullarından çevre dostu tesislerin listelerini öğrenin ve isteyin.

2.4.2.2 Sürdürülebilir Ürün Geliştirme ve Pazarlama

Çevre koruma aynı zamanda çevreyi bozmayan ve kirliletmeyen ürün üretimi, paketlenme, dağıtım, kullanım ve kullanım sonrası sonuçlar ile ilgili uygulamaları içermektedir. Bu nedenle turizm pazarlamasının hedefi sosyal bakımdan sorumlu ve çevreye yönelik olmalıdır. Turizm pazarlamasının bu yeni formunun, üç ana parçası şöyledir (Erdoğan, 2003, s.173);

- Pazarlamacı, etkinliklerini doğayı ve çevreyi koruma lehinde yönlendirmelidir.
- Pazarlamacı, çevresel bakımdan sorumluluk hissi taşıyan bilinçli kitleye yönelmeli ve onların çevre bozulmasına aktif olarak katılmalarını önlemelidir.
- Çevre kıt bir kaynaktır ve bu nedenle tüketim sınırlanmalıdır. Pazarlamacı ve tüketiciler çevre koruma için ek bir fiyat ödemeye hazır olmak zorundadırlar. Ekoturizm ürünlerini pazarlama kanalları ve tanıtma araçlarının her ikisinin de tüketiciye sunulan turizm türü ve ekoturistlerin tipoloji ile uyumlu olması gerekir.

2.4.3 Ekoturizmin Sosyo Kültürel Nitelikli İnkeleri

Kültürel mirasın korunması, yerel halkın gelenek ve göreneklerine saygı gösterilmesi, bireyler veya küçük gruplar halinde yerel halkın yaşantısının yerinde görülmesi, deneyimlenmesi, sosyal ve kültürel kimliklerin korunması ve geliştirilmesi, alınacak tüm ilgili kararlara yerel halkın katılımının sağlanması, kültürel varlıkların korunması, tur başları ve

planlamacıların yerel yaşamda yer alan malzemeleri kullanması, bunların alımını desteklemesi ve yerel rehberlerden yararlanmak durumunda olması, ekoturizmin sosyo kültürel nitelikli ilkeleri arasında sayılabilir.

2.4.3.1 Halk Katılımının Sağlanması

Ekoturizmde yerel halkın alınan kararlara katılımının sağlanması oldukça önemlidir. Ekoturizm projelerinin her aşamasına, katılımcılar olarak yerel halk bütünleştirilmelidir.

Özesmi'ye göre katılımcı yönetim uzun ve zor bir süreç olsa dahi, doğal alanların korunması için günümüzde geçerli olan tek çıkar yoldur. Çünkü her doğal alan kendine has özellikler taşımaktadır. Doğal alanlar farklı tarihsel süreçlerden geçerken, etrafında ve içinde yaşayan insanlar, alana farklı ilişkiler geliştirirler. Bu farklılıklar nedeniyle doğal alanların yönetiminin tek bir yolu yoktur. Katılımcı yönetim anlayışı, doğal alanların içinde ve etrafında yaşayan insanlarla, diğer ilgi sahiplerinin katılımıyla doğa ile barışık yaşam biçimlerinin oluşturulması sürecini tanımlar. Doğal alanların bir kısmı, etrafında yaşayan insanların baskısıyla tamamen yok olma noktasına gelmiştir. Sadece yaban hayatını, biyolojik çeşitliliği korumak üzere yapılan projeler bu gidişatı durdurmaya yeterli değildir. Gerçek çözüm sadece bir yolla; yerel halkın, bu alanları kurtarmaya ortak olmasıyla sağlanmaktadır (Özesmi, 2003, s.64-69).

Öztunalı Kayır yerel halkın katılımını sağlayıcı ilkeleri ve yöntemleri şöyle sıralamaktadır;

- Yerel topluluğun sosyo-ekonomik göstergelerini çıkarılmak, (Bunun için, üretim pazarlama, tüketim, işsizlik gibi ekonomik göstergelerin, sağlık, eğitim, yerleşim biçimi, din, kültür profilinin çıkarılarak yerel halkın özgün yönünün irdelenmesi gerekmektedir. Amaç yerel topluluğun kendi algılamalarını açarak, bakış açılarını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapmaktır.)
- Yerel topluluğun sorunlarına eğilmek, bu sorunları irdelemek ve önem sıralaması yapmak. Kısa ve uzun vadeli çözümleri kendileriyle tartışarak bulmaya çalışmak. Özellikle tartışmaya katılmayanlara zaman tanıyarak süreci etkinleştirmek,
- Küçük gruplar halinde toplantılar yaparak tartışma açmak. Kendi sorunlarını ortaya koymalarına, çözümleri kendilerinin bulmalarına yardımcı olmak. Konuşmakta zorluk çekenlerle çok konuşanlar arasında dengeyi çözümleri araştırırken kurmak,
- Halka açık bilgilendirme ve tanışma toplantılarıyla herkesin katılımını sağlamak,
- Açık uçlu ya da kapalı uçlu soruların sorulduğu anket çalışmaları yapmak,

- Acentalar, kamu kuruluşları, üniversite, özel kuruluşların katılımıyla düzenlenecek seminerlerle ekoturizm projesiyle ilgili ya da çevresel konularda detaylı bilgilendirmeler veya tartışmalar yapmak,
- Aynı süreçlerden geçmiş başka yerel topluluklarla bir araya gelmeleri için geziler düzenlemek,
- Sorunları, kazançları ya da zararlarının ne olabileceğini görmelerini sağlamaktır.

2.4.3.2 Yerel Kültürel Öğelerin Kullanılması

Ekoturizmin en önemli ilkelerinden biri yöresel motifleri oluşturan mimari, el sanatları, gelenekler, yemekler, danslar vb. korunmasıdır. Yerel halkın misafirlere yöresel değerlerini tanıtmaları ve bu değerlerden kazanç elde etmesi dolayısıyla, yerel halkın kültürel öğelerini koruması ve bu konudaki yeteneklerini geliştirmesi söz konusudur.

2.4.4 Ekoturizmin Yönetimsel Nitelikli İlkeleri

Güleç, turizm bölgelerindeki yetkili kişilerin aşağıdaki ifadeleri benimsemeleri gerektiği üzerinde durmuştur (Güleç, 1990, s.31);

- Biz doğayı ve peyzajı etkili bir şekilde korumak istiyoruz. Toprağı tasarruflu kullanmanın ve dikkatli bir ulaşım politikası yanında önemli doğal alanların korunması için geniş alanlarda koruma bölgeleri kuruyoruz. Bütün planlama ve uygulama çalışmalarında doğa ve çevre koruma ile ilgili uzman kişiler görevlendiriyoruz.
- Biz turizm gelişmesinin bölgemizin doğal ve kültürel özelliklerine göre yürümesini istiyoruz. Ayrıca gelen misafirlere de kendilerini oraya göre ayarlamalarını bekliyoruz. Kendi yerel kültürümüzün bozulmadan kalmasını ve yaşamasını istiyoruz. Biz mimarimizi, el sanatlarımızı, diğer sanatlarımızı, dilimizi, törelerimizi ve turizm tesislerimizi geliştiriyoruz. Biz bütün katılanlara ve yöre halkına, turizm yatırımcılarına, politikacılara ve turistlere- devamlı bilgi veriyor ve onları sosyal ve çevresel sorumlu davranmaya yönlendiriyoruz. Turizm gelirlerinin tümünü taslağımızın gerçekleşmesi işlerinde kullanıyoruz.
- Biz ekonomik yönden verimli, sosyal yönden sorumlu ve çevresel sorunları olmayan bir turizmin gelişmesini istiyoruz. Halkımıza ve çevremize yük getiren yeni

yatırımlardan vazgeçmeye hazırız. Kendimizi böylesi ekonomik baskılardan koruyoruz.

Planlama, uzun vadeli izleme ve denetleme, işbirliği ekoturizmin yönetsel ilkelerinin esaslarını oluşturmaktadır.

2.4.4.1 Ekolojik İlkelere Dayalı Planlamanın Yapılması

Ekoturizm planlaması, veri tabanına, bilgi ve karar destek sistemine, seçeneklerine dayalı ve arz ve talep ilişkilerini düzenleyen, kaynak üretkenliğini artıran, dengeyi ve uyumu hayata geçiren etkili politika araçları içerir (Çağatay, Yurdaer, Kırış, 2002, s.208).

Ekoturizmin gelişimi için gerekli ön koşulların oluşturulmasını ve gelişmesini sağlayacak planlama temel olarak aşağıdaki unsurları içermelidir ;

- Mevcut turizmin durumu ve potansiyeli değerlendirilmelidir. (Doğal kaynakların durumu, turizme talebin ve gelişimin seviyesi, turizmden kimin kazandığı, kaybedilenler, turizm gelişiminin potansiyeli, ziyaretçi ihtiyaç ve beklentilerinin analizi, alanın fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik boyutlarını içeren turizm taşıma kapasitesinin ölçülmesi.)
- Arzu edilen turizm durumu belirlenmeli ve bu duruma ulaşmak için gerekli aşamalar tanımlanmalıdır. (Koruma hedeflerinin ve ekoturizm amaçlarının açık bir şekilde tanımlanması, ekoturizm ilkelerini uygulamak için doğru planlama araçlarının bulunması, ekoturizm planlaması ile ilgili başarılı çalışmalar hakkında bilgi edinilmesi ve iletişimde bulunulması, farklı grupların bir araya gelmesiyle turizmin alanda ne derece yer alacağını, kimin yapacağını, neler yapacağını, ne kadar sürede yapılacağını, nasıl finanse edileceğinin, hangisinin öncelikli olduğunun tespit edilmesi, eğitim, yönetim ve kontrol tedbirlerinin bütüncül bir şekilde planlanması. Örneğin park için yeni bir koruma biçimi sunmak, yerli ve yabancı turiste çevre eğitimi sunmak, yerel halk için iş olanakları yaratmak gibi amaçlar belirlenebilir.)
- Bir ekoturizm stratejisi raporu yazılmalıdır.
Strateji parktaki ekoturizmi geliştirmek için gereken etkinliklerin listesini içermelidir. Bu etkinlikler; ziyaretçi merkezi inşaa etmek, ziyaretçi zararlarını azaltmak için alanları güçlendirmek, ekolojik izleme sistemi kurmak, broşürler basmak, yerel halkla el sanatları kooperatifleri geliştirmek olabilir. Strateji etkinlikleri sırasıyla detaylandırmak, etkinliği kimin yapacağı ve yöneteceğini tanımlamak, tamamlama süresini ve maliyetini açıklamak zorundadır (Baştanlar, 2001, s.32).

2.4.4.2 Uzun Vadeli İzleme ve Denetlemenin Gerçekleştirilmesi

Ekoturizm etkinliklerinin hedef noktası olarak milli parklarda sistemli bir ekoturizm planlama ve yönetiminin yapılması ve bu etkinliklerin izleme ve denetleme sistemlerin konulması gerekmektedir.

Özellikle gelişmiş ülkelerde envanter ve izleme yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Örneğin İngiltere'de rekreasyon kaynaklarının yönetiminde, ziyaretçi etkinliklerinin izlenmesi oldukça önemli konulardan birisidir. Çevresel etkilerin izlenmesi hem kamu hem de özel sektör için çevresel planlamalarda anahtar bir araçtır.

İzleme programları, geçmişteki verilerle günümüzdeki verileri karşılaştırarak ortaya çıkan değişiklikleri tespit etmeyi ve değerlendirme yapmayı sağlar. Çevresel bozulmalar geri dönülemez bir hale gelmeden veya daha şiddetli olmadan önce tespit edilebilir ve doğru uygulamaların yapılması için de zaman tanır. Ayrıca izleme programları, uygulanan kaynak koruma önlemlerinin başarısını da değerlendirme imkanı verir (Erdoğan, 2003, s.190-191).

2.4.4.3 Tüm Kurum ve Kurumlarla İşbirliğinin Sağlanması

Ekoturizm; hükümetler, özel girişimciler ve yerel toplumlar, bilim insanları, sivil örgütler dahil olmak üzere, katılan tüm taraflar arasında pratik ve etkin işbirliği (koordinasyon) sistemlerini gerekli kılar.

2.5 Ekoturizmde Belgelendirme

Ekoturizm tesis ve işletmeleri için belgelendirme (sertifikasyon) sistemlerinin zorunlu hale getirilmesi düşünülmelidir.

Turistler, giderek artan biçimde ziyaret ettikleri yerlerde doğa koruma çalışmalarını görmek istemektedirler. Konuya cevap olarak, Costa Rica Turizm Enstitüsü ve Costa Ricalılar Komisyonunca 1998 yılında sürdürülebilir turizm bağlamında bir sertifikalandırma programı geliştirilmiştir. Dünya Turizm Örgütü Komisyonu'nca Costa Ricalılar'ın sürdürülebilir turizmdeki ayrıntılı ve maliyete etkili belgelendirme sistemi beğenilmiş ve bu konuda örnek gösterilmiştir.

Bu belgelendirmeye göre operasyonları ve uygulamaları sürdürülebilirlik modeline uyan turizm şirketleri çevresel, kültürel, sosyal kriterlere göre derecelendirilmekte ve buna göre belgelendirilmektedir.

Buldukları yerlere veya büyüklüklerine göre oteller, hanlar ve oda kahvaltısı servisleri gönüllü olarak bu programa katılabilmektedir. Başlıca kategoriler şöyledir;

- Fiziksel ve biyolojik çevre,
- Olanaklar ve altyapı,
- Halkla ilişkiler,
- Sosyo ekonomik çevre.

Bu uygulama sayesinde, ülkelerin imajı gerçekten doğayla uyumlu turistik merkezler olarak şekillenebilecek, girişimcilerin kendi imajını güçlendiren yeni bir rekabet faktörü ortaya koyacaktır. Belirli alanlara düzenlenecek turlarda, eko-sertifikasının aranması gündeme geldiğinde, bu sertifikaya sahip olmak acentalar için avantaj olacaktır (Ören, 2003, 4). Diğer yandan tur şirketleri, bu sertifikayı bir reklam ve pazarlama aracı olarak kullanabilecektir (www.ecotourism.org.au). Dönüşümlü ve tekrar kullanılabilir ürünlere, enerji ve su tasarrufu için kullanılan makinelere, israfi önlemek için kurulan sistemlere, bilgi ve yönetiminde gelişen yeni sistemlere ve daha bir çoğuna olan rağbet, çevre ile dost olan ürünlere yönelik bir pazar oluşturulmasına ön ayak olacaktır (Ören, 2003, s.4).

Avustralya’da uygulanan “eko sertifikasyon programı”nın ilkeleri şunlardır (www.ecotourism.org.au):

- Doğanın kişisel olarak deneyimlenmesine odaklanarak, doğanın daha fazla anlaşılması ve takdir edilmesini sağlamak,
- Her deneyimde doğayı anlamaya yönelik fırsatları bütünleştirmek,
- Ekolojik olarak sürdürülebilirlik için en iyi uygulamayı göstermek,
- Doğal alanların korunmasına olumlu katkıda bulunmak,
- Yerel topluluklara yapıcı katkılarda bulunmak,
- Yerel kültürlerin tanınması ve yorumlanmasına karşı hassas olmak,
- Müşterilerin beklentilerini karşılayabilmek,
- Pazarlamada gerçekçi olmak ve gerçekçi beklentilere yol açmaktır.

2.6 Ekoturizme Yönelik Eleştiriler ve Kaygılar

Üretilen alternatif turizm politikalarının kitle turizminin yarattığı sorunlara çözüm olup olamayacağı halen tartışılmakta, önemli eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirileri şu başlıklar altında toplayabiliriz;

- Ekoturizmin pazarlama aracı olarak kullanılması (yeni yerlere yönelme, turist yükünün yöresel ve mevsimsel olarak dağılması, turizm endüstrisinin yeşil imajı, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere yönelme),
- Ekoturizmin doğal alanlara ve değerlere olumsuz etkisi,
- Ekoturizmin yerel kültüre olumsuz etkisi,
- Ekoturizmin yerel halka fayda sağlamaması.

2.6.1 Ekoturizmin Pazarlama Aracı Olarak Kullanılması

Eleştirilerden bir tanesi ekoturizmin aslında bir pazarlama aracı olarak kullanılmasıdır.

Yeni Ekosistemlerin Keşfi: Turizmin neden olduğu zararların ölçülmesi konusunda bugün yeterli çalışma yapılamamakta, elde edilen veriler yetersiz kalmaktadır. Doğal çevreye bağımlı kaldığı sürece büyüme imkanı bulunmayan turizm sektörü, giderek artan talep karşısında yavaş yavaş güzelliğini kaybetmiş yöreleri terk ederek yeni yörelere yönelmekte ve bu bölgelerde yozlaşmaya başlamaktadır (Şeker, 2001, s.57).

Ekoturizmin yeni yerlere yönelmesine dair yapılan eleştiriler şöyledir;

- Ekoturizm, turizm endüstrisinin ve sermayesinin kendine yeni faaliyet ve kar alanı açmak için, geleneksel turizm alanları dışına kayarak, alanını ve karını artırma çabasının bir ürünüdür (Erdoğan, Yağcı, 2002, s.414).
- Turizm endüstrisinin amacı açısından ekoturizm, dünyadaki insanlar arasında gittikçe artan doğa tutkusu ve doğaya yönelme isteğini teşvik ederek ve düzenleyerek sermayenin sömürü alanını, kırsal alanlar ile doğal ve milli park sahalarına genişletme etkinlikleridir.

Turizm Mevsiminin Uzatılması: Ekoturizmde turist yükünün mevsimler açısından ve yöresel olarak genişlemesi savunulmaktadır. Bu konudaki eleştiri ise şöyledir;

- Bu eğilim mevsimi yaymak değil sadece uzatmaya yaramaktadır. Bu durumda turistler mevsim yerine değil, mevsim dışında da yani turist yükünün nispeten az olduğu zamanda, tatil yapmaya teşvik edilmektedir. Bunun sonucu turisti ağırlayan yörelerde talep mevsimlik olacağına yıl boyunca devam etmektedir. Bu sadece daha

fazla turist ve daha fazla parasal gelir sağlayarak nakit akışını artıran bir pazarlama stratejisidir. Bunlar duyarlı planlama adı altında büyüme politikalarıdır (Wheeler, 1993, s.54-55).

Turizm Endüstrisinin Çevreci İzlenimini Vermesi: Turizme ulusal ve uluslararası sermayenin el atışı daha çok, kitle turizmine yöneltilen doğal ve kültürel çevreyi bozdukları ve hatta talan ettikleri eleştirilerinin artması ve bu sırada sürdürülebilir kalkınma ideolojisinin çıkması, sürdürülebilir kalkınma ile turizm arasında da bağ kurulması ve dolayısıyla turizmde hem kendisi hem de halk için sürdürülebilir olması gereğinin en azından ideolojik olarak ön plana çıkartılması durumu ile olmuştur.

Butler'e göre turizm endüstrisi kendini yeşil bir pelerine sarıp geçerli eleştirilerden koruduğu gibi, görüntüsüne de bir çeki düzen vererek gerçekte kısa mesafeli ticari yürüyüşüne devam etmektedir. Böylece turizmin olumsuz etkilerini düzeltmek isteyenlere karşı kusursuz bir tutum izlemiş olmaktadır.

Az Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelere Yönelme: Uygun turizm gelişimi yörenin kalkınmasına çare veya kısmi çare olarak görülüyorsa, bu durumda yörenin ekonomik olanakları ne kadar düşük düzeydeyse oranın doğru ve uygun turizm seçimi olanakları da aynı oranda kısıtlı olacak demektir. Bu durum, turizm potansiyelini artırma baskısı altındaki gelişmekte olan ülkelerde açık olarak görülmektedir. Ekonomisi ne kadar zayıf ve döviz gereksinimi ne kadar fazlaysa, o ülkenin turizmin hacmine ve çeşidine getirebileceği kısıtlamalar o kadar azalmaktadır (Wheeler, 1993, s.51-52).

Alternatif turizm biçimlerinin yaygınlaşmasının nedeni turistlerin çevreci kaygılar taşımalarından çok, farklı tatil biçimleriyle ifade ettikleri 'farklı' sosyal konumlarını vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında bozulmamış doğa ve özgün kültürlerin bir turistik çekicilik ögesi olarak sunulmasının amacının korumacılık değil, yeni pazar kovukları yaratmak olduğu görülebilir. Bir yandan çevreci sloganlar kullanılarak az gelişmiş ülkeler (ve bölgeler) uluslararası düzeyde pazarlanırken; öte yandan bu ülkeler, uluslararası turizmin rekabetçi yapısı içinde kendilerine bir yer edinebilmek için, kültürel kimliklerini bir ticari marka olarak kullanmaya zorlanmaktadır. Dolayısıyla uygulanan pazarlama yöntemleri başarılı olduğu oranda- Urry'nin ifadesiyle, yaratılan 'romantik turist bakışı' küresel ölçekte yayılıp 'kollektif turist bakışına' dönüştükçe (Urry, 1999, s.137-139) kültürler turistik ürünün bir parçası olarak metalaşmakta ve alternatif turizm biçimleri zaman içinde kitle turizmine dönüşmektedir.

2.6.2 Ekoturizmin Doğal Alanlara ve Değerlere Olumsuz Etkisi

Günümüz toplumunda bir sosyal statü göstergesi olan alternatif turizm biçimleri de zaman içinde kitle turizmine dönüşme eğilimindedir. Çünkü kitlelerce keşfedilmemiş ve dolayısıyla bozulmamış yerlerin peşinde koşan öncü turistler yeni bir yer bulunca başkalarını da o bölgeye gitmeleri için özendirdiğinden, zaman içinde giderek daha fazla sayıda doğal alan kitle turizmine açılmaktadır. Wheeler'in "uzun dönemde kim daha çok çevreye zarar vermektedir paket turla Akdeniz'e giden turist mi, yoksa Amazon Nehri'ne, Himalayalar'a veya Büyük Sahra'ya giden gezgin mi" sorusu bu konudaki eleştirileri dile getirmektedir (Akış Roney, 2002b, 6).

Roney'e göre alternatif turizm biçimlerine olan talebi artırmak amacıyla maliyetleri azaltmak için, turistik ürünün standartlaştırılarak kitleler için üretilmesi kaçınılmazdır. Öyle görünmektedir ki, 'turist bakışının nesnelere zaman içinde değişecek, ama kitle turizminin temel özellikleri aynı kalacaktır (Akış Roney, 2002a, s.13).

2.6.3 Ekoturizmin Yerel Kültüre Olumsuz Etkisi

Butler'a göre kısa vadede, alternatif turizmin, kısmen boyutlarından kısmen de daha küçük ve daha az sayıda tesis gerektirmesinden ötürü, turizm yörelerinde kitle turizmine göre daha az değişme yaratmaktadır. Ancak zaman geçtikçe, bazı faktörler alternatif turizmde daha büyük önem kazanabilmekte ve uzun vadede daha büyük ve daha ciddi değişmelere neden olabilmektedir. Bunun güzel bir örneği ilişkilerdir. Alternatif turizmde toplam ilişki sayısı ve miktarı turist yerli halk etkileşimi bakımından daha az olmasına karşılık ilişkinin niteliği, daha yoğun, bir başka deyişle, daha büyük bir çatışma içeriyor olabilir. Örneğin, bir otel lobisine kıyasla bir ev gibi ilişkinin yeri de daha duyarlı ve daha kişisel olabilir (Butler, 1990, s.21).

Ekoturizme yönelik bir diğer eleştiri, kültürel öğelerin ticarileştirilmesi konusundadır. Ekoturizm kültürel varlıkları koruyabilmektedir, ancak "onları yaratan ruhu" koruyup koruyamadığı tartışmalıdır. Kültürel olarak karşılaşılan başka bir sorun, ekoturizm etkinliklerinde yerel halkla turistler arasındaki daha uzun süreli etkileşimden kaynaklanmaktadır. Örneğin etkileşim süresi ve düzeyi arttıkça geleneksel konukseverlik yerini nakit akışı ilişkilerine bırakabilmekte; yerel halk kültürel öğelerin turistlerin tüketimine yönelik olarak "seri üretimine" geçebilmektedir. Bu türden bir dönüşüm destinasyonun özgünlüğünü zedelemekte ve turistik çekiciliğini kaybedebilmektedir (Schaller, 2004, s.2).

2.6.4 Ekoturizmin Yerel Halka Fayda Sağlamaması

Bu konudaki eleştiriye göre; iddiaların tersine yerel halk ekoturizmden yeteri kadar faydalanamaz. Yerel halk genellikle düşük ücretli işlerde tur rehberi, taşıyıcı, yiyecek ve hatıra eşya satıcısı olarak çalışır. Kitle turizminde olduğu gibi boş mevsim süresince işleri olmaz ve gelirin büyük bir kısmı, yabancı hava yolları, tur operatörleri, daha ileri ülkelerin ekonomik karlarını kendi ülkelerine geri gönderen yatırımcıları tarafından alınır.

Ayrıca ekoturizmin uygulandığı bölgelerde, yerel halkın yatırım yapabilecek sermaye birikimine sahip olmaması, dolayısıyla büyük seyahat acentaları karşısında şanslarının düşük olmasından dolayı, sağlanan gelirlerin, turistik etkinliklerin gerçekleştirildiği alandan çok dışarıya akmasına neden olmaktadır (Schaller, 2004, s.2).

Tüm bu eleştirilerin dikkatle değerlendirilmesi ve yapılacak ekoturizm etkinliklerinin izleme ve denetim sistemlerini de içerecek şekilde planlanması gerekmektedir. Ekoturizm kitle turizmine alternatif oluşturmasa bile, turizm sektöründe çalışanların ve turistlerin çevre bilincini artırması açısından önemlidir. Ekoturizm, çevre korunmasına ilişkin önlemlere, yönetsel ve planlama boyutunu eklemesi dolayısıyla, çevrenin korunmasına hız vermektedir. Koruma altına alınan alanlar bunlara örnektir (Erdoğan Yağcı , 2002, s.415). Kaçınılmaz olarak süregelen kitle turizmi uygulamalarının önüne geçilmesi zor olduğundan, hiç değilse bir bilinçlilik ve tartışma ortamı yaratan ekoturizm gibi bir çözüm üretiminin dışlanması gereksiz olduğu söylenebilir.

2.7 Dünya Ekoturizm Zirvesi ve Quebec Deklarasyonu

2.7.1 Dünya Ekoturizm Zirvesi

Dünyadaki gelişmeler, ekoturizmi oldukça kabul gören etkinlikler arasına sokmuştur ve 2002 yılı Dünya Turizm Örgütü (WTO) tarafından ekoturizm yılı olarak ilan edilmiştir.

Birleşmiş Milletlerin “2002 Uluslararası Ekoturizm Yılı” etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen Dünya Ekoturizm Zirvesinde (WES), 132 ülkeden kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarından 1000’in üzerinde katılımcı, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Turizm Örgütü (WTO) himayesinde, Quebec Turizm ve Kanada Turizm Komisyonunun ev sahipliğinde 19-22 Mayıs 2002 tarihlerinde Quebec’te toplanmıştır.

Dünya Zirvesi, ulusal ve yerel yönetimlerin turizm, çevre ve diğer ilgili birimlerinin, özel sektör ekoturizm şirketleri ve bunların ticari örgütlerinin, STK'ların akademik kuruluşların ve danışmanların, hükümetler arası örgütlerin ve etnik yerel toplulukların 3000'in üzerindeki temsilcisinin katılımını içeren 2001 ve 2002 yıllarında gerçekleştirilen 18 hazırlık toplantısının sonuçlarını ortaya koymuştur.

Dünya ekoturizm zirvesinde Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinin temel amaçlarını teşkil eden yoksulluğun azaltılması ve çevrenin korunması konularına özellikle dikkat çekilmiştir. Zirvenin açılışında konuşan Quebec Gençlik Spor ve Turizm Bakanı Richard LEGENDRE sürdürülebilir turizmin yaşadığımız gezegenin kaynaklarının gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için gösterilen global çabaya önemli katkıda bulunacağını belirterek, Quebec eyaletinin bu bağlamda başarılı bir turizm gelişmesi izlediğini vurgulamıştır.

Kongre süresince katılımcılar ekoturizm kavramını netleştirmeye çalışmışlardır. Temel konularda konsensusa ulaşıldıysa da tüm tarafların (kamu kurumları, özel sektör, tur operatörleri, acentalar, yerel halk) ekoturizme katılımının, çevreye, ekosisteme ve yerel halka saygı gösterilmesi koşuluyla, uyumlu bir şekilde nasıl gerçekleşebileceği konusunda farklı sorular ve yanıtlar ortaya atılmıştır. Konferansta özellikle;

- Ekoturizm Politikası ve Planlaması,
- Ekoturizme İlişkin Yasal Düzenlemeler
- Ekoturizm Ürününün Geliştirilmesi, Pazarlanması ve Tanıtımı
- Ekoturizm Faaliyetlerinin İzlenmesine İlişkin Maliyetler ve Ekoturizmin Faydaları konuları tartışılmıştır.

Dünya Ekoturizm Zirvesinde ekoturizm şu objektifler çerçevesinde değerlendirilmiştir (www.turizm.gov.tr);

- Ekoturizmin sürdürülebilir gelişmeye potansiyel katkısı üzerine oturumlar açmak,
- Ekoturizmle ilgili uygulama teknikleri ve ekoturizmin sürdürülebilir planlanmasından öğrenilen dersler, gelişme, idarecilik hususlarında bilgi alışverişinde bulunmak,
- Ekoturizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri konusunda ileri düzeyde bilgilenmek,
- Ekoturizmin etkilerinin izlenmesi, kontrolü ve yasal düzenlemelerin değerlendirilmesi,
- Ekoturizm projelerinde yerel halkın katılımından öğrenilecek derslerin ve tecrübelerin gözden geçirilmesi,

- Kamu kurumlarının, özel sektör ve sivil toplum örgütlerinin niteliklerinin ekoturizmi sürdürülebilir gelişme (doğal kaynakların ve geleneksel yaşamın korunması) için bir aracı olabilmesi yönünde geliştirilmesi,
- Ekoturizmin geliştirilmesi için kamu sektöründe, özel sektörde çalışanlar ve turistlerde dahil olmak üzere bu alanda faaliyet gösteren tüm tarafların sorumlu davranışlarının teşvik edilmesi,
- Ekoturizme katılan ulusal ve uluslararası taraflara tüm dünyada sürdürülebilir gelişme ve ekoturizm idaresi sağlayacak bir bakış açısını geliştirebilecekleri yeni çalışma alanlarının tanımlanması,
- Ekoturizm aktivitelerinin planlanması, işletmeciliği, pazarlanması ve izlenmesi amacıyla konferans sonrası belirlenen kararlar ve öneriler doğrultusunda Quebec kenti Ekoturizm Deklerasyonunun yayınlanması ve oluşturulması.

Dünya Ekoturizm Zirvesi'nin katılımcıları (ekoturizmle ilgili tüm çevrelerin, özellikle de sivil toplum kuruluşlarının ve yerel etnik grupların taleplerinin bir araya getirilmesinde bu danışma sürecinin kısıtlarının da farkında olarak),

1. Turizmin, önemli karmaşık, sosyal ekonomik ve çevresel etkileri olduğunu kabul etmektedir.
2. İnsanların doğal alanlara giderek artan ilgisini göz önünde tutmaktadır.
3. Ekoturizmin ev sahibi toplumların doğal kaynaklarının ve kültürel bütünlüğünün korunmasına aktif katkıda bulunarak ve turistlerin doğa ve kültür mirasının korunmasına yönelik bilinçlerini yükselterek, ekonomik yararlanmanın artmasına ve bütün turizm sanayisinin daha sürdürülebilir olmasına katkıda bulunması gerektiğini vurgulamaktadır.
4. Özellikle, geleneksel bilgileri, kullanım biçimleri ve pratikleriyle birçoğu sürdürülebilirliklerini yüzyıllardır kanıtlamış yerel toplulukların tarihsel varlığı sonucu ortaya çıkan doğayla bütünleşmiş kültürel çeşitliliği tanımaktadır.

Bu ilkeler ışığında, dünya ekoturizm zirvesi'nin katılımcıları;

- Hükümetlere,
- Özel Sektöre,
- STK'lara, toplumsal amaçlı derneklere, akademik ve araştırmacı kuruluşlara,
- Hükümetlerarası örgütlere, uluslararası finans kurumlarına, gelişmeye yardımcı etkinliklerde bulunanlara,
- Etnik ve yerel topluluklara bir dizi öneriyi aşağıdaki şekliyle deklare etmiştir.

2.7.2 Quebec Deklarasyonu

Deklarasyon metni zirvede gündemi oluşturan tartışma konuları ile birlikte hazırlık sürecini de kapsamaktadır. Deklarasyon metni, çok sayıda ilgi grubuyla gerçekleştirilen diyalog sonucu oluşturulmuştur. Deklarasyonun amacı sürdürülebilir gelişme çerçevesinde, ekoturizm etkinliklerinin gelişmesi için bir grup öneriyi tartışmaya açmak ve öncü bir çalışma planını ortaya koymaktır (www.turizm.gov.tr).

2.7.2.1 Hükümetlere Öneriler

- Sürdürülebilir gelişmenin genel amaçları ile tutarlı ulusal, bölgesel ve yerel ekoturizm politikaları ve gelişme stratejileri oluşturulmalı, bunu yaparken ekoturizm faaliyetlerinin içinde yer alacaklarla, etkilenmesi veya etkilemesi olası olanlar karşılıklı görüş alışverişinde bulunmalıdır. Bunun da ötesinde, ekoturizm için uygulanacak ilkelerin tümü, turizm sektörünü kapsayacak biçimde yaygınlaştırılmalıdır.
- Doğal, yerel kültür ve özellikle geleneksel bilgi ve genetik kaynaklar, yerel toplumla el ele, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve tüm ekoturizm ortaklarıyla (aktörlerinin) birlikte koruma, garanti altına alınmalıdır.
- Ekoturizm sürecinin değişik aşamalarında, aktörlerin ekoturizmle ilgili kararların alınmasına katılım koşulları oluşturulurken, ulusal, bölgesel ve yerel kamu kuruluşlarının da (gereğinde bakanlıklararası çalışma gruplarının oluşturulması) sürece dahil olması, katılımı ve eşgüdümü sağlanmalıdır. Aynı zamanda, çok aktörlü yapının amaç ve hedeflerinin gerçekleştirilmesi için, yeterli bütçe mekanizmaları ve uygun yasal çerçeve oluşturulmalıdır.
- Toplum ve doğal çevre üzerindeki negatif etkilerin önlenmesi ve en aza indirilmesine yönelik, ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde tüm aktörlerin ve çevresel etki değerlendirme çalışmalarının üzerinde uzlaştığı, sürdürülebilirlik göstergeleri ve düzenleme ve izleme mekanizmaları oluşturulmalıdır. İzleme sonuçları, turistlerin ekoturizm ilkelerine uygun davranan işletmecileri tercih etmesini sağlamak üzere kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır.
- Yalnızca koruma alanlarındaki değil aynı zamanda geçiş bölgeleri ve diğer ekoturizm gelişme alanlarının da bölgeleme ve katılımcı arazi kullanım planlaması gibi gelişmeyi

sağlayıcı işletme araçlarının uygulanabilmesi için yerel yönetimlerin kapasitesi geliştirilmelidir.

- Ekoturizmde sürdürülebilirliğe yönelik olarak sertifika sistemlerini, eko-etiketleri ve diğer benzer uygulamaları geliştirmek için ve özel sektörün bu tür programların içinde yer almasını sağlamak, bunların tanınmasını ve bilinirliğini desteklemek üzere uluslararası onay kazanmış kılavuzlar kullanılmalıdır. Bununla birlikte, sertifika verme sistemleri bölgesel ve alt bölgesel kriterleri ve üretim kapasitesini yansıtmalı; küçük ve orta ölçekli girişimcilere bunların kullanılabilmesi için finansman desteği sağlanmalıdır. Bu tür sistemlerin bekleneni vermesi için yasal düzenlemeye gereksinim duyulmaktadır.
- Ekoturizmin özünü oluşturan küçük ve orta ölçekli firmaların işe başlaması, büyümesi ve işlerini sürdürülebilir bir çerçevede geliştirmesi için teknik, mali ve insan kaynakları desteği sağlamalıdır. Benzer biçimde, bu altyapı, ekoturizm potansiyeline sahip alanlarda yerel girişimcilerin ortaya çıkmalarını sağlamak üzere oluşturulmalıdır.
- Ziyaretçiler için ekoturizme uygun politikalar geliştirilmeli ve işletme planları tanımlanmalı, hızla artan ziyaretçi sayısının hassas ekosistemlere zarar vermeyecek biçimde ayarlanması ve etkin korunması sağlanmalıdır. Bu planlar alandaki tüm ekoturizm işletmeleri için sosyal ve çevresel etkilerin izlenmesini sağlayıcı açık kurallar, doğrudan ve dolaylı işletme stratejileri ve yasal boyut içermeli ve finansmana yönelik fonları olmalıdır.
- Ulusal turizm yönetimi tarafından hem ulusal hem de uluslararası pazara yönelik geliştirme stratejileri ve programlar mikro, küçük ve orta ölçekli firmaları olduğu kadar dernek ve STK tabanlı ekoturizm uygulamalarını da kapsamalıdır.
- Ekoturizm ürünlerinin tanıtımına ve pazarlanmasına yönelik, bölgesel ağlar ve işbirliği geliştirilmelidir.
- Turizm operatörlerine ekoturizm ilkelerini benimsemeleri ve uygulamalarında daha fazla toplum, kültür ve çevre duyarlı olmaları için (pazarlama, promosyon gibi alanlarda) teşvikler sağlanmalıdır.
- Turizm ekoturizm gelişme alanları (kırsal kesimdekiler dahil) ve pilot rol oynayacak milli ve bölgesel parklar için temel çevre ve sağlık standartları tanımlanmalıdır. Bu standartlar yer seçimi, planlama, tasarım, katı atıkların işlenmesi, kanalizasyon ve su yataklarının korunması ve benzerini içermelidir. Ekoturizm geliştirme stratejilerinde hükümetler sürdürülebilir altyapıya yatırım yapmadıkça ve yerel yönetimlerin denetleme ve izleme kapasiteleri artırılmadıkça başarı beklenmemelidir.

- Ekoturizm ve sürdürülebilir turizm üzerine araştırma programlarına yatırım yapan kurumlar desteklenmeli ve bunlara yatırım yapılmalıdır.
- Uluslararası ve ulusal yasal çerçevenin, politikaların ve master planların içeriği, sürdürülebilir gelişme kavramı turizme uygulamak üzere zenginleştirilmeli; sürdürülebilir turizm prensiplerinin, klavuzlarının ve etik kodlamasının geliştirilmesi desteklenmelidir.
- Bir seçenek olarak, kamu toprakları sahiplik ve kullanımının yeniden tahsisi ile, net sosyal, ekonomik ve çevresel faydanın toplumsal boyutta artacağı yerlerde, yoğun üretimden, korumayla bütünleşik turizme geçiş düşünülmelidir.
- Çocukları ve gençleri hedef alan eğitim programları, çevre koruma, sürdürülebilir kullanım, yerel etnik kültürler ve bunların ekoturizmle ilişkileri konusunda bilinci artırmak üzere çoğaltılmalı ve geliştirilmelidir.
- Dış ve iç bağlantılı tur operatörleri, diğer servis sağlayıcılar ve hedef ülkedeki STK'lar arasındaki işbirliği (özellikle gelişmekte olan ülkelerde) artırılmalı, turistler eğitilerek gidecekleri yerlerdeki davranışları yönlendirilmelidir.

2.7.2.2 Özel Sektöre Öneriler

- İşini duyarlı ekosistemlere ve genel olarak çevreye olumsuz etkileri minimize ederek ve olumlu katkıda bulunarak, yerel topluma doğrudan yararlı olacak biçimde ele almalı, geliştirmeli ve yönetmelidir.
- Ekoturizm işletmelerinin sürdürülebilir olabilmesi için, tüm ilgili taraflar (proje sahipleri, yatırımcılar, yöneticiler ve çalışanlar kadar doğal alanda yer alan koruma örgütleri ve yerel halk) için karlı olması gerektiğini aklından çıkarmamalıdır.
- Sürdürülebilirlik ilkelerine bağlılıklarını ve sundukları ürünlerin, hizmetlerin kalitesini olası müşterilerine göstermek üzere, örneğin eko etiket gibi, güvenilir bir ruhsat veya gönüllü kontrol sistemi benimsemelidir.
- Koruma altındaki doğal alanların ve biyoçeşitliliğin korunmasıyla yükümlü olan hükümet örgütleriyle ve STK'lar ile ekoturizm uygulamalarının işletme planlarına ve diğer yasal düzenlemelere göre yürütülmesi böylece turizm kalitesi artırılırken olumsuz etkilerin en aza indirilmesini sağlamak üzere işbirlikleri kurulmalı ve doğal kaynakların korunması için mali destekte bulunmalıdır.
- Ekoturizme yönelik ürünün otantikliğini korumak, mali ve diğer faydaların üretildiği yerde kalma oranını artırmak için yerel girdi ve ürünlerin yerel lojistik ve insan

kaynaklarının kullanımının çoğaltılmasına çalışmalıdır. Bunu başarmak için özel sektör, yerel işgücünün eğitime yatırım yapmalıdır.

- Ekoturizmin oluşumunda kullanılan sunum zincirinin sürdürülebilir olması ve tüketiciye sunulan sonuç ürün ve hizmetlerinde sürdürülebilir olmasına dikkat edilmelidir.
- Yerel kültürleri ve toplumları doğru tanımak ve tanıtmak için yerel liderlerle birlikte çalışmalı, personel ve konuklar özgün yerler, gelenek-görenekler, tarih hakkında doğru ve yeterli bilgilendirilmelidir.
- Turistlere ve çalışanlara yerel etiğe uygun davranışlar benimsenmeli ve çevre eğitimi sağlanmalı, kültürlerarası ilişkiler teşvik edilmeli, yerel halka ve koruma çalışmalarına gönüllü katkılar cesaretlendirilmelidir.
- Sunulan turistik aktivitelerin çeşitlenmesi sağlanmalı, böylece potansiyel fayda yaygınlaştırılmalı ve belli yerlere yığılmadan kaynaklanacak uzun vadeli sürdürülebilirliği tehdit edecek sorunlardan kaçınılmalıdır. Bu çerçevede, özel girişimciler, ekoturizm noktalarında önceden belirlenmiş olan “ziyaretçi etki yönetimine” saygı göstermeye ve katkıda bulunmaya yönlendirilmelidir.
- Ticari işletme örgütlerinin ve kooperatiflerin ekoturizm eğitimi, pazarlama, ürün araştırma, geliştirme ve finansmanına yardımcı olacak fonlar oluşturmalı ve geliştirilmelidir.
- Yukarıdakilere ek olarak, sürdürülebilir turizme yönelik, ekoturizmin her parçasında/ aşamasında kullanılabilecek firma politikaları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

2.7.2.3 Sivil Toplum Kuruluşları, Dernekler, Akademi ve Araştırma Kurumlarına Öneriler

- Ekoturizm noktalarına ev sahibi kuruluşlara, küçük firmalara ve yerel yetkililere, uygun politikaların, gelişme ve işletme kılavuzlarının hazırlanmasında ve sürdürülebilirliğe yönelik izleme mekanizmalarının oluşturulmasında teknik, mali, eğitim ve gerekli diğer boyutlarda destek sağlanmalıdır.
- Ekoturizm noktalarındaki turizm etkinliklerinin ekosistemler, biyoçeşitlilik, yerel kültürler ve sosyo ekonomik doku üzerindeki etkileri izlenmeli ve araştırılmalıdır.
- Araştırmalar sonucu oluşan veri ve bilginin ekoturizmin gelişmesi ve yönetiminde karar verme mekanizmalarını desteklemeye yönlendirilmesinde kamu ve özel sektör kuruluşlarıyla dayanışma ve ilişki içinde olunmalıdır.

- Ekoturizm gelişmesinde, yeterli ve uygulanabilir çözümlerin geliştirilmesi için araştırma kurumlarıyla dayanışma içinde olunmalıdır.

2.7.2.4 Hükümetlerarası Örgütler, Uluslararası Mali Kuruluşlar ve Gelişmeye Yardımcı Ajanslara Öneriler

- Ekoturizme yönelik ulusal/yerel politikaların ve planlama kılavuzlarının uygulanmasına yardımcı olunmalı; ekoturizmin biyoçeşitliliğin korunması, sosyo-ekonomik gelişme, insan haklarına saygı, yoksulluğun giderilmesi, doğanın korunması ve sürdürülebilir gelişmenin diğer hedefleriyle ilişkilerinin değerlendirme çerçeveleri geliştirilmeli, bunlara yönelik know-how'un tüm ülkelere transferi sağlanmalıdır. Gelişme aşamasındaki ülkelere (özellikle küçük ada ve dağlık bölgelerdekilere) özel ilgi gösterilmelidir.
- Bölgesel, ülkesel ve yerel örgütlerin, ekoturizm politikaları ve planlarını uluslararası kılavuzlara dayalı oluşturma ve uygulama kapasiteleri geliştirilmelidir.
- Küçük ve orta ölçekli girişimcilerin gereksinimlerini dikkate alan ve sisteme katılımlarını kolaylaştıran ekoturizm sertifika sistemlerinin kurulmasında uluslararası standartlar oluşturulmalı ve finansman mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Ekoturizmde yer alan sektörlerin ve ülkelerin deneyimlerini paylaşmalarında, çoklu temsil yöntemi, politikalara, kılavuzlara ve projelere küresel, ülkesel ve bölgesel düzeyde dahil edilmelidir.
- Küresel ölçekte başarılı ve başarısız deneyimlerin paylaşımının sağlanmasında yayınlar, saha çalışmaları, eğitim seminerleri ve teknik yardım projelerinden yararlanılmalıdır.
- Ekoturizmin özünü oluşturan mikro, küçük ve orta ölçekli ekoturizm firmalarının uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasına yönelik finansman ve borçlanmaya yönelik kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Sürdürülebilir turizm ve ekoturizme yönelik insan kaynakları kapasitesi bir alt sektör olarak geliştirilmelidir. Ekoturizmi sürdürülebilir gelişmenin bir aracı olarak gören uzmanlık, araştırma ve dokümantasyon altyapısı oluşturulmalıdır.

2.7.2.5 Yerel Topluluklara ve Belediyelere Öneriler

- Ekoturizmi içeren toplumsal gelişme vizyonunun bir parçası olarak, ekoturizmin, gelişme yoluyla, insani, fiziki, mali ve sosyal sermayenin gelişmesi ve teknik bilgiye daha etkin erişim sağlanmalı; toplam faydayı artıracak bir strateji tanımlanmalı ve uygulanmalıdır.
- Doğal yerel kaynaklar sürdürülebilir kullanılarak, toplum ekoturizmle ilgili geleneksel beceriler, el sanatları, el işleri, tarımsal ürünler, geleneksel konut ve peyzaj değerlerini koruma ve kullanmada cesaretlendirilmeli ve yetenekleri geliştirilmelidir (Çamur, 2003, s.30-33).

3 DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE EKOLOJİK AÇIDAN KORUNAN ALANLAR SİSTEMİ

3.1 Dünyada Korunan Alanlar ve Koruma Olgusu

Günümüzde insan kendi ihtiyaçlarını (yaşamsal, rekreasyon, sosyo ekonomik v.b.) karşılamak için doğal kaynakları aşırı düzeyde kullanmaktadır. Bu durum ise ekosistemlerin bozulmasına ve flora fauna türlerinin azalmasına ve hatta bazı türlerin yok olmasına neden olmuştur. Bu sorunların çözümü ise bugün küresel düzeyde önem taşımaktadır. Bu sorunlara çözüm geliştirmek mevcut ekosistemleri, doğal ve genetik kaynakları korumak için günümüze kadar değişik tiplerde doğa koruma alanları kurulmuştur ve kurulmaktadır. Her doğa koruma alanı değişik amaçlar için kurulmakta olmasına rağmen temelde tüm doğa koruma alanları doğal kaynakların sürdürülebilir düzeyde devamını sağlamayı hedeflemektedir (Çetinkaya, 2003, s.32).

Ekolojik, ekonomik, estetik ve etik nedenlerle özgün ekosistemlerin korunmasını amaçlayan milli park fikrini ilk olarak; Amerikalı doğa tarihçisi Henry David Thoreau ortaya atmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nin Yellowstone yöresi, jeolojik yapısı, gayzerlerin oluşturduğu estetik görünüm, zengin flora ve faunası nedeniyle, gelecek kuşaklara bırakılması gereken değerli bir miras olarak belirlenmiş ve 1872 yılında çıkarılan bir yasayla, en iyi koruma sistemi olarak kabul edilen milli parkların ilk örneğini oluşturmuştur (Tırıl, 2003, s.51). Dünyada ikinci Ulusal Park 1879'da Avustralya'nın Sydney kentindeki Royal National Park olmuştur.

Koruma alanları; ulusal ve uluslararası öneme sahip doğal ve kültürel kaynaklar ile biyolojik çeşitliliği bir servet olarak koruyup geleceğe taşımının önemli bir aracı olması nedeniyle bütün dünyada kabul gören en etkili ve yaygın statülerdir. Koruma alanları ile ilgili olarak ülkeler bir taraftan iç yasal düzenlemelerini yaparken diğer yandan uluslararası anlaşma ve sözleşmeler imzalamakta ve uluslararası kurumlar oluşturulmaktadır (DPT, 2001, s.230). Bu kurumların en önemlilerinden biri olarak 1948 yılında, merkezi İsviçre'de olan **Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Kuruluşu** (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources- IUCN) kurulmuştur. Bu kuruluşun bugün kamu ve özel 1000 kadar üye kuruluşu vardır.

"IUCN'in misyonu doğal kaynakların dengeli kullanımı, ekolojik sürdürülebilirlik, doğal çeşitliliğin ve bütünlüğünün korunmasını sağlamak amacıyla tüm dünya yüzeyinde toplulukları teşvik etmek, etkilemek ve bu konularda yardım etmektir. Bu alanların korunması IUCN'in 6

komisyonundan biri olan Dünya Koruma Alanları Komisyonu (WCPA) tarafından yapılmaktadır” (Erdoğan, 2003, s.255).

1972 yılında UNESCO, dünyanın en dikkati çeken doğal ve kültürel miraslarını korumak üzere “**World Heritage Convention**”ı (Dünya Mirası Konvansiyonu) oluşturmuştur. Bu konvansiyon, 1978 ve 1983’de 76 ülkenin dünya mirası sit alanlarını belirleme, koruma ve saklamayı kabul eden anlaşmayı imzalamaları ile yaşama geçmiştir.

Ayrıca, üye ülkeler tarafından, yoksul ülkelerin kendi miraslarını koruyabilmeleri için maddi yardım alabilmelerine olanak sağlamak üzere bir de fon oluşturulmuştur. **World Heritage List**’de (Dünya Mirası Listesi) Haziran 2002 tarihi itibarıyla, 125 devlet topluluğuna göre, 563 kültürel, 144 doğal ve 23 karışık özellikli 730 yer bulunmaktadır (Özgüç, 2003, s.70).

Ulusal ya da uluslararası ölçekte dünya mirası listesine alınan doğal coğrafi görünümünün sayısı oldukça çoktur. Bunlar arasında Galapagos adaları (yeryüzünde eşsiz olan faunası yüzünden), Tanzania’da Ngorongoro koruma alanı (Afrika savan yaşamının bol olduğu volkanik kraterinden dolayı), Fildişi Sahili’nde Tai Ulusal Parkı (Batı Afrika tropikal yağmur ormanlarından son arta kalanlar olarak), Avustralya Kuzey Toprakları’ndaki Kakadu Ulusal Parkı, A.B.D. ‘nde Büyük Kanyon ve Kuzey Kananda’daki Nahanni Ulusal Parkı (dolambaçlı akarsuları ve sülfürlü kaynak sularıyla), Türkiye’den de Göreme Ulusal Parkı, Hattuşaş gibi çeşitli özellikleri içeren yerler bulunmaktadır (Güleç, 1986, s.71).

Korunan alanların biyolojik çeşitliliğinin korunmasındaki yaşamsal önemi **Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi**’nde açık bir şekilde vurgulanmıştır. Bu sözleşmenin 8. maddesinde özet olarak biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için; bir korunan alan sistem planı geliştirilmesi, koruma önlem ve çabalarının sürdürülebilir kullanımla uyumlu biçimde sürdürülmesi vurgulanmaktadır. Bu yaklaşım Dünya Mirası Anlaşması (WHC), Ramsar Sulak Alan Anlaşması, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO’nun İnsan ve Çevresi Programı (MAB), Dünya Koruma Birliği- IUCN’e bağlı Dünya Korunan Alanlar Komisyonu-WCPA’nın global programı gibi girişimler başta olmak üzere uluslararası program ve anlaşmalarla desteklenmektedir. Söz konusu girişimlerde vurgulandığı gibi, korunan alanlar koruma amacı yanında, kırsal yörelerde yaşayan insanların yaşam standartlarının yükseltilmesi, doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilir kullanımı, turizm ve rekreasyon gibi biyofiziksel kaynakların koruma amacına uygun biçimde kullanılması için de amaçlar taşımaktadır (Kuvan, 2002, s.419).

yaklaşılmasını zorunlu kılmak için gerekli önlemlerin alınmış olduğu; 3) Ziyaretçilerin esinlenme, eğitsel, kültürel ve rekreasyonel amaçlarla yararlanmaları için özel koşullar altında içerisine girmelerine izin verilen yerlerdir.

IUCN korunan alanları yönetim ihtiyaçlarına göre altı kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler her ülkenin kendi yasaları çerçevesinde farklı isimlerle anılabilmektedir. (Türkiye örneğinde olduğu gibi: Milli Park, doğa parkı, özel çevre koruma bölgesi, yaban hayatı koruma sahası, doğal sit alanı.) Son yıllarda bu kategorilere yerel topluluklar tarafından koruma ilkeleri ile uyumlu kullanılan alanların eklenmesi de tartışılmaktadır (Anonim-2, 2003, s.57).

IUCN korunan alanları şu şekilde kategorilendirmiştir (Erdoğan, 2003, s.258);

1. Mutlak Koruma Alanı/ Yaban Alanlar:

- a. **Mutlak Koruma Alanı:** Esas olarak bilimsel çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla yönetilen koruma alanlarıdır.
- b. **Yaban Alan:** Öncelikli olarak yaban hayatının korunması amaçlanırken, alanı ziyaret edenlerin yabani niteliklerden yararlanması da sağlanır.

2. Milli Park: Esas olarak ekosistemi korumak ve rekreasyonel amaçla yönetilir.

3. Tabiat Anıtı: Özel bir takım doğal niteliklerin korunması amacıyla yönetilen koruma alanlarıdır.

4. Habitat / Tür Yönetim Alanı: Esas olarak, yönetime yapılan müdahalelerle gerçekleştirilen kara ve denizde koruma amacıyla ayrılan koruma alanlarıdır.

5. Kara / Deniz Peyzaj Koruma Alanı: Deniz- kara peyzajının korunması ve rekreasyon amaçlı yönetildiği koruma alanlarıdır.

6. Koruma Amaçlı Kaynak Yönetimi Alanı: Doğal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı için yönetilir.

IUCN korunan alanların sahip olduğu özelliklere ve yönetim statülerine göre kullanım amaçlarını belirlemiştir. Bunlar;

Koruma

- Tür ve genetik çeşitliliğin korunması
- Biyolojik çeşitliliğin korunması
- Ekolojik dengenin korunması ve devamlılığının sağlanması
- Doğal ve kültürel değerlerin korunması

Kullanma

- Turizm ve rekreasyon alanı olarak kullanımı
- Bilimsel araştırma amaçlı kullanımı
- Sanatsal ve eğitsel amaçlı kullanımı

Her ülkenin kendine has bir Milli Parkçılığı ve koruma alanlarının isimlendirilmesinde farklılıklar olmasına rağmen içerik olarak IUCN'in prensiplerine uyulmaktadır.

Bugün için dünyada 140'dan fazla koruma kategorisi bulunmaktadır. Fakat bu statülerin her biri IUCN'in Yönetim Kategorileri'nin herhangi birisi içerisinde değerlendirilmekte ve ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalınmaktadır.

IUCN'in verilerine göre dünya yüzeyinin % 6,29'dan fazlası koruma alanı olarak ayrılmış olup bu konuda hassas olan ülkelerde bu oran yüzölçümlerinin % 10'unu aşmaktadır. En yaygın statü % 61 ile Milli Park olup diğer statüler nispeten daha az uygulama alanı bulmaktadır.

Tablo 3.1 Bazı Ülkelerde Koruma Alanlarının Ülke Alanlarına Oranları

ÜLKE ADI	ORANI (%)	GENEL ALAN (HA.)	KORUMA ALANI (HA.)
Türkiye	1,05	77,945,000	819,441
ABD	11,12	937,261,400	104,238,016
Avusturya	23,92	8,385,500	2,005,475
Avustralya	12,18	768,230,000	93,545,457
Danimarka	32,24	4,307,500	1,388,750
Almanya	25,77	35,684,000	9,195,702
İsrail	14,82	2,077,000	307,835
Yeni Zelanda	23,19	26,515,000	6,147,794
İspanya	8,41	50,488,000	4,245,630
İsveç	6,78	44,094,000	2,989,045
İsviçre	17,7	4,128,500	730,707
İngiltere	20,94	24,488,000	5,127,966
Avrupa Birliği Ortalaması	11,47	318,308,500	36,523,166
Dünya Ortalaması	6,29	14,820,884,600	931,787,396

Kaynak: (DPT, 2001, s.232).

Bazı ülkelerin koruma alanları ve ülke alanlarına oranı tabloda gösterilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi Türkiye'nin korunan alanlarının ülkenin genel alanına oranı % 1 civarındadır. Buna karşın dünya ortalaması % 6'nın üzerindedir (DPT, 2001, s.231). Bugüne kadar Türkiye'de tanımlanmış 263 önemli doğa alanı bulunmaktadır. Bu alanlar toplam 13 milyon 991 bin hektarlık bir alanı kaplamaktadır. (Türkiye yüzölçümünün yüzde 18'i) ve bunun yaklaşık yüzde 80'inin henüz hiçbir koruma statüsü yoktur. Bu alanların zaman içerisinde uygun bir koruma statüsüne kavuşturulması gerekmektedir.

Şekil 3-2 Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Kuruluşu (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources-IUCN) 'na Göre Korunan Alan Kategorileri I

Kaynak : Anonim-2, 2003, s.56.

KATEGORİ IV.

Habitat / Tür Yönetim Alanı (Habitat / Species Management Area): Bazı özel türlerin ve habitatların korunmalarını garanti altına almak amacıyla aktif olarak yönetilen kara ve deniz alanlarıdır. Yabankoyunlarının (*Ovis orientalis*) son sığınakları olan Hodyulbaba Dağı, yaban hayatı koruma sahalarından biridir.

KATEGORİ V.

Kara / Deniz Peyzajı Koruma Alanı (Protected Landscape / Seascape): Genellikle, deniz kıyısındaki kara parçalarıdır. İnsanlarla doğanın karşılıklı etkileşim içerisinde bulunduğu, biyolojik çeşitlilik açısından zengin, ekolojik ve kültürel değeri ve belirgin estetik güzelliği olan alanlardır. Bu alanlardaki koruma çalışmalarının geleneksel doku ile bütünleşmesi, hayati önem taşımaktadır. Göcek, Türkiye'deki ilk özel çevre koruma bölgelerinden ve yapılaşmayı sınırlayan Kıyı Kanunu'nun etki alanlarından biridir.

KATEGORİ VI.

Koruma Amaçlı Kaynak Yönetimi Alanı (Managed Resource Protected Area): Oransal açıdan büyük ve değiştirilmemiş doğal sistemler içeren ve içinde yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayacak hizmetlerin ve doğal ürünlerin sürdürülebilir akışını sağlamak için biyolojik çeşitliliğin uzun dönemli korunmasını garanti altına alarak yönetilen alanlardır. Ülkemizde "çeme suyu havzası" olarak nitelendirilen ve bu kategori ile uyumlu yönetilen alanlara en güzel örneklerden biri Ağrı'daki Balık Gölü'dür.

Şekil 3-3 Uluslararası Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Kuruluşu'na (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources-IUCN) Göre Korunan Alan Kategorileri II

Kaynak : Anonim-2, 2003, s.57.

3.2 Ülkemizde Korunan Alanlar Sistemi

Türkiye'de milli parkların geçmişi çok eskilere dayanmamaktadır. Milli Park kavramı ilk kez İstanbul Orman Fakültesi'nde hocalık yapan Prof. Dr. Selahattin İnal tarafından, 1948 yılında yayınladığı "Doğa Koruma Karşısında Biz ve Ormancılığımız" adlı eserinde kullanılmıştır. Daha sonra İnal ile birlikte Orman Fakültesi profesörlerinden Saatçioğlu ve Acatay, Bursa'daki bir toplantıda, Uludağ'ın milli park olması fikrini ortaya atmıştır.

Milli parklar konusunda bürokratik düzeyde en etkili çalışmaları başlatan ise, Zekai Bayer ile bunları devam ettiren, Hasan Asmaz'dır (Ekim, 1996, s.70).

1956 yılında, yaban hayatı ve milli parklar konularında Amerika'da eğitim gören Zekai Bayer Orman Kanunu'na özel bir madde koydurarak Milli Parklar Şubesi'nin kurulmasını sağlamıştır. 1958 yılında ise Yozgat Çamlığı Türkiye'nin ilk milli parkı olarak ilan edilmiştir. İsrail- Arap savaşının 1967 yılında yaratmış olduğu karışıklıktan yararlanılarak, Ürdün'deki milli park uzmanları Türkiye'ye getirilerek Türkiye'deki bir çok doğal alanın incelenerek milli park yapılması sağlanmıştır.

Milli Parklar Şubesi 1964 yılında Milli Parklar Dairesi olarak adlandırılmıştır. 1983 yılında Milli Parklar Kanunu yürürlüğe girdiğinde Türkiye'de 17 milli park vardı. Bugün ise 33 milli parkta toplam 686 bin hektar alan koruma altında bulunmaktadır (Batur, 2003, 60).

Doğanın korunması milli parkların kuruluşuna yasal bir dayanak oluşturan 1983 yılı 2873 sayılı Milli Parklar kanununun amacı, yurdumuzdaki ulusal ve uluslararası düzeyde değerlere sahip milli park, doğa parkı, doğa anıtı ve doğayı koruma alanlarının seçilip belirlenmesine, özellikleri bozulmadan korunmasına, geliştirilmesine ve yönetilmesine ilişkin esasları düzenlemektir. Kanuna göre, kanun kapsamına giren yerlerde doğal ve ekolojik denge bozulamaz, yaban hayatı tahrip edilemez. Bu kanunun ikinci maddesinde ülkemizdeki doğal alanlar; milli park, doğa parkı, doğa anıtı, doğayı koruma alanı olarak dört grupta ele alınmıştır.

Milli Park: Bilimsel ve estetik bakımdan ulusal ve uluslararası ender bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma dinlenme ve turizm alanlarına sahip doğa parçalarıdır.

Milli parklar, milli park karakterine sahip olduğu tesbit edilen alanların Milli Savunma, Bayındırlık ve İskan, Kültür ve Turizm Bakanlıkları'nın olumlu görüş, gereği halinde diğer ilgili bakanlıkların da görüşü alınarak, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın teklifi üzerine belirlenir.

1982 yılında, 17804 sayılı resmi gazetede yayınlanan 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, Milli Parklar Kanunu ile düzenlenen alanların kullanımına ilişkin değişiklikler getirmiştir. Bu kanuna göre, milli park master planlarının turizme açılacak kısıtlı alanları belirtmesi ve bu alanlardaki turizm ünitelerinin "yumuşak turizme" uygun olarak yönetilmesi gerekmektedir. Milli parkların ayrılış, özellik ve niteliklerine göre doğayı koruma alanları ile rekreasyona açılacak bölümleri, kesin sınırlarla belirlenmeli, değerliliği sağlanmalıdır. Böylece bu kanunla, turizmi teşvik için ormanlık ve kıyı alanların uygun ve kullanışlı bölümleri özelleştirmeye açılmıştır. 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 4. maddesi, kanun kapsamında korunan alanlar için uzun devreli gelişim planlarının (master plan) hazırlanmasını zorunlu kılmıştır. Bu planlar ile;

- Korunan alanların doğal, kültürel ve rekreasyonel kaynak değerlerinin tanımlanması,
- Korunan alan içindeki ve yakın çevresindeki yerleşim birimlerinin sosyo-ekonomik ve demografik yapılarına ait veriler toplanması,
- Bu veriler doğrultusunda alanın korunarak kullanılmasına esas oluşturacak arazi kullanım kararları elde edilmektedir.

Korunan alanlarda gerek koruma gerekse arazi kullanımına ilişkin kararlar için yapımı kanuni açıdan zorunlu olan bu plan ancak 13 milli park ve doğayı koruma alanı için yapılabilmektedir (Erdoğan, 2003, s.261).

Milli parklar ve diğer korunan alanların master planlarının eksikliği, yerel halkın arazi kullanımına ilişkin taleplerine yanıt verilememesine neden olmaktadır. Bu durumda yerel halk mağdur olmakta, koruma statüsünün kaldırılması için baskı yapmakta ve yeni alanların belirlenmesine karşı çıkmaktadır. Bu önemli eksikliğin giderilmesi ve plan yokluğu nedeni ile yerel topluma ortaya çıkan problemlerin çözümü için Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü bünyesinde Planlama ve Uygulama Bürosu kurulmuştur (Erdoğan, 2003, s.262).

Ülkemizde 33 adet Milli Park ilan edilmiş alan bulunmaktadır.

Doğa Parkı: Bitki Örtüsü ve yaban hayatı zenginliğine sahip manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun doğa parçalarıdır.

Ülkemizde 17 adet Doğa Parkı bulunmaktadır.

Doğa Anıtı: Doğa ve doğal olayların meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değerlere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan doğa parçalarıdır. Bu objeler bazen de bir kaya, bir şelale de olabilir.

Ülkemizde 58 adet Doğa Anıtı bulunmaktadır.

Doğayı Koruma Alanı: Bilim ve eğitim bakımından önem taşıyan nadir tehlikeye maruz veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemler, habitatlar veya türlerle doğal olayların meydana getirdiği seçkin örnekleri içeren alanlardır.

Ülkemizde 35 adet Doğa Koruma Alanı bulunmaktadır.

Dünyadaki koruma alanları planlamalarında yerel halkın çıkarlarını göz önüne alan, onlara alternatif gelir kaynakları sunan, bütün ilgi gruplarının uzlaşarak koruma alanı yöneticilerine destek vermesini sağlayan planlama yöntemleri geliştirilmiştir. Bütün ilgi gruplarının planlama aşamasında uygulama aşamasına kadar yer aldıkları katılımcı bir planlama ve yönetim benimsenmektedir.

Koruma Alanlarının içerisindeki ve çevresindeki insanların sosyo-ekonomik durumları, yaşam tarzları ve bu kaynaklarla karşılıklı ilişkilerini çok iyi belirleyerek, planlama ve alanların yönetimine yansıtma temel ilkelerdir. Bu işleri yapacak personelin yetiştirilmesi ve

her koruma alanının kendi planlamacı ve yöneticisine sahip olması veya hiç olmazsa bölgesel planlamacıların olması bütün dünyada gerçekleştirilmeye çalışılan önemli bir konudur. Ülkemizde koruma alanlarında var olan sorunların çözülebilmeye için bu planlama yöntemlerini adapte etmek yararlı olacaktır (DPT, 2001, s.232).

TÜRKİYE'DEKİ ALAN KORUMA STATÜLERİ

ULUSAL KORUMA STATÜLERİ

MİLLİ Parklar Kanunu

2673 sayılı, 9 Ağustos 1983 tarihli Milli Parklar Kanunu ile ülkemizin yüzölçümü 1.071'lik bir alanına karşılık gelen toplam 839.663 hektar doğal alan korumaktadır. Bu kanun kapsamındaki koruma statüleri olan milli park, tabiat koruma alanı, tabiat anıtı ve tabiat parkını haric hamş alanı olduğu aydınlatılarak açıklanmıştır.

Milli Parklar: Bilimsel ve estetik bakımdan ulusal ve uluslararası önemi bulunan; doğal ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip alanlardır.

Tabiat Koruma Alanları: Bilimsel değerleri ve eğilim açısından önemli taşıyan, nadir, tehlike altında veya kaybolmaya yüz tutmuş ekosistemleri ve türleri içeren alanlardır. Alanların mutlak korunması gerekli olup, yalnızca bilim ve eğitim amaçları için kullanılmasına olanak tanınmaktadır.

Tabiat Anıtları: Tabiat olaylarının meydana getirdiği sıra dışı özellikleri ve bilimsel değerleri sahip alanlar içermektedir. Tabiat anıtlarını milli park esasları dahilinde korumaya olanak tanınmaktadır.

Zahtlı Parklar: Önemli birliktir olduğu ve yabani hayvan türleri bakımından zengin, nadir manzara bütünüyle ilgili alanlardır. Dinlenme ve eğlenmelerine uygun doğal alanlar bu statü ile korumaktadır.

Orman Kanunu

Ağustos 1956'da kabul edilen Orman Kanunu kapsamında doğanın yerinde korunmasına katkıda bulunan dört koruma statüsü vardır. Bunlar; tabiat anıtı, tabiat parkı, doğanın korunması değeri, orman kaynaklarının sürdürülebilir kullanımıdır.

Muhafaza Ormanları: Arazi kayması ve yağmurlarla yıkılma gibi tehlikelere maruz yerlerde bulunan; yavaş yavaş ve demiyolarla toprak ve kum fırtınalarına karşı muhafaza edilmeye; nehir yataklarının dolmasını önleme ve çöçüm veya ulusal savunma için korunması zorunlu görülen devlet ormanları, maki veya fundalılar örtülü ovalar, ırmaklar, damlı olarak tahrip edilmiş veya yangın görmüş devlet ormanları da istisnai orman haline gelmiş ve karlı muhafaza ormanı statüsüne sahip olabilmektedir.

Gen Koruma Ormanları: Bir türün genetik çeşitliliğinin doğal ortamında (in-situ) korunması amacıyla seçilen ve yönetilen doğal meşcerelerdir. Gen koruma ormanları ile doğada var olan genetik zenginliği korumaya ve gelecek kuşaklara aktarmaya amaçlanmaktadır.

Tohum Meşcereleri: Mevcut kuşaklar arasında istenilen karakterler bakımından üstün özelliklere sahip ağaçların bulunduğu, belirli bir coğrafya bölgesinde yer alan ve tohum üretimi için özel bir yönetimi ve işletmeye tabii tutulan meşcerelerdir. Tohum meşcereleri ile kaliteli ve kaynağı belirsiz tohum elde etmek amaçlanmaktadır.

Oman İş Dinlenme Yerleri: Toplumun çeşitli sorun ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılamak, tıbbi bakımlarına imkân sağlamak amacıyla oluşturulan sahalardır. Bunlar A, B ve C tipi olmak üzere üç ayrıdır. A tipi, yüksek kaynak değerleri ve ziyaretçi potansiyeline sahip, çadır, kabin ve banyo gibi yapılarla donatılmış, ziyaretçilerin rahatlıkla kullanılabilecek sahalardır. B tipi, tek merkezden gelen ziyaretçileri, yüksek ziyaretçi potansiyeline sahip ve günübirlik kullanılan imkân olan sahalardır. C tipi, kaynak değeri ve ziyaretçi potansiyeli oldukça sınırlı, genelde mahalli ihtiyaçları karşılamak için oluşturulan ve günübirlik park imkânı veren sahalardır.

Kara Avcılığı Kanunu

İlk kez 3167 sayılı ile 5 Mayıs 1937 tarihinde yayımlanan ve yirmi yıl önceki ilk değişikliği yapılan, 4915 sayılı ile 7 Temmuz 2002 tarihinde bir kez daha değiştirilen Kara Avcılığı Kanunu kapsamında iller alan koruma statüsü yer almaktadır. Yabani hayatı koruma sahaları ve yabani hayat

geliştirme sahalalarının her ikisi de orman rejimine giren yerlerde Çevre ve Orman Bakanlığının tarafından, diğer yerlerde ise Bakanlar Kurulu'nca ilan edilmektedir. Bu sahalaların ayrılmaları ve yönetmelerine ilişkin esas ve usuller aynı bakanlık tarafından çıkarılarak yönetmelikle belirlenmektedir. Bu yönetmelik Kasım 2003 itibarıyla hazırlık aşamasındadır. Yönetmeliğin hazırlanması ile birlikte bu statü sayesinde Türkiye'de türleri yerinde korunması konusunda önemli bir mesafe alınacağı düşünülmektedir.

Yabani Hayatı Koruma Sahası: Yabani hayatı değerlerini korumaya gerekli yabani ortamların birliktir ve hayvan türleri ile birlikte mutlak olarak korunulduğu ve demarşinonun sağlandığı sahalara kapsamaktadır.

Yabani Hayatı Geliştirme Sahası: Av ve yabani hayvanların ve yabani hayatların korunulduğu, geliştirildiği, hayvanların yerleştiği, yaşam ortamlarını geliştiren tedbirlerle alanlarda gerçekleştirildiği alanlar planlama çerçevesinde alanlarının yapılabildiği sahalara içermektedir.

Su Ürünleri Kanunu

Tarım ve Köyler Bakanlığı yetkisindeki 23 Mart 1971 tarihli 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu uyarınca tanımlanan Su Ürünleri İstisnal Sahaları da alan koruma statüleri arasında sayılabilir. Aynı kanunun 23'üncü maddesi, sucul türlerin avlanabileceği yerler, avlanma usul ve esasları ile avlanma zamanlarını düzenleyen hükümler ilgili korulan bölgeleri tanımlar.

Su Ürünleri İstisnal Sahaları: Su ürünleri istisnalı etmiş ve verimli, kısıtlı veya üzerinde herhangi bir istisnal varlığını korunulmuş, kullanılabilir su alanlarıdır. Bu çerçevede, özdeğeri düşük veya iç sulamın su ürünleri istisnal sahaları dışında varılarak, su ürünleri istisnalarının yapılabileceği yerler Su Ürünleri Kanunu kapsamında açıklanan sınırlarda belirlenmektedir. Bu konuda 2002 yılı Aralık ayında yayımlanan en son sirkülerde, birçok bölgede istisnalın yanı sıra bölge ve yer yasağının da tanımlanmıştır. Bu sirküler kapsamında, deniz-kapuluğuğuşma üreme alanı olarak tespit edilen yerleşik ilgili olarak da bulunan koruma tabdülüne alınarak ve ayrıca C sulamında belirli dönemler için avlanma yasağı uygulanmaktadır.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını

Koruma Kanunu

Kültür Bakanlığının yetkisi kapsamında 2863 sayılı 21 Temmuz 1983 tarihinde yayımlanan, 3386 sayılı 17 Haziran 1987 tarihinde birtakım değişiklik yapılan Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, sit alanları ile ilgili düzenlemeleri içermektedir.

Sit Alanları: Tarihî-coğrafyasal güncümlere kadar gelen çeşitli medeniyetlerin izleri olup, yapısal ve devletleri sosyal, ekonomik, mimari vb. özelliklerini yansıtan kentler ve köy kalmaları, önemli tarihî hadiselerin meydana geldiği yerler ve tespit yapılmış doğal özellikleri ile korunması gereken alanlardır. Sit alanları kentsel sit, arkeolojik sit, tarihî sit ve doğal sit alanları olarak ayrılmıştır. Doğal sit alanları bilimsel açıdan taşıdığı, evrensel değeri olan alanlar olarak sit alanı olarak belirlenir. Doğal sit alanları üç ayrı derece sınıflandırılır.

ULUSLARARASI KORUMA STATÜLERİ

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme

Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın korunması için 16 Kasım 1972 tarihinde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından kabul edilen sözleşme, 10 Ekim 1982 tarihinde taraf olmuştur. Bu sözleşme kapsamında tanımlanan alanlar, yapı, tabii oluşumlar ve diğer alanlar kültürel miras olarak kabul edilmekte ve bu sözleşme altında korunmaları Dünya Kültürel ve Doğal Miras Alanı olarak tanımlanmaktadır.

Avrupa Birliği Yabani Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi

Avrupa Birliği (AB) üyesi devletlerin ünlüğünde hazırlanan

ve AB'ye üye olmak isteyen diğer devletlere de onaylanan bu sözleşme ile taraflar, yabani bitki ve hayvanların ve bunların yaşam ortamlarının korunmasını amaçlamaktadır. Bu çerçevede sözleşme, kesin olarak korunması gereken bitki ve hayvan türlerini, korunan hayvan türlerini, yaşatılacak av yemlerini ile ilgili hükümler içermektedir. Ülkemiz bu sözleşmeye 9 Ocak 1984 tarihinde 84/7601 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile taraf olmuştur. Sözleşme taraf olanlar ülkelerinde zmirin ağı alan (ASC - Ansatz for Special Conservation Interest) ilan edilmektedir. Ülkemizde bu statü için oluşturulan yapılmaktadır ve bu kapsamda 9 alan zmirin ağı alan olarak tanımlanmıştır.

Barcelona Sözleşmesi ve Akdeniz'de Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokol

Barcelona'da 16 Şubat 1992'da kabul edilen Akdeniz'in Kirletilmesi Karşı Korunması Sözleşmesi, Akdeniz'deki doğal alanları ve biyolojik kültürel mirasın korunmasına ilişkin deniz alanlarının ve çevrelerinin koruma alanları olarak korunmasını öngörmektedir. Bu amaçla, 88/13151 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile, 7 Ekim 1988 tarihinde Türkiye, Akdeniz'deki Özel Koruma Alanlarına İlişkin Protokolü onaylamıştır. Bu protokol çerçevesinde belirlenen alanlar özel çevre koruma bölgesi olarak tanımlanmaktadır ve Türkiye'de bu statü Özel Çevre Koruma Kurumu Bakanlığının Kurulmasına Dair 383 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yayımlanmıştır.

Özel Çevre Koruma Bölgeleri:

Tarhi, doğal kültürel ve değerler açısından bütünlük gösteren ve gerek ülke gerekse dünya ölçeğinde ekolojik öneme alan alanlardır.

Özellikle Suçları Yasama Ortamı Olarak Uluslararası Önemli Sulak Alanlar Hakkındaki Sözleşme (Ramsar Sözleşmesi)

Ramsar Alanları: Ramsar Sözleşmesi, 3895 sayılı Kanunla onaylanmıştır. 17 Mayıs 1994 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu sözleşmenin hükümlerine dayanarak 30 Ocak 2002 tarihinde Ulusal Sulak Alanları Kurumu Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, sulak alanların korunması ve geliştirilmesini hedeflemektedir. Yönetmelik kapsamında uluslararası özeke korunan Ramsar alanları ilan edilebileceği gibi, ulusal düzeyde doğal sulak alan koruma sahatları da ilan edilebilmektedir. Bu, yeni bir yasal düzenleme olduğundan ulusal düzeyde özeke korunan sulak alanların listesi belirlenmeye ve sınıflandırmaya başlanmıştır. Ancak yönetmeliğin genel hükümleri kapsamında tüm sulak alanların korunması ve aktif kullanımı gerekmektedir.

Avrupa Birliği Kuşları Koruma Yönetmeliği (90/269/EEC) ve Avrupa Birliği Habitatları ve Türleri Koruma Yönetmeliği (92/43/EEC)

Natura 2000 Alanları: Avrupa Birliği'nin (AB) Kuşları Koruma Yönetmeliği ve AB Habitatları ve Türleri Koruma Yönetmeliği altında sınıfsız SPA'lerin ve SAC'leri belirlenmesi gerekmektedir. SPA ve SAC'leri türleri Natura 2000 adı verilen uluslararası korunan alanlar ayrı oluşturulmaktadır. Bu yönetmelik uyarınca AB'ye üye olan her ülke topraklarını izlenmiş hayvanlar, bitkiler ve bitkiler açısından uluslararası önem taşıyan alanları koruma altına almakla yükümlüdür. 1998 tarihli Avrupa Mahkemesi kararına birleşik Uluslararası tarafların geliştirilen OKA kriterleri, SPA'lerin belirlenmesine imkân ve geçeri yönünde olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde AB üyesi olmasına rağmen, AB ile bu sözleşme sürecinde bu yönetmelikler ulusal mevzuatımıza uygulamaya getirilmesi gereken bir belge olarak ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki beyanlar koruma statülerini tek bir çatı altında toplamak için Çevre ve Orman Bakanlığının belirli kurumlar Birlikte ve sivil toplum örgütlerinin de katkılarıyla biyolojik çeşitliliği korumaya yönelik bir strateji oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda 2002 yılında gerçekleştirilen "Doğal Koruma Kanunu" adlı bir kanun tasarı hazırlanmıştır.

*Kuruma statüleri başlıkların altında gösterilmiştir.

Şekil 3-4 Türkiye'deki Alan Koruma Statüleri

Kaynak : Anonim-2, 2003.

TÜRKİYE'NİN KORUNAN ALANLARI

Ülkemizdeki önemli doğal alanlar 18 farklı koruma statüsüyle korunmaktadır. Hatta bazen tek bir alana birkaç koruma statüsü verilmektedir. Bu koruma statülerinin bir kısmı ulusal mevzuatımıza göre ilan edilirken, bir kısmı da uluslararası sözleşmelere dayanarak oluşturulmuştur. Ancak tüm bu statüleri uygulayabilmek için kısıtlı olanaklar bulunmaktadır ve bu nedenle alanlar etkili bir şekilde yönetilememektedir.

TÜRKİYE'DEKİ ALAN KORUMA STATÜLERİ

Ulusal Koruma Statüleri	İlgili Kanun	İlan Edilmiş Alan Sayısı	Toplam Alan Büyüklüğü (hektar)
Milli Parklar	Milli Parklar Kanunu ¹	33	686.631
Tabiat Koruma Alanları	Milli Parklar Kanunu ¹	35	83.024
Tabiat Anıtları	Milli Parklar Kanunu ¹	101	509
Tabiat Parkları	Milli Parklar Kanunu ¹	17	69.595
Muhafaza Ormanları	Orman Kanunu ²	61	Veri yok
Geçi Korunmuş Ormanlar	Orman Kanunu ²	28 tür 188 adet	25.533
Tohum Meydanları	Orman Kanunu ²	27 tür 366 adet	45.621
Orman İçi Değerli Yerleri (A, B ve C)	Orman Kanunu ²	86	3826
Tohum Bahçeleri	Orman Kanunu ²	19 tür 174 adet	1139
Yabani Hayatı Koruma Sahaları	Kara Avcılığı Kanunu ³	Revizyon aşamasında*	Veri yok
Yabani Hayatı Geliştirme Sahaları	Kara Avcılığı Kanunu ³	Revizyon aşamasında*	Veri yok
Su Ürünleri İstihlal Sahaları	Su Ürünleri Kanunu ⁴		Veri yok
Doğal Sit Alanları	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ⁵	789	Veri yok

Uluslararası Koruma Statüleri	İlgili Kanun ve Yönetmelik	İlan Edilmiş Alan Sayısı	Toplam Alan Büyüklüğü (hektar)
Dünya Kültürel ve Doğal Miras Alanları	Dünya Kültürel ve Doğal Mirasını Korunmasına Dair Sözleşme ⁶	9	Veri yok
ASC (Zümrüt Aly Alanları)	Ancakla'nın Yabani Hayatı ve Yaşam Ortamlarını Koruma Sözleşmesi ⁷	9	716.529
Özel Çevre Koruma Bölgesi	Aktarıcı'da Özel Koruma Alanları ve Büyükik Çeşitliliği İçin Protokol ⁸ Özel Çevre Koruma Kurumu Bağımlılığı Kurulmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ⁹	13	1.046.350
Ramsar Alanları	(Özellikle Su Kuşları Yaşam Ortamı Olarak Uluslararası Önemli Suluk Alanları Hakkındaki Sözleşme, Ramsar Sözleşmesi) ¹⁰ Suluk Alanları Koruma Yönetmeliği ¹¹	9	130.450
Natura 2000 Alanları (SPA ve SAC alanları)	(Avrupa Birliği) Kuşların Korunması Yönetmeliği 9/409/EEC Avrupa Birliği Hükümetleri ve Türleri Korunması Yönetmeliği 92/43/EEC (Bu yönetmeliklerin herisi Türkiye üzerinde bir bağlayıcılığı yoktur Ancak bu alanları belirlemeye yönelik bilimsel ve teknik çalışmalar başlanmıştır.)		

1. 2873 sayı, 9 Ağustos 1983

2. 6831 sayı, 31 Ağustos 1996, Değişiklik 4114, 8 Temmuz 1995)

3. 3161 sayı, 3 Mayıs 1937, Değişiklik 3519, 30 Haziran 1988, Değişiklik 4915 sayı, 7 Temmuz 2003

4. 1381 sayı, 22 Mart 1971, Değişiklik 3288, 15 Mayıs 1986

5. 2883 sayı, 21 Temmuz 1963, Değişiklik 5388, 17 Haziran 1987

6. 2018 sayı, 14 Nisan 1982

7. 84/7601 sayı Bakanlar Kurulu Kararı, 9 Ocak 1984

8. 2032/8545 sayı Bakanlar Kurulu Kararı, 22 Temmuz 2002

9. 409K/383 sayı, 15 Ekim 1999

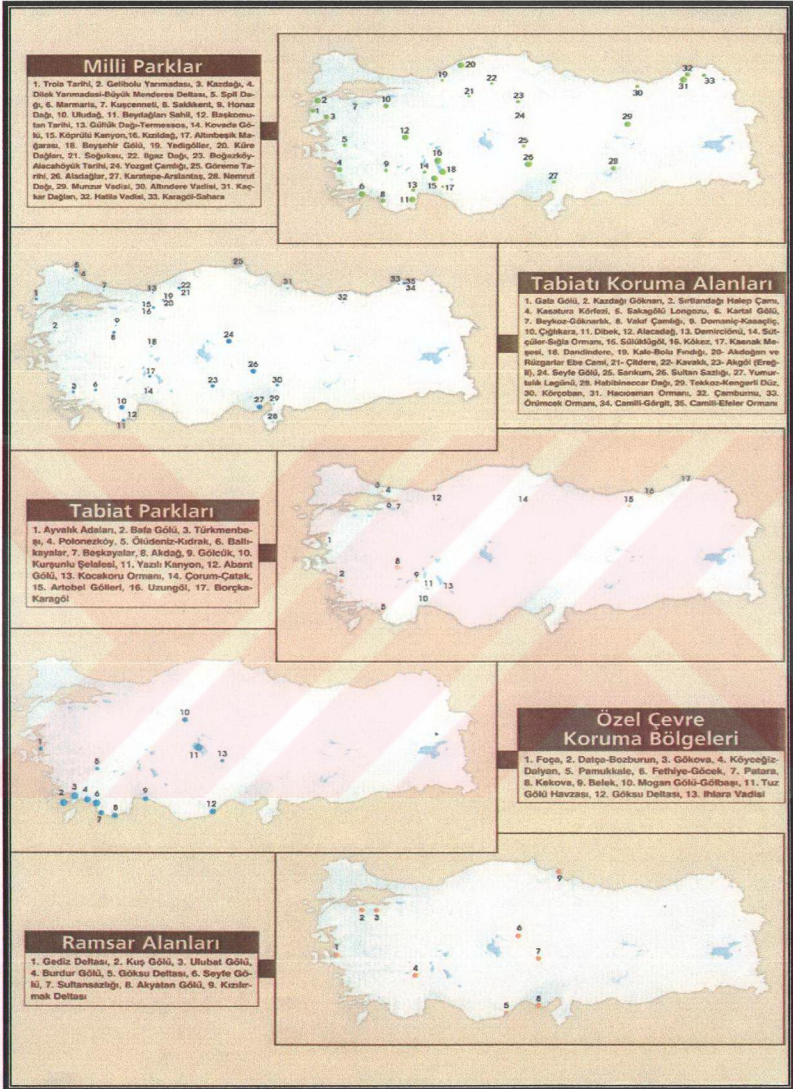
10. 3998 sayı, 28 Aralık 1991

11. 3459 sayı, 30 Ocak 2002

* 2003 yılında Kara Avcılığı Kanunu kapsamında yapılan değişiklik sonucunda, daha önceki yıllarda ilan edilen 107 Yabani Hayatı Koruma Sahası revize edilmektedir. Revizyon tamamlandıktan bu alanlara bir kez daha Yabani Hayatı Koruma Sahası, geri kalanlar ise Yabani Hayatı Geliştirme Sahası olarak konularak.

Şekil 3-5 Türkiye'nin Korunan Alanları I

Kaynak : Anonim-2, 2003.

Şekil 3-6 Türkiye'nin Korunan Alanları II

Kaynak : Anonim-2, 2003.

3.3 Korunan Alanlarımız ve Sorunlar

Ülkemizde kamusal yapılanmanın bir parçası olan doğa korumanın yaklaşık yarım yüzyıllık bir geçmişi vardır. Bu süreçte oluşturulan yasal düzenlemelerin ve kurumsal yapılanmanın görece güçlülüğüne rağmen, ülkemizde doğa korumanın başarılı olduğundan söz etmek zordur.

Türkiye'nin ilk milli parklarından olan Manyas Kuş Cenneti'nin sedlerle kuşatılıp su dengesinin bozulması, Türkiye'nin önemli doğal alanlarından biri olan ve Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak korunan Tuz Gölü'nün açık kanalizasyona dönmesi, biri uluslararası düzeyde olmak üzere pek çok koruma statüsüne sahip Sultan Sazlığı'nın drenaj ağlarıyla çevrelenmesi, doğal sit aracılığıyla korunan Fethiye Gemile Koyu'nun turizm amacıyla yapılaşmaya açılması, çevresi doğal sit olan İznik Gölü kıyısında fabrika izni verilmesi, Dünya Koruma Vakfı'nca yeryüzünün savunmasız 200 önemli karasal ekosisteminden birisi olarak belirlenen Fırtına Deresi'nin doğal sit olmasına rağmen hidroelektrik santrale kurban edilmek istenmesi gibi sayıları çoğaltılabilecek, korunan alanların nasıl korunduğunu gösterebilecek örneklerdendir (Tırıl, 2003, s.60-61).

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporunda Korunan Alanlarımızın mevcut sorunları ve bazı çözüm önerileri şöyle ele alınmıştır (DPT, 2001, s.245-248);

- Bakanlık merkez teşkilatında korunan alanlar Milli Park , Doğa Parkı, Doğayı Koruma Alanı, Doğa Anıtı, Orman İçi Dinlenme Yeri konusunda yetişkin uzman eleman adedi yetersiz durumdadır. Taşra teşkilatında ise gerek sayısal gerekse konu ile ilgili deneyim ve bilgi birikimi olan teknik eleman açısından önemli bir eksiklik bulunmaktadır. Geçmiş dönemlerde subjektif değerlendirmelerle yapılan atamalar Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü'nün işlevselliğinin geliştirilmesini olumsuz yönde etkilemiştir.
- 2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde; Milli Park tanımında “**dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları**” ibaresine yer verilmesi sonucuna bağlı olarak, bu alanlarda turizmin geliştirilmesi ön koşul gibi algılanarak başta devlet kuruluşları olmak üzere, diğer kurum ve kuruluşlarca, Milli Park ve benzeri koruma alanları bir koruma alanında olmaması gereken, otel, kır gazinosu, eğitim merkezi, alışveriş merkezi, büfe vb. bir çok yapı ve tesislerle donatılmıştır.
- Gerek Milli Parklar tanımında turizm alanına yer verilmesi, gerekse 2873 sayılı kanunun 7 ve 8. madde hükümleri doğrultusunda, Milli Park alanlarında turizm sektörünün güçlendirilmesi ve turizmin desteklenmesine paralel olarak, bir

gereklilikmiş gibi yüksek yatak kapasiteli oteller ve diğer tesislerin yapımı amacıyla gerçek ve özel hukuk tüzel kişilikleri lehine verilen turistik tesis izinlerine konu arazi parçalarının, koruma alanlarında özellikle korunması gerekli kaynak değerlerinin yakın çevresinde yoğunlaşması bu alanların bozulmasına neden olmuştur.

- 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamı dahilinde kalan alanlar; teknik ve idari yeniden uygun olup olmadığına bakılmadan ve yeterli inceleme yapılmadan, Turizm Bakanlığı'nca turizm bölgesi, turizm alanı ve turizm merkezleri olarak ilan edilebilmektedir.
- Turizm alan ve merkezlerinin planlama yetkisi Turizm Bakanlığı'na ait olup "2873 sayılı Kanun kapsamına dahil alanlar içerisinde kalan turizm bölgesi, turizm alanı ve turizm merkezleri ile ilgili olarak yapılan planlar Orman Bakanlığı'nın uygun görüşü alınarak sonuçlandırılır" hükmü bulunmasına karşın Turizm Bakanlığı yaptığı veya yaptırdığı, bu planlar için bazen Orman Bakanlığı'nın uygun görüşünü almamakta ve bu planların öngördüğü turizm tesis parsellerinin bakanlıklarına tahsisi için talepte bulunmaktadır. Bahse konu taleplerin incelenebilmesi için belirli bir süreye ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak Turizmi Teşvik Kanunu gereğince 1 ay içerisinde cevaplandırılmayan tahsis talepleri olumlu kabul edildiğinden, Turizm Bakanlığı bu parselleri özel teşebbüse tahsisi edebilmekte ve bu durumda da ihmaller ve koruma ruhuna uygun olmayan uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifadeyle doğal alanlar üzerinde telafisi mümkün olmayan tahribat ve bozulmalar meydana gelmektedir.
- Gerek Orman Bakanlığı gerekse ilgili diğer Bakanlıklarca belirlenen alanlarda, kaynak ve saha bütünlüğünün sağlanması bakımından korunan alan sınırlarına dahil edilmesi gerekli görülen özel mülkiyete konu arazilerin kamulaştırılması, yasa gereği olmasına karşın, kaynak yetersizliği nedeniyle yapılamamakta ve korunan alanların sınırları içerisinde arazisi olan kişilerin mağduriyetine sebep olunmaktadır. Mağduriyete bağlı olarak doğal kaynaklar değişik biçimlerde (örneğin, yangın, kuş katliamı) giderek tahrip edilmektedir.
- Korunan alanlarla ilgili olarak ülkemiz politikaları ve dünyadaki uygulamalar karşılaştırıldığında çok büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıklar kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, halkın konu hakkında yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanmaktadır. Bu bilgisizlikte korunan alanlar üzerinde çok farklı ve gerçekleştirilemeyecek taleplerde bulunulmasına ve sürtüşmelere neden olmaktadır.

- Korunan alanların tanıtımı, kamu kurum ve kuruluşlarının, yerel yönetimlerin, sivil toplum örgütlerinin ve halkın bu sahaları, gelişmiş ülkelerdeki örneklerine uygun olarak kullanımı ile ilgili eğitim çalışmaları gerçekleştirilmelidir. Konu ile ilgili olarak görev yapanların bilgi düzeylerinin yükseltilmesi için dünyadaki örnekler göz önünde bulundurularak araştırma, yurt içi ve yurt dışı eğitim çalışmalarının, dökümantasyon ve tanıtım hizmetlerinin güçlendirilmesine yönelik bir eylem planı hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.
- Korunan alanlarda ekoturizm kullanım tipine ağırlık verilmelidir.
- Ulaşım (Toplu Taşımacılık) doğal kaynakların korunmasına yönelik olarak geliştirilmelidir.
- Milli Park girişlerinde asgari ölçüde olsa bile ziyaretçi merkezi kurulmalıdır. Milli Park alanlarında alt yapı eksiklikleri giderilmelidir.
- Kamuoyundaki bilinç düzeyini yükseltmek, Milli Park ve benzeri korunan alanlar üzerindeki toplumsal talebin kalitesinin yükseltilmesinde birinci derecede etkilidir. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nce, örgüt yapılanması ve etkinliklerinde etkilidir "Halkla İlişkiler" politikası uygulanarak kamuoyunda tanıtım, tanıma, örgüt yanında yer alma, korunan alan kullanımlarında yüksek düzey standartlarını yakalama gibi sorunların çözümüne ağırlık verilmelidir.

4 KÖPRÜLÜ KANYON MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ

4.1 Milli Park Olarak İlanı ve Alanı

Köprülü Kanyon 1973 yılında milli park olarak ilan edilmiştir ve 36614 hektarlık bir alana sahiptir.

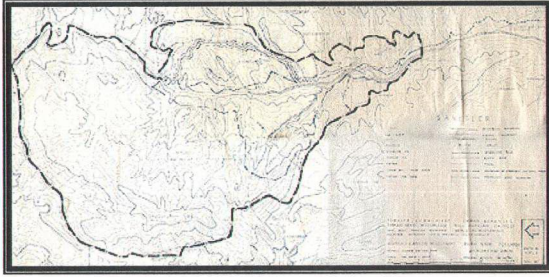
Fotoğraf 4-1 Nejat Özbaykal Köprülü Kanyon'un Planlanması Sırasında
Kaynak: Anonim-2, s.61.

Köprülü Kanyon Milli Parkının planlanmasında, 1970'li yıllarda Amerikalılarla beraber çalışan, Milli Parklar Şubesi Başkanı Nejat Özbaykal (en sağdaki) çalışmalarıyla bir çok alanın milli park ilan edilmesini sağlamıştır.

Yeri ve Konumu : Antalya ilinin 85 km. kuzeydoğusunda, Manavgat ilçesinin 63 km. kuzey-batısında Batı Toroslarda yer almaktadır. Milli Park, Köprülü Nehri ile Bozburun Dağı (2500 m.) arasında kalmaktadır.

Enlem- Boylam: Antalya- Manavgat, Isparta-Sütçüler ilçesi sınırları içinde kalan Köprülü Kanyon Milli Parkı, 31 03'22"-31 14'00" doğu boylamları ile 37 07'36"-37 25'11" kuzey enlemleri arasındadır.

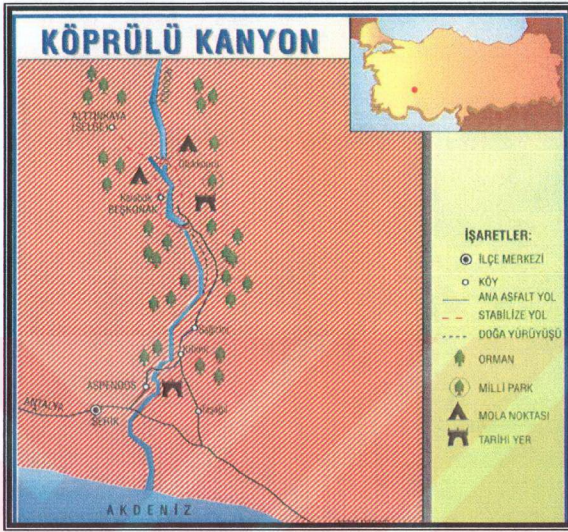
Denizden Yüksekliği: Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın denizden yüksekliği 120 m. (Beşkonak-Karabük Köyleri) ile 2505 m. (Bozburun Dağı Abdaltacı Tepe) arasındadır.

Harita 4-1 Köprülü Kanyon Milli Parkı Haritası I

Kaynak : www.kkmp.org

Sınırları: Güneyden Karabük karayolu köprüsünden başlayarak Beşkonak asfaltını ve Yardibi Bozlar Mahallesi'ni takiben Beşkonak-Çaltepe köy yoluna ulaşır. Bu yoldan kuzeye doğru takiben Sulu Mahallesi ve Çaltepe Köyü'ne varır. Çaltepe köyünü dışına alarak kuzeye doğru Köprü Çayı'nı takiben Değirmenözü'nü geçerek, Köprü Çayı Şanlıdere çatağından batıda Kuzdere Mahallesi'ni ve ve Şanlıdere Mahallesi'ni takip ederek Kapız Deresi'ne ulaşır. Kömür döküğü sırtı eteklerinden kızılçam, karaçam, sedir orman sınırını yamaçtan takiple Pınargözü ve Yumaklar Mahallesi'ni içine alarak Demirciler Sarıcılar Mahallesi sırtlarından Yeşilvadi Köyünü içine alarak Kızılyer Tepelerinden Kısıkdere'yi takiple Karabük Köyü'ne ulaşır. Karabük Köyü'nden Beşkonak-Karabük köprüsünde sonlanır (Yakışıklı, 2003, s.24-25).

Harita 4-2 Köprülü Kanyon Milli Parkı Haritası II

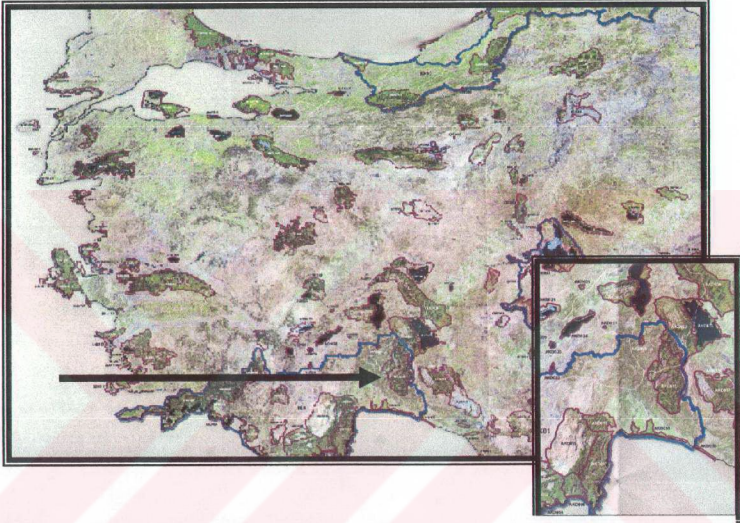
Kaynak : Anonim-3, 1993, s.42

Ulaşımı: Akdeniz Bölgesinde, Antalya İli, Manavgat İlçesi sınırları içerisinde yer alan Milli Park'a Antalya'nın 49. km'sinden ayrılan asfalt bir yol ile gidilmektedir. Bu yol Akdeniz sahillerinden ayrılıp Taşagül'dan geçip Beşkonak'a ulaşmaktadır.

Kuzeyden Isparta Sütçüler-Kesme Değirmenözü stabilize köy yolundan girişler yapılmaktadır. Doğudan Gebiz- Pınargözü- Şanlı yaylasından ulaşım sağlanabilmektedir.

4.2 Doğal Değerleri

4.2.1 Topografya Çeşitliliği, Morfolojik, Jeolojik, Jeomorfolojik, Hidrojeolojik Özellikleri

Harita 4-3 30 × 30 Metre Çözünürlükteki LANDSAT Uydu Fotoğrafları Kullanılmış Olan Ve Yeşil Atlas Dergisi İçin Doğa Derneği Coğrafi Bilgi Sistemleri Birimi Tarafından Yapılan Çalışmalarla Oluşturulmuş Harita

Kaynak : Anonim-2, s.2003.

Alan sınırları çizilirken 30 × 30 metre çözünürlükteki LANDSAT uydu fotoğrafları kullanılmış olan ve Yeşil Atlas Dergisi için Doğa Derneği Coğrafi Bilgi Sistemleri Birimi tarafından yapılan çalışmalarla oluşturulmuş yukarıdaki haritada tam olarak hangi bölümlerinde ne tür koruma çalışmalarının yapılması gerektiği henüz tam olarak ortaya konmamış “*ekocoğrafyalar*”, “*önemli doğa alanları*”, “*sıfır yok oluş alanları*” şeklinde belirtilen alanların sınırları sunulmaktadır.

Ok işaretinin göstermiş olduğu Köprülü Kanyon Milli Parkı haritada kırmızı ve mavi çizgiler ile belirlenmiş sınırlar içerisinde yer almaktadır.

Haritada kırmızı çizgiler ile belirlenmiş alanlar *önemli doğa alanlarını* göstermektedir.

Önemli doğa alanları , Conservation International, BirdLife International ve PlantLife tarafından geliştirilen bilimsel kriterlere göre uluslararası öneme sahip olduğu kanıtlanmış alanlardır. Bu alanlar nesli tehlike altında, dar yayılışlı veya tek bir biyoma bağımlı türlerin uluslararası öneme sahip popülasyonlarını içeren ve/veya bir ya da daha çok türün büyük sayılarda barındığı alanlardır. İçinde insan yaşamayan mutlak koruma alanları değildir, buldukları yere ve koşullara göre farklı koruma statülerine sahip olabilmektedirler.

Mavi çizgiler ile belirlenmiş alanlar ise, *ekocoğrafyaları* göstermektedir. Ekocoğrafyalar içerdikleri geniş ve el değmemiş doğal alanlar, zengin yaban hayatı, nadir ve endemik canlı çeşitliliği ve çok sayıda canlının geçiş yolları üzerinde olmaları nedeniyle yeryüzünün en özel doğa parçalarından biri olan coğrafyalardır. Bu alanlar bir bütün olarak *önemli doğa alanı* kriterlerini sağlasa da, sınırları çok geniş olduğundan, söz konusu bölgenin sıkı yöntemlerle korunması olanaksızdır. Tüm bölge sürdürülebilirlik esaslarına göre kullanılmalı, ayrıca ayrıntılı çalışmalar yapılarak, içinde yer alan çekirdek koruma alanları belirlenmelidir.

Haritaya göre Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın bulunduğu alan ayrıca *sıfır yok oluş alanları* içerisinde yer almaktadır. Bu alanlarda yeryüzünde başka hiçbir noktada yaşamayan ve bu alan içinde de nesli tehlike altında olan bir yada daha çok canlı türü bulunmaktadır.

Köprülü Kanyon Milli Parkı yerleşim yerleri dışında genel olarak eğimli bir arazi yapısına sahiptir. Denizden 120 m. ile 2550 m. arasında değişen yükseltiden kaynaklanan topografik yapı alanda pek çok değişik oluşumlara ve kullanım şekillerine neden olmuştur. Bu oluşumlar; Krallar Kanyonu, Adam Kayalar, Bozburun Dağı ve Selge Antik Tarlaları'dır.

4.2.1.1 Konglomera Oluşumu

Bölgenin kil, kum taşı, konglemera ve kalker kayaçlarından meydana gelen jeolojik yapısı karstik yer şekillerinin oluşmasına imkan sağlamaktadır.

4.2.1.2 Kanyon (Krallar Kanyonu) oluşumu

Köprü Irmağı'nın, Bolasan Köyü ile Beşkonak arasında meydana getirdiği yarma vadi, 14 km. uzunluğu ve 100 m.'yi aşan duvarlarıyla ülkemizin en uzun kanyonudur.

Köprü Çayı'nın denize ulaşmak için miosen denizinin biriktirdiği yumuşak marnları yarmasıyla oluşan ve daha sonra erezyon faaliyetleri ve alttaki konglomeraları birbirine bağlayan kalker çimentosunun erimesi ile dağılan metaryallerin sürüklenmesi ile oluşan kanyon, sonrasında yapısında bulunan silis çimentolu metaryallerin kopmasıyla vadi

yamaçları bugünkü dik görünümünü kazanmıştır. Zamanla üstteki yumuşak kısım tamamen aşınmış, konglomeralardan meydana gelen vadi yamaçları derin bir kanyon halini almıştır (Yakışıklı, 2003, s.26).

4.2.1.3 Adam Kayalar

Kanyonun yukarısında Selge-Zerk (Altınkaya) ve Ballıbucağ köylerinin yakınlarındaki eğimli arazide karstik topogragyanın sekilerinden lapyalar görülür. Diğer karstik sekilerin en ilginç örnekleri yöre insanı tarafından “şeytan kayalar” veya “adam kayalar” olarak isimlendirilen peri bacalarıdır. Bunlar, görüntü itibariyle Göreme'nin peri bacalarını andırırlar.

Adam kayalar geçit vermez arazi yapısıyla çağlar boyunca Selge için büyük bir savunma olanağı yaratmış, Roma İmparatorluğu orduları karşısında bile kent teslim olmamıştır. Adam kayalar olarak adlandırılan bu oluşumlar; daha dayanıklı silis çimentolu konglomeraları (kalın başlıklar halinde duran) altındaki daha zayıf bağlayıcı kalker çimentolu konglomeralara koruyucu orta vazifesi görmüş, zamanla kalker çimentoları eriyerek incelmış bugünkü peri bacalarını andıran bir görünüm kazanmıştır. Adam kayalarının temelindeki kırmızı toprak (terra rosa) kalker- çimentonun erimesinden meydana gelmiştir (Yakışıklı, 2003, s.26-27).

4.2.1.4 Bozburun Dağı

Afrika kıtasının Anadolu yarımadası altına girmesiyle görülen yükselmelerden oluşmuş bir kalker dağdır. Güney kuzey istikametinde dar ve dik bir yapıda uzanır ve Kuyucak Dağları diye de anılır. En yüksek tepesi Abdaltacı Tepe (2505 m.), Karainbaşı Tepe (2488m.)sidir. Alt alpin bitki örtüsünü barındıran Bozburun Dağı eteklerinde yaylalar mevcuttur. Mart-Ağustos ayları arasında yaylacılık yapılmaktadır. Dağ, Kasım-Mayıs arasında karla kaplı olmasına rağmen su kaynakları açısından fakirdir. Alandaki bitki zenginliği ve çeşitliliği Mart-Haziran ayları arasında en fazla olarak görülür (Yakışıklı, 2003, s.28).

4.2.1.5 Selge Antik Tarlaları

Yaklaşık 350 Ha. alanı kaplayan Selge Antik Tarlaları eski çağlarda köyün kuzey batısında tarım yapılmış olduğunu göstermektedir. Arazinin meyilli olması ve yeterince tarım arazisinin olmamasından dolayı taş teraslama duvarları ile tarım alanları geliştirilmiştir. (Yakışıklı, 2003, s.25- 26).

Milli Park alanı çok heterojen bir jeomorfolojik yapıya sahiptir. Bu yapısından dolayı alanda farklı yükseltilerde pek çok dağlar, tepe ve tepecikler, kanyonlar, çukurlar, mağaralar bulunmaktadır. Bunlardan batıdaki Bozburun Dağı Abdaltacı tepe (2505 m) ve doğudaki Dippoyraz Dağı, Kocadernek Tepe (2980 m) en önemli yükseltileridir. Bu yükseltilerden kuzeyden güneye doğru uzanan yamaçlarda muhtelif yüksekliklerde tepeler oluşur. Bunlardan bazıları Çatak Tepe (1394 m.), Kargatozu Tepe (1598 m.), Kuruoluk Tepe (1791 m.), Kurucaova Tepe (1858 m.), Dikmen Tepe (1963 m.), Karadünek Tepe (2017 m.), Karainbaşı Tepe (2433 m.) dir.

Sahada bulunan en önemli sırtlar ise; Topraktepe sırtı, Katranbaşı Sırtı, Katranboyun sırtı, Çamlıyurt Sırtı, Alçakgedik sırtıdır.

Belli başlı su kaynakları ise; Köprü Çayı, Koca dere, Kırk geçit dere, Çaltepedeki Sulu dere yaz kış su bulunduran derelerdir. Köprü Çayı'nın en önemli kollarından birisi olan Değirmendere- Kocaçayı, Nalcandere, Şahlandere, Deyrekli dere, Koca dere, Tepe deresi, Akçay deresi, Kırkgeçit dere, Devyokuşu deresi ise Köprü Çayı'nın kollarını oluşturan ancak yaz ayları tamamen kuru ve çok ufak su birikintilerden oluşan derelerdir (Yakışıklı, 2003, s.25-30).

4.2.1.6 Köprü Çayı

Milli Parkın rekreasyonel dokusunu Köprü Çayı oluşturmaktadır. Bu ırmağın değişken karakteri rafting sporu için, çeşitli su sporları için ideal alanı yaratmaktadır. Ağaçlarla gölgelenen nehir kıyısındaki düzenlenmiş sahalar ile günü birlik kullanma alanları Milli Parkın en önemli etkinliklerini oluşturmaktadır.

İlkçağlardaki adı Euromedon olan Köprü Çayı bugünkü adını üzerindeki köprülerden, özellikle de Aspendos'un 3 km doğusundaki antik köprüden almıştır.

Köprü Çayı, Isparta'nın güneyindeki Anamas dağlarından çıkar, Ayvalı, Karacahisar, Kuzukulağı, Sarıca, Çayıçi, Boyalı, Gerizle, Etler Çayları ile birleşip dar ve derin kanyonlar içerisinde güneye doğru akarak, Beşkonak ve antik Aspendos kentini geçip Akdeniz'e

dökülür. Uzunluğu 156 km.dir. Köprü Çayı'nın bugüne kadar ölçülmüş bazı debi değerleri şöyledir;

Minimum Debi; 21 metreküp saniye

Maksimum taşkın debisi; 1505 metreküp saniye

Ortalama Debi; 97.98 metreküp saniye

Yılda akıttığı su; 3.090.000.000 metreküp saniyedir.

4.2.1.7 Pınarlar

Bağlıca Pınarı (Altınkaya), İkizyayla Pınarı (Ballıbucağ), Deliklitaş Pınarı (Ballıbucağ), Kızıltaş Pınarı (Ballıbucağ), Narpız Pınarı (Ballıbucağ), Taşyayla Pınarı (Ballıbucağ), Yerce Pınarı (Ballıbucağ), Kapaklı Pınarı (Altınkaya), Göğeri Pınarı (Ballıbucağ- Şanlı arası), Kurucaova yayla Pınarı (Ballıbucağ), Kumasuyu Pınarı (Selge).

4.2.1.8 Çeşmeler ve Çukurlar

Tarihi Zerk Çeşmesi, Oluk Mahallesi çeşmesi, Keteriz Çukuru, Ovacık Çukuru.

4.2.1.9 Sarnıçlar

Bozburun Dağı'nın doğusunda onlarca irili ufaklı sarnıç, Deli Sarnıç (Kestanelik mevki), Kırılgaç Mahallesi Sarnıcı (Kırılgaç Mahallesi) bulunmaktadır.

4.2.1.10 Yaylalar

Bozburun Dağı doğusundaki yaylalar: Erikli çukuru yaylası, Kuyucak yaylası, İkiz yayla, Kayaagıl yaylası, Avşar yaylası, Gökçukur yaylası, Kurucaova yaylası, Taşlı yayla, Akarca yayla.

Bozburun Dağı batısındaki yaylalar: Akarca yayla.

Bozburun Dağı kuzey batısındaki yaylalar: Şanlı yayla.

Çaltepe'nin yaylaları: Gölcük yayla, Ovacık yaylası, Çukurören yaylası, Elmalı yayla.

4.2.1.11 Mağaralar

İnsuyu mağarası (Bozburun Dağı'nın güneyi), Mahatepe Mağarası (Çaltepe), Honaz Mağarası (Çaltepe).

4.2.1.12 İklimi

Yöre sıcak ve kurak yazları, yağışlı ve ılık kış ayları ile tipik Akdeniz iklimi karakterini göstermektedir. Bu da uzun süreli bir açık hava rekreasyonu için çok elverişlidir.

Sıcaklık; En yüksek sıcaklık 28 C° ile Temmuz ayında görülmektedir. En düşük sıcaklık ise 6,2 C° ile Ocak ayında görülmektedir (Yakışıklı, 2003, s.30).

Yağış (yağmur, kar, dolu, sis vb.); Beşkonak meteoroloji istasyonunda tutulan kayıtlara göre yıllık yağış ortalaması 1727 mm. dir. En yüksek yağış 430 mm. Ocak ayında en az yağış ise 1.1 mm yağış oranıyla Temmuz ayında düşmektedir. Yağışlar genellikle yağmur şeklinde olup, yükseklerde yağmur-kar-dolu-çiğ ve krağı şeklinde olmaktadır. Kasım-Mayıs aylarında Bozburun Dağı zirvesine yağış daima kar olarak düşmektedir. Zirveye yakın yamaçlarda bulunan kar çukurlarında bütün yıl boyunca kar bulunmaktadır. Aşağı rakımlarda karlı gün sayısı yoktur.

Bulutluluk Durumu; Sahada ortalama bulutluluk 3gün / aydır.

Rüzgar (Hızı ve Yönü); Köprü Çayı vadisinden kanalize olan rüzgarlar, vadinin yakınındaki tepelerde derin bir etki yaratır. Kuzeyden ve güneyden gelen rüzgarlar deniz ve kara arasındaki sıcaklık farkından doğarlar. Bu rüzgarlar gece yarısından itibaren karadan, denize, öğleden sonra denizden karaya doğru eserler. Aralık, Ocak ve Şubat aylarında kuzeydeki Bozburun dağı yönünden esen rüzgarlar bu aylarda kuvvetlenerek hakim rüzgar halini alırlar (Yakışıklı, 2003, s.30-31).

Nemlilik; Manavgat Meteoroloji İstasyonu kayıtlarına göre; yıllık ortalama nispi nem miktarı % 68, vegetasyon süresindeki nispi nem miktarı ise % 70'dir. Temmuzda minimum ortalama % 16, Şubat ayında ise % 87'dir.

Tablo 4.1 Köprülü Kanyon'da Aylara Göre Ortalama Sıcaklıklar

AYLAR	GECE VE GÜNDÜZ SICAKLIKLARI		
Ocak	6 / 15 C°	Temmuz	25 / 36 C°
Şubat	7 / 15 C°	Ağustos	18 / 33 C°
Mart	8 / 18 C°	Eylül	18 / 33 C°
Nisan	11 / 21 C°	Ekim	15 / 27 C°
Mayıs	15 / 25 C°	Kasım	11 / 21 C°
Haziran	20 / 33 C°	Aralık	8 / 17 C°

Kaynak : www.kkmp.org

4.2.1.13 Flora ve Faunası

İklim ve toprak koşullarının uygunluğu ve değişik topografik yapı ile birlikte değişik yükselti kuşaklarına sahip olması, çok zengin ekolojik koşulları içermesi nedeniyle, Batı Toros dağlarının bütün vejetasyon zonlarının burada yer almasından dolayı flora son derece zengindir. 118-2505 mt ler arasında oldukça zengin flora ve fauna yapısına sahip olan milli parkın 23 bin 349 hektarı ormanlarla kaplıdır. Yoğun olarak vadi tabanlarından, dağların çıplak doruklarına doğru çam, servi (400 Hektarlık Doğal Servi (*cupressus sempervirens*)-Ortadoğu'nun saf olarak korunabilmiş en büyük servi ormanıdır (Gülbiz, 1996, s.119), ayrıca kızılçam karaçam, ardıç, göknar, meşe ve sedir ağaçları ile yabani zeytin ağaçları; sandal, kocayemiş, sakız, akçakesme, keçiboynuzu, defne, tesbih, yabani mersin, alıç, karaçalı, laden, katır tırnağı, funda gibi çok çeşitli çalı ve ağaçlıkların oluşturduğu zengin maki topluluğu benzersiz bir yeşil örtü oluşturmaktadır. Park alanı 67 bin 789 metreküp ağaç hacmiyle Akdeniz'in önemli ormanlarından. Milli Parkta orman alanı flora özelliklerinin en önemli ve en belirgin alanıdır (Anonim-3, 1993, s.42).

Bunun yanı sıra vadi boyunca renkli çiçekleriyle zakkumlar, yabani güller, ılgınlar ve böğürtlenler, yabani sarmaşıklar, eğretiler ve sayısız otsu bitkiler ile yapraklı ağaçlardan dişbudak, çınar ve üveze rastlanır.

Tablo 4.2 Sahada Yer Alan Floradan Örnekler

TÜRKÇE ADI	LATİNCE ADI
Kızılçam	Pinus Brutia
Karaçam	Pinus Nigra
Toros Sediri	Cedrus Libani
Toros Göknaarı	Abies Cilicica
Servi	Cupressus Sempervirens
Pınar Meşesi	Quercus İlex
Sapsız Meşe	Quercus Cessiliflora
Yabani Zeytin	Olea Oleaster
Sandal	Arbutus Andranchne
Koca Yemişi	Arbutus Unedo
Akçakesme	Phylleria Media
Keçi boynuzu	Ceratonia Siliqua
Defne	Laurus Nobilis
Mersin	Myrtus Communis
Tespah	Stryax Officinalis
Alıç	Crateagus Sp.
Karaçalı	Paliurus Aculatus
Zakkum	Merium Oleander
Yabani Gül	Rosa Canina
Üvez	Sorbus Terminalis
Katır tınağı	Sporetum Junceum
Funda	Erica Arborea
Sütlegén	Euphorbia Tinctoria
Geven	Asrtagalus Sp.
Siğır Kuyruğı	Verbascum Sp.
Deve dikeni	Alhagi Cameterum
İlgın	Tamarix Sp.
Böğürtlen	Rubus Fructicea
Kekik	Tymus Sp.
Sarmaşık	Hedere Helix
Çayır Otları	Graminea
Kestane	Castaneum Sativa
Endemik Türlerden Bazıları	
Salep	Orchis Orientalis
Salep	Orchis İtalica
Aksalep	Orchis Spitzelli
Galantus	Galanthus Elwesli
Nergiz	Nercissus Spea
Lale	Anemone Blanda

Fauna: KKMP gerek jeolojik yapısı itibariyle ve gerekse zengin vegetasyon örtüsü ve çeşitliliğinden dolayı yaban hayatı için çok zengin bir yaşam ortamına sahiptir. Usülsüz avlanmalar gibi bazı nedenlerle sahada yaşayan bazı türlerin neslinin yok olmasına, bazı türlerin de yok denecek kadar azalmasına neden olmuştur. Sahada bu güne kadar yapılan çalışmalar sonucunda tespit edilen bazı türler aşağıdadır:

Tablo 4.3 Sahada Yaşayan Faunadan Örnekler

KUŞLAR	MEMELİLER	SÜRÜNGENLER	BALIKLAR	YUMUŞAKÇALAR
Kara akbaba	Alageyik	Kara yılan	Alabalık	Salyangoz (zehirli)
Kızıl akbaba	Geyik	Yeşilbaş yılan	Sazan türleri	Salyangoz (zehirsiz)
Yılan kartalı	Karaca	Çivi yılan	Yılan balığı	
Altın kartal	Dağ keçisi	Boz yılan		
Uludoğan	Ayı	Kaplumbağa		
Küçük atmaca	Vaşak	Kertenkele		
Kerkenez	Kurt	Bataklık kaplumbağası		
Şahin	Domuz	Bukalemun		
Kızıl Şahin	Tilki			
Kıvalı Keklik	Tavşan			
Yabani Güvercin	Sincap			
Tahtalı	Sansar			
Sarı gagalı dağ kargası	Porsuk			
Çalı bülbülü	Su samuru			
Cüce Baykuş	Gelincik			
Alaca Baykuş	Kirpi			
Serçeler	Yarasa			
Boz ördek				
Tarla kuşu				
Kırlangıç				
Küçük ağaçkakan				

Kaynak: (Yakışıklı, 2003, s.34-36).

4.3 Kültürel Değerleri

Milli park doğal güzellikleri kadar, zengin kültürel tarihsel kaynağa da sahiptir.

4.3.1 Selge Antik Kenti

Torosların güney yamacında, Köprüçayı yakınlarında, denizden 950 m. yükseklikte bugünkü Zerk (Altınkaya) Köyü bitişiğinde yer alan Selge, antik bir Pisidya Dağ Kentidir. Selge'ye, Köprülü Kanyon'dan sonra dik ve virajlı, 4 km'lik bir yoldan gidilir. Selge'ye giden yol, doğa güzelliği yönünden çok zengin olan Köprülü Kanyon içinden geçer. Yol üzerinde; Ürgüp ve Göreme'deki peri bacalarına benzeyen ve bütün dağ yamacını kaplayan oyuntulu kayalar mevcuttur.

Selge kenti üç tepe üzerine kurulmuştur. Antik kentin yedi girişi vardır. Roma döneminde en parlak devrini yaşayan Selge'den günümüze ulaşan yapı kalıntılarının hemen hemen hepsi bu döneme aittir.

Selge'nin Kalches tarafından kurulduğu sanılmaktadır. Pisidya'ya bağlı olan kent sonraları Pamfilya sınırları içine alınmıştır. Kent sırasıyla Lidya, Pers, İskender ve Roma yönetimlerinde kalmıştır.

Selge'de bugün dikkati çeken ilk yapı, kuzeydeki önemli ve en iyi korunmuş olan 5 kapılı ve 45 basamaklı tiyatrodur. Tiyatronun hemen altında köy evleri ile iç içe geçmiş durumda bir kaç basamağı görülen Stadium , tiyatronun doğusundaki tepenin eteklerinde agora , tepenin güney eteklerinde ise nekropol'e ilişkin kalıntılar vardır. Ayrıca biri Zeus diğeri Artemis adına adanmış iki tapınağa ait kalıntılar görülebilecek yapılar arasında sayılabilir. Bu tapınakların batısında su sarnıçları, kuzeyinde ise lahitleri ve süslü mezar anıtları ile nekropol yer almaktadır. Kent işlek yollardan uzak tepeler üzerinde olduğu için yıkılmamıştır. Bugüne dek düzenli bir kazı ve restorasyon yapılmadığı için de kent ile ilgili bilgiler ve buluntular son derece kısırdır. Kalıntılar üzerinde ilk bilimsel araştırmalar 19. yüzyıl sonlarında Lanckoronski tarafından yapılmış son yıllarda ise Macar Arkeolog Mohaçek tarafından da geniş şekilde incelenmiştir.

Selge kalıntılarının ilginç bir diğer özelliği de antik kentin içinde hala duran su kaynaklarıdır. Özellikle Aladana tepesinin eteklerindeki pınarlar bugün bile kullanılmaktadırlar.

Selge, Köprülü Kanyon Milli Parkı içindeki birinci bölüm tarihi eserler arasında yer almaktadır. İkinci bölümü ise Beşkonak civarındaki Oluk Köprü, Büğrüm Köprü, Yarık Köprü, Yer Köprü, Selge Su Yollarından oluşmaktadır.

4.3.2 Oluk Köprü

Roma dönemine ait kalıntılardan biri olan Oluk Köprü günümüzde hala geçit vermektedir ve kanyonun iki yakasını bağlayarak, Selge yoluna çıkarmaktadır. Köprülü Kanyonun simgesi durumuna gelen Oluk Köprü, Kanyonun 27 metre yüksekten aşan ve kesmetaştan bindirme tekniğiyle yapılan M.S. 2. yüzyılda yapılmış olan bir köprüdür.

Halen araç trafiğine açık olması nedeniyle köprü yıkılma tehlikesi altındadır. Köprünün trafiğe kapatılarak, yeni bir köprünün yapılmasına ihtiyaç vardır. Köprünün hemen altından debileri 20-25 m³ saniye olan su kaynakları oldukça ilgi çekmektedir.

4.3.3 Büğrüm Köprü

Kayalar üzerine oturmuş tek açıklı taş köprüdür. Açıklığı 9.40 m. genişliği 2.50 m., su yüzeyinden yüksekliği 14 m. olup üzerinden yayalar geçmektedir.

4.3.4 Yarık Köprü

Haritalarda yaya geçidi olarak gösterilen bu köprü Oluk Köprü'nün 3 km. kuzeyinde kanyonun açılıp genişlemeye başladığı bir noktada bulunmaktadır. Kanyonun yukarisından 10 m. çapında bir kaya yuvarlanmış ve suyun tabanının 5 m. kadar yukarisında kanyon duvarına asılı kalmış, böylece oluşan doğal köprü zamanla insanlar tarafından oyularak genişletilmiş, yaklaşık 10 metre uzunluğunda, 1 metre genişliğinde önemli bir geçit haline gelmiştir. Kanyonun her iki yakasında kayalar üzerine oyulmuş antik yol izleri ve merdivenler görülebilmektedir. Taşkınlar sırasında su altında kaldığı bilinmektedir. Bu nedenle de taşkınlar sırasında geçit vermemektedir (Yakışıklı, 2003, s.41-42).

4.3.5 Yer Köprü

Yarık Köprü'nün 1250 m. kuzeyinde kanyonun genişleyip, arazinin düzleştiği bir noktada yer almaktadır. Köprü 10-15 metre uzunluğunda düdene benzer bir doğal oluşumdur. Bölgenin antik yol ağı içerisinde bugün de kullanılan önemli bir geçittir.

4.3.6 Selge Kenti Kuzey Su Yolu

Antik su yolu kalıntıları Selge'den 4-5 km. yürüyüşle Yoncalıuşak Tepesi'nin güneydoğu eteklerine kadar izlenebilmektedir. Bu su yolu üzerindeki yapılar; Keriz Su Kemerli (Kuru Köprü), Taş Oluk ve Künklerdir.

4.3.7 Selge Kenti Güney Su Yolu

Selge'den yürüyüşle 2.5-3 km. kadar izlenebilmektedir. Bu su yolu üzerindeki yapılar; Değirmendere Su Köprüsü, Öküzbuzağı Su Köprüsü, Dairesel ve dikdörtgen künklerdir (Yakışıklı, 2003, s.41-43).

Selgeliler kayaları oyarak kendileri için gerekli geçitleri açmışlar ve yollar döşemişlerdir. Köprülü Kanyon Milli Parkı ve çevresi antik yol ağları ile örülmüş durumdadır. Bu yollar; Oluk Köprü- Çaltepe Antik Yolu, St. Paul Yolu (Aziz Paulos Yolu)'dur.

Beşkonak'ın 10 kilometre kuzeyinde bulunan Tazı Köyü'nün Kövez Mahalle'sindeki çeşitli kalıntılar ise detaylı bir araştırma yapılmasını beklemektedir. Burada Roma döneminden kaldığı tahmin edilen zeytinyağı imalathaneleri ile çok sayıda yel değirmeni kalıntıları vardır.

Yöredeki Selçuklu dönemi izleri ise ırmağın akış yönüyle güneyde, Aspendos civarında yer almaktadır. 13. yüzyılın başında I. Alaaddin Keykubat döneminde Selçuklu egemenliğine giren bu bölgede ilk göze çarpan yapıt, Köprüçay Irmağı'nın iki yanını bağlayan Kemerli Köprü'dür. Bu köprü'nün dışında Selçuklular 12 bin kişilik Aspendos tiyatrosunu da restore ederek kendi bezemeleri ile donatmışlardır. Bu dönemde sanatsal açıdan güzelliği ile ünlü tiyatro Selçukluların sarayı olarak kullanılmıştır (Anonim-3, 1993, s.42).

4.4 İdari Yapısı ve Yönetmel Durumu

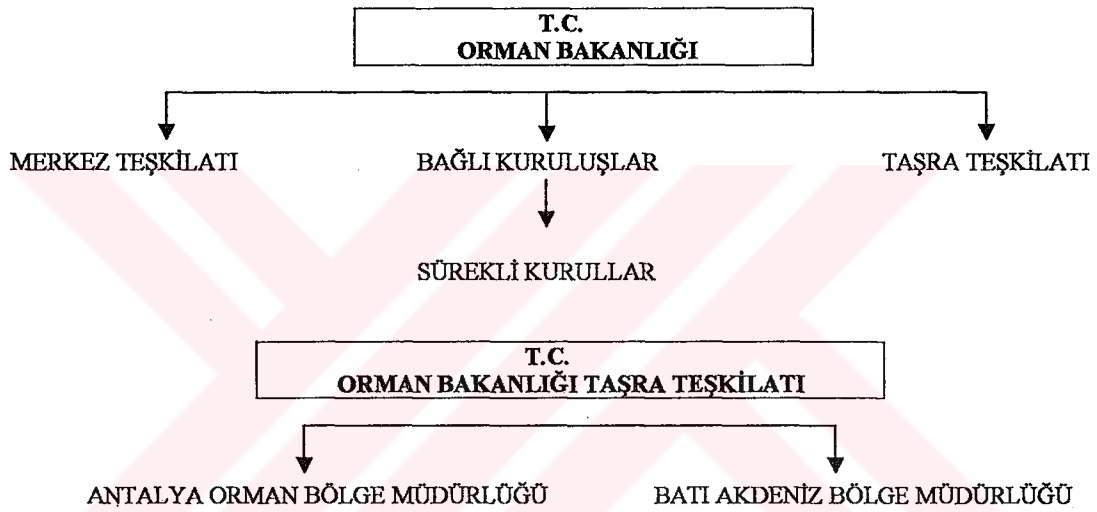
Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın idari yapılanmasında, tez çalışmasının başladığı tarihten sonra değişiklikler olmuş, Çevre Bakanlığı ile Orman Bakanlığı; 01.05.2003 tarihinde kabul edilen ve 08.05.2003 tarih ve 25102 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 4856 sayılı yasa ile belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde birleştirilmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı birleştirilmeden önce Milli Park Müdürlüğü ve Milli Park Mühendisliği, Orman Bakanlığının, taşra teşkilatı içerisinde yer alan Bölge Müdürlüklerine

bağlı birimlerdir. Bu birleştirilmeden sonra, Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Mühendisliği adı altında yeni birimler, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın taşra uzantısı olan Antalya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü bünyesinde yapılandırılmıştır. Henüz onaylanmamış olan Kamu Yönetimi Temel Kanunu Yasa Tasarısı'nda Çevre ve Orman Bakanlığı taşra teşkilatının tümüyle kaldırılması öngörülmektedir. Ancak aynı yasa tasarısı çerçevesinde merkezi idarenin Köprülü Kanyon ve diğer milli parklar konusunda genel müdürlük düzeyinde görev aldığı görülmektedir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın daha önceki idari yapılanmasına ve şu anki yönetimine ilişkin teşkilat şemaları şöyledir;

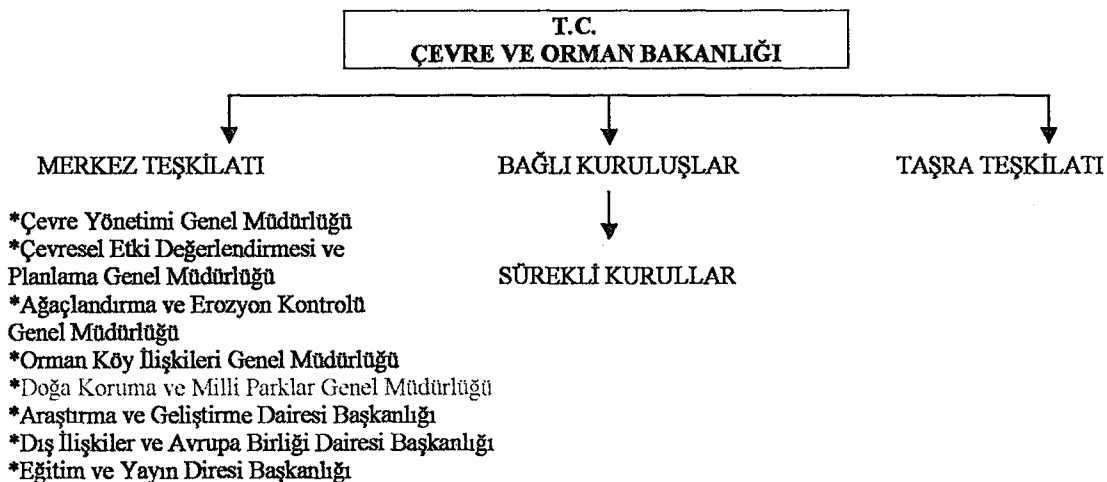
• **ORMAN BAKANLIĞI TEŞKİLAT ŞEMASI**

BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİNE BAĞLI BİRİMLER

Fidanlık Müdürlüğü, Fidanlık Mühendisliği, Milli Park Müdürlüğü, Milli Park Mühendisliği, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Başmühendisliği, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Mühendisliği, Ettüd-Proje Başmühendisliği, Orman ve Köy İlişkileri Baş Mühendisliği, Orman ve Köy İlişkileri Mühendislikleri, Milli Park ve Av-Yaban Hayatı Mühendisliği.

• **ÇEVRE VE ORMAN BAKANLIĞI TEŞKİLAT ŞEMASI**

Tablo 4.5 Milli Park Alanındaki Köylerin 1990 ve 1997 Yılları Nüfus Sayım Sonuçları

KÖYLER	1990 YILI	1997 YILI
Altınkaya (Selge / Zerk / Aladana)	676	721
Ballıbucak	375	249
Bozkaya	1572	1757
Çaltepe (Bulasan)	578	552
Değirmenözü	518	678
Karabük	635	762
Gaziler (Tazı)	462	509
Toplam	4816	5228

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü, 1993;1999.

4.5.2 Ekonomik Etkinlikler

Köprülü Kanyon Milli Parkı alanındaki köylerde az ya da çok gelir getiren başlıca ekonomik etkinlikler şunlardır: Otlatmaya dayalı hayvancılık, tarım, turizm, arıcılık, kekik-kestane-keçi boynuzu, pamuk toplayıcılığı, geçici bir süreliğine köy dışında çalışma, odun dışı orman ürünleri hasadı vb.

4.5.2.1 Tarım

Köylerde yetiştirilen ürünler; buğday nohut, mercimek, susam, karpuz, burçak ve diğer yem bitkileri arpa, yulaf, çavdar, fiğ, mısır, asma, ceviz, kestane, keçiboynuzu, pamuk'tur. Köylüler sebze yetiştirmek için seralara sahiptir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda yapılmış olan bir alan araştırmasına göre köylerin gelir kaynakları sıralaması aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 4.6 Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda Yapılmış Olan Bir Alan Araştırmasına Göre Köylerin Gelir Kaynakları Sıralaması

KÖYLER	ANA EKONOMİK FAALİYETLER
Altinkaya (Selge / Zerk / Aladana)	Tarım, Pamuk Toplama, Turizm, Hayvancılık
Ballıbucak	Hayvancılık, Kekik, Arıcılık, Tarım
Beşkonak (Bozkaya)	Turizm, Tarım, Hayvancılık, Ormancılık
Çaltepe (Bulasan)	Kekik, Tarım, Hayvancılık, Ormancılık, Arıcılık
Değirmenözü	Kekik, Ormancılık, Tarım, Hayvancılık, Arıcılık
Karabük	Turizm, Tarım, Ormancılık, Hayvancılık, Pamuk Toplama
Gaziler (Tazi)	Hayvancılık, Tarım, Ormancılık
Yeşilvadi	Hayvancılık, Ormancılık
Demirciler	Hayvancılık, Ormancılık
Hasdümen	Hayvancılık, Ormancılık, Tarım
Beydili	Tarım, Arıcılık, Ormancılık, Kekik

Kaynak: Yakışıklı, 2003, s.46 .

4.5.2.2 Hayvancılık

Bölgede önemli sayıda hayvan bulunmaktadır ve buna korunan alan içinde otlayan tahminen 22,000 keçi de dahildir. Ayrıca korunan alan köylerinde yaklaşık 1100 arı kovanı bulunmaktadır (Gef Proje Dökümanı, Haziran 2000).

4.5.2.3 Turizm

Korunan alan köyleri için turizm de önemli bir gelir kaynağıdır. Selge antik kenti kalıntıları korunan alanda bulunmakta ve Kültür Bakanlığı tarafından işletilmektedir. Halkın duyarsız kullanımı, kanunsuz inşaatlar ve yanlış restorasyonlar yüzünden, kalıntılar önemli ölçüde tahribata uğramasına rağmen alanı ziyaret eden turistler için hala cazip bir merkez olmayı sürdürmekte ve bu da bölgedeki köylüler için gelir getirmektedir. Rafting de turizm ile ilişkili bir diğer gelir kaynağı olmakla birlikte bu gelirin sadece % 10'u bölgeye kalmaktadır. Ayrıca yerel halk için niteliksiz emek gerektiren işler, taşıma, restoranlar ve dükkanlar aracılığıyla dolaylı bir gelir de sözkonusudur. Hükümet rafting şirketlerinin gelirlerinden pay almamaktadır. Ayrıca rafting operatörleri ne herhangi bir kira ödemekte, ne de korunan alanda faaliyet göstermek veya inşaat yapmak için izin ya da lisans almaktadır. Rafting faaliyetlerinin kontrolü için köyler arasında olduğu kadar dışarıdan gelen rafting operatörleri arasında da çatışma olmaktadır (Gef Proje Dökümanı, Haziran 2000).

Ballıbucağ köyünde trekking yapma olanağı da vardır. Bozburun Dağı'na en yakın yerleşim olduğundan geçmişte dağcılık faaliyetleri için gelenlerin uğrak yeri olmuştur. Halen çeşitli antik yolların da bulunduğu trekking alanlarına sahip olan köy için en iyi fırsatlardan biri hala budur. Bu konuda çalışan ve çalışmak isteyen birkaç kişi olmakla birlikte, turistik faaliyetlerin gelişmesiyle birlikte başka insanların da dolaylı yollardan (köye özgü yiyeceklerin, el sanatı ürünlerinin vb. üretilmesi, sunumu vb.) bu alandan yararlanmaları mümkün görünmektedir (www.gef-2.org).

4.5.2.3.1 Misafir Sayısı ve Gelir Kaynakları

Rafting, Parkın en gözde doğa sporudur. Park her yıl, daha çok rafting meraklıları ve doğa tutkunlarından oluşan yaklaşık 250-300.000 yerli ve yabancı misafir tarafından ziyaret edilmektedir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda misafir sayısı 1992 yılında yaklaşık 10.000 kişi, 1993 yılında 20.000 kişi, 1994 yılında 35.000 kişi, 1995 yılında 50.000 kişi, 1996'da 60.000 kişi, 1997 yılında 80.000, 1998 yılında 150.000 kişi, günümüzde 250-300.000 gibi ciddi rakamlara ulaşmıştır (Erdoğan, 2003, 148,149). Rafting turlarına katılan misafirlerin % 90'ını yabancı misafirler oluşturmakta, bunların içinde de ilk sırayı Ruslar almaktadır. Rusları Almanlar ve İsraililer izlemektedir. Son yıllarda rafting turlarına katılan İranlı turist sayısında da önemli bir artış gözlenmektedir (Anonim-1, 2003, s.54).

Park giriş kontrol kulübesine sahip değildir (www.kkmp.org).

Tablo 4.7 Köprülü Kanyon Milli Parkı Misafir Profili, Rafting Grubu

EĞİTİM DÜZEYİ	Genellikle lise ve üniversite
Yaş Grubu	25-40
Gelir Durumu	Geldikleri ülkenin gelir durumuna göre orta düzey
Geliş Amacı	Rafting yapmak (Antalya'ya tatil yapmak amacıyla gelen turistlerin acentalar aracılığıyla düzenlenen, genellikle rastlantı sonucu günü birlik programlar dahilinde gelmesi sözkonusu)
Yaklaşık Yıllık Ziyaretçi Sayısı	250.000
Nasıl Geldikleri	Tesadüfen geliyorlar.
Gerçekleştirilen Faaliyetler	Rafting, animasyon, yeme-içme, fotoğraf ve film çekimi
Nereelerde Konaklama	Konaklama yok (Rafting sezonunda 11.00-16.00 saatleri arasında alanda bulunuyorlar) ancak tesis olursa çok azı konaklayabileceğini belirtiyor.
Yapılan Harcama Tutarı	10-15 Euro ulaşım, rafting ve yemek için. 5 Euro fotoğraf için, 15 Euro film CD'si için.
Giriş Ücreti Ödeme Durumu	Giriş kapısı olursa 4-5 Euro ödeyebilecekleri sonucuna varılmıştır.
Ziyaret Edilen Alanı Tanıma Durumu	Rafting yapılan alanın milli park olduğunu önceden bilmiyor, çok azı ziyaret ettiğinde öğreniyor.
Nereden Geldikleri	Çoğunlukla Rusya, Almanya ve İsrail. Az olarak da ; İngiltere, Fransa, İtalya ve diğer ülkeler.
Ne Zaman Geldikleri	Mayıs- Haziran. Yoğun olarak; Temmuz-Ağustos-Eylül-Ekim.

Kaynak: Yakışıklı, 2003, s.57.

4.5.2.3.2 Rafting Uygulamaları

Rafting, “raft” adı verilen kauçuktan yapılmış şişme botlarla debisi yüksek akarsularda yapılan bir spordur. Dilimize İngilizce terminolojiden geçen rafting kelime anlamıyla salcılık demektir. Turizm Bakanlığı 1993 yılındaki tanıtımında rafting yerine “akarsu krosu”nu kullanmayı tercih etmiş fakat bu terim çok rağbet görmemiş ve rafting kelimesi dilimize yerleşmiştir.

Rafting takım halinde yapılır ve takımın başında mutlaka bu sporu profesyonel olarak yapan bir rehber vardır. Herhangi bir teknik bilgi ve beceri gerektirmemekte, rehberlerin tavsiyelerine uyarak yüzme bilen herkes tarafından yapılabilmektedir. Teknik malzeme olarak can yeleği, kask ve su geçirmeyen elbiseler kullanılmaktadır. Zorluk dereceleri bakımından 1’den 6’ya doğru yükselen parkurlardan oluşmaktadır. Çayın akış hızı, yani debisi, ve kayaların yoğunluğu bu zorluk derecelerinin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Uluslararası zorluk dereceleri sırasıyla şöyledir (Erdoğan, 2003, s.148);

Derece 1: Küçük kolay geçişler

Derece 2: Kolay geçişler, düzenli akış, küçük kayalar ve dalgalar

Derece 3: Zor, düzenli büyük dalgalar, kısıtlı görüş mesafesi, küçük düşüşler, etüt edilmesi gerekli.

Derece 4: Çok zor, büyük dalgalar, anaforsular, uzun ve hırçın geçişler, tehlikeli kayalar, büyük düşüşler, etüt edilmesi zorunlu.

Derece 5: Aşırı zor, yüksek debi ve akıntı, tehlikeli kayalar, dik yamaçlar, arka arkaya gelen düşüşler, ilerlemede sınırlı geçişler, genelde imkansız.

Derece 6: Geçilmez.

Her sporda olduğu gibi rafting için de dikkat edilmesi gereken noktalar vardır. Rafting de diğer doğa sporları gibi doğayla iç içe yapılan bir etkinliktir. Akarsuyun içindeyken, onun kurallarının iyi bilinmesi ve ona uyum sağlanması gerekmektedir. Amaç akarsuyu yenmeye çalışmak değil, onun ritmine uymaktır. Rafting turunda dikkat edilmesi gereken noktalar şöyledir (Erdoğan, 2003, s.150);

- İyi bir yüzücü olunmalı,
- Mutlaka can yeleği takılmalı,
- Güvenlik için kask takılmalı,
- Mutlaka en az iki ya da üç kişilik gruplarla çıkılmalı,
- Tura çıkılan bot hakkında bilgi sahibi olunmalı ve botun özelliklerini aşacak parkurlardan kaçınılmalıdır.

- İlk yardım konusunda bilgi sahibi olunmalı,
- Ağırlık yapacak ve ıslanıldığında yüzmeyi zorlaştıracak giysilerden kaçınılmalıdır,
- Tura katılmadan önce verilecek eğitim dikkatlice dinlenmeli örneğin bot ters döndüğünde panik yapılmaması ve ne yapılması gerektiğinin bilinmesi konuları bu eğitimlerde verilmektedir.

4.5.2.3.2.1 Avrupa'da Rafting

• Donanım ve Malzeme Bilgisi

Pasif Güvenlik Donanımı; Rafting sporu genellikle dağlık bölgelerdeki nehirlerde yapılmaktadır. Bu tür nehirlerde yaz mevsiminde de su sıcaklığı 10° derecenin üstüne çıkmamaktadır. Bu yüzden, taş ve kaya çarpmalarına karşı alınan önlemler gibi soğuk suya karşı da önlem almak bu sporun gereklerindedir.

Tam donanım kapsamında olanlar;

- Neopren kıyafet: 3-6 mm kalın,
- Neopren ayakkabı: Kaymaya karşı özel taban ya da ayak bileği yüksekliğindeki spor ayakkabılarla bağlantı özellikte,
- Yağmurluk: Yırtılmaz, sıkı ve su geçirmez boyun ve bilek koruyuculu olmalıdır.
- Kask: Kafaya uyumlu olmalıdır ve kulak serbestliğini sağlayabilmelidir. Şafak ve alın koruması olmalıdır. Giren suyun çıkabilmesi için kanallar olmalıdır.
- Can yeleği: Rahat hareket olanağı sağlamalıdır ancak yine de sıkı tutmalıdır. Vücut kilosuna uygun olmalıdır. Sadece yüzmeye yardımcı olarak görülmelidir. Ayrıca iyi bir sıcak-soğuk yalıtımı da sağlar.

Tam güvenlik, ancak kıyafet beden ölçüleri tam uyumlu giyilirse sağlanabilir. Uygun beden ölçülerinde giyinmek çok önemlidir.

Aktif Güvenlik Donanımı; Pasif güvenlik donanımının daha ileri boyutu olan aktif güvenlik donanımı, ya bot rehberinin direk üzerindedir ya da en fazla bir kol uzunluğu uzaklıkta mesafededir.

Aktif güvenlik donanımı kapsamında olanlar;

- Fırlatma torbası: İpli (ortalama 20m. Uzun, 10mm. Kalın, yüzebilen ve sinyal renginde),
- Flip ipi: Bot rehberlerinin üzerinde güvenle taşınabilecek ve tek elle kullanılacak şekilde olmalıdır.
- Karabina: En az 2 adet kavrama karabinası,
- Makara: Bir adet, palanga sistemi kurmak için,

- Perlon Halka : 2 adet, ortalama 3mm. kalınlığında,
- Band Perlon: 2 adet, ortalama 3mm. kalınlığında olmalıdır.
- Düdük
- **Bot Gerekleri;** 1993'den itibaren ruhsatlı Rafting turları için alınan tüm botlar, Avusturya yasalarına uygunluk sağlamak zorundadırlar.

4.5.2.3.2 Avusturya Yasal Kriterleri

- Kaymaz oturma yerleri: Ortalama 60 –70 cm./oturma yeri
- Ayaklıklar: İp olmamalı; ayağı kaymadan tutabilmelidir.
- Hava bölümleri: En az birbirinden bağımsız 5 hava blnteri
- Dış kısmın etrafında komple ip olmalı
- Palamar ile bağlama imkanı
- Kendiliğinden zellikli: Su kanalları ya da su boşaltma delikleri olmalıdır.
- **Bot Donanımı;** Her turda tek tek bütün botlarda aşağıdakilerden olması şarttır. Bu donanımlar bot rehberi tarafından kontrol edilmelidir.

- Bot donanımı kapsamında olanlar;
- İlk yardım antası: Su geçirmez, yasal prosedüre göre doldurulmalıdır.
- Sıcak tutan folye ve nefes maskesi.
- Yedek kürek
- Hava pompası
- p kutusu
- Katılımcıların listesi
- Tahliye planı

• **Bot Rehberinin Karar Verme Kriterleri**

Grup hakkında karar; Tur ncesi grup hakkında karar verme, bot rehberinin en önemli görevlerinden biridir. Eğer bot rehberi bir ya da daha fazla yolcuyu tura almak istemezse, bu karara uymak gerekir. Bir grup hakkında kararvermek için öngörülen yasal kriterler aşağıda verilmiştir.

Karar Kriterleri;

- Alkol aldığı belirgin olan ya da uyuşturucu kullanan kişiler tura katılamazlar.
- Tura katılanın fiziksel bir engelin olmaması gerekir.
- 7 yaş ve üzeri çocuklar ancak bir yetkili (bakıcı, anne, baba...) eşliğinde, 14 yaş ve üzeri ise yalnız da katılabilirler

- Yüzme bilmek ön koşuldur (bot rehberine uygulamalı olarak ispat edilmelidir).
- **Bir Nehrin Değerlendirilmesi:**

Bir bot rehberinin, yolcularla birlikte geçeceği nehir hakkında önceden bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bot rehberi, nehir üzerindeki engelleri tanımalı ve bu engelleri sorunsuz bir şekilde geçebilmeyi bilmelidir.

Karar Kriterleri;

- Fiziksel parametreler : Meyil: Promil olarak (100m'de 1m)
- Akıntı hızı : Metre/Saniye (1m/san.=3,6 km/h)
- Su yüksekliği : Ölçüm kulelerinden bakılmalıdır üzerinde su istasyonu olan nehirlerde açılış saatlerine dikkat edilmelidir.
- Debi : m^3 (= 100lt.) olarak ortalama debi m/san.'de Genişlik x Derinlik x Hız $> m^3$
- Nehir tipi: Karst nehirler, buzul nehirler, yağmur nehirleri, üzerinde su istasyonu kurulu nehirler (kapaklı su bentleri)
- Hava durumu: Şimşek tehlikesinde su terk edilmelidir.
- Coğrafi alan: yapılar, engeller, kış mevsiminde ya da sel olaylarında oluşan değişiklikler.

4.5.2.3.2.3 Türkiye'de Rafting

- **Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği**

Rafting etkinliklerinin uygulanmasında geçerli olan mevzuatlardan biri olan **Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Yönetmeliği**'ne bu başlık altında yer vermek uygun olacaktır;

Bu Yönetmeliğin amacı, çeşitli spor disiplinlerinin turizm faaliyeti olarak uygulanması sırasında, turizm amaçlı sportif faaliyette bulunacak turizm işletmelerinde aranacak nitelikleri belirlemek, faaliyetin güvenli biçimde sürdürülebilmesi için önlemleri almak, denetlemek ve turizmin çeşitlendirilmesini geliştirmektir.

Yönetmeliğe göre;

- Sportif faaliyetin bir turizm hareketi olarak uygulanması bir seyahat acentalığı hizmetidir.
- Seyahat acentası olmayan kişi, kuruluş ya da işletmeler turizm amaçlı sportif faaliyet hizmeti veremezler.
- Sportif turizm faaliyetine konu sporun uygulanmasında, o sporun yapılması için oluşturulmuş ulusal federasyonlar veya kuruluşlar, böyle bir kuruluş ya da federasyon yoksa uluslararası kuruluşlar tarafından belirlenmiş kurallara uyulur.

- Sportif turizm faaliyeti, Turizm Bakanlığı'nın her yıl belirleyip ilan edeceği alanlar içinde yapılır.
- Bu alanların düzenlenmesi Bakanlık tarafında ya da Bakanlığın görevlendireceği kuruluşlar tarafından yapılır.
- Her sportif turizm faaliyeti türü için parkurlar Bakanlıkça ayrı ayrı belirlenir. Özel parkur gerektirmeyen sportif turizm faaliyetleri de ayrıca belirtilir. Ormanlık alanlarda belirlenecek parkurlar için de Orman Bakanlığının görüşü alınır.
- Sportif turizm faaliyeti yapacak seyahat acentaları ve turizm işletme belgeli tesisler her yıl, her sportif faaliyet türü için ayrı ayrı olmak üzere, Bakanlıktan bu Yönetmelikte belirtilen şekilde izin alır.
- Bu Yönetmelikte belirlenen esasların uygulanmasına ilişkin şartlar, ihtiyaç duyulduğunda her yıl Bakanlıkça, her turizm amaçlı sportif faaliyet türü için ayrı ayrı belirlenir.
- İzin belgesi talebinde bulunan acenta ve işletme belgeli tesisler Yönetmelikte belirtilen niteliklerin yanısıra Bakanlıkça ilan edilecek, aşağıda belirtilen şartları da haiz olmak zorundadır.
 - Kullanılacak zorunlu malzeme ve araçlar listesi,
 - Personel için zorunlu ehliyet sınıfı,
 - Gerekli niteliklere haiz transfer aracı (gerektiğinde),
 - Sigorta poliçesi,
 - Gerekli görülecek diğer hususlara ilişkin şartlar.
- Bu Yönetmeliğin belirlediği görevleri yapmak, turizm amaçlı sportif faaliyette bulunmak isteyenlerin taleplerini incelemek, yeterlilik belgesi düzenlemek, Yönetmeliğin uygulanması için gerekli çalışmaları yapmak, denetimi sağlamak için, Bakanlıkça belirlenecek bölgelerde Sportif Turizm Kurulları kurulur.

Kurul iki aşamada oluşur;

Seyahat acentalarının başvurularında Kurul; bulunduğu İl'de/İlçe'de Vali/Kaymakam, İl Turizm Müdürü/Turizm Danışma Müdürü, Gençlik ve Spor Müdürü ve TÜRSAB tarafından belirlenen bir seyahat acentası temsilcisi olmak üzere dört kişi, daimi inceleme yapacağı faaliyet türüne uygun olarak da, bir uzman kişinin katılımıyla beş kişiden oluşur.

Belgeli turizm işletmelerinin başvurularında Kurul; bulunduğu İl'de/İlçe'de Vali/Kaymakam, İl Turizm Müdürü/Turizm Danışma Müdürü, Gençlik ve Spor Müdürü ve tesisin üyesi olduğu kuruluş tarafından belirlenen bir turizm işletmesi temsilcisi olmak üzere dört kişi, daimi inceleme yapacağı faaliyet türüne uygun olarak da, bir uzman kişinin katılımıyla beş kişiden oluşur.

Vali/Kaymakam Kurul Başkanı, İl Müdürü/Danışma Müdürü İkinci Başkan olarak görev yapar. Kurulun yazışmaları ve sekreteryası İl Müdürlüğü/Danışma Müdürlüğü bünyesinde yerine getirilir. Kurullar Başkanlarının çağrısı ile toplanır. Kararlar oy çokluğu ile alınır.

• **Yeterlilik Belgesi**

Sportif turizm faaliyetlerinde bulunmak isteyenlere; bu Yönetmelik gereği Bakanlıkça verilecek izin için, yapılacak başvuruya Sportif Turizm Kurulu tarafından verilecek Yeterlilik Belgesi eklenmek zorundadır.

- Yeterlilik Belgesi Turizm İl Müdürlüğü/Danışma Müdürlüğünden temin edilir.
- Yeterlilik Belgesi her sportif turizm faaliyet türü için ayrı ayrı düzenlenir.

Yeterlilik Belgesi alabilmek için;

- Başvuru yazısı,
- Seyahat Acentası İşletme Belgesi,
- Turizm amaçlı sportif faaliyette çalıştırılacak personelin yapacakları görevleri belirten listesi, Sosyal Sigortalar Kurumu'na verilen işe giriş belgesinin onaylanmış sureti, ya da Sosyal Sigortalar Kurumu'nca düzenlenmiş liste suretleri,
- Sportif faaliyette görevlendirilecek personelin sahip olduğu ehliyetin aslı ya da onaylanmış sureti,
- Faaliyette kullanılacak malzeme veya araçların ilgili mevzuata uygun kullanım belgeleri ile, bunlara ilişkin test belgelerinin aslı veya onaylı suretleri,
- Turizm amaçlı sportif faaliyete katılan personel ve turiste ait kaza sigortası ve mali mesuliyet sigortası poliçelerinin asılları veya onaylanmış suretleri,
- Belgeli turizm işletmelerinin tesis bünyesinde ve sınırlarında uygulanacak sportif faaliyetler için yapacakları başvuruda, seyahat acentası işletmesi belgesi yerine turizm işletme belgesi,

Turizm İl Müdürlüğüne veya Turizm Danışma Müdürlüğüne teslim edilir. Sportif Turizm Kurulları başvuruları inceler, bu Yönetmelik ve bu Yönetmelik gereği Bakanlıkça ilan edilecek diğer şartlara uygun olan başvuruların sahiplerine Yeterlilik Belgesi verir. Bakanlık, Yeterlilik Belgesiyle kendisine başvuran Seyahat Acentalarının izin taleplerini inceler ve üzerinde süresi, ait olduğu sportif turizm faaliyet türü ile parkurun belirtildiği Sportif Turizm Faaliyeti İzin Belgesini bir yıldan fazla olmamak kaydıyla düzenler.

Bu Yönetmelik uyarınca;

- İzinsiz olarak,
- Bakanlıktan alınan izin belgesinde belirlenen türün dışında,
- Bakanlıkça ilan edilen parkur dışında,

- Sportif Turizm Kurullarınca verilen Yeterlilik Belgesi kapsamında olmayan malzeme-araç ve personel ile sportif turizm faaliyetinde bulunmak,
- Devlet Ormanı içindeki veya ormanlara 4 km. mesafede veya 6831 sayılı Orman Kanununun 31 ve 32 nci maddeleri kapsamına giren köy hudutlarında, konak yerlerinden başka yerde geceleme, izin verilen ocak yerlerinin dışında ateş yakmak veya izin verilen yerlerdeki yakılan ateşi söndürmeden mahalli terketmek, ormanlara sönmemiş sigara veya yangına yol açabilecek madde atmak, yasaktır.
- Belirtilen hususlardan herhangi birine aykırı faaliyette bulunan kuruluşların izin belgeleri Bakanlıkca, yeterlilik belgeleri Sportif Turizm Kurulunca iptal edilir.
- Spor kurallarının uygulanması veya sportif faaliyetin tabi olduğu diğer konular, bu konuda yetkili kılınmış kurum ve kuruluşlarca denetlenir.
- Turizm amaçlı sportif faaliyetleri ise Bakanlık ve Sportif Turizm Kurullarınca denetlenir. Sportif turizm faaliyeti alanlarında Kurul adına gerek görüldüğünde bir görevli bulundurulabilir.

Tablo 4.8 Avusturya’da Raftingle ilgili Veriler

AVUSTURYA’DA RAFTİNG BAŞLANGICI: 1985	KÖPRÜÇAY’DA BAŞLANGIÇ: 1992
Firma Sayısı (Resmi): 10	Firma Sayısı (Resmi): 6
Resmi Olmayan Firma Sayısı: 0	Resmi Olmayan Firma Sayısı: 21
Sebebi: Federasyon-Devlet-Turizm Bakanlığının Denetimi Var.	Sebebi: Federasyon-Devlet-Turizm Bakanlığının Denetimi Yok.

2003-2004 yaz sezonu için Antalya Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü’nce faaliyet belgelerini alabilmeleri için Turizm acentalarından aşağıdaki belgeler istenmiştir;

- **Turizm Amaçlı Sportif Faaliyet Başvurularında İstenen Belgeler**
- Müracaat Dilekçesi
- Turizm İşletme Belgesi (Seyahat Acentası)
- Personel Listesi (Görev Dağılımı)
- Kulvar Krokisi
- Çalışanların Sosyal Sigorta Belgeleri (Tasdikli)
- Personelin Sahip Olduğu Ehliyet ve Bröveler
- Araçların Kullanım ve Test Belgeleri
- Personel ve Turistlere Ait Kaza Sigortası ile Mali Mesuliyet Sigorta Poliçeleri
- Gerekliyse Malzeme Kiralama Sözleşmesi
- Gerekliyse Seyahat Acenteleri İçin Otel Sözleşmesi
- Seyahat Acentaları İçin Dalış Merkezi Yetki Belgesi
- Sportif Faaliyette Kullanılacak Araç Gereç Listesi

4.5.2.3.2.4 Köprülü Kanyon Milli Park'ında Raftingin Geçmişi

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın raftingle tanışması 10 yıllık bir geçmişe dayanmaktadır. 1990'lı yılların başında cıvı safarı için bölgeye giden İsraili turistler, Köprülü Kanyon'un rafting için ideal bir parkur olduğunu fark etmiş; 1992 yılında bu kez botları ile gelmişler ve yöre köylülerinin şaşkın bakışları altında rafting yapmışlardır. Bu potansiyeli fark eden bazı girişimciler, bölgeye rafting turları düzenlemeye başlamışlardır (Anonim-1, 2003, s.54).

- **Rafting Şirketleri;**

2004 yılı yaz sezonunda Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda rafting faaliyeti için gerekli belgeleri teslim etmiş olan Turizm Seyahat Acentaları şunlardır;

- Get-Wet Turizm Seyahat Acentası
- Köprüçay Turizm Seyahat Acentası
- Çolaklı Ali Turizm Seyahat Acentası
- Trans Nature Turizm Seyahat Acentası
- Yoyo Oto Kiralama Turizm Seyahat Acentası
- Şimal Turizm Seyahat Acentası
- Hamle Turizm Seyahat Acentası
- Equinex Turizm Seyahat Acentası
- Improtex Turizm Seyahat Acentası
- Estergon Turizm Seyahat Acentası
- Archipel Tour Turizm Seyahat Acentası
- Yunaya Turizm Seyahat Acentası
- Medraft Turizm Seyahat Acentası
- Kano Turizm Seyahat Acentası
- Öncü Turizm Seyahat Acentası
- Selda Turizm Seyahat Acentası
- Lilha Reisen Turizm Seyahat Acentası
- Sandy Turizm Seyahat Acentası
- Aktivraft Turizm Seyahat Acentası

- **Rafting Parkuru;**

Alınan bilgilere göre genelde acentaların bir günlük uygulamaları şöyledir; Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda parkurlar ortalama olarak 12-20 km. uzunluğundadır. Botlara gruplar halinde binilmektedir. Nehire inmeden önce rehberler tarafından bu sporun nasıl yapılacağına

dair bir eğitim verilmekte, katılımcılara "Nehirde nasıl yüzülür?", "Manevralar nasıl yapılır?", "Botta nelere dikkat etmek gerekir?" gibi soruların cevapları kısa bir eğitimle anlatılmaktadır. Daha sonra can yeleği, kask, su geçirmeyen elbiseler dağıtılmakta ve etkinlik başlamaktadır.

12 kilometrelik parkur boyunca yapılan rafting süresince, 8 kişi kapasiteli kauçuk botlar kullanılmaktadır. Grup raftinge çıkarken, her bota bir rehber binmektedir. Acenta yetkilileri, her yaşta her kilodaki insanın rahatça rafting yapabileceğini, tecrübe gerekmediğini, sadece elinin kürek tutmasının yeterli olacağını belirtmektedir. Herhangi bir tehlikeye karşı şirket tarafından 10 milyara sigortalanan raftingçiler, saat 11.00 civarında botlara binmekte, tur öncesinde rehber tarafından bilgilendirilmekte, 7 km'lik ilk etap sırasında daha çok kürek çekme ve bota yön verme deneyimini yaşamaktadırlar.

Saat 13.00 civarında ilk mola, "Büğrüm Köprü"de verilmekte, yarım saatlik gezi molası sonrası, yol alınıp yemek molası için tekrar durulmaktadır. Açık büfe mezeler, ızgara, tavuk veya alabalık yenip tekrar botlara binilmekte ve 2.5 saat sürecekle Beşkonak'a 3 km kala son bulacak 5 km'lik parkura başlanmaktadır.

Yol üzerinde kürek oyunu, çamur banyosu, yüzme, bodyraft yapan misafirler, 16.30'da Beşkonak yakınlarında botlardan ayrılırken buradaki cafede duş yapıp dinlenmektedirler.

Kendilerine ikram edilen içeceklerle serinledikten sonra, servis araçlarına binerek alındıkları merkezlere bırakılmaktadırlar. Yolculuk boyunca çekilen fotoğraflar da bu arada tab edilmiş olarak turistlere otobüslerde satılmaktadır. Rafting bitirenler bu sefer kendilerini taşıyan botları topluca traktörlere yüklemektedir (www.gizlicennetler.com).

4.5.2.4 Kekik, Kestane, Ceviz Toplayıcılığı ve Arıcılık

1993'ten bu yana, orman işletme planının süresi dolunca, Köprülü Kanyon'da keresteciliğe izin verilmez olmuştur. Yine de kerestecilik yasağına rağmen, kıyı düzlüklerinin mobilya, inşaat ve yakıt gereksinimlerini gidermek için talepleri karşılamak üzere ağaçlar kaçak yollardan kesilmektedir. Odun bu bölgedeki köyler için hala temel yakıtı oluşturmaktadır. Ağaç kesiminin yasaklanmasından bu yana yerel halk gelir elde etmenin yeni yollarını aramaktadır. Bazı topluluklar ormanlardan *Salvia Sativa* (adaçayı), *Cistus salvifolia* (bir çeşit adaçayı yaprağı), kekik ve *Origanum vulgare* gibi bitkiler toplamaya başlamışlardır. Ancak kekikle birlikte arazinin kime ait olduğu önem kazanmıştır. Kekik olduğu bölgede Çaltepe köyü merkez olmak üzere hemen bütün sınırlarda (Değirmenözü, Gaziler, Beydili, Altinkaya, Ballıbuca) sorun vardır.

Milli Parka karşı olumsuz tutumun nedenleri arasında insanların ormanla olan ilişkilerin kesilmekte olduğu ve kesileceği endişesi vardır. Ormanın ağaçlarından yararlanamamak, hayvan otlatmamak vb. gibi (www. gef -2. org).

4.5.2.5 Yaylacılık

Bir çeşit göçmenliği yansıtan ve geleneksel arazi kullanım sistemi olan , tarım, hayvan otlatma ve ormancılığı içeren “yayla” kültürü bölgede hala egemen kırsal hayat tarzı olarak sürmektedir. Kıyı düzlükleri ile yaylalar arasında mevsimlik göçlerde hayvan sürüleri ile hala Köprülü Kanyon’dan geçen göçmen aileler vardır (Gef Proje Dökümanı, Haziran 2000).

4.5.2.6 Ekonomik Sorunlar ve Şehir Dışında İşçilik

Bölgenin sınırlı olanaklara sahip coğrafyası nedeniyle insanlar, gittikçe artan geçim sıkıntısı içindedirler. Buna bir de bölgenin 1973 yılında Milli Park ilan edilmesiyle başlayan Milli Park sınırlandırmaları eklenmiştir. Bunun en önemli etkisi, orman kesimi yapılamayışı ile birlikte kendi ihtiyaçları için ağaç kesememe gibi ormanda rahat hareket edebilme olanaklarının kısıtlanması, keçi sürülerinin otlatılmasında karşılaşılan sorunlar şeklinde olmuştur. Bölgede geçim sıkıntısının ortaya çıkmasıyla birlikte göç başlamış ve nüfus azalmıştır. Günümüzde köyde sadece bazı ailelerin birer çocuğu kalmıştır. Göçler daha çok önce giden tanıdıklarının yanına; İstanbul ve Antalya’ya olmuştur. Buralarda da sütçülük, suculuk, inşaat işleri gibi işlerde çalışılmıştır.

Ballıbucağ köyü, koşullarının en zorlu olduğu dolayısıyla en fazla göçün olduğu köydür. Günümüzde göç edenlerin emekli olup gelmesi sonucu köyde, köyün geleneksel mimarisine uygun olmayan bir yapılaşma olmuştur. Bu da köyde yapılabilecek turizm faaliyetleri için bir dezavantaj oluşturmaktadır (www. gef -2. org).

4.6 Örgütlenme Biçimleri

Çaltepe Köyü’nde 1999 yılında kurulmuş Çaltepe Köyü Kültür-Yardımlaşma ve Yaşatma-Koruma Derneği bulunmaktadır. Dernek merkezi Antalya’da olup 7 kişi ile kurulmuştur. Başkanlığı Hayrettin SEVİL tarafından yürütülmekte ve 200’e yakın üyesi bulunmaktadır. Derneğin kuruluş amaçları arasında; köye sağlık, eğitim ve yol gibi

hizmetlerin getirilmesi, birinci sırada yer almaktadır. Derneğe yapılan yardımlar ve üye aidatlarıyla şu ana kadar köyde bir kişi tedavi ettirilmiş, öğrenci yardımları yapılmıştır. Köye yol yapımı esnasında da; gerektiğinde maddi destek sağlanmış, gerektiğinde de üyeler bedensel işgüçlerini ortaya koymuştur. Dernek bu çalışmalarda muhtarlık ve köyde bulunan kooperatifle koordineli çalışmıştır.

Ballıbucağ Köyü'nde daha önce hiç orman kesimi vb. yapılmadığı için kooperatif yoktur, başka türlü hiçbir şekilde dernek gibi resmi oluşum da bulunmamaktadır. Altinkaya köyünde de resmen oluşturulmuş herhangi bir birlik yoktur. Ancak Antalya'da Köprülü Kanyon ve civarından giden insanların oluşturduğu bir sütçüler derneği bulunmaktadır. Bu dernek yine bu bölgeden adını alan Beşkonak Mahallesi'nde bulunmaktadır (www. gef -2. org).

4.7 Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda Sorunlar

Köprülü Kanyon Milli Parkı'ndaki en büyük sorunlardan bir tanesi Milli Park Yönetimi ile alan içerisinde yaşayan köylüler arasındaki uyumsuzluklar olarak gösterilebilir.

Bu uyumsuzluklar basında da yer almış, Antalya'nın yerel gazetelerinden biri olan "Yeni İleri" gazetesinde şu ifadeler yer verilmiştir (Evcin, 2002, s.11);

"Milli Parkın en büyük sorunu köylüler ile milli park idarecileri arasındaki anlaşmazlık. 1973 yılında alanın milli park ilan edilmesiyle 7 köy bu sınırlar içerisinde kalmış. Şimdi ise köylüler milli park alanı sınırlarının daraltılmasını istiyor. Talepleri yerine getirilmeyen köylüler imar planı yapmak için gelen yetkililere izin vermiyor. Köyleri milli park sınırları içerisinde kalan Karabüklüler'e göre çözüm; milli park alanının daraltılması. Bakanlar Kurulundan bu kararın çıkması halinde Karabüklüler tarım arazileri ve yerleşim alanlarını kurtaracaklarını düşünüyor. Beşkonak Köyü Muhtarı Mehmet Aydın ise, köylülerin 1988 yılında Olimpos Milli Parkının sınırları daraltılarak 14 köyün park sınırları içinden çıkarılması uygulamasının kendileri için de yapılması önerisini getiriyor. Aydın'a göre bu durum Orman Kanunu'nun 2. Maddesi b fıkrasına da uygun.

Milli Park alanı içerisinde sorunlar o kadar hat safhaya ulaşmış ki milli park tabelası bile kimliği belirlenemeyen kişilerce kesilmiş. Antalya Milli Park Müdürü İlhan Taş milli parkta yaşanan sorunların kesilen tabela ile sınırlı kalmadığını bir çok sorunun bulunduğunu belirtiyor ve bunun nedeni olarak da köylülerle doğru iletişim kurulamaması görüyor. Taş'a göre köylülerin sunduğu çözüm kısa vadeli. Köylerin milli park alanı içerisinde çıkması halinde, rafting sporunun merkezi olan Köprülü Kanyon betonlaşmaya kurban gidecek. İmar planının yapılması fikrini yerel halkın bir türlü kabul etmek istemediğini belirten Taş, ana

sorunun iletişimsizlik olduğunun altını çiziyor ve ekliyor; sorun kısa vadede çözülsün Köprülü Kanyon yok olur.”

28-30 Kasım 2002 tarihinde Antalya’da yapılmış olan Batı Toroslar I. Ulusal Sempozyumunda, Orman Bölge Müdürlüğü, üniversite, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri temsilcilerinin ve Gef Projesi alan uygulama müdürlerinin, Köprülü Kanyon Milli Parkı alanı içerisindeki köy muhtarlarının katılımı ile yapılan “Çalıştay”da Köprülü Kanyon Milli Parkı’ndaki sorunlara yer verilmiştir.

Çalıştay’da köy muhtarlarından bir tanesi Milli Park Yönetimi ile alan içerisinde yaşayan köylüler arasındaki uyuşmazlıklar bağlamında; “Ormancı iken ormanı koruyamamış fakat muhtar olduğumda servi ağaçlarının kesilmesini yasaklamıştım. Biz milli parkçılarını öcük olarak görmüyoruz. Beşkonak köylüsü onlara düşman sanılıyor. 1973 yılında Köprülü Kanyon Milli Parkı kuruldu. 7 köy bu milli park sınırları içinde kalmış durumda. Ev yapamıyoruz . Bir çok yasak var. Bizim istediğimiz tarlalarımız o alanın dışına çıkarılsın. Bizim her şeyimiz ormanımız. Ormanı korumak bizim de hedefimiz. Ama bizim istediğimiz tarlalarımız o alanın dışına çıkarılsın, biz de devletimize yardımcı olalım.

Beşkonak önceden nahiye imiş. Ormanları hep orman köylüleri korumuş. Milli Park olayına biz yardımcı olduk. 450 hanemiz 3000’i geçtik nüfusumuz var. Milli Parktan bu yana biz çocuklarımıza ev yapamıyoruz. Biz milli parkın hiçbir çalışmasına karşı değiliz. Gef projesi diye bir şey duyduk. Her şeyden sonradan haberdar oluyoruz. Bizim turistleri sokacağımız tuvaletimiz yok, yerleşim sorunumuz var. Bu şartlarda nasıl turistlere yönelik etkinlikler yapılacak ” demiştir.

Beşkonak Köyü öğretmeni ise sorunlar bağlamında; “Köylüler ile Milli Park çıkarları arasında sorunlar var. Orada bir rant var. Rantın paylaşımı sorunu var. Siyasi erk raftingi getirmemiş, raftingi yapan köylünün kendisidir. Bu güne kadar eğitim verilmemiş yeni yeni bu konuya ilişkin çalışmalar başlamıştır. Selge’ de turistleri köylüler bir şeyler satmak için sıkıştırılmaktadır. Oradaki insanların eğitilmesi gerekmektedir. Oradaki insanlara milli parkı, doğayı anlatmak yetmemektedir. Kenya’da milli parka girmek için 20 dolar, (fotoğraf makinası sokulacaksa 30 dolar) verilmektedir. Köprülü Kanyon’da halk istediği hareketi yapmaktadır. -Aşağıdaki şekil bu sözleri doğrular niteliktedir- Doğal ve tarihi değerlerimiz çalınabilmektedir” demiştir.

Fotoğraf 4-2 Selge Antik Kenti'nde Bulunan Bir Lahit Mezar

Kaynak: Anonim-3, 1993, 40-41.

Batı Toroslar I. Ulusal Sempozyumunda Milli Park Müdürü İlhan Taş, alanın sorunlarını, Köprülü Kanyon Milli Parkı web sitesinde de yer alan şekliyle şöyle sıralamıştır;

Yerel Halkın Devlete Olan Güvensizliği

Yerel halk devlete karşı güvensizdir. Örneğin; dikenli tellerle çevrilmiş olan bir alanın duvarına Milli Park Yönetimine yönelik olarak “senden nefret ediyorum” diye yazılmıştır.

Kurumlar, çalışanlar bir düzen içinde alanda devamlı olmamıştır, halkın güvensizliğine bu yönde hak verilebilir. Turizm milli parktan önce alana girmiştir. Yani MP bazı dinamikleri arkasında kalmıştır.

Kurumlararası Koordinasyon Eksikliği

Kültür ve Turizm, Gençlik ve Spor, Bayındırlık ve İskan, Tarım, Çevre İl Müdürlüklerinin Milli Parklar Müdürlüğü ile sürekli eşgüdümü sağlanmalıdır.

Kaçak Kesimler

Önceden boğarak ve keserek kurutma özellikle bu yörede alışkanlık halindedir.

Bu uygulama doğal bir hak olarak algılanmaktadır.

Açmacılık

Yöredeki yerleşim ve tarım alanlarının tamamı orman arazilerinden elde edilmiştir. Milli Park içerisindeki tapusuz alanlar 2/b'ye konu edilemeyeceğinden, bu alanları kaybetme korkusu kadaströ çalışmalarına karşı çıkmalarına neden olmakta ancak, Beşkonak köyü dışındaki köylerde kadaströ çalışmalarına başlanmıştır.

Aşırı Otlatma

Otlatma nedeniyle; orman vejetasyonu üzerinde zararı, bitkilerin yaprak, tomurcuk ve genç sürgünlerini yemesiyle form bozukluğu-artım kayıpları ve ölümlere neden olmaktadır. Bu durum ise, yöredeki biyolojik çeşitliliğin yok olması anlamındadır. Park alanı içerisinde 7 adet köyde, yaklaşık olarak 20.000 kıl keçisi, az miktarda koyun ve ahır hayvanları bulunmaktadır. Yörede serbest otlatma dışında halkın hayvanlarını doyurmak için kullandığı bir yöntemi ise, yemlik yaprak kullanımı şeklindeki yararlanma oluşturmaktadır. Ülkemiz ormanlarındaki kıl keçisi her türlü bitki türü ile beslenmektedir. Kıl keçisi yaklaşık olarak 449 bitki türü ile beslenmektedir.

KontROLSÜZ TURİZM

Yörede 25 adet Raftingci bulunmaktadır. Bunların 7'si ruhsatlıdır.

1999 yılında 98.000,

2000 yılında 137.000,

2001 yılında 167.000 kişi rafting yapmaktadır.

Yıllık yaklaşık 8,5 milyon \$ gelir sağlanmaktadır.

Bu gelirin yaklaşık olarak 1.2 milyon \$ kadarı alanda kalmaktadır.

Kaçak Yapılaşma

Kaçak yapılar, imar planı ile sınırlanmadığı için vatandaşın istediği yere yapmasına neden olmaktadır.

Bozyaka (Beşkonak) köyünde 26 adet çeşitli tesise yasal işlem uygulanmıştır. Bu tesislerin 11'i ev, 14'ü turizm amaçlı tesis, 1'i ahşap baraka ve 1 tanesi de Petrol Ofisidir. Yasal işlem yapılan 26 tesisden 22 tanesi hakkında I. DERECE DOĞAL SİT ALANI üzerinde olmasından dolayı hakkında YIKIM kararı bulunmaktadır.

Hakkında yıkım kararı olan 4 tesisin yıkım karar gerekçesini ise 6831 sayılı Orman Yasası hükmü ve I. DERECEDE DOĞAL SİT ALANI oluşturmaktadır.

Karabük köyünde 18 adet çeşitli tesise yasal işlem yapılmıştır. Bu tesislerin 3 tanesi ev, 15 tanesi turizm amaçlıdır. Tesisler hakkında alınan yıkım kararlarının nedeni, I. DERECEDE SİT ALANI olmasından kaynaklanmaktadır.

Altınkaya köyündeki 11 konut hakkında yasal işlem yapılmıştır. Bu konutlar için yasal işlem yapılma gerekçesi ise III. DERECEDE ARKEOLOJİK SİT ALANI üzerinde bulunmasıdır.

Milli Park Müdürü İlhan Taş, yöre halkının yıkım kararının tek sorumlusu olarak Milli Park Yönetimi'ni gördüğünü ifade etmiştir.

Çevre kirliliği

Alanda çöp ve atık su problemi vardır. Su kalitesinin bozulması nedeni ile akarsu ekosisteminin bozulması söz konusudur.

Köprülü Kanyon Milli Parkı web sitesinde alandaki sorunlara yönelik şu **çözüm önerileri** getirilmiştir;

1 - Kurumlar arası koordinasyonu sağlayabilmek için, öncelikli olarak ulusal ve yerel düzeyde korumacılığın ana felsefesi iyi anlatılmalıdır.

2- Gerekli yasal düzenlemelerin veya protokollerin yeniden gözden geçirilerek güncelleştirilmesi gerekmektedir.

3- Alanda uygulanan “Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi” çerçevesinde, özellikle diğer kurumların bir eğitim programıyla biyolojik çeşitlilik konusunda bilinçlendirilmeleri sürekli yapılmalıdır.

4-Yerel halkın devlete olan güveninin yeniden kazanılabilmesi için, açık ve dürüst bir yönetim uygulanmalı, bu yapıya süreklilik kazandırılmalıdır. Bunun için, liyakatlı ve özellikle bu işe gönül vermiş elemanlar atanmalıdır.

5-Proje çerçevesinde yerel halkın bilinçlendirmesi ve eğitimine ağırlık verilerek, uygulamalı çalışmalar yapılarak, en uygun örnekler göstererek (gerekirse yurt dışından) köylünün yönetime ve kararlara katılması sağlanmalıdır.

6- Koruma faaliyetlerinin alışıla gelen kullanımları kısıtlaması halinde, projenin hibe kredi kaynakları devreye sokularak kayıplar ikame edilmelidir.

7-Verilen sözler mutlaka tutulmalı, haklı istekler tereddütsüz yerine getirilmelidir.

8-Bürokrasi mümkün olduğu kadar azaltılmalı sorunlar olabildiğince yerinde çözülmelidir.

9- Park görevlileri, resmi üniformalı olmalı ve hizmet içi eğitimlerle korumacılık konularına hakim olmaları sağlanmalıdır.

10-Park çalışanlarının teknik kapasiteleri güçlendirilmelidir.

11- Aşırı otlatma yöredeki kıl keçisi sayısının fazla olmasından kaynaklandığı için, çalışmalar bu yönde yoğunlaşmalıdır.

12-Alternatif gelir kaynakları sağlandığında, halk kendiliğinden otlamadan vazgeçecektir. Örneğin, yörede bol miktarda bulunan kekik toplama etkinlikleri planlı ve tekniğine uygun yapılırsa, çok önemli bir kaynak sağlanacaktır.

13-Yem üretimi ve ahır hayvancılığı konularında hibe krediler devreye sokulmalıdır.

14-El sanatları, ev pansiyonculuğu, ekoturizmetkinlikleri geliştirilmelidir.

15-Yerel halkın yakacak ve yapacak ihtiyacını karşılamaya yönelik üretimler sadece kızılcam alanları için planlanmalıdır. Bu öncelikle yapılmalıdır.

16- Alternatif enerji kullanımları (güneş enerjisi sistemleri) hibe kredilerle desteklenmelidir.

17-Proje çerçevesinde soba kullanımı, enerji tasarrufu, konutların izolasyonu konularında eğitilmelidirler. Rafting güzergahı ve piknik alanı için yapılmış uygulama imar planı revize edilerek, yalnızca devlete ait alanlardan başka diğer arazilerde plana konu edilmelidir.

18- Turizm etkinlikleri bu günkü dağınık halden kurtarılarak tek elden yönetilmelidir. Bu kurulacak bir birlik aracılığı ile yapılmalı, birlik içerisinde önemli çıkar grupları yer almalıdır (Milli Park Yönetimi, Köylüler, Rafting Şirketleri).

19- Yalnızca rafting düşünülmemeli, parkın diğer kaynak değerlerini tanıtıcı turlar, trakingler, sportif olta balıkçılığı, foto safari, dağcılık gibi aktiviteler planlanmalı ve desteklenmelidir.

20-Parkı ziyaret eden turistlerin % 90'ı yabancı olup, rafting yapmaktadır. Bu iş için park yönetimine hiçbir ücret ödemezken, elde edilen gelirin sadece % 13'ü alanda kalmakta, büyük kısmı tur şirketlerine gitmektedir.

21-Bunun için, parkın ana giriş kontrol noktası mutlaka yapılmalı, alınan ücretin bir kısmı oluşturulacak bir birlik aracılığı ile yöre halkına aktarılmalıdır. 22-Proje çerçevesinde yerel rehber eğitme ve sertifika verme yetkisi Proje ekibine sağlanmalıdır.

23-Kaçak yapılaşma konusundaki yıkımlar yapılmadan önce, köy yerleşik alan sınırları veya köy imar planları yapılmalıdır.

24-Bu planlarla yapılaşma kriterleri ve gelişim bölgeleri, gösterilmeli, böylece kaçak yapı sahiplerine alternatif geliştirilmelidir. Aksi halde eğitimsiz halk orman yangınları çıkarmaya yatkındır.

25- Milli Park Yönetimine olan tepkiyi azaltmak için yıkımların asıl kaynağının SİT olduğu yoğun bir şekilde anlatılmalıdır.

26- Mutlak koruma alanları (örneğin ırmağın 50 m. sağ ve solu) içerisindeki özel arazilerin kamulaştırılma olanakları araştırılmalıdır.

27- Çevre kirliliğini önleyebilmek için, yapılacak imar planlarına veya yapılaşma kriterlerine mutlaka sızdırmaz foseptik yaptırılması dikte edilmeli, hatta bunun için hibe krediler devreye sokulmalıdır.

28- Çöp sınıflandırılması sağlanarak, geri dönüşebilir çöpler için tesis olanakları araştırılmalı diğerlerininse çöp depolama alanlarına (50 km. uzaklıktaki Çolaklı çöplüğüne "Çöp Kamyonu" ile) taşınması sağlanmalıdır.

29- Köprü çayı suyundaki kirlilik düzeyi periyodik olarak izlenmeli, burada oluşan kirlilik düzeyindeki gelişmeler yöre halkına yoğun olarak iletilmelidir (www.kkmp.org).

5 KÜRESEL ÇEVRE FONU (GLOBAL ENVIRONMENT FACILITY-GEF) VE KÖPRÜLÜ KANYON MİLLİ PARKI'NDA SÜRDÜRÜLEN TÜRKİYE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK VE DOĞAL KAYNAK YÖNETİMİ PROJESİ

Dünya Bankası'nın 1946 yılında kurulduğunda birincil amacı, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın yeniden yapılanmasına yardımcı olmaktır. Ancak 1950'lerde banka kalkınmakta olan ülkelere orta ve uzun dönemli kredi vermeye ve az gelişmiş ülkelerde yoksullukla mücadele programlarını finanse etmeye ve uygulamaya başlamıştır. Günümüzde dünya bankası yıllık 22 milyar dolar kredi vermektedir.

Ancak geçmiş yıllarda çevresel sonuçları incelenmeden verilen kredilerin, kalkınmaya olan olumsuz etkileri görüldükçe, dünya bankası, ekonomi ve çevre arasındaki ilişkilerde uzmanlaşmış bir örgüte ihtiyaç duymaya başlamış, böylelikle 1989 yılında IMF [IMF; International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)un kısaltılmışıdır] ile birlikte Küresel çevre Fonu'nun kurulmasına karar vermiştir (Gerlek, Parisi, 1999, s.635). Yani Küresel Çevre Fonu (Global Environment Facility-GEF), Dünya Bankası (World Bank) bünyesinde ortaya çıkmış bir kuruluştur.

GEF, İngilizce bir kelime topluluğu olan "Global Environment Facility"nin ilk harflerinden oluşan bir kısaltmadır. Global Environment Facility ise, Türkçe'ye "Küresel Çevre Fonu" olarak çevrilmektedir [Kelime birebir tercüme edildiğinde, özellikle "facility" kelimesi, kolaylık, imkan, yararlı kuruluş gibi anlamlara da gelmektedir].

Genel bir ifadeyle, IMF 'nin, ekonomik açıdan zor durumda olan ülkelere kredi adı altında fon sağlamasına benzer şekilde, GEF de çevrenin korunması konusunda fon sağlamaktadır. Bu bağlamda GEF, Dünya'da, çeşitli tehlikelere maruz doğal güzelliklerin, çevrenin korunması amacıyla projeler geliştirmekte ve buna parasal destek sağlamaktadır [Temel olarak GEF, küresel ısınma, uluslar arası suların kirlenmesi, biyolojik çeşitliliğin yok edilmesi ve ozon tabakasının tahribi konularında gelişmekte olan ülkelere yardım etmektedir].

Sanayileşmiş Dünya, Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler'in belirlediği çizgiler içinde kalan çevreci yazın genelde Gef'e olumlu yaklaşmakta ve Küresel çevre sorunlarının finansmanında bu düzeneğin önemli bir rol oynayacağı düşüncesini taşımaktadır. Bir anlamda fon, sanayileşmiş dünyada ve akademik yazının bir bölümünde, gelişmiş ülkelerin çevreye ve azgelişmiş ülkelere olan borcunun ödenmesi biçiminde algılanmaktadır.

Oysa örgüt bugünkü yapısıyla küresel savaşıma destek olmaktan uzak kalmakta, bunun ardında da başta ABD olmak üzere sanayileşmiş ülkelerin çevre adına ek bir yükümlülük altına girmek istememesi bulunmaktadır (Duru, 2003, s.80).

GEF'in beklentileri karşılayamaz duruma gelmesinin nedenleri arasında, GEF yönetiminde az gelişmiş dünyanın yeterince temsil edilememesi, destek verilecek projelerin isabetli seçilememesi ve fonun daha çok gelişmiş ülkelere yönelik sorun alanlarına yönelmesi bulunmaktadır (Duru, 2003, s.79).

Tablo 5.1 GEF Üye Ülkeleri

Afghanistan	Dominican	Libya	Saint Vincent and
Albania	Ecuador	Lithuania	Grenadines
Antigua and	Egypt	Luxembourg	Samoa
Argentina	El Salvador	Madagascar	Senegal
Armenia	Eritrea	Malawi	Sierra Leone
Australia	Estonia	Malaysia	Slovak Republic
Azerbaijan	Ethiopia	Maldives	Slovenia
Bahamas	Fiji	Mali	Solomon Islands
Bangladesh	Finland	Malta	South Africa
Barbados	France	Marshall Islands	Spain
Belarus	F.Y.R. of	Mauritania	Sri Lanka
Belgium	Gambia	Mauritius	St. Kitts and
Belize	Georgia	Mexico	Sudan
Benin	Germany	Micronesia (F.S.)	Suriname
Bolivia	Greece	Moldova	Swaziland
Botswana	Grenada	Mongolia	Sweden
Brazil	Guatemala	Morocco	Switzerland
Bulgaria	Guinea	Mozambique	Syria
Burkina Faso	Guyana	Myanmar	Tanzania
Cambodia	Haiti	Nauru	Thailand
Cameroon	Honduras	Nepal	Togo
Canada	Hungary	Netherlands	Tonga
Cape Verde	India	New Zealand	Trinidad and
Central African	Indonesia	Nicaragua	Tunisia
Republic	Iran	Niger	Turkey
Chad	Ireland	Nigeria	Tuvalu
Chile	Israel	Niue	Uganda
China	Italy	Norway	Ukraine
Colombia	Jamaica	Pakistan	United Kingdom
Comoros	Japan	Panama	United States
Cook Islands	Jordan	Papua New Guinea	Uruguay
Costa Rica	Kenya	Paraguay	Uzbekistan
Cote d'Ivoire	Kiribati	Peru	Vanuatu
Cuba	Korea (D.P.R.)	Philippines	Venezuela
Croatia	Korea (Rep.)	Poland	Vietnam
Czech Republic	Lao (P.D.R.)	Portugal	Yemen
Denmark	Latvia	Romania	Zambia
Djibouti	Lebanon	Russian Federation	Zimbabwe
Dominica	Lesotho	Saint Lucia	

Kaynak: Gerlek, Parisi, 1999, s.635.

5.1 Türkiye ve Küresel Çevre Fonu –Gef

Gef ülkemizde bölgesel, ulusal ve yerel olmak üzere üç düzeyde proje desteği vermektedir.

Bölgesel Düzeydeki Projeler; Birleşmiş Milletler Bölgesel Denizler Programı çerçevesinde Karadeniz Çevre Programı Gef'in bölgesel düzeyde desteklemiş olduğu bir projedir. Ancak bu proje henüz bütün boyutları ile yaşama geçirilememiştir.

Ulusal Düzeydeki Projeler; Bu düzeyde yalnızca biyolojik çeşitlilik ve genetik çeşitliliğin korunması üzerine iki proje bulunmaktadır. Dolayısıyla ulusal düzeyde verilen GEF desteğinden de yeterince yararlandığı söylenemez.

Yerel Düzeydeki Projeler; Küçük Ölçekli Destek Programı çerçevesinde, sivil toplum örgütlerinin koruma, planlama, eğitim, iletişim, araştırma, yayın, toplantı vb. Etkinliklere verilen desteğin, Türkiye Gef ilişkilerinin en canlı boyutunu oluşturduğu söylenebilir. Bu küçük ölçekli destekler çevre bilincinin tabana yayılmasına , yeni denemelerin önünü açmasına, sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesine, bazen de yerel nitelikli küçük sorunların giderilmesine katkı sağladığı söylenebilir.

Ülkemizde kamu yönetiminde, siyasal ve bürokratik kadrolarda sürekliliğin olmayışı, yerel yönetimlerin sürece katılabileceği düzeneklerden mahrum olması, gönüllü örgütlerin güçlü olmaması Gef desteğinden yeterince yararlanamama nedenlerimizden sayılabilir (Duru, 2003, s.90-91).

5.2 Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi

5.2.1 Projenin Ortaya Çıkışı

Orman Bakanlığı ve Dünya Bankası işbirliği ile "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi" (Biodiversity and Natural Resource Management Project) adlı proje (ki bu proje kısaca GEF-II Projesi olarak da anılmaktadır) ülkemizde uygulanmak üzere hazırlanmış ulusal düzeyde bir projedir (<http://macahelbizimdir.sitemynet.com/gef2/id1.htm>).

5.2.2 Genel Olarak Projenin İçeriği

Yaklaşık 100 sayfadan ibaret olan proje, 9 büyük başlıkla birlikte (A. Proje Gelişim Hedefi, B. Stratejik Bağlam, C. Proje Tanım Özeti, D. Proje Gerekçesi, E. Özet Proje Analizi, F. Sürdürülebilirlik ve Riskler, G. Temel Hibe Koşulları, H. Uygulamaya Hazır Olma, I. Banka Politikalarına Uygunluk) 10 adet ek (1. Proje Tasarım Özeti, 2. Proje Tanımı, 3. Tahmini Proje Maliyetleri, 4. Değer Artışlı Maliyet Analizi, 5. Mali Özet, 6. Satın Alma ve Ödeme Düzenlemeleri, 7. Proje İşleme Programı, 8. Proje Dosyasındaki Belgeler, 9. Borç ve Kredilerin Beyanı, 10. Ülke Durumuna Bir Bakış) ve bunlara ilişik eklerden oluşmaktadır. Proje ile ilgili açıklayıcı ve net bilgiler, daha çok bu eklerde ve bunlara ilişik eklerde yer almaktadır. Nitekim, temel başlıklar, projenin dörtte birini (yaklaşık 25 sayfa) ancak oluşturmakta, projenin devamı, çoğunluğu tablo şeklinde düzenlenmiş olan eklerden meydana gelmektedir.

5.2.3 Anahtar Başarı Göstergeleri ve Değerlendirme

- a) Proje alanlarında biyolojik çeşitlilik, habitatların ve bitki topluluklarının bozulma oranındaki azaltma,
- b) Proje alanlarındaki doğal kaynakların kullanımının (Otlatma, Orman ürünleri vs.) biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkilerinde artış olmaması,
- c) Proje alanları içerisindeki doğal oluşumların ve kültürel alanların tahribinde azalma,
- d) Proje alanları içerisinde ve çevresinde kontrolsüz ve plansız yapılaşmada azalma,
- e) Proje alanlarında turizm etkisi ile tahrip olmuş alanların yüzdesinde artış olmaması,
- f) Ulusal ve yerel düzeyde biyolojik çeşitliliğin korunması için halk desteğinde artış,
- g) Tesis edilmiş biyolojik çeşitliliğin korunması için gerekli yasal ve düzenleyici çerçeve, ve
- h) Proje alanlarındaki doğal kaynakların kullanımı ile ilgili sosyal göstergelerin iyileştirilmesi

Köprülü Kanyonun Proje Dahilindeki Diğer Alanlarla Karşılaştırılması (Neden bu alanlar seçilmiş?)

Dört proje alanı 1995'te Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Stratejisi ve Eylem Planının hazırlanmasını denetlemek için kurulan Tarım ve Köy İşleri, Kültür, Çevre, Orman Bakanlıkları; Devlet Su İşleri, Özel Koruma Alanları Birimi ve bir STK, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği temsilcilerinden oluşan ULUSAL BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

YÖNLENDİRME KOMİTESİ tarafından seçilmiştir. Alanlar, uluslararası önemlerinden ve ülkenin önemli dört biyo-coğrafi kuşağının her birini temsil etmelerinden dolayı seçilmiştir. Alanlar aynı zamanda, bütün Türkiye'deki bir çok öncelikli biyolojik çeşitlilik alanında olağan olan farklı koruma güçlüklerinin örneklerini de içermektedir. Bunlar içinde mevcut veya haktan fazlasını kullanmakta olan kitle turizmi, ortak kaynakların sürdürülebilir olmayan kullanımı ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının sektörel ve yerel arazi kullanım planlaması ile yetersiz koordinasyonu yer almaktadır.

Projenin hedefi, seçilmiş dört biyolojik çeşitlilik koruma demonstrasyon alanındaki korunan alanlar ve doğal kaynakların etkili, sektörler arası, katılımcı planlama ve sürdürülebilir yönetimini tesis etmek ve bu etkinliklerin, bütün Türkiye'deki öncelikli koruma alanlarında benzerlerinin yapılmasını kolaylaştırmak için ulusal düzeyde olanak yaratmaktır. Bu alanların mevkii olarak seçiminde proje hedefi dikkate alınmış olduğu düşünülebilir, çünkü dört alan ülkenin farklı köşelerinde bulunan benzer uygulamaların yayılması sağlanırsa ülke geneline hitap edebilecek stratejik noktalaradır.

Projenin küresel hedefi, Türkiye'nin dört temel biyo-coğrafi kuşaklarını temsil eden seçilmiş orman, sulak alan ve step ekosistemleri ve alpin ekosistemin biyolojik çeşitliliği ve ekolojik bütünlüğün sürdürülebilir korunmasıdır. Bu kuşaklar, Karadeniz ve Kafkas dağlık bölgesi; Orta Anadolu Platosu ile Avrupa ve Akdeniz Bölgelerini içine almaktadır. Proje alanları global 200 öncelikli biyolojik çeşitlilik alanı içinde yer almaktadır (Gef Proje Dökümanı, Haziran 2000).

5.2.4 Projenin Ekoturizmle Bağlantısının Ortaya Konulması

Projenin ilk büyük başlığının, İkinci alt başlığında 8 adet başarı göstergesi sayılmaktadır. Bu göstergeler ile Ekoturizm prensipleri arasında paralellik bulunmaktadır. Bu başarı göstergelerini sıralayacak olursak;

- a) Proje alanlarında biyolojik çeşitlilik, habitatların ve bitki topluluklarının bozulma oranındaki azaltma,
- b) Proje alanlarındaki doğal kaynakların kullanımının (Otlatma, Orman ürünleri vs.) biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkilerinde artış olmaması,
- c) Proje alanları içerisindeki doğal oluşumların ve kültürel alanların tahribinde azalma,
- d) Proje alanları içerisinde ve çevresinde kontrolsüz ve plansız yapılaşmada azalma,
- e) Proje alanlarında turizm etkisi ile tahrip olmuş alanların yüzdesinde artış olmaması,
- f) Ulusal ve yerel düzeyde biyolojik çeşitliliğin korunması için halk desteğinde artış,

g) Tesis edilmiş biyolojik çeşitliliğin korunması için gerekli yasal ve düzenleyici çerçeve ve

h) Proje alanlarındaki doğal kaynakların kullanımı ile ilgili sosyal göstergelerin iyileştirilmesi.

Projenin ikinci büyük başlığının (STRATEJİK BAĞLAM) birinci alt başlığında (Proje Tarafından Desteklenen Sektöre Bağlı Ülke Yardım Stratejisi (CAS) Hedefi) projenin ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımı üzerinde odaklandığı ve yerel toplulukların orman ve arazi yönetiminde yönetici ve kullanıcıların etkin katılımının desteklendiği, biyolojik çeşitlilik sorunlarının, iyileştirilmiş orman, tarım ve turizmle birleştirilmesinin, entegre edilmesinin, yerel topluluklar için ekonomik teşvikin ve alternatif geçim kaynaklarının geliştirilmesinin öngörüldüğü belirtilmektedir.

Projenin ikinci büyük başlığının (STRATEJİK BAĞLAM) üçüncü alt başlığında (Projede Ele Alınacak Sektör ve Stratejik Seçimler) projenin, biyolojik çeşitliliğin korunmasıyla turizmi geliştirmeyi bütünleştirme açısından, Kültür ve Turizm Bakanlığı, turizm birlikleri, yerel tur operatörleri ile sıkı işbirliği içinde çalışacağı belirtilmektedir. Amacın, çevre bilinçli turizmin dört proje alanındaki koruma hedeflerini nasıl desteklediğini gösterme olduğu belirtilmektedir.

Projenin üçüncü büyük başlığının (PROJE TANIM ÖZETİ) birinci alt başlığında (Proje Unsurları) dört proje alanının her birinde farklı koruma güçlükleri ile uğraşılacağından söz edilerek bu güçlükler şöyle sıralanmıştır;

- Mevcut veya yayılmakta olan kitle turizminin etkileri,
- Ortak kaynakların sürdürülebilir olmayan kullanımı

Sektörel ve yerel arazi kullanım planlaması ile biyolojik çeşitliliğin korunması

Projenin üçüncü büyük başlığının (PROJE TANIM ÖZETİ) PROJENİN BİLEŞENLERİ (BİLEŞEN 2: Etkili koruma alanı yönetimi için modeller geliştirme) alt başlığında şöyle bir açıklama bulunmaktadır;

- Koruma ile yerel ilgi gruplarının yararları arasındaki bağları güçlendiren çevre sorumluluğuna sahip turizmin gelişimini yönlendirme sonucunda koruma yönetimi için yenilikçi sistemin unsurlarından biri tesis edilmiş olacaktır.

Projenin üçüncü büyük başlığının (PROJE TANIM ÖZETİ) üçüncü alt başlığında (Yararlar ve hedef Kitle) şöyle ifade edilmektedir; proje alanlarının sürdürülebilir yönetimi, ekoturizm, odun dışı orman ürünleri pazarlama dahil çevre bilinçli gelir getiren faaliyetler yardımıyla proje alanları dahilinde ve çevresindeki yerel ekonomileri harekete geçirerek yoksul kırsal toplulukları doğrudan yararlandıracaktır. Yerel faydalanıcılar içinde uygulama

kuruluşları, STK'lar, özel sektör, yerel kuruluşlar ve onları kuruluşları da yer alacaktır. Yerel düzeyde kamunun biyolojik çeşitlilik bilinci de artacaktır.

6 ANKET UYGULAMASI VE SONUÇLAR

6.1 Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda Yerel Halkla Yapılan Anket Uygulaması, Verileri, Bulguları ve Değerlendirilmesi

Tablo 6.1 Köylerde Yapılan Anket Sayıları

	SAYI	%
Çaltepe	29	27,9
Altinkaya	23	22,1
Beşkonak	52	50,0
Toplam	104	100,0

Araştırma dahilinde Çaltepe köyünden 29, Altinkaya köyünden 23, Beşkonak köyünden 52 olmak üzere 104 kişi ile görüşülmüştür.

Tablo 6.2 Ankete Katılanların Cinsiyet Bakımından Dağılımı

	SAYI	%
Kadın	30	28,8
Erkek	74	71,2
Toplam	104	100,0

Araştırma dahilinde 30 Kadın, 74 Erkek ile görüşülmüştür. Görüşülen kişilerden yüzde 28,8'inin kadın, yüzde 71,2'sinin erkek, yani kadınların erkeklere oranla daha az sayıda olmasının nedeni, anket sorularına yanıt vermek istememeleri ve bu konuda çekingen davranmalarıdır.

Tablo 6.3 Ankete Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

	SAYI	%
20'den küçük	9	8,6
21-35 arası	24	23,2
36'dan büyük	71	68,2
Toplam	104	100,0

Yaşı 20'den küçük 9, 21-35 arası 24, 36'dan büyük 71 kişi ile görüşülmüştür. Geniş bir yelpazede her yaş grubundan kişiyle görüşme yapılmıştır.

Yaş aralıklarının bu şekilde belirlenmesinin nedeni;

- 20 yaşına kadar köyde kalıp askerlikten sonra köyden ayrılmak istenebileceği,
- 21-35 yaş arası; köyde kalıp kalmama açısından değişkenliğin olabileceği,
- 36 yaş ve üstü; artık bu yaştan sonra köyden ayrılmaların pek olmayacağını düşünülmesidir.

Tablo 6.4 Ankete Katılanların Doğum Yerleri

	SAYI	%
Çaltepe	25	24,0
Altinkaya	24	23,1
Manavgat	4	3,8
Alanya	1	1,0
Serik	3	2,9
Konya	2	1,9
Beşkonak	44	42,3
Düzağaç	1	1,0
Toplam	104	100,0

Doğum yerine ilişkin verilere göre, 11 kişi haricinde 93 kişinin bu köylerde doğduğundan beri yaşadığı görülmektedir.

Tablo 6.5 Ankete Katılanların Doğum Yeri Türlerine Göre Dağılımı

	SAYI	%
İl	2	1,9
İlçe	8	7,7
Köy	94	90,4
Toplam	104	100,0

Ankete katılan kişilerden 25'i Çaltepe Köyü'nde, 24'ü Altinkaya Köyü'nde; 44'ü Beşkonak köyünde, yani görüşme yapılan kişilerin yaklaşık % 90'ı araştırmanın yapıldığı köylerde doğmuştur.

Tablo 6.6 Ankete Katılanların Kaç Yıldır Köyde Yaşadığı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1 Yıldan az	1	4,3	1	3,4	1	1,9
1-15 yıl arası	1	4,3	5	17,1	4	7,6
16-30 yıl arası	4	17,3	10	34,2	8	15,2
31-45 yıl arası	5	21,5	5	17,1	14	26,7
46-60 yıl arası	6	25,8	3	10,3	15	28,6
61-75 yıl arası	6	25,8	5	17,2	10	19,1
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

Yaş, doğum yeri ve köyde yaşam süresine ilişkin veriler daha çok, köye yerleşmiş ve köyle ilgili konulara vakıf diyebileceğimiz kişilerle görüşülmüş olduğunu göstermektedir.

Tablo 6.7 Ankete Katılanların Öğrenim Durumları

	SAYI	%
Okur-yazar değil	21	20,2
Okur-yazar	4	3,8
İlkokul mezunu	65	62,5
Ortaokul mezunu	7	6,7
Lise mezunu	3	2,9
Yüksekokul mezunu	4	3,8
Toplam	104	100,0

Ankete katılan 104 kişiden 21'i yüzde 20,2 ile okur-yazar değil, 4'ü yüzde 3,8 ile okur-yazar, 65'i yüzde 62,5 ile ilkokul mezunu, 7'si yüzde 6,7 ile ortaokul mezunu, 3'ü yüzde 2,9 ile lise mezunu, 4'ü yüzde 3,8 ile yüksekokul mezunudur.

Türkiye'de orman köylerinde yerleşim birimlerinin parçalı olması ve iklim şartları, eğitimi olumsuz yönde etkilemektedir. Öğrenci sayısı yeterli olan köyler kendi köylerinde, öğrenci sayısı az olan köylerin öğrencileri ise daha büyük köylere veya yakın kent merkezlerine taşınarak eğitilmektedir. Yolda geçen süre, yol ve taşımada çıkan problemler nedeniyle eğitimin verimi düşmektedir (DPT, 2001, s.364).

Okur yazar olmayan, okur yazar ve ilkokul mezunu olan kişilerin oranı yüzde 86,5'tir. Bu oranlara bakıldığında köylerde eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Köylerde birleştirilmiş sınıflı birer ilkokul bulunmaktadır. Öğrenciler Beşkonak Köyü'nde ortaokul eğitimlerini görmektedir.

Köylerde eğitim seviyesi, köylülerin mevcut eğitim olanaklarından ne derece yararlanabildikleri ve bu olanaklara ne derece sahip oldukları konusuyla yakından ilgilidir. Yöre köylerde lise olmadığı için, lise eğitimi için Antalya, Manavgat, Serik tercih edilmektedir. Fakat maddi imkansızlıklar nedeniyle bir çok kişi eğitimini sürdürmemiştir.

Bu veriler, ülkemizde ilköğretimin de zorunlu olduğu düşünülürse okur yazar olmayan ve ilkokulu tamamlamamış oldukça önemli sayıda kişinin olması bakımından düşündürücüdür.

Tablo 6.8 Ankete Katılanların Mesleki Durumları

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İşsiz	2	8,7	2	6,9	0	0,0	4	3,8
Memur	1	4,3	3	10,3	1	1,9	5	4,8
İşçi	4	17,4	0	0,0	3	5,8	7	6,7
Esnaf	1	4,3	1	3,4	1	1,9	3	2,9
Çiftçi	12	52,1	12	41,3	27	52	51	49,2
Ancılık	0	0,0	2	6,9	0	0,0	2	1,9
Emekli	0	0,0	1	3,4	10	19,2	11	10,6
Turizmci	1	4,3	0	0,0	3	5,8	4	3,8
Ev Kadını	2	8,6	8	27,5	7	13,4	17	16,3
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Ankete katılanların yüzde 3,8 ile 4'ü işsiz, yüzde 4,8 ile 5'i memur, yüzde 6,7 ile 7'si işçi'dir. Yüzde 2,9 ile 3'ü esnaf, yüzde 49,2 ile 51'i çiftçidir. Yüzde 1,9 ile 2'si arıcılıkla uğraşmaktadır, yüzde 10,6 ile 11'i emekli, yüzde 3,8 ile 4'ü de turizmcidir. Yüzde 16,3 ile 17'si ise ev hanımıdır.

Çiftçilik: Kırsal kesim yaşantısında iş, meslek yaygın olarak, 'çiftçi' genel adı ile anılmaktadır. Bu soruda, ankete katılanlardan tarım ve hayvancılıkla uğraşanlar çiftçi olarak kodlanmıştır. Verilere göre köylerde çiftçilikle uğraşanların sayısı diğer meslek sahiplerine göre oldukça fazladır. Araştırma dahilindeki köylerden biri olan Beşkonak köyünde turizmle uğraşanların sayısının ağırlıkta olması beklenmiş, fakat sadece 30-40 kadar gencin turizmle uğraştığı ankete katılanlarca belirtilmiştir.

Çaltepe Köyü hem daha ılıman bir iklime sahip olması hem de tarıma daha elverişli sulanabilen arazileri nedeniyle Köprülü Kanyon Milli Parkı sınırları dahilindeki diğer köylere nazaran daha şanslıdır. Kekik toplayıcılığının köyde ekonomik açıdan oldukça önemli bir yeri vardır.

Eski Selgelilerin Altınkaya Köyü çevresindeki engebeli arazide kilometrelerce uzunlukta duvar örerek oluşturdukları teraslarda bugünkü Altınkaya halkı tarım yapmaktadır. Günümüzde de Antalya'daki lüks oteller Zerk Köyünden Noel zamanı yılbaşı kutlamaları için kestane almaktadırlar.

Altınkaya Köyü bağcılık açısından da son derece çarpıcı ve özellikli bir uygulama örneği sergilemektedir. Köyde asmalara rastlanmaktadır. Bu üzümlerden pekmez yapılmakta ve pazarlanmaktadır.

Altınkaya'da hayvancılık yıllarca para kazandıran tek geçim kaynağı olarak kalmıştır. Çünkü köyde yaşam, keçilere bağlı olarak şekillenmiştir. Ekilebilecek arazinin çok az oluşu, (Altınkaya'da sulu tarım arazisi hiç yoktur) insanın temel yiyeceği olan ekinin bile zorla karşılanmasına neden olduğundan, hayvancılık yıllarca hem gelir kaynakları sıralamasında birinci sırada yer almış, hem de sürekli doğadan beslenecek şekilde yapılmıştır. Burada üzerinde durulması gereken bir nokta köylerde, koyun keçi gibi küçükbaş hayvancılığın yaygın olmasıdır. Keçi gerek kültürel anlamda gerekse coğrafya ve iklim koşulları nedeniyle bölgenin vazgeçilmesi zor bir parçasıdır. Yörede keçi eti, keçi sütü ve peyniri bir damak zevki haline gelmiştir ve köylüler beslenme açısından bunu tercih etmektedirler. Arıcılık, küçükbaş hayvancılık nedeniyle bal, süt, peynir, yoğurt gibi hayvansal ürünlerin satılarak gelir elde edilmesi yani geçim sağlamaya yönelik hayvansal ürün üretimi sözkonusudur.

Turizm: Çaltepe Köyü girişinde bulunan bir restaurant haricinde köyde turizmle uğraşan yoktur, dolayısıyla köyde turizmle uğraşan 1 kişi ile görüşülmüştür.

Altinkaya köylüleri Kanyon'a yakınlığı nedeniyle rafting sektöründe iş buldukları gibi köyün antik yerleşim kalıntılarına sahip olması nedeniyle gelen turistlerden de para kazanmaktadırlar. Köyde 20'nin üstünde yerli rehberlik yapan genç erkek, 30 kadar oya satan genç kız ve 7-8 tane de rafting işinde çalışan kişi bulunmaktadır. Ancak turist sayısının gittikçe düştüğü, 2000 yılında günde 50 araba kadar turist geldiği, bugün 3-5 civarında olduğu belirtilmiştir. Turistler kendi kiraladıkları arabalarla gelip antik kalıntıları gezdikten sonra köyden ayrılmaktadır. Bunun nedenleri arasında zorla rehberlik yapılması, oya satmak için turistlerin arkalarından koşulması gibi köylünün olumsuz davranışları da yer almaktadır. Muhtar ve jandarma tarafından bu durum düzene sokulmak istendiyse de başarılı olunamamıştır. Genç kızlar köyde turistlere; tiğ ve boncuk oyalı yazmalar, boncuktan örme kolye, bileklikler satmaktadırlar (www. gef -2. org).

Tablo 6.9 Ankete Katılanların Köylerdeki Arsa Sahipliği Durumu Konusunda Belirttikleri

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	4	17,4	0	0,0	3	5,8	7	6,7
Müstakil Tapu	3	13,0	24	82,8	0	0,0	27	26,0
Hisseli Tapu	2	8,7	2	6,9	0	0,0	4	3,8
Tapusuz	14	60,9	3	10,3	49	94,2	66	63,5
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Köyün genelde arsa sahipliği durumu hangisine uymaktadır' sorusuna Altinkaya köyünde görüşülen kişilerden 3'ü Müstakil Tapu, 2'si Hisseli Tapu, 14'ü tapusuz; Çaltepe köyünde 24'ü müstakil tapu, 2'si hisseli tapu, 3'ü tapusuz; Beşkonak köyünde 49'u tapusuz cevabını vermiştir.

Altinkaya köyünde tapu kadastro çalışması başlamış ancak bitirilemeden bırakılmıştır.

Köyün yerleşimi tamamen antik şehir üzerine kurulduğundan köy Birinci Derece Kültürel Sit Alanıdır. Bu nedenle evlerle ilgili, köyle ilgili yapılacak herşey izne bağlı hatta yasaktır. Bu da örneğin evlere tuvalet yapılamaması, su şebekesi inşaa edilememesi vb. yüzünden sorun yaratmaktadır.

Çaltepe köyünde tapu kadastroya izin verilmiş, Beşkonak Köyünde izin verilmemiştir.

Orman köylerindeki kadastro çalışmaları henüz tamamlanamadığından mülkiyet sorunu bulunmaktadır.

Tablo 6.10 Konutların Barınma Koşulları

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Tuvalet Dışarıda	3	1,5	16	7,9	12	5,9	31	15,3
Oda Sayısı Az	3	1,5	13	6,4	18	8,9	34	16,7
Su Şebekesi Bağlı Değil	5	2,5	4	2,0	8	3,9	17	8,4
Sık Elektrik Kesintisi	5	2,5	25	12,3	40	19,7	70	34,5
Mutfak Ayrı Değil	3	1,5	8	3,9	13	6,4	24	11,8
Banyo Yok	2	1,0	0	0,0	1	0,5	3	1,5
Hepsi	18	8,9	0	0,0	0	0,0	18	8,9
Hiçbiri	0	0,0	1	0,5	5	2,5	6	3,0
Toplam	39	19,2	67	33,0	97	47,8	203	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Oturduğunuz evin durumuyla ilgili olanlar hangileridir' sorusuna alınan 203 yanıtın 31'ini tuvalet dışarıda, 34'ü oda sayısı az, 17'si su şebekesi bağlı değil, 70'i sık elektrik kesintisi 24'ü mutfaklarının ayrı değil, 3'ü banyo yok, 18'ini hepsi oluşturmaktadır.

Altinkaya köyünde yenilikçi girişimler turizm alanında olmuştur ve olmaktadır. Ancak bunu destekleyecek şekilde devletin de yapabileceği bazı şeyler vardır (ki halk da devletin bu konuda bir şeyler yapmasını beklemektedir). Birincil olarak halkın bu konuda eğitilmesi gerekmektedir. İkincisi de köyün tarihi ve kültürel yapısına uygun bir planlama ile insanların yaşam ortamları, yani evleri iyileştirilmelidir. Köyde bugün hala evlere ulaşan bir su şebekesinin olmadığı, tuvaletlerin dışarıda olduğu belirtilmektedir. Bu hem insanları moral olarak yıpratırken, hem de turist için gerekli hizmetlerin sunulamamasına neden olmaktadır. Köyün tanıtıma, restorasyon gibi turizme yönelik yatırımlara da ihtiyacı vardır.

Kırsal kalkınmanın gerçekleşebilmesi için ya doğrudan köylerin mevcut geçim kaynakları iyileştirilmeli ya da yeni gelir kaynakları yaratılarak gelir elde edilmeye çalışılmalıdır. Yeni gelir alanlarının çalıştırılması yönünde en önemli alternatiflerden biri ekoturizmdir. Ancak köy şu anki durumuyla ekoturizm açısından elverişli değildir. Her ne kadar doğayla iç içe tatil geçirme fikri baskın olsa da köye gelen turistlerin düzgün bir tuvalet ve banyo talep etmeleri olasıdır.

Altinkaya Köyünde 9-10 kişi bir odada yaşamakta olduğu, evlilik çağına gelmiş olanların evlerin yetersiz olması ve yeni yapıların inşa edilememesi nedeniyle evlenemediği belirtilmiştir. Köye gelecek misafirlerin ekoturizm bağlamında köy halkının kendisinin bile zor şartlarda yaşadığı evlerde ağırlanması olanaklı görünmemektedir.

Tablo 6.11 Ankete Katılanların Köylerin Genel Geçim Kaynakları Konusunda Belirttikleri

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayvancılık	20	7,6	24	9,1	42	16,0	86	32,7
Çiftçilik	18	6,8	24	9,1	49	18,6	91	34,6
Turizm	3	1,1	0	0,0	35	13,3	38	14,4
Arıcılık	0	0,0	15	5,7	1	0,4	16	6,1
Ormancılık	0	0,0	0	0,0	5	1,9	5	1,9
Kekikçilik	5	1,9	22	8,4	0	0,0	27	10,3
Toplam	46	17,5	85	32,3	132	50,2	263	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Köyün genel geçim kaynağının, Altinkaya’da yüzde 7,6 ile 20 kişi hayvancılık, yüzde 6,8 ile 18’i çiftçilik olduğunu, Çaltepe’de yüzde 9,1 ile 24 kişi hayvancılık, yine yüzde 9,1 ile 24 kişi çiftçilik, yüzde 5,7 ile 15 kişi arıcılık, yüzde 8,4 ile 22 kişi kekikçilik olduğunu, Beşkonak köyünde yüzde 16 ile 42 kişi hayvancılık, yüzde 18,6 ile 49 kişi çiftçilik olduğunu, yüzde 13,3 ile 35 kişi turizm olduğunu belirtmiştir. Tüm köylerin toplamına bakıldığında yüzde 34,6 ile çiftçilik ve yüzde 32,7 ile hayvancılığın belirtildiği, dolayısıyla çiftçilik ve hayvancılığın köylerin temel geçim kaynağı olduğu görülmektedir.

Köylerde halkın kendisine yeten kapalı bir ekonomi sözkonusudur. Bölgede tarım arazisinin yeterli olmayışı, Altinkaya köyünde buna ilaveten suyun olmayışı hayvancılıkta besleme zorlukları göz önünde bulundurulduğunda köylünün gelir kaynakları açısından zor durumda olduğu söylenebilir.

Tablo 6.12 Ankete Katılanlara Göre Köylere En Fazla Parasal Kazanç Sağlayan Etkinlik

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hayvancılık	9	39,1	2	6,9	11	21,2	22	21,2
Turizm	1	4,3	0	0,0	25	48,1	26	25,0
Kekikçilik	5	21,7	26	89,7	0	0,0	31	29,8
Keçiboynuzu	0	0,0	0	0,0	1	1,9	1	1,0
Tarım	6	26,1	1	3,4	15	28,8	22	21,2
Şehir Dışında İşçilik	2	8,7	0	0,0	0	0,0	2	1,9
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Tablodaki oranlara baktığımızda, Altinkaya köyünde, köye en fazla parasal kazanç getiren etkinlik olarak, yüzde 39,1 ile hayvancılık, yüzde 26,1 ile tarım, yüzde 21,7 ile kekikçilik; Çaltepe köyünde yüzde 89,7 ile kekikçilik, yüzde 6,9 ile hayvancılık, Beşkonak köyünde ise yüzde 48,1 ile turizm, yüzde 28,8 ile tarım belirtilmiştir.

Tablo 6.13 Ankete Katılanların Aylık Ortalama Gelirleri

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
50 milyondan az	7	30,4	2	6,8	8	15,4	17	16,3
50-250 milyon arası	11	47,6	19	65,3	27	51,9	57	54,8
251-450 milyon arası	4	17,3	5	17,2	14	26,7	23	22,1
451-650 milyon arası	1	4,3	2	6,8	3	5,8	6	5,8
651 milyondan fazla	0	0,0	1	3,4	0	0,0	1	0,9
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Tüm köyler toplamına göre, görüşülen kişilerin aylık ortalama gelirlerinin ne olduğuna dair soruya; yüzde 16,3'ü 50 milyondan az, yüzde 54,8'i 50-250 milyon, yüzde 22,1'i 251-450 milyon , yüzde 5,8'i 451-650 milyon arasında, 1 kişi ise 651 milyondan fazla olduğu yanıtını vermiştir.

Orman köyleri Türkiye'de en alt gelir grubu içerisinde yer almaktadır. Fert başına düşen gayri safi gelir Türkiye ortalamasının çok altındadır. Orman köylerinde üretime dönük ve istihdam sağlayıcı yatırımların çok sınırlı olması, orman köylülerinin ormanlara olan baskısını artırmakta ve bu durum, ormanların zarar görmesine yol açmaktadır . Orman köylüleri geçim sıkıntısından dolayı bir takım orman suçlarını işlemektedir. Bu durum orman köylüsü ile devlet kuruluşlarını karşı karşıya getirmekte, uygulanan yasal yaptırımlar sonucunda önemli ölçüde sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunlar oluşturmaktadır (DPT, 2001, s.373).

Tablo 6.14 Ankete Katılanların Turizmden Gelir Sağlayanların Ne Tür İşler Yaptıkları Konusunda Belirttikleri

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Gelir sağlayan yok	8	34,8	26	89,7	1	1,9	35	33,7
Restorantta çalışmaktadır.	0	0,0	3	10,3	3	5,8	6	5,8
Hediyelik eşya satmaktadır.	10	43,5	0	0,0	0	0,0	10	9,6
Rehberlik yapmaktadır.	5	21,7	0	0,0	24	46,2	29	27,9
Rafting şirketlerinde çalışmaktadır.	0	0,0	0	0,0	24	46,2	24	23,1
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Köy halkından turizmden gelir sağlayanlar ne tür işler yapmaktadır sorusuna; Altinkaya köyünde ankete katılanlardan 8'i gelir sağlayan yok, 10'u hediyelik eşya satmaktadır, 5'i rehberlik yapmaktadır; Çaltepe köyünde 26'sı gelir sağlayan yok, 3'ü restorantta çalışmaktadır; Beşkonak köyünde 1'i gelir sağlayan yok, 3'ü restorantta çalışmaktadır, 24'ü rehberlik yapmaktadır, yine 24'ü rafting şirketlerinde çalışmaktadır, yanıtını vermiştir.

Tablo 6.15 Ankete Katılanlara Göre Köylere Gelen Turistlerin Parasal Katkısının Olup Olmadığı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	2	8,7	0	0,0	0	0,0	2	1,9
Evet, kısmen	7	30,4	5	17,2	30	57,7	42	40,4
Hayır	14	60,9	24	82,8	22	42,3	60	57,7
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Sizce gelen turistin köyünüze parasal katkısı var mı sorusuna Altinkaya köyünde görüşülen kişiler yüzde 60,9 ile hayır, Çaltepe köyünde yüzde 82,8 ile hayır, Beşkonak köyünde ise 57,7 ile evet, kısmen cevabını vermiştir.

Tablo 6.16 Ankete Katılanlara Göre Rafting Şirketlerinin Köy Halkına Önemli İş Olanakları Sağlayıp Sağlamadığı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	1	4,3	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Evet, oldukça fazla	0	0,0	0	0,0	1	1,9	1	1,0
Evet, kısmen	0	0,0	0	0,0	26	50,0	26	25,0
Hayır	22	95,7	29	100,0	25	48,1	76	73,1
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Rafting şirketleri köy halkına önemli iş olanakları sağlıyor mu sorusuna Altinkaya köyünde yüzde 95,7 ile 22 kişi hayır, Çaltepe köyünde yüzde 100 ile görüşülen kişilerin tamamı yani 29'u hayır, Beşkonak köyünde ise 1 kişi evet, oldukça fazla, yüzde 50,0 ile 26'sı evet, kısmen, yüzde 48,1 ile 25'i hayır cevabını vermiştir.

Altinkaya ve Çaltepe köylerinde turizmden köye katkı sağlanamamaktadır. Ancak Beşkonak Köyü'nde bu durumun rafting nedeniyle daha farklı olduğu söylenebilirse de yerel halk düşük ücretli işlerde rehber, taşıyıcı, hediyelik eşya satıcısı olarak çalışmakta, paranın büyük bir kısmı seyahat acentaları tarafından alınmaktadır. Oysaki ekoturizmin temel ilkelerinden bir tanesi, turizm gelirlerinin asıl sahibinin yerel halkın olması gerektiğidir. Ekoturizmde iş fırsatlarının yerel halkın lehinde gelişiminin gözetilmesi sözkonusudur.

Tablo 6.17 Ankete Katılanlara Göre Mevcut Turizm Etkinliklerinin Park Çevresine Olumsuz Etkisinin Olup Olmadığı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	1	4,3	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Evet, oldukça fazla	1	4,3	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Evet, kısmen	1	4,3	2	6,9	17	32,7	20	19,2
Hayır	20	87,0	27	93,1	35	67,3	82	78,8
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Mevcut turizm etkinliklerinin park çevresine olumsuz etkileri var mı sorusuna Altinkaya köyünde yüzde 87 ile 20 kişiden, Çaltepe köyünde yüzde 93,1 ile 27 kişiden, Beşkonak köyünde yüzde 67,3 ile 82 kişiden hayır cevabı alınmıştır.

Tablo 6.18 Ankete Katılanlara Göre Köylerde Hangi Çevresel Sorunların Olduğu

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kaçak Avcılık	0	0,0	4	5,6	1	1,4	5	7,0
Kaçak Yapılaşma	0	0,0	0	0,0	13	18,3	13	18,3
Turizm Nedeniyle Kalabalık Gürültü	0	0,0	0	0,0	14	19,7	14	19,7
Çöp Yığınları	0	0,0	2	2,8	4	5,6	6	8,5
Ormana Zarar Verme	1	1,4	1	1,4	4	5,6	6	8,5
Aşırı Otlatma	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Tarihsel - Kültürel Varlıklara Zarar Verme	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Köprüçayın Kirlenmesi	0	0,0	2	2,8	25	35,2	27	38,0
Diğer	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Toplam	1	1,4	9	12,7	61	85,9	71	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Köydeki var olan sorunlara dair tüm köyler toplamında 5 kişi kaçak avcılık, 13 kişi kaçak yapılaşma, 14 kişi turizm nedeniyle kalabalık gürültü, 6 kişi çöp yığınları, yine 6 kişi ormana zarar verme, 27 kişi Köprüçay'ın kirlenmesi yanıtını vermiştir.

Köy halkının bu soruya yanıt vermek istemediği bunun altında ise sözel olarak kendilerinin de ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla Milli Park Yönetimi'nden çekinmelerinin yattığı düşünülmüştür.

Köy halkını günlük hayatlarını sürdürebilmek için ihtiyaç duydukları odunu ormandan sağladıkları gözlenmiştir. Milli Park Yönetimine göre yörede kaçak avcılık, kaçak yapılaşma, aşırı otlatma, kontrolsüz turizm gibi sorunlar vardır.

Devlet Planlama Teşkilatı 8. 5 yıllık kalkınma planı komisyon raporunda ülkemizde ormanların ekim dikim yolu ile tesis edilmesi, korunması, geliştirilmesi, orman kaynağından topluma sağlanan maddesel ve özellikle maddesel olmayan ürün ve hizmetlerin sağlanması görevleri yerine getirilemediği, diğer yandan da ülke ormanlarının açma, yerleşme, yakma, kesme, taşıma vb. gibi suçlarla sürekli olarak tahrip edilerek, nitelik ve nicelik olarak kayba uğratıldığı belirtilmiştir. Ayrıca ülkemizde orman ürünlerine olan talebin sürekli karşılanamaması ve ormanların içinde ve bitişiğinde yaşayan köylülerin ormanlara yönelik olumsuz baskılarını en aza indirmek için gerekli önlemlerin yeterince etkin hale getirilememiş olması nedeniyle ormancılık sektörünün, odun hammaddesi arz ve talebi arasındaki dengeyi kuramadığı ve orman köylülerinin fakirlik alt sınırındaki hayatlarını yükseltmediği belirtilmiştir (DPT, 2001, s.353).

Tablo 6.19 Ankete Katılanlara Göre KPMM'de Sürdürülen Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nden Köylünün Haberdar Olup Olmadığı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	0	0,0	0	0,0	3	5,8	0	0,0
Evet	14	60,9	17	58,6	15	28,8	46	44,2
Hayır	9	39,1	7	24,1	29	55,8	45	43,3
Bilmiyorum	0	0,0	4	13,8	5	9,6	9	8,7
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Sizce Köprülü Kanyon Milli Park'ında sürdürülen "Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi (Gef II) Projesi"nden köylü haberdar mıdır sorusuna Altinkaya köyünde 14 kişi evet, 9 kişi hayır, Çaltepe köyünde 17 kişi evet, 7 kişi hayır, 4 kişi bilmiyorum; Beşkonak köyünde 15 kişi evet, 29 kişi hayır, 5 kişi bilmiyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 6.20 Ankete Katılanlara Göre Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Hakkında Köylünün Tutumunun Ne Yönde Olduğu

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	9	39,1	5	17,2	5	9,6	19	18,3
Olumlu	0	0,0	4	13,8	0	0,0	4	3,8
Olumsuz	11	47,8	2	6,9	26	50,0	39	37,5
Bilmiyorum	1	4,3	10	34,5	21	40,4	32	30,8
Endişeli	2	8,7	8	27,6	0	0,0	10	9,6
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Sizce Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi (Gef II) Projesi hakkında köylünün tutumu ne yöndedir sorusuna Altinkaya köyünde 11 kişi olumsuz, 1 kişi bilmiyorum, 2 kişi endişeli yanıtını; Çaltepe köyünde 4 kişi olumlu, 2 kişi olumsuz, 10 kişi bilmiyorum, 8 kişi endişeli yanıtını; Beşkonak köyünde 26 kişi olumsuz, 21 kişi bilmiyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 6.21 Ankete Katılanlara Göre Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesine Köylünün Dahil Olmak İsteyip İstemeyeceği

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	7	30,4	2	6,9	5	9,6	14	13,5
Evet	2	8,7	11	37,9	1	1,9	14	13,5
Hayır	11	47,8	0	0,0	30	57,7	41	39,4
Kararsız kalır	3	13,0	16	55,2	16	30,8	35	33,7
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Sizce proje çalışmalarına halk dahil olmak ister mi sorusuna Altinkaya köyünde 11 kişi hayır, Çaltepe köyünde 11 kişi evet, 16 kişi kararsız kalır, Beşkonak köyünde ise 30 kişi hayır, 16 kişi kararsız kalır yanıtını vermiştir. Verilere göre Altinkaya köyünde halkın yarıya yakını yani yüzde 47,8'i, Beşkonak köyünde yüzde 57,7'si projeye halkın dahil olmak isteyip

istemeyeceği konusunda hayır cevabını vermiştir. İçeriğinde ekoturizme de yer verilmiş olan bu projeye katılımın büyük oranda sağlanamayacağı görülmektedir. Diğer köylerle de kıyaslandığında, Çaltepe köyünde hiç hayır cevabının verilmemiş olması, projenin Milli Park Yönetimine karşı olan tutumlardan etkilenebileceğini ortaya çıkarmıştır diyebiliriz. Çünkü Çaltepe köyü halkının diğer köylere nazaran Milli Park Yönetimine karşı tutumu daha olumludur.

Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi kapsamında Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda yapılan bir çalışmada, köylülerin Milli parkın şu anki yaşam koşullarını daha da kötüleştirdiğini düşündükleri, önceki yönetimlerin bilinçli ya da bilinçsiz davranışlarının köy halkını milli parktan soğuttuğu, bu konuda olayları doğal sürecine bırakmaktan başka bir yol görünmediği ancak GEF II projesi açısından yapılacak çok şey bulunduğu ama zamanın giderek azaldığı belirtilmiştir. Bu nedenle projenin bölgede bağımsız olarak temsil edilmesi gerektiği, aksi takdirde, Milli Park'ın gölgesinde kalırsa, Milli Parklara beslenen olumsuz tavırdan projenin de etkileneceği belirtilmiştir.

Tablo 6.22 Ankete Katılanlara Göre Turizm Yeni Meslekler ve Daha Fazla Parasal Getiriler Sağlıyor Olsa Köy Halkının Hayvancılık ve Tarımı Bırakıp Bırakmayacağı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	1	4,3	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Evet	10	43,5	9	31,0	5	9,6	24	23,1
Hayır	4	17,4	2	6,9	19	36,5	25	24,0
Her ikisini de yapar	8	34,8	18	62,1	28	53,8	54	51,9
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Turizm yeni meslekler ve daha fazla parasal getiriler sağlıyor olsa köy halkı hayvancılık ve tarımı bırakır mı sorusuna Altinkaya'da 10 kişi evet, 4 kişi hayır, 8 kişi her ikisini de yapar cevabını, Çaltepe köyünde 9 kişi evet, 2 kişi hayır, 18 kişi her ikisini de yapar cevabını, Beşkonak köyünde 5 kişi evet, 19 kişi hayır, 28 kişi her ikisini de yapar cevabını vermiştir.

Kır toplumları yaygın olarak yeniliklere kapalı ve tutucu toplumlar olarak bilinir. Ancak tablodaki verilere baktığımızda köylerin yeniliklere daha açık olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeni mevcut geçim sıkıntılarına bağlanabilir.

Köylerde ekoturizmin geliştirilmesi konusundaki başarı köy halkının turizm konusuna nasıl yaklaştığı, isteyip istemedikleri ile yakından ilişkilidir.

Tablo 6.23 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Milli Park Yönetimine Karşı Tutumunun Ne Yönde Olduğu

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	1	4,3	2	6,9	0	0,0	3	2,9
Olumlu	1	4,3	17	58,6	0	0,0	18	17,3
Olumsuz	20	87,0	3	10,3	52	100,0	75	72,1
Endişeli	1	4,3	7	24,1	0	0,0	8	7,7
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Köy halkının milli park yönetimine karşı tutumunun ne yönde olduğu sorusuna Altinkaya'da 20 kişi olumsuz; Çaltepe'de 17 kişi olumlu, 3 kişi olumsuz, 7 kişi endişeli; Beşkonak köyünde görüşülen kişilerin tamamı yani 52 kişi olumsuz cevabını vermiştir. Köyler toplamına bakıldığında yüzde 72,1 ile 75 kişinin milli parka karşı tutumunun olumsuz yönde olduğu görülmektedir.

Tablo 6.24 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Milli Park Yönetimi'ne Karşı Tutumunun Nedeninin Ne Olduğu

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	4	17,5	2	6,9	2	3,8	8	7,7
Bugüne kadar MP Yönetimi ile hiçbir sorun yaşanmaması	0	0,0	8	27,6	0	0,0	8	7,7
Yöre için faydalı olacağına inanılması	1	4,3	2	6,9	0	0,0	3	2,9
MP Yönetiminin arazi kullanımına ilişkin taleplere yanıt vermemesi	0	0,0	0	0,0	3	5,8	3	2,9
MP Yönetimi ile yerel halk arasında iletişim-bilgi eksikliği	3	13,0	2	6,9	1	1,9	6	5,8
Yasalar ve yasaklar nedeniyle	11	47,8	2	6,9	28	53,8	41	39,4
Geleceğe yönelik olumsuz bir durumla karşılaşılacağı endişesi	2	8,7	10	34,5	17	32,7	29	27,9
MP Yönetiminin bugüne kadar verdiği sözleri tutmaması.	2	8,7	3	10,3	1	1,9	6	5,8
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Bir önceki soruya istinaden köy halkının milli parka yönelik tutumunun nedeni nedir sorusuna Altinkaya köyünde 11 kişi yasalar ve yasaklar nedeniyle olumsuz cevabını vermiştir. Çaltepe köyünde 8 kişi bugüne kadar MP Yönetimi ile hiçbir sorun yaşanmaması nedeniyle olumlu, 10 kişi ise geleceğe yönelik olumsuz bir durumla karşılaşılacağı endişesi nedeniyle endişeli; Beşkonak köyünde 28 kişi yasalar ve yasaklar nedeniyle olumsuz, 17 kişi ise geleceğe yönelik olumsuz bir durumla karşılaşılacağı endişesi nedeniyle endişeli cevabını vermiştir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'ndaki en büyük sorunlardan bir tanesi olarak Milli Park Yönetimi ile köylüler arasındaki uyumsuzluk gösterilebilir. Köylülerin isteği milli park sınırlarının daraltılmasıdır. Altinkaya köyünün civardaki diğer yerleşimlerden farklı olarak I. Derecede Sit Alanı oluşu bu köydeki en önemli sorundur ve köylüyü zor durumda bırakmıştır. Halk yaşamsal gereklilikleri olan su, tuvalet gibi ihtiyaçlarını giderememektedir. Bunun

yanında bir de milli park içinde oluşları ve ormandan yararlanmada karşılaştıkları engeller neredeyse halkı iyice tepkisel davranmaya olumsuz davranışlarda bulunmaya itmiştir. Bu yüzden bir çok kişi mahkemeliktir.

Köylünün çevre konusundaki tutumu, tamamen doğayla iç içe olan yaşamları gereği korumacıdır. Çevreye karşı duyarlılığı, milli parka karşı tavrı ifade eden bir köylünün şu sözleri dikkat çekicidir: *Bana devlet hazinesini verseler bir avuç pür (çam yaprağı) yaktıramazlar. Benim beşiğim ağaç, mezar tahtam ağaç, ovada tarla işçisinin aradığı gölge ağaç. Devletin okumuş orman mühendisi kalemini sivriltir ormanı yaktırır.*

Köy yerleşiminin 1. ve 2. derecede arkeolojik sit alanı olması, koruma amaçlı imar planının yapılması gibi nedenlerle köylü rahatsız olup tepkisini milli parka karşı olumsuz olarak göstermektedir.

Tablo 6.25 Köye Özgü Kültürel Değerler

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Ankete katılan kişilerin tamamı köye özgü başka köylerde yok diyebilecekleri, kültürel değerlere sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Keçi peyniri, keçi yoğurdu, ve sütü dışında yöreye özgü değişik bir yemek çeşidine rastlanılmamıştır.

Tablo 6.26 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 1. Sırada Belirtilenler

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Milli Park Yönetimi	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Arıcılık	1	4,3	1	3,4	0	0,0
Kestane	0	0,0	1	3,4	0	0,0
Kekik	9	39,1	21	72,4	0	0,0
Köprü Çayı	0	0,0	0	0,0	3	5,8
Pansiyonlar Bungalovlar	0	0,0	0	0,0	1	1,9
Turistler	0	0,0	0	0,0	5	9,6
Keçiboynuzu	0	0,0	0	0,0	3	5,8
Tarım-Hayvancılık	11	47,8	6	20,7	35	67,3
Rafting Şirketleri	0	0,0	0	0,0	5	9,6
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: TARIM-HAYVANCILIK, KEKİK
ÇALTEPE: KEKİK
BEŞKONAK: TARIM-HAYVANCILIK

Tablo 6.27 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 2. Sırada Belirtilenler

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	2	8,7	0	0,0	0	0,0
Köprü Çayı	1	4,3	0	0,0	10	19,2
Arıcılık	2	8,7	14	48,3	0	0,0
Turistler	1	4,3	0	0,0	17	32,7
Keçiboynuzu	0	0,0	0	0,0	14	26,9
Kestane	1	4,3	0	0,0	0	0,0
Kekik	8	34,8	7	24,1	1	1,9
Tarım-Hayvancılık	8	34,8	8	27,6	3	5,8
Rafting Şirketleri	0	0,0	0	0,0	7	13,5
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: TARIM-HAYVANCILIK, KEKİK
ÇALTEPE: ARICILIK
BEŞKONAK: TURISTLER-KEÇİBOYNUZU

Tablo 6.28 Köye Katkısı Açısından Önem Sırasına Göre 3. Sırada Belirtilenler

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	7	30,4	1	3,4	1	1,9
Köprüçayı	0	0,0	0	0,0	13	25,0
Arıcılık	2	8,7	14	48,3	0	0,0
Turistler	3	13,0	0	0,0	19	36,5
Keçiboynuzu	0	0,0	0	0,0	2	3,8
Kestane	5	21,7	0	0,0	0	0,0
Kekik	3	13,0	0	0,0	0	0,0
Tarım-Hayvancılık	2	8,7	14	48,3	8	15,4
Rafting Şirketleri	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Şehir dışında işçilik	1	4,3	0	0,0	9	17,3
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: KESTANE

ÇALTEPE: ARICILIK-TARIM HAYVANCILIK

BEŞKONAK: TURISTLER-KÖPRÜÇAYI

Tablolardaki verilere baktığımızda Altinkaya köyünde köye katkısı açısından tarım-hayvancılık, kekik ve kestanenin, Çaltepe köyünde kekik, arıcılık ve tarım-hayvancılığın, Beşkonak köyünde ise tarım hayvancılık, turistler ve keçiboynuzunun ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Ekoturizme yönelik olarak köylerin öne çıkan ekonomik değerleri değerlendirilmelidir. Çaltepe’de proje bağlamında kekik işleme ünitelerinin kurulması tasarlanmaktadır.

Tablo 6.29 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 1. Sırada Belirtilen Sorunlar

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sağlık Ocağı Sorunu	8	34,8	20	69,0	8	15,4
Yeterli Gelirin Olmaması	1	4,3	1	3,4	12	23,1
İmar Sorunu	1	4,3	0	0,0	1	1,9
Eğitim Sorunu	12	52,2	4	13,8	11	21,2
Su Sorunu	0	0,0	0	0,0	7	13,5
Tapu Kadastro Sorunu	0	0,0	2	6,9	3	5,8
Milli Park Yönetimiyle Sorunlar	1	4,3	0	0,0	8	15,4
Diğer Köylerle Sınır Sorunu	0	0,0	2	6,9	2	3,8
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: EĞİTİM SORUNU, SAĞLIK OCAĞI SORUNU

ÇALTEPE: SAĞLIK OCAĞI SORUNU

BEŞKONAK: YETERLİ GELİRİN OLMAYIŞI-EĞİTİM SORUNU

Tablo 6.30 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 2. Sırada Belirtilen Sorunlar

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sağlık Ocağı Sorunu	7	30,4	8	27,6	11	21,2
Yeterli Gelirin Olmaması	4	17,4	4	13,8	10	19,2
İmar Sorunu	2	8,7	0	0,0	1	1,9
Eğitim Sorunu	0	0,0	14	48,3	12	23,1
Su Sorunu	6	26,1	2	6,9	7	13,5
Tapu Kadastro Sorunu	2	8,7	1	3,4	7	13,5
Milli Park Yönetimiyle Sorunlar	2	8,7	0	0,0	4	7,7
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: SAĞLIK OCAĞI SORUNU-SU SORUNU

ÇALTEPE: EĞİTİM SORUNU

BEŞKONAK: EĞİTİM-SAĞLIK OCAĞI-YETERLİ GELİRİN OLMAYIŞI

Tablo 6.31 Köyün Geleceği Açısından Önem Sırasına Göre 3. Sırada Belirtilen Sorunlar

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Sağlık Ocağı Sorunu	4	17,4	1	3,4	10	19,2
Yeterli Gelirin Olmaması	5	21,7	5	17,2	13	25,0
İmar Sorunu	3	13,0	0	0,0	6	11,5
Eğitim Sorunu	3	13,0	6	20,7	13	25,0
Su Sorunu	3	13,0	5	17,2	3	5,8
Tapu Kadastro Sorunu	3	13,0	6	20,7	3	5,8
Milli Park Yönetimiyle Sorunlar	2	8,7	0	0,0	4	7,7
Diğer Köylerle Sınır Sorunu	0	0,0	6	20,7	0	0,0
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0

ALTINKAYA: YETERLİ GELİRİN OLMAYIŞI, SAĞLIK OCAĞI SORUNU

ÇALTEPE: EĞİTİM-TAPU KADASTRO-DİĞER KÖYLERLE SINIR SORUNU

BEŞKONAK: EĞİTİM-YETERLİ GELİRİN OLMAYIŞI

Ankete katılanlara köyün geleceği açısından önem sırasına göre köydeki sorunları belirtmeleri istenmiş Altınkaya Köyünde yeterli gelirin olmayışı, sağlık ocağı, Çaltepe Köyünde eğitim, tapu kadastro, diğer köylerle sınır sorunu, Beşkonak köyünde ise eğitim, yeterli gelirin olmayışı ilk sıralarda yer almıştır.

Tablo 6.32 Ankete Katılanların Köy için Devletten Talep Ettikleri

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yol	3	1,3	25	10,4	40	16,7	68	28,3
Su	12	5,0	4	1,7	11	4,6	27	11,3
Elektrik	0	0,0	2	0,8	15	6,3	17	7,1
Eğitim	1	0,4	18	7,5	12	5,0	31	12,9
Yatırım-İstihdam-Kredi	17	7,1	9	3,8	19	7,9	45	18,8
Arazi Kullanımına ilişkin Çözüm	10	4,2	4	1,7	6	2,5	20	8,3
Sağlık Ocağı	9	3,8	18	7,5	5	2,1	32	13,3
Toplam	52	21,7	62	33,3	103	45,0	240	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Tablodaki verilere baktığımızda köyün en önemli sorunlarının alt yapı eksikliklerine ilişkin sorunlar olduğu bunu ekonomik kökenli sorunların izlediği görülmektedir. Köylerde yol, su, sağlık hizmetlerinin eksikliği ilk sıraları almaktadır.

Bu sorunların çözümü öncelikle orada yaşayan halkın ihtiyacına yönelik olmalı ise de, yörede geliştirilmesi planlanan turizm etkinliğine paralel olarak da genişletilmelidir.

Tablo 6.33 Ankete Katılanlara Göre Turizm Nedeniyle Hangilerinde Olumsuz Değişiklikler Olduğu

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yemek çeşitlerinde	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Kılık ve kıyafette	0	0,0	0	0,0	39	21,1	39	21,1
Mal ve hizmet fiyatlarında	0	0,0	0	0,0	14	7,6	14	7,6
Dini duygularda	0	0,0	0	0,0	28	15,1	28	15,1
Aile içi ilişkilerde	0	0,0	0	0,0	31	16,8	31	16,8
Gelenek göreneklerde	0	0,0	0	0,0	21	11,4	21	11,4
Hepsi	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Hiçbiri	23	12,4	29	15,7	10	5,4	52	28,1
Toplam	23	12,4	29	15,7	143	77,3	185	100,0

Ankete katılanlara göre turizm nedeniyle hangilerinde değişiklik olduğu sorulmuş, Altinkaya ve Çaltepe köylerinde köy halkının tamamı hiçbiri yanıtını vermiştir. Turizm aktivitelerinin en çok yapıldığı Beşkonak köyünde ise 39 kişi kılık kıyafette, 31 kişi aile içi ilişkilerde, 28 kişi dini duygularda, 21 kişi gelenek ve göreneklerde, 14 kişi mal ve hizmet fiyatlarında değişiklik olduğunu belirtmiş, 10 kişi de hiçbiri cevabını vermiştir.

Tablo 6.34 Ankete Katılanlara Göre Köy Halkının Maddi Kazanç Sağladığı için Turizmin Neden Olduğu Çevresel ve Sosyal Bozulmaların Hoşgörülmesi Düşüncesine Katılıp Katılmayacağı

	ALTINKAYA		ÇALTEPE		BEŞKONAK		TOPLAM	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Cevapsız	0	0,0	2	6,9	0	0,0	2	1,9
Evet	1	4,3	4	13,8	4	7,7	9	8,7
Hayır	22	95,7	23	79,3	48	92,3	93	89,4
Toplam	23	100,0	29	100,0	52	100,0	104	100,0

Ankete katılanlara köy halkının maddi kazanç sağladığı için turizmin neden olduğu çevresel ve sosyal bozulmaların hoşgörülmesi düşüncesine katılıp katılmayacağı sorulmuş, Altinkaya'da yüzde 95,7 ile köy halkının tamamına yakını, Çaltepe'de yüzde 79,3 ü, Beşkonak köyünde yüzde 89,4'ü hayır cevabını vermiştir.

6.2 Köprülü Kanyon Milli Parkı'ndaki Turizm Seyahat Acentalarına Yönelik Anket Uygulaması, Verileri, Bulguları ve Değerlendirilmesi

Antalya Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nden, araştırma evreni dahilindeki Beşkonak Köyü içerisinde rafting yaptıran, faaliyet belgesi almış olan turizm seyahat acentalarının isimleri alınmış, bu acentaların yöneticilerine yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak anket uygulanmıştır.

Tablo 6.35 Köprülü Kanyonda Rafting Yaptıran Acentaların Hizmet Süreleri Konusunda Belirttikleri

GET-WET TURİZM SEYAHAT ACENTASI	9 YILDIR
Köprüçay Turizm Seyahat Acentası	10 yıldır
Çolaklı Ali Turizm Seyahat Acentası	7 yıldır
Trans Nature Turizm Seyahat Acentası	11 yıldır
Yoyo Oto Kiralama Turizm Seyahat Acentası	8 yıldır
Şimal Turizm Seyahat Acentası	
Hamle Turizm Seyahat Acentası	
Equinex Turizm Seyahat Acentası	9 yıldır
Improtex Turizm Seyahat Acentası	2 yıldır
Archipel Tour Turizm Seyahat Acentası	3 yıldır
Yunaya Turizm Seyahat Acentası	
Medraft Turizm Seyahat Acentası	12 yıldır
Kano Turizm Seyahat Acentası	5 yıldır
Öncü Turizm Seyahat Acentası	16 yıldır
Selda Turizm Seyahat Acentası	14 yıldır
Lilha Reisen Turizm Seyahat Acentası	5 yıldır
Sandy Turizm Seyahat Acentası	4 yıldır
Aktivraft Turizm Seyahat Acentası	10 yıldır
Estergon Turizm Seyahat Acentası	5 yıldır

Tablo 6.36 Acentaların Yöreye Sağladığı Katkılar

	SAYI	%
Ekonomik katkı sağlıyor	14	70
Yörenin tanıtımını sağlıyor.	4	20
Yöreye ekonomik yardım yapıyor.	2	10
Toplam	20	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Acentaların yüzde 70' i ile 14'ü yöre insanlarının çalıştırıldığını, bekçi, çöpçü, rehber, marangoz, elektririkçi, ekmekçi herkese faydalı olduklarını yani yöreye ekonomik katkı sağladıklarını belirtmişlerdir.

Yüzde 20'si unutulmuş bu köylerin adını duyurduklarını, turistin yeniden gelmesi için yörenin doğal güzelliklerini anlattıklarını ifade ederek yörenin tanıtılmasında etkili olduklarını, yüzde 10'u ile 2'si ise yöredeki askeri birliklere, yöre okullarına yardım yaptıklarını belirtmiştir. Acentalardan biri sponsor olarak, okul bando takımına ilişkin masrafları üstlendiğini belirtmiştir.

Tablo 6.37 Acentaların Turizm Amaçlı Arazi Tahsis Edilmesi Durumunda Nasıl Değerlendirecekleri Konusunda Belirttikleri

	SAYI	%
Yöresel yiyecekler sunan restaurant açarım	3	18,8
Bungalow-pansiyon yaparım	4	25,0
Büyük bir otel yaparım	4	25,0
Ekoturizm konulu eğitim merkezi açarım	1	6,3
Yörenin sosyo-kültürel değerlerini sergilerim	1	6,3
Out-door aktivite merkezi kurarım	3	18,8
Toplam	16	100,0

Acentaların yüzde 18,8 'i yöresel yiyecekler sunan restaurant açarım, yüzde 25'i bungalow-pansiyon yaparım, yüzde 25'i büyük bir otel yaparım, yüzde 6,3'ü ekoturizm konulu eğitim merkezi açarım, yüzde 6,3'ü yörenin sosyo-kültürel değerlerini sergilerim, yüzde 18,8'i out-door aktivite merkezi kurarım seçeneğini işaretlemiştir.

2873 sayılı Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde; milli park tanımında "dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları" ibaresine yer verilmesine bağlı olarak, bu alanlarda turizmin geliştirilmesi ön koşul gibi algılanarak, başta devlet kurumları olmak üzere, diğer kurum ve kuruluşlar tarafından, bir koruma alanında olmaması gereken otel, kır gazinosu, eğitim merkezi, alışveriş merkezi, büfe gibi bir çok yapı ve tesis yapılmıştır (DPT, 2001, s.232). Köprülü Kanyon için de durum aynıdır.

Ankete katılan acenta yöneticilerinden üçü, soruyu yanıtlarken büyük bir otel yaparım şikkını gördüklerinde "orası milli park, oraya uygun değil" yorumunu yapmışlardır. Bunun tersine otel yaptırmak isteyen bir acenta sahibi alışlagelmiş mimari dışında "*Dubai'deki yelken otel gibi müthiş büyük bir otel yaptırırım*" demiştir. Ekoturizm düşüncesinden ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Çünkü değil büyük oteller, Erdoğan'a göre; ekoturizm düşüncesinde teknolojiyle doğayı biçimlendirmenin görsel olarak, doğanın renginde olması ve küçük olması, insan eliyle ve teknolojiyle sokulmuş yapaylığı ortadan kaldırmaz. Tesislerin beton yerine ağaçtan veya kilden, taştan ve topraktan yapılması da doğallığı anlatmaz. Örneğin, Hawai adalarında Westin Mauna Kea tatil köyünde doğal araziye ve bitkileri korumak için konaklama üniteleri kolonlar üzerine yükseltilmiştir. Malezya'da bazı oteller ziyaretçi merkezi büyük deniz kaplumbağalarının yumurta bırakabilmeleri için deniz kıyısında bir alanı korumuşlardır (Erdoğan, 2003, s.177).

Tablo 6.38 Acentaların Misafirlere KKMP ile İlgili Verdikleri Ön Bilgiler

	SAYI	%
Doğal çevreye zarar vermemeleri konusunda uyarılıyorlar.	2	12,5
Raftingın nasıl yapıldığı hakkında teknik bilgi veriliyor	4	25,0
Kanyonun jeolojik yapısı hakkında bilgi veriliyor	3	18,8
Milli Park olduğu söyleniyor.	7	43,8
Toplam	16	100,0

“Misafirlerinize Köprülü Kanyon Milli Parkı ile ilgili hangi ön bilgilendirmeler yapılıyor” sorusuna acentalardan 2’si doğal çevreye zarar vermemeleri öğütleniyor, 4’ü raftingın nasıl yapıldığı hakkında teknik bilgi veriliyor, 3’ü kanyonun jeolojik yapısı hakkında bilgi veriliyor, 7’si bu yörenin Milli Park olduğu söyleniyor cevabını vermiştir.

Ekoturizmin çıkış ve gelişme nedenlerinden biri; çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirmek, misafirleri bilgilendirirken her bir habitatın ekolojik dengedeki hayati rollerini benimsetmektir. Misafirler ve yerel halk arasında hedef olarak koruma ile ekosistemlerin anlaşılmasını, kıymet verilmesini ve farkına varılmasını teşvik etmektir. Acentaların bu yönde bilgi verdiklerini ifade etseler de ekoturizm bundan daha fazlasını içermektedir. Bu noktada ankete katılan bir acenta yöneticisinin söyledileri dikkat çekicidir; *“Tarihi, coğrafi vs. bilgiler pek verilmez, daha çok rafting hakkında teknik bilgi verilir. Transfer esnasında alan içerisinden geçerken sadece “burası milli park” denilir. Başka acentalarda anlatmaz, zaten turistte pek merak etmez”*.

Tablo 6.39 Acentaların Etkinlikler Çerçevesinde Yöreyle İlişkin Yaptıkları

	SAYI	%
Misafirlere yöre yemekleri ikram ediyor	6	18,8
Yöre halkından kişiler rehberler olarak kullanılıyor	10	31,3
Yöre halkı ile kültürel tanıtım işbirliği yapılıyor.	1	3,1
Yöre halkından insanlar çalıştırılıyor	13	40,6
Hepsi	1	3,1
Hiçbiri	1	3,1
Toplam	32	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamalar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Yapılan etkinlikler çerçevesinde yöreye ilişkin olarak acentaların 6’sı misafirlere yöre yemeklerinden ikram ettiklerini, 10’u yöre halkından rehber kullandıklarını, 1’i yöre halkı ile kültürel tanıtım işbirliği yaptıklarını, 13’ü yöre halkından kişileri istihdam ettiklerini, 1’i bunların hepsini yaptıklarını, diğer bir acenta yöneticisi ise hiçbirini yapmadıklarını ifade etmiştir.

Tablo 6.40 Acentaların Yapılan Turizm Etkinliğine Yöre Halkının Katılımı Konusunda Belirttikleri

	SAYI	%
Hiçbir katılımları yok	1	5,3
Rehberlik hizmeti yapıyorlar	7	36,8
Taşımacılık, temizlik gibi arka hizmetleri yapıyorlar	8	42,1
Restauranlarda çalışıyorlar	2	10,5
Cevapsız	1	5,3
Toplam	19	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

“Yapılan turizm etkinliğinin hangi aşamasında yöre halkı katılıyor” sorusuna 1’i hiçbir katılımları yok, 7’si rehberlik hizmeti yapıyorlar, 8’i taşımacılık, temizlik gibi arka plandaki işleri yapıyorlar, 2’si restauranlarda çalışıyorlar cevabını vermiştir.

Ekoturizmin ekonomik nitelikli özellikleri arasında, yerel halkın lehine, koruma yoluyla ekonomik uzun dönemli faydaların sağlanması, yerel halkın refahının gözetilmesi; iş fırsatlarının ve mülkiyetin yerel halk lehinde gelişiminin gözetilmesi yer almaktadır. Oysa Köprülü Kanyon Milli Parkı’nda halk genellikle düşük ücretli işlerde, geri hizmetlerde çalışmaktadır. Kitle turizminde olduğu gibi yaz sezonu dışında işsiz kalmaktadır. Gelirin de büyük bir kısmı yörede kalmamaktadır.

Acentalar köy halkının gece bekçisi, traktör şoförü, bot rehberi, kurtarıcı, kürekçi olarak ve marangozluk işleri, kepçe işleri, ekmek servisi, bot taşımacılığı ile uğraşmakta, meşrubat satmakta, restauranlarda ve alabalık çiftliklerinde çalışmakta olduklarını belirtmişlerdir. Bir acenta yöneticisine göre köy halkı *ayak işlerine yardım etmekte, işin hammallığını yapmaktadır.*

Tablo 6.41 Acentaların KKMP’de Süren GEF II Projesi’nin Hangi Aşamasına Katılmak İstedikleri

	SAYI	%
Projeden haberdar değiliz.	9	56,2
Uygulama aşamasına katılmak isteriz.	1	6,3
Her aşamasına katılmak isteriz..	6	37,5
Hiçbirine katılmak istemeyiz.	1	6,3
Toplam	16	100,0

“Acentanız tarafından KKMP’de süren “Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi’nin (GEF II) hangi aşamasına katılmak istenir” sorusuna 9’u projeden haberdar olmadıklarını, bunlardan üçü projeyi inceledikten sonra her aşamasına katılmak isteyebileceklerini belirtmiştir. Acentaların yüzde 1’i uygulama aşamasına katılmak istenir, 6’sı her aşamasına katılmak istenir, 1’i de hiçbirine katılmak istenmez cevabını vermiştir.

Ankete katılan bir acenta yöneticisi bu soruyu kendisine yönelttiğimizde, kitaplığındaki GEF II adlı dosyasını bize göstermiş, 2 sene önce Termesos'ta bu konularla bağlantılı bir eğitim vermiş olduğunu belirtmiş, "*projede gelişmenin tersine bir geriye gidiş sözkonusudur*" demiştir.

Görüldüğü üzere yüzde 56,2 ile 'projeden haberdar değiliz', yüzde 37,5 ile de 'projenin her aşamasına katılmak isteriz' yanıtları çoğunluk oluşturmaktadır.

Projenin başlangıç yılının 2000 yılı olmasına rağmen acentaların yarısından fazlasının projeden haberdar olmaması, projenin ekoturizmle de bağlantılı olduğu düşünülürse oldukça şaşırtıcıdır.

Dünyadaki koruma alanı ekoturizm planlamalarında yerel halkın çıkarlarını göz önüne alan, onlara alternatif gelir kaynakları sunan, bütün ilgi gruplarının uzlaşarak koruma alanı yöneticilerine destek vermesini sağlayan planlama yöntemleri geliştirilmiştir. Bütün ilgi gruplarının planlama aşamasından uygulama aşamasına kadar yer aldıkları katılımcı bir planlama ve yönetim benimsenmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken konuların, doğal alanı etkileyen bütün tarafların ortaya konulması gerekmektedir. Bütün tarafların doğal alanla ilişkileri, alanı nasıl etkiledikleri, kaynakları nasıl kullandıkları ortaya konulmalıdır. Çatışmalar, tartışmalar, pazarlıklar ve anlaşmalar saydamlık içinde gerçekleştirilmeli, bütün taraflar süreçten haberdar edilmelidir. Hiç bir taraf kendini sürecin dışında bulmamalı ve hissetmemelidir.

Tablo 6.42 Acentaların "Maddi Getirisi Olduğundan Dolayı Turizmin Yaratmış Olduğu Çevresel ve Sosyal Anlamdaki Olumsuzluklar Hoşgörülebilir" Fikrine Katılıp Katılmadıkları

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	5	31,3
Katılıyorum	2	12,5
Katılmıyorum	3	18,8
Kesinlikle katılmıyorum	6	37,5
Toplam	16	100,0

"Maddi getirisi olduğundan dolayı turizmin yaratmış olduğu çevresel ve sosyal anlamdaki olumsuzluklar hoşgörülebilir" fikrine acentaların yüzde 31,3'ü kesinlikle katılıyorum, yüzde 12,5'i katılıyorum, yüzde 18,8'i katılmıyorum, yüzde 37,5'i kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 6.43 Acentaların KKMP'de Gerçekleştirdikleri Turizm Konusunda Belirttikleri

	SAYI	%
Ekoturizm	4	25,0
Kitle turizmi	5	31,3
Rafting	5	31,3
Doğa yürüyüşü	2	12,5
Alternatif Turizm	1	6,3
Toplam	16	100,0

Acentalardan yüzde 25 ile 4'ü KKMP'de ekoturizm, yüzde 31,3 ile 5'i ile kitle turizmi, yine yüzde 31,3 ile 5'i rafting, yüzde 12,5 ile 2'si doğa yürüyüşü, yüzde 6,3 ile 1'i ise alternatif turizm yaptığını ifade etmiştir.

Son yıllarda sürdürülebilir turizm kavramının gelişmesiyle birlikte bazı tur operatörleri ortaya çıkan yeni turist profiline beklentilerine uygun olarak doğanın içinde aktif, macera ağırlıklı turlar düzenlemeye başlamışlardır. Ancak sunulan ekoturizm biçimlerinin hedefi çevreyi korumaktan çok, çevreci sloganlar kullanarak yeni pazarlar yaratmaktır. Turizm sektörü "görünüşte yeşil olmanın" karlı olduğunu görmüştür. Ekoturların çevre bilinci ile yapıldığı iddia edilse de plansız ve denetimsiz bir şekilde yapılan turizmi ekoturizm, bu turlara katılan turistleri de ekoturist olarak adlandırmak imkansızdır (Erdoğan, 2003, s.170).

Her ne kadar ankete katılan acentalardan 4'ü ekoturizm yaptığını ifade etmiş olsa da yaptıkları turizmin ekoturizme ne kadar yakın olduğu, diğer sorulara verdikleri yanıtlar dolayısıyla tartışmalıdır.

Tablo 6.44 Acentaların "Ekoturizm Nedir?" Sorusuna Cevapları

	SAYI	%
Doğa ile bağlantılı turizm	7	43,8
Küçük gruplarla yapılan turizm	2	12,5
Bilgisi yok	7	43,8
Toplam	16	100,0

Acentalardan yüzde 43,8 ile 7'si ekoturizmin doğa ile bağlantılı bir turizm türü olduğunu, yüzde 12,5 ile 2'si küçük gruplarla yapılan bir turizm olduğunu ifade etmiştir. yüzde 43,8 ile 7'sinin yani yarıya yakınının bu konuda bilgisinin olmadığı saptanmıştır.

Acentaların bu soruya ilişkin yanıtlarından örnekler verecek olursak;

- *Doğal güzelliklerle birleştirilmiş turizm koludur.*
- *Doğayı temiz tutmak, doğayla yaşamak demektir.*
- *Çevreyi tanıtıcı turizm hareketleridir.*
- *Doğal güzellikler ile sportif faaliyetlerin iç içe yaşandığı bir turizm şeklidir.*
- *İdareli turizmdir.*

- *Ekolojik Turizm; Türkiye'nin doğal ve halk yaşantısını dış dünyaya tanıtmak için ileride iyi bir Türkiye imajı kalması için küçük küçük gruplarla köylerde dahi turizm yapılmasıdır. Barışı sağlayacak ekolojik bir turizm organizasyonudur.*
- *Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda yılda 300 bin kişi rafting yapıyor. Bence ekoturizmden çıkıyor. Ekoturizm küçük gruplarla yapılmalı. Ekoturizm küçük gruplarla yapılan flora ve faunanın da tanıtıldığı bir turizmdir. Doğaya zarar vermeyen özelliktedir. Yörede bir çoğu çevreye saygılı değil, kirlenme var, beş on sene sonra Köprüçay kalmayacak. Yazın belgesiz çalışan bir çok kişi rafting yaptırıyor, ineğini satıp rafting yaptıran var.*

Tablo 6.45 Acentaların Ekoturizm Eğitiminin İçeriği Konusunda Belirttikleri

	SAYI	%
Doğayı bilmek, tanımak ve korumak	7	43,8
Tarihi ve kültürel değerleri bilmek	1	6,2
Bilgisi yok	8	50,0
Toplam	16	100,0

Acentalardan yüzde 43,8 ile 7'si ekoturizm eğitiminin doğayı bilmeyi, tanımayı ve korumayı, yüzde 6,2 ile 1'i tarihi ve kültürel değerleri gerektirdiğini belirtmiş, yüzde 50 ile 8'i soruyu yanıtlanamamıştır.

Tablo 6.46 Acentaların Önem Sırasına Göre Belirttikleri Sorunlar

	1. SIRADA		2. SIRADA		3. SIRADA	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Misafirlerle ilgili sorunlar	7	43,8	4	25,5	0	0,0
Yasal sorunlar	2	12,5	2	12,5	0	0,0
Ulaşım sorunları	1	6,3	1	6,3	6	37,5
Çevresel sorunlar	2	12,5	3	18,8	1	6,3
Ekonomik sorunlar	1	6,3	3	18,8	1	6,3
Milli Park Yönetimi ile sorunlar	2	12,5	1	6,3	4	25,0
Yöre halkı ile sorunlar	1	6,3	2	12,5	4	25,0
Toplam	16	100,0	16	100,0	16	100,0

1. SIRADA	MİSAFİRLERLE İLGİLİ SORUNLAR
2. SIRADA	MİSAFİRLERLE İLGİLİ SORUNLAR
3.SIRADA	ULAŞIM SORUNLARI

Acentaların sorunlarını önem sırasına göre belirtmeleri istenmiştir. Buna göre alınan cevaplarda 1. ve 2. sırada misafirlerle ilgili sorunlar, 3. sırada ulaşım sorunları yer almaktadır.

Tablo 6.47 Acentaların Devletten Talepleri

	SAYI	%
Ulaşım sorunlarının giderilmesi	2	9,1
Sağlık kurumu	1	4,5
Çevrenin korunması	2	9,1
Milli Park Kapısı	1	4,5
Denetim	9	40,9
Herşey dahil konaklamaların kaldırılması	2	9,1
Kalifiye eleman yetiştirilmesi	4	18,2
Herhangi bir talebi yok	1	4,5
Toplam	22	100,0

Tablodaki sorulara birden çok bir kişinin birden çok yanıt vermesi söz konusu olduğundan kümülatif toplamlar üzerinden işlemler yapılmıştır.

Acentalardan 2'si devletten ulaşım sorunlarının giderilmesini istemiş, yolların tur otobüsleri için dar geldiğini ifade etmişlerdir.

Acentalardan 1'i sağlık ocağının yetersiz olduğunu, rafting sırasında yaralanmaların olduğunu, bu kişilerin Antalya'ya götürülmek zorunda kaldığını söylemiştir.

Acentalardan 2'si çevrenin korunmasına ilişkin talepleri olduğunu belirtmiş, Köprülü Kanyon'a adını veren köprünün tahribatının önlenmesi ve korunmasının gerektiğini, turizmin çevre ve ekolojik değerlerin korunarak yapılması gerektiğini, turistlerin artık taş binaları değil doğayı istediklerini ifade etmişlerdir. Ankete katılan bir acenta da uzun süredir insanların işsiz kalması nedeniyle orman yangınlarının başlatılabileceğini ifade ederek Milli Park girişine mutlaka bir kapının yapılması ve bölgenin denetlenmesi gerektiğini belirtmiştir

Yüzde 40,9 ile 9 acenta yörede rafting şirketlerinin denetlenmesi talebinde bulunmaktadır. Yazın Köprülü Kanyon'da rafting yapan firmaların sayısının 50'yi geçtiği, belgesiz, sigortasız, yamalı botlarla kalitesiz hizmet verildiği, faaliyet belgesi olan rafting şirketlerinin de yanlış beyanları ile bu belgeleri aldıkları (şirket doğru olmayan beyanla araç gereç listesinde örneğin 100 kaska sahip olduğunu yazıyor , fakat bu evrakların doğruluğu denetlenmiyor şeklinde ifade edilmiştir)belirtmiştir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda rafting sektörünün beklenenin üzerinde bir hızla gelişmesi bir çok sorunu da beraberinde getirmiştir. Görüşülen acentaların % 56,25 gibi büyük bir oranının denetim mekanizmasının kurulmasını ve işler hale getirilmesini istemesinin nedenlerini şöyle sıralayabiliriz;

1. Denetimsizlik:Köprülü Kanyon'da faaliyet gösteren rafting şirketlerinin çoğu yasal sorumluluğunu yerine getirmemektedir. Bir şirketin rafting turları düzenlemesi için önce A

grubu seyahat acentası belgesi alması gerekmektedir. Seyahat acentası olan şirketler daha sonra İl Turizm Müdürlüklerine başvurarak, faaliyet belgesi almakta , faaliyet belgesi, her yıl yenilenmesine rağmen bürokratik bir belge olmaktan öteye gidememektedir. Çünkü belgenin yıllık tekrarlanmasındaki amaç olan denetim mekanizması işlememekte, şirketin yeterli malzemeye sahip olup olmadığı, kalifiye personel çalıştırıp çalıştırmadığı kimse tarafından araştırılmamaktadır (Anonim-1, 2003, s.53-54).

2. Haksız Rekabet Ortamı: En büyük sorunlardan bir tanesi de acentaların korsan raftingçilere destek vermesidir. Temel nedenleri; maliyeti düşürmek, daha fazla para kazanmak ve en önemlisi vergi ödememektir. Korsan firmalar A belgesi olan firmalarla anlaşıp bu firmaların belgelerini kullanıp (kiralayıp) sözde sorunu çözmektedirler. Hizmet kalitesi düşük, sigortaları uygunsuz veya hiç olmayan, fatura kesmediği için vergi ödemeyen korsan acentalar rafting turlarını diğer acentalara göre daha ucuza satmakta, misafirler bunları görünce acentalarına-rehberlerine ve en önemlisi ülkemize olan güvenlerini yitirmektedirler. .

Ankete katılan 2 acentada Türk turizminde “herşey dahil konaklamalarının kaliteli turistin gelmesinin önünde bir engel oluşturduğunu, yerli esnafın dolayısıyla gelen turistten hiç bir şekilde faydalanamadığını” belirtmişlerdir.

Yüzde 18,2 ile 4 acenta da devletten kalifiye eleman yetiştirmesini talep etmiştir. Bir acenta “yoldan geçen iki üç kelime bilen turizmle uğraşiyor” demiştir. Turizmde kaçak rehberlerle ilgili problemlerin olduğunu belirtmişler, eğitimsiz rehberlerin ülkemizi tanıtmak gibi çok önemli bir görevi üstlendiğine dikkati çekerek, eğitilmiş insanların bu işi yapması gerektiğini vurgulamışlardır.

6.3 Köprülü Kanyon Milli Parkı, Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nin Yürütücüleriyle Görüşme

Projenin içeriğinden kısaca söz eder misiniz sorusuna ilişkin olarak;

Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Gef II projesi yönetim birimi yönetici sekreteri Ebru Gürsan; ilk başlarda sahayla ilgili bir kopukluğun olduğunu, Milli Park Yönetimine karşı, rafting yapılan, Köprüçay'a kenarı olan köylerin tepkili olduğunu, rafting planının istenmediğini belirtmiştir. Turizm bakımından rafting etkinlikleri ile sınırlı kalmayıp, değişik etkinlikleri sahanın içine yayıp yoğunluğu dağıtmak istediklerini, projenin kalkınma projesi gibi yanlış bir şekilde anlatılmış ve üstesinden gelinemeyecek sözler verilmiş ve köylerde önceden yasakçı politikalar izlenmiş olduğunu, kendilerinin sosyo ekonomik çıkarları göz önünde bulundurarak katılımcı yönetimi istediklerini belirtmiştir.

Otlatmaya karşı olmadıklarını ama belirli yerlerde otlatmayı önerdiklerini, kekik konusunda gelirin yörede kalmasını ve Milli Park kapısı yaptırıp, köy birlikleri yoluyla kapının gelirini halka döndürmek istediklerini, proje aracılığıyla bazı küçük hibeler aktaracaklarını söylemiş her geçen gün birilerini yanlarına almak istediklerini belirtmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Gef II projesi yönetim birimi proje koordinatör yardımcısı, satın alma sorumlusu İrfan Reis; Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi'nin Gef II adıyla isimlendirilen Gef I'in (Gen Kaynaklarının yerinde korunması) devamı olan bir proje olduğunu belirtmiştir. Çevreye yönelik proje tekliflerinin incelendiğini, Dünya Bankası kanalı ile destek verildiğini, Orman ve Çevre Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı Koordinatörlüğünde hibe anlaşması imza edildiğini, ülkelerin bu katkıyı heba etmemesi için projeye kendi iç katkılarının da olduğunu ifade etmiştir.

Projede çalışacak elemanları Türk Hükümeti'nin belirlediğini, kalifiye eleman sorunu ve ayrılmalar nedeniyle projede boşluklar olduğunu, nitekim yarı dönemde de projenin başarısız görüldüğünü, Dünya Bankasınca bazı önerilerin ve değişikliklerin yapıldığını belirtmiştir.

Antalya Orman Bölge Müdürlüğü Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Müdürü Adnan Yılmaz bu projenin korunan alanlarda yürütülen bir proje olduğunu, projenin amacının korunan alanlarda halk katılımını ve kaynakların sürdürülebilir kullanımını esas alan bir yönetim planının oluşturulması olduğunu ifade etmiştir. Halkın yok sayılamayacağını, aksi halde ne kadar kanun çıkarılırsa çıkarılsın koruma konusunda başarılı olunamayacağını, korunan alan yönetiminde halk katılımının çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Proje için puanlama sistemi ve bilimsel ölçütlerle objektif olarak ülkemizde dört korunan alanının seçildiğini, bunlardan birinin de biyolojik çeşitlilik açısından çok zengin olan Köprülü Kanyon Milli Parkı olduğunu belirtmiştir.

Proje bağlamında Dünya Bankası konusunda neler düşünüyorsunuz sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz proje bağlamında Dünya Bankası'na olumlu baktığını, çevre sorunlarının sadece bir toplumla ilişkili olmadığını, küresel sorunlar olduğunu belirtmiştir.

Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Gef II projesi yönetim birimi önceki ekoturizm sorumlusu Nihan Yenilmez Arpa, Dünya Bankası'na bazı konularda güvenmediğini, Dünya Bankasına çok pozitif bakmadığını, bir taraftan biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir korunmasını desteklerken, diğer taraftan barajlar konusunda sürdürülebilir olmayan uygulamaları olduğunu belirtmiştir.

Projenin başarılı olması ne anlama gelir sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz projenin başarılı olmasının Türkiye'ye çok şey kazandıracağını, bu proje sayesinde yöneticiler ile korunan alanlarda yaşayan halkın arasındaki sorunların, yönetsel problemlerin çözüleceğini, halkın ekoturizm aracılığıyla menfaat elde etmesi sonucunda, korunan alanları daha iyi korumaya başlayacağını belirtmiştir.

Nihan Yenilmez Arpa, kurumsal anlamda ortaya konan hedeflere minimum düzeyde ulaşılmışsa başarılı denilebilir yanıtını vermiş, bazı donanımlara sahip olunmasının, yeni yaklaşımların yakalanmasının (katılımcılık gibi), bazı uygulamalardan somut veriler elde edilmesinin başarı olduğunu vurgulamıştır.

Projenin başarılı bir şekilde sonuçlanacağını düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz projenin 3 yıllık bir süresinin kaldığını Dünya Bankasınca yapılan ara değerlendirmelerde proje bağlamında Köprülü Kanyon'da yapılan çalışmaların başarısız bulunduğunu ancak haziran (2004) ayında başarılı bulduklarını ifade etmiştir. Uygulamaya dönük bir proje olması ve ilk olarak denenmesi nedeniyle sürprizlerin olabileceğini belirtmiştir. Projenin ne kadar uygulanabilir hale getirilirse o kadar iyi olacağını, halkla ortak noktada buluşmanın çok zor olduğunu, bunların zamanla daha iyi olacağını, bu anlamda epey mesafe aldıklarını köy meclisleri, ilgi grupları ve bunların temsilcilerini oluşturduklarını ancak bunun bir demokrasi kültürü gerektirdiğini ifade etmiştir. Köprülü Kanyon'da rafting yapılan yerlerde acımasız rekabetin, güvensiz bir ortamın, iletişim eksikliğinin söz konusu olduğunu belirtmiştir.

Projenin başarı göstergelerinin yerine getirilmesi, hedeflenen amaçlara ulaşılması ne gibi sonuçlar doğurur sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz hedeflenen amaçlara ulaşılması durumunda Paris örneğini vererek, Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın turizm konusunda bir marka olacağını belirtmiştir. Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın kültürel, arkeolojik, doğal her türlü zenginliğe sahip olduğunu ancak pazarlama sorunlarının olduğunu belirtmiş, alanda bir turisti bilinçlendirme merkezinin olması gerektiğini ifade etmiştir.

Projenin başarı göstergelerinin yerine getirilememesi, hedeflenen amaçlara ulaşılamaması ne gibi sonuçlar doğurur sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz hedeflenen amaçlara ulaşılmaması sonucunda şu ana kadar süregelen tüm olumsuzlukların devam edeceğini söylemiş, alanda kaynak değerlerinde bozulmalar olduğunu, beş yıl sonra Köprüçay'da rafting yapılamaz hale gelineceğini, faunanın kaçak avcılık nedeniyle azaldığını, anlaşmazlıklar nedeniyle yangınlar çıkarıldığını belirtmiştir.

Bugüne kadar ekoturizm konusunda neler yapılmış, hangi aşamaya gelinmiştir sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz ekoturizm taslak planının hazırlandığını ancak tekrar elden geçirileceğini, ev pansiyonculuğu, el sanatları satış stantları için ön görüşmelerin yapıldığını fakat rafting konusunda bir gelişme kaydedilmediğini belirtmiş, mevcut kitle turizmini ekoturizme dönüştürmek park klavuzlarının yetiştirilmek istendiğini ifade etmiştir.

Nihan Yenilmez Arpa, alanda ekoturizm envanter çalışması, sosyo kültürel değer analizleri, ziyaretçi analizleri, zonlama ve zonlara yönelik faaliyet tanımlamaları yapıldığını belirtmiştir. Stratejilerin, amaçlara ulaşmaya yönelik faaliyetlerin belirlendiğini, stratejilere yönelik amaçların tanımlandığını, ev pansiyonculuğuna ilişkin pansiyon, yerel kılavuzlara ilişkin eğitim programları ve düzenli olarak yürüyüşlerin gerçekleştirildiğini, turizmden kaynaklı tehdit analizlerinin, ilgi grubu analizinin, mevsimsel ve kültürel takvimlerin geliştirildiğini ifade etmiştir.

Projenin uygulamaya geçirilmesi sonucunda - özellikle ekoturizm konusunda - sorunlarla karşılaşıldı mı sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz ev pansiyonculuğunun yadırgandığını, dağ köylerinde betonarme yapıların herşeyi bitirdiğini belirtmiş, bozulmaların ancak halk, mevcut mimari yapılarının albenisinin olduğu bilincine varırsa önlenebileceğini ifade etmiştir.

Nihan Yenilmez Arpa, yasal yönetsel boyutta sorunların, ulusal anlamda ekoturizm konusunda politika eksikliğinin sözkonusu olduğunu, dil birliğinin olmadığını, yeterince pazar araştırmasının yapılmadığını, ekoturizme yönelik envanterin olmadığını ve ulusal anlamda ekoturist profilinin belirlenmemiş olduğunu belirtmiş bu çerçevede sorunlar yaşandığını ifade etmiştir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı için ayrılmış bütçe miktarı sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz, harcamalar konusunda kısıtlamaların olduğunu, Dünya Bankası tarafından 1 liranın bile hesabının sorulduğunu, alt yapıya yönelik harcama yaptırılmadığını ancak halkın gözle görülür bir şeyler beklediklerini, Çaltepe Köyü için kekik işleme atölyesinin kurulması için gereken desteğin il özel idaresinden sağlandığını belirtmiş bütçeye ilişkin olarak şu bilgileri vermiştir;

Bütçe (31 Mart 2004 yılına kadar);

Harcama kalemleri (yarısı iç, yarısı dış katkıdan olmak üzere 360 bin dolar);

*İnşaat (Halkın daha önce yapılanlara zarar vermesi nedeniyle kaldırılmış)

*Mal alımı:216 bin dolar (Araç donanımı ..)

*Danışmanlık, eğitim:82 bin dolar

*Küçük hibeler (Henüz harcama yapılmamış)

*İşletim Giderleri: 51bin dolar

İrfan Reis proje çerçevesinde yapılan harcamaları şöyle sıralamıştır; Ofis ihtiyaçları, donanım, görsel işitsel malzeme, kırtasiye masrafları, arazi harcamaları, araba yakıtı, etkinlik masrafları..... KKMP ziyaretçi merkezinin köy halkınca tahribatının sözkonusu olduğunu bu nedenle de Dünya Bankası'nın inşaat harcamaları yerine halkın bilinçlendirilmesine kaynak aktardığını, Dünya Bankasının yöredeki rafting sorununun Türk Hükümetinin kendi iç sorunu olduğunu ifade ederek, daha üst düzeyde halkın bilinçlendirilmesine kaynak aktarımını uygun gördüğünü ifade etmiştir.

Dünya Bankası'nın katkısının Merkez Bankasında, Türk Hükümeti'nin katkısının Ziraat Bankasında olduğunu söylemiş, proje için özel muhasebe sisteminin kurulmuş olduğunu belirtmiştir.

Projenin dört senesi dolmuş durumda, yerel halk somut gelişmeler yok diyor, hatta çoğu projeden habersiz,halka yeterince anlatıldığını düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz daha önceki proje müdürünün aynı zamanda milli parklar müdürü olması nedeniyle , masa başında görev gereği yapılanların çelişkili olması yani bir taraftan zabıt tutulurken diğer taraftan bunun karşıtı sözlerin verilmesi nedeniyle projeye olan güvenin azalmasının sözkonusu olduğunu belirtmiştir. Projenin kırsal kalkınma projesi gibi algılandığını bunun da sorunlar yarattığını ifade etmiştir. Özellikle Beşkonak köyünde düzensizlikten faydalanarak yasal olmayan yollardan geçimini sağlayan grupların olduğunu, bu grupların, menfaatlerinin ellerinden alınacağı korkusuyla milli parklara ve projeye tepkili olduklarını belirtmiştir.

İrfan Reis projeden hemen somut sonuçlar alınamayacağını, proje ile verilen sürede başarı kriterleri yakalanamamış olsada uzun vadede iyi sonuçlar alınacağını, ileriye dönük belirli fikirlerin geliştiğini, diğer kurumlarla koordinasyon ve işbirliğinin sağlandığını, proje bitene kadar bir şey olmasa da devletin kendi imkanlarıyla bu konuda bir şeyler yapacağını belirtmiştir.

Milli Park kapısı yaptırılıp gelirinin katılımcı yaklaşımla ne yapılacağını tartışılacağını, yol ve su sorunları konusunda tapu kadastro geçtikten sonra karşılıklı anlaşmalar ile çözüme ulaştırılabileceği, proje ile birlikte sahaya gidip gelmelerin arttığını, eskiden devletin kararları alıp ve uyguladığını. artık halk tarafından müşterek kabul görmüş planların yapılıp, uygulanmaya çalışılacağını, Milli Eğitim Bakanlığınca müfredata biyolojik çeşitlilik ve önemine ilişkin dersler konulacağını belirterek bunların proje sayesinde olan gelişmeler olduğunu vurgulamıştır.

Nihan Yenilmez Arpa köylünün haberdar olmamasının mümkün olmadığını, Milli Parka özellikle Beşkonak halkının olumsuz baktığını, rant elde eden raftingçilerin köylüyü kışkırttığını, köylünün kendisine gelecek şeylerden habersiz olduğunu, onlara somut bir kazanım sağlamak gerektiğini, şu ana kadar bu anlamda somut bir gelişmenin olmadığını dolayısıyla proje konusunda kaygılanmakta haklı olduklarını belirtmiştir.

Projelerin dezavantajının strateji, program, uygulama derken sürecin uzaması olduğunu, şu ana kadar hiçbir çalışmanın halkın haberi olmadan yapılmadığını, fakat herşeyi onların diliyle anlatmanın çok zor olduğunu, plan ve programları halkla sonradan tartışmak üzere kendilerinin önceden hazırladıklarını ifade etmiştir.

Şu ana kadar korumaya yönelik ayrılan kaynakların etkin kullanıldığını düşünüyor musunuz sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz alanda koruma için yeterli uzman personel ve altyapının bulunmadığını belirtmiştir.

Projeyi şöyle özetleyebilir miyiz:

Projeye konu olan alanın koruma sorunlarının olması,

Bu sorunları önlemek için sınırlamaların yapılacak olması,

Sınırlamadan kaynaklanan ekonomik boşluğun alternatif yollarla kapatılması (ekoturizm)

Bu sınırlamaların ve alternatif yolların finansmanı için hibe şeklinde para aktarılması.

Bu soruya ilişkin olarak Nihan Yenilmez Arpa projenin sözkonusu alanların sorunlarının olması nedeniyle hazırlanmadığını, seçiliş gerekçelerinin önemli doğa alanları olması, örneğin KKMP'nın Akdeniz florasını kapsamaması olduğunu, projenin yeni bir planlama yaklaşımını ortaya koyacağını, daha önceki yaklaşımların katı yaklaşımlar olduğunu ifade etmiştir.

Ekoturizme gelince ev pansiyonculuğu, yerel kılavuzluk, el sanatları, ekotarım...gibi gelir getirici faaliyetlerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Ekoturizm koruma amacını gerçekleştirebilecek mi, tam tersine olumsuz etkileri olabilir mi sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz sahanın ciddi bir ekoturizm kapasitesine sahip olduğunu, bu anlamda iyi yönetildiği takdirde bir çok sorunu çözebileceklerine inandığını, bunun kısa vadede değil ama uzun vadede önemli getirilerinin olacağını belirtmiştir.

Nihan Yenilmez Arpa koruma konusunda sadece ekoturizme bel bağlanırsa koruma amacının gerçekleştirilemeyeceğini ekoturizmin iyi bir plan çerçevesinde kullanılırsa doğa koruma için etkin olabileceğini söylemiştir.

Yörenin temel sorunları olan yol, elektrik, sağlık, eğitim, ekonomi vb. gibi sorunları çözüme ulaşmadan ya da proje bağlamında bu konulara ilişkin somut çözümler getirilmeden köy halkının projeye katılımını sağlamak mümkün mü sorusuna ilişkin olarak;

Adnan Yılmaz, ciddi yatırımlar gerektiren bu alt yapı ihtiyaçlarının proje ile çözülmesinin zor olduğunu fakat alanda proje çerçevesinde dikkati çekme çalışmalarının olduğunu belirtmiştir. Nihan Yenilmez Arpa, temel ihtiyaçların karşılanmadığı sürece diğer etkinlikleri yapmanın mümkün olmadığını, yalnız KKMP'nin kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir yer olduğunu, halkın kendisinin imece yoluyla bir araya gelirse bazı şeylerin üstesinden gelebileceğini belirterek, projelerin farklı kurumları nasıl bir araya getirebiliriz sorusunu yanıtladığını, bunun değerlendirilerek bu konularda da çözüm arayışlarına gidilebileceğini belirtmiştir.

6.4 Antalya Çevre ve Orman İl Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü İle Görüşme

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Antalya-Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürü Recep KAŞAN;

Yapmış olduğumuz araştırma çerçevesinde, Çaltepe, Altinkaya ve Beşkonak köylerinde Milli Park Yönetimine karşı tutumun ne yönde olduğu sorusuna büyük oranda olumsuz yanıt verilmiş, bu tutumun nedenleri arasında da ; yasalar ve yasaklar, Milli Park Yönetimi'nin arazi kullanımına ilişkin taleplere yanıt vermemesi, geleceğe yönelik olumsuz bir durumla karşılaşılacağı endişesi, Milli Park Yönetimi'nin bugüne kadar verdiği sözleri tutmaması gösterilmiştir. Bu konuda ne düşündüğü sorusuna ilişkin olarak, 1973 yılında bu köylerin içinde bulunmuş olduğu alanın milli park olarak ilan edilmiş olduğunu, dolayısıyla bu tarihten önce, yakacak ve kullanım aracı, ekonomik kazanç, hayvan otlatma gibi halkın bir takım ihtiyaçlarını ormandan sağladığını, şu an bunların yasaklanmış olması nedeniyle de Milli Park Yönetimi'ne karşı olumsuz tutum içerisinde olduklarını ifade etmiştir. Ancak, alanda halkın tek suçlu olarak Milli Park Yönetimi'ni gördüğünü, Çevre ve Orman Bakanlığı dışında da aşağıdaki kamu kuruluşlarının ve kanunların da etkili olduğunu belirtmiştir;

1. Kültür ve Turizm Bakanlığı (Köprülü Kanyon Milli Parkı alanı içersindeki bazı yerlerin doğal, arkeolojik, tarihi sit alanı olması)
2. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı- Milli Emlak

3. 3621 sayılı Kıyı Kanunu (Bu kanuna göre Köprü Çayı kenarında yapılacak yapıların kıyı kenar çizgisine en fazla 50 metre yaklaşabilecek olması)

Bunlara ek olarak KAŞAN, milli park planında halk unsurunun önemli ölçüde ihmal edilmiş olduğunu belirtmiş, ayrıca alanda özellikle Beşkonak köyünde mülkiyet sorununun olduğunu ifade ederek, Milli Park Yönetimine olan kızgınlık nedeniyle Orman Kadastrosunun ve tapu kadastro çalışmalarının yapılamamış olduğunu, dolayısıyla iskan alanlarının belirlenebilmesi için Orman Kadastro Komisyonu'nca ormanlık alanların sınırlarının tespit edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Alanda uygulanacak olan ideal yönetim anlayışı nedir sorusuna ilişkin olarak; Artık katı devlet mantığının son günlerini yaşadığını belirterek, halka rağmen değil, halkın katılımının sağlandığı, onların isteklerini dikkate alan yönetim anlayışının ideal olduğunu belirtmiştir. Şu an Gef II projesi çerçevesinde bu konuda çalışmalar yapıldığını ifade ederek alandaki, sosyo ekonomik problemlerin çözümlenmesi gerektiğini, örneğin yakacak ihtiyaçlarını ormandan karşılamalarını önlemek için köylere kömür, doğal gaz ve benzeri yardımların yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Gef II projesine ilişkin olarak; Gef II projesini önemseydiğini belirterek, projelerin bilimsel birer çalışma olduğunu ve bilimsel çalışmalarda beyin fırtınasının önem taşıdığını, Milli Parklar Kanunu'nun uygulayıcılar tarafından eleştirisinin yapılması şansının az olduğunu, oysaki kanunların bazı maddelerinin zorlanabilmesi, bu konuda yanlışlık, eksiklik var denilebilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Projede düzeltilmiş bir yanlışlığa dair; daha önce proje müdürünün aynı zamanda milli park müdürü olduğunu bu yanlışlığın düzeltildiğini, artık proje yönetiminin müstakil ayrı bir birim olarak çalıştığını ifade ederek, bu projenin iyi sonuçlanmasını umut ettiğini belirtmiştir.

SONUÇ

Turizmin ortaya çıkışının en önemli ön şartlarından biri, kişilerin seyahat etmesidir. İnsanların bir yerden başka bir yere, yer değiştirmesi insanlık tarihi kadar eskidir. Turizm olgusu ekonomi, din, spor, sağlık, eğlence, bilim ve teknoloji, eğitim, kentleşme, sanayileşme, gelir düzeyinin artması gibi çeşitli nedenlerle yüzyıllar boyunca süregelmiştir.

Tarihten günümüze çevresel değerler, turizm etkinliklerinin gerçekleştirildiği ve en çok yararlandığı değerler olmuş ve turizmin ortaya çıkış nedenlerinin başında gelip, gelişiminin de birincil koşulunu oluşturmuştur. Yani çevreyi temel kaynak edinmiş olan turizmin ekolojik temelli olabilmesi, doğal kaynakların; duyarlılık, koruyuculuk, geliştiricilik ilkeriyle kullanılmasıyla mümkün olabilmektedir.

İçinde yaşamakta olduğumuz 21. yüzyılda ise dünyanın en önemli sorunlarından biri, günümüzde ekolojik sorunlar olarak dile getirilen çevre sorunlarıdır. Bu durum tüm dünya ülkelerinin çevre ve turizm üzerinde ortak küresel çalışmalar yapmalarını zorunlu kılmıştır.

Kitle turizminin doğal alanlar üzerinde meydana getirdiği olumsuz etkilerin anlaşılmaya başlanmasıyla birlikte sürdürülebilir turizm, yumuşak turizm, sorumlu turizm, ekoturizm gibi yeni turizm türleri gündeme gelmeye başlamıştır. Özellikle ekoturizm dünyadaki bu bağlamdaki gelişmeler içerisinde önemli bir yere sahip olmuş ve 2002 yılı Dünya Turizm Örgütü tarafından Ekoturizm Yılı olarak ilan edilmiştir.

Ekoturizm, ekolojik değerlerin gelecek nesillere aktarımı açısından en doğru turizm seçeneği olarak öne sürülmektedir.

Ekoturizm; pazarlama aracı olarak kullanıldığı, doğal alanlara, yerel kültüre kitle turizminden daha fazla olumsuz etkisinin olduğu, sanıldığı gibi yerel halka ekonomik yarar sağlamadığı biçimindeki eleştirilere de açıktır.

Gerekli fiziksel alt yapı, yönetsel ve eğitsel çalışmalar yapılmadan gerçekleştirilecek ekoturizmin olumsuz etkilerinin olabileceği göz önünde bulundurularak, izleme ve denetleme sistemlerini içeren planlı, programlı ideal tip ekoturizmi yakalamaya çalışmak, ekoturizmin gerçek çevre katkısını ortaya çıkaracaktır.

Ekoturizmin; çevre yönetimine planlama ve denetim boyutunun eklendiği 'korunan alanlarda' yapılması öngörülmektedir. Doğal ve kültürel değerlerin zenginliği bu öngörünün nedenlerinden biri iken diğeri de, kurallar ve kısıtlamaların her türlü bozucu etkileri denetim altında tutmasıdır.

Dünyadaki koruma alanları planlamalarında, yerel halkın çıkarlarını gözönüne alan, onlara alternatif gelir kaynakları sunan, bütün tarafların uzlaşarak koruma alanı yöneticilerine

destek vermesini sağlayan, planlama yöntemleri geliştirilmektedir. Ancak, ülkemizde bu konuda başarılı olduğundan söz etmek zordur.

Köprülü Kanyon Milli Parkı, içerdiği geniş ve el değmemiş doğal alanlar, zengin yaban hayatı, farklı ekosistemleri barındırması ve endemik biyolojik çeşitliliği ile uluslararası öneme sahip milli parklarımızın başında gelmektedir.

Teoride kabul gören, çevresel, ekonomik, sosyal boyutların iç içeliğinden oluşan, çevresel açıdan sürdürülebilirliği ve korumacılığı; ekonomik bakımdan uygulanabilirliği, yerele katkıyı ve verimliliği; sosyal ve psikolojik bakımdan kabul edilebilirliği, sorumluluğu ve saygıyı içerecek şekilde bütüncü bakan, ideal tip ekoturizm ile Köprülü Kanyon Milli Parkı turizm uygulamaları birbirinden çok farklı ve ilişkili özellikler göstermektedir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda halen süren kitle turizminin önüne geçilmesi konusunda, ideal tip ekoturizme yaklaşılmasının önünde çok boyutlu sorunlar vardır. Parkta faaliyet gösteren rafting şirketlerinin çoğu yasal sorumluluklarını yerine getirmemekte, ekoturizm ilkeleriyle bağdaşmayan etkinliklerde bulunmaktadır. Ayrıca, turizmden sağlanan gelirin çok az bir kısmı yörede kalmakta, denetim mekanizması işlememekte, şirketlerin zorunlu ve sağlıklı malzemeye sahip olup olmadığı, sigortalı personel çalıştırıp çalıştırmadığı, etkinliklerin nasıl yapılıyor olduğu kurumlar tarafından araştırılmamaktadır. Oysaki, ekoturizmin her aşamasında denetim ve katılım temel koşullardır. Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda sosyo ekonomik, çevresel ve yönetsel sorunlar çözülmeden; ideal tip ekoturizme yaklaşılmasının zorluğu ortadadır.

Köprülü Kanyon Milli Parkı taslak ekoturizm planlamasında yerel katılım önemli bir yer tutmaktadır. Katılımcılığın önündeki en büyük engeli ise Milli Park Yönetimi ile yerel halk arasındaki ilişkilerdeki uyumsuzluk oluşturmaktadır. Öncelikle bu yönetsel sorunun çözümlenmesi beklenmektedir. Bu beklentinin karşılanması, Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda sürdürülen "Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" nin bir bölümü olarak planlanan ekoturizm açısından önemlidir. Aksi takdirde Milli Park Yönetimi'ne karşı geliştirilmiş olumsuz tutum dolayısıyla halen sürmekte olan proje bağlamında, ekoturizm uygulamasına geçilebilmesi zor görünmektedir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda yöre halkı ile yapılan anket sonuçlarına göre yaş, doğum yeri ve köyde yaşam süresine ilişkin bulgular, görüşülen kişilerin köylerde uzun zamandır yaşayan, yerleşmiş ve köye ilişkin konularla ilgili kişiler olduklarını göstermektedir. Görüşülen kişilerin tamamına yakını araştırmanın yapıldığı köylerde doğmuştur. Ankete katılanların neredeyse tamamının okur yazar olmayan, okur yazar ve ilkökul mezunu kişiler olması nedeniyle, köylerde eğitim seviyesinin oldukça düşük olduğu görülmüştür. Çiftçilik, hayvancılık az sayıda da turizm meslekleri ortaya çıkmıştır. Köylerde kadastro çalışmaları

henüz tamamlanamadığından, mülkiyet sorunu bulunmaktadır. Arsa sahipliği durumuna ilişkin olarak, ankete katılanların yarısından fazlası tapusuzluk durumunu özellikle belirtmişlerdir. Köylerde düşük ölçünlü barınma koşulları mevcuttur. Özellikle Altınkaya’da, ekoturizm bağlamında köye gelecek misafirlerin, köy halkının kendisinin bile zor şartlarda yaşadığı evlerde ağırlanması neredeyse olanaksız görünmektedir. Bugün hala evlere ulaşan bir su şebekesinin olmadığı, tuvaletlerin dışarıda konumlandığı gözlenmiş ve ankete katılanlar tarafından da insanca yaşama koşullarının bulunmadığı belirtilmiştir. Köylerde halkın kendisine yeten, kapalı bir ekonomi varlığını sürdürmektedir. Anket yapılan nüfusun çoğunlukla hayvancılık, çiftçilik ve kekikçilikle uğraştığı ve turizmi büyük bir oranda gelir kaynağı olarak belirtmediği görülmüştür. Köylünün gelir kaynakları açısından zor durumda olduğu gözlenmiş, görüşülen kişilerin yarısından fazlası 50-250 milyon arası gelire sahip olduklarını belirtmişlerdir. Turizmden gelir sağlayanların ne tür işler yapmakta olduğu sorulduğunda, Çaltepe köyünde, görüşülen kişilerin tamamına yakını gelir sağlayan yok, Bekonak köyünde ise, rehberlik yapmakta ve rafting şirketlerinde çalışmakta olduklarını, sezonluk çalıştıkları için bu kazancın üç-dört ay için geçerli olduğunu belirtmişlerdir. Ankete katılanların büyük çoğunluğu köylere gelen turistlerin parasal katkısının olmadığı yönünde yanıt vermiştir. Mevcut turizm etkinliklerinin park çevresine olumsuz etkisinin olup olmadığı sorulmuş, Köprüçay’ın kirlenmesi en fazla belirtilen yanıt olmuştur. Aşırı otlatma, tarihsel kültürel varlıklara zarar verme çevresel sorunlar olarak görülmemektedir. Öte yandan diğer bir sorudan alınan yanıtta da, görüşülenlerin tamamına yakını, turizmin olumsuz etkilerine hoşgörü ile bakmayacağını belirtmiştir. Bu bulgulardan, çevre bilincinin zayıf olduğu ve ifadelerde çelişkilerin ortaya çıktığı, çevre için eğitime ihtiyaç bulunduğu sonucu çıkarılmıştır.

GEF II Projesi’nden en çok haberdar olan, Altınkaya ve Çaltepe köyleridir. Beşkonak köyünde ise, haberdar olmayanların sayısı yarıdan fazladır. Köylülerin projeye karşı tutumuna ilişkin olarak, görüşülenlerin tamamına yakını; “olumsuz”, “endişeli” ve “bilmiyorum” yanıtlarını vermiştir. Projeye dahil olmak isteyip istemeyecekleri sorusuna ise evet yanıtı verenlerin sayısının, hayır ve kararsız kalır yanıtı verenlerden çok daha az olması nedeniyle ‘istememe’ yönünde bir eğilim olduğu gözlenmiştir.

Milli Park Yönetimine karşı olan tutumlar her köyde farklılık göstermektedir. Ancak çoğunluğun olumsuz bir tutuma sahip olduğu gözlemlenmiştir. Olumsuzluğun nedeni olarak yasalar, yasaklar ve gelecek kaygısı ortaya çıkmaktadır.

İlginç bulgulardan biri de köylünün, turizmin ekonomik anlamda yeni meslekler ve daha fazla getiri sağlaması durumunda dahi, hayvancılık ve tarımı terketmeyeceklerinin ortaya çıkmasıdır.

Yöreye ekonomik katkısı açısından turizmden önce, birinci sırada tarım hayvancılık ve kekiğin geldiği görülmektedir. Köyün geleceği açısından Altınkaya'da eğitim ve sağlık ocağı, Çaltepe'de sağlık ocağı, Beşkonak'ta ise yeterli gelirin olmayışı önemli sorunlar olarak ifade edilmiş ancak imar, eğitim, su, tapu, Milli Park Yönetimi ve diğer köylerle sınır sorunu gibi sorunların hepsinin kendi köylerinde mevcut olduğu belirtildiğinden, sıralama yapmakta zorlandıkları gözlenmiştir. Devletten en yüksek oranda Altınkaya yatırım ve istihdam, Çaltepe ve Beşkonak yol talebinde bulunmuştur. Köylerin sorunlarının başında alt yapı eksikliklerine ilişkin sorunlar geldiği, bunu ekonomik kökenli sorunların izlediği görülmüştür. Turizm etkinlikleri nedeniyle Beşkonak köyünde en çok kılık kıyafette, aile içi ilişkilerde ve gelenek göreneklerde değişiklik olduğu, Çaltepe ve Altınkaya köylerinde ise herhangi bir değişikliğin olmadığı belirtilmiştir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda rafting ile uğraşan Turizm Seyahat Acentalarının arazi tahsisi durumunda büyük bir otel yapacakları, temizlik, taşımacılık gibi arka hizmetlerde yöre insanlarını çalıştırdıkları, yarısından fazlasının projeden haberdar olmadığı ortaya çıkmıştır. Acentaların kitle turizmi yaptıkları ve turizmin yarattığı olumsuzlukları hoşgörü ile karşılayabilecekleri ifadeleriyle karşılaşmıştır. Görüşülen kişilerden yarısının ekoturizm konusunda bilgili olmadığı ve ekoturizm eğitiminin içeriğinden haberdar olmadığı, sorunlarının başında misafirlerle ve ulaşım ile ilgili sorunların geldiği görülmüştür. Acentaların büyük bir çoğunluğundan devletin denetimi sağlaması ve kalifiye eleman yetiştirmesi talebi gelmiştir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda çevresel, sosyo kültürel, yönetsel, ekonomik sorunlar bir yumak halinde varlığını sürdürmektedir. Bugünkü uygulanan turizm ve proje çalışmaları bu sorunlar yumağına henüz bir yanıt getirememiştir.

Yerel halkın baskısıyla çevresel bozulmaların olduğu doğal alanlarda, hayata geçirilmeye çalışılan projeler tek başlarına yeterli olamamakta, gerçek çözüme ise, yörede yaşayan insanların bu alanları iyileştirme ve koruma planlamalarına ortak olmasıyla ulaşılabilmektedir. Dolayısıyla Gef II projesine ve korumaya ilişkin çalışmalarda, kırsal kültüre saygı gösterilmeli, tepeden inme kurallar dayatılmamalıdır. Katılımcılık, ilgi gruplarını bilgilendirmek ve danışmak suretiyle kendi görüşleri dorultusunda ikna etme şeklinde algılanmamalı, ilgi gruplarının birbirlerinden öğrenmeye ve her iki tarafın gerektiğinde davranışlarında değişiklikler yapmaya ve uzlaşmaya açık olmalarını gerektirmektedir. Gerçekten katılımcı yönetim; uzun ve zorlu bir süreç olsa da, Köprülü Kanyon Milli Parkı gibi çok özel bir konuma ve değerlere sahip bir ekosistemde, koruma ve geliştirme için çözüm yolu olarak görünmektedir. Bu nedenle Gef II projesi dahilinde yapılacak etkinlikler için bütün ilgi sahipleri;

1. Süreçten haberdar edilmeli,
2. Grup toplantıları gerçekleştirilmeli,
3. Sorunlara açıklık getirilmeli,
4. Konsensüs sağlanmak üzere öneriler üretilmeli, değerlendirilmeli, uygulamaya konmalı ve çözümler gözden geçirilmeli,
5. Tartışmalar saydamlık içinde gerçekleştirilmeli ve sonuçta halka somut faydalar sağlanmalı,
6. Orman teşkilatı ve yerel halk arasındaki anlaşmazlıkların temel nedeni denilebilecek güven yetersizliği de ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır.

Ayrıca Gef II projesini yürüten kişilerin gerekli bilgi, deneyim ve uzmanlığa sahip kişiler olması ve proje için gerekli kurumsal yeterliliğin sağlanmış olması gerekmektedir.

Milli park alanı içerisinde yaşayan halkın, milli park ekosisteminin bir parçası olarak görülmesi, asgari insanca yaşam koşullarının sağlanması, sosyal ve ekonomik durumlarını iyileştirici önlemlerin hızla alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Sorunların giderilmesi hem halkın sağlıklı yaşamı, hem de ekoturizmin ideal tipine ulaşılabilmesi için zorunlu görülmektedir.

Devlet kurumlarının yasal sorumluluklarını, finansal olanaklarını ve eğitimsel araçlarını kullanarak ekoturizmin ideal tipinin hayata, bilim insanlarının disiplinler arası çalışmaları sonucu gösterdikleri doğrultuda da uygulamaya geçirilmesine gereksinim vardır. Ekoturizm geliştirme stratejilerinde hükümetler alt yapıya yatırım yapmadıkça ve yerel yönetimlerin denetleme ve izleme kapasiteleri artırılmadıkça başarı beklemek anlamsız olur. Eksen rol oynayacak Köprülü Kanyon Milli Parkı için temel çevre ve sağlık standartları tanımlanmalı, bu standartlar yer seçimi, planlama tasarım, katı atıkların işlenmesi, su kaynaklarının, biyolojik çeşitliliğin korunması vb. içermelidir.

Üniversite ve akademik araştırma kurumlarının ilgili birimleri Köprülü Kanyon Milli Parkı'ndaki mevcut turizm etkinliklerinin ekosistemler, biyolojik çeşitlilik, yerel kültürler, sosyo ekonomik yapı üzerindeki etkilerini araştırılmalı ve izlemeli, bu konuda çözüm önerileri geliştirmelidir.

Köprülü Kanyon Milli Parkı'nın özgün doğal zenginliğinin korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi, sosyo ekonomik, yönetsel sorunlarının çözülmesi ile ideal tip ekoturizme yaklaşılabılır. Aksi takdirde mevcut turizm etkinlikleriyle, doğal kaynaklar hızla yok olabilir, sosyo kültürel çöküntü gerçekleşebilir, yöre açısından ekonomik ve toplumsal erozyon söz konusu olabilir.

KAYNAKÇA

- ANONİM-1, "Rafting Dopingi", Tourism Today Aylık Turizm Aktüalite Dergisi, Yıl:01, Sayı:04, Nural Matbaacılık, İstanbul, (Şubat 2003), 54-56.
- ANONİM-2, Yeşil Atlas Dergisi, Sayı:6, No: 2003 / 01, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, İstanbul, (Kasım 2003), 57-59.
- ANONİM-3, Turkuaz, İnsan-Doğa-Kültür Dergisi, Yıl:1, Sayı:1, Interpress Yayıncılık, İstanbul, (Ekim 1993), 38-44.
- AKIŞ RONEY S., " Fordizmden Post Fordizme Geçiş Sürecinin Turizme Yansımaları: Kitle Turizmi ve Alternatif Turizm", Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, Detay Yayıncılık, Ankara, (2002 a) , 9-14.
- AKIŞ RONEY S., " Sürdürülebilir Turizm: Bir Alan Araştırmasının Sonuçları", Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Yıl:12, Detay Yayıncılık, Ankara, (2001), 17-25.
- AKIŞ RONEY S., "Sürdürülebilir Turizm: Eleştirel Bir Yaklaşım", First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002 b, 1-8.
- BAYER M. Z., Turizme Giriş, İşletme Fakültesi Yayını, No: 253, İstanbul, 1992.
- BAKIRCI M., "Ekoturizm", II. Turizm Şurası Bildirileri, (12-14 Nisan 2002), II.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 243-248.
- BAL C., "Ekoturizm", First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002 , 9-18.
- BAŞTANLAR D., Ekoturizmin Göksu Deltası Örneğinde İrdelenmesi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2001.
- BATUR A., "İlk Milli Parkçılar", Yeşil Atlas Dergisi, Sayı:6, No: 2003 / 01, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, İstanbul, (Kasım 2003), 60-63.
- BİRKAN İ., "Türkiye'nin Turizm Kalkınmasının Sürdürülebilir Turizm İlkelerine Uygunluğu" II. Turizm Şurası Bildirileri, (12-14 Nisan 2002), III.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 139-154.
- BUTLER R. W., "Alternatif Turizm: İnandırıcı Bir Umut mu yoksa Truva Atı mı?", Turizmde Seçme Makaleler: 7, Tugev Yayını No: 13, İstanbul, (1990), 15-31.
- ÇAĞATAY A., YURDAER M., KIRIŞ R., "Ekoturizm İçin Mekan ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması (Akseki- İbradı Havzası Örneği)", II. Turizm Şurası

- Bildirileri, (12-14 Nisan 2002),II.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 203-217.
- ÇAMUR CİHANGİR K., “Quebec Ekoturizm Deklerasyonu”, Planlama Dergisi, Sayı:1, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Ankara, (2003), 30-33 .
- ÇAVUŞ Ş., Turistik Merkezlerin Taşıma Kapasiteleri ile Yaşam Evreleri Arasındaki İlişkiler ve Kuşadası Örneğinde Değerlendirme, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, 2002.
- ÇETİNKAYA G., “Doğa Koruma Alanları ve Biyosfer Rezerv”, Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayını, Ankara, 2003, 32-40.
- DİNÇER İSTANBULLU F., “Turizm ve Turist Tanımlarındaki Gelişmeler”, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1993, 103-116.
- DİNDAR M., “Turizm ve Çevre İlişkileri”, II. Turizm Şurası Bildirileri (12-14 Nisan 2002), II.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 263-265.
- DOĞANER H., Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001.
- DURU B., “Dünya Bankası, Gef ve Küresel Çevre Sorunları”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt:58, Sayı:2, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (Nisan-Haziran 2003), 79-95.
- EAGLES P., “The Travel Motivations of Canadian Ecotourists”, Journal of Travel Research, Volume: 31, Number: 2, (Fall:1992), 3-12.
- EKİM T., “Milli Parklarımız”,Bilim ve Teknik Dergisi, Cilt:29, Sayı: 349, Tübitak Yay, Ankara, (Aralık 1996), 68-71.
- ERALP Z., Genel Turizm Bilgisi, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Yayını, Ankara, 1983.
- ERDOĞAN N., Çevre ve (eko)turizm, Erk Yayını, Ankara, 2003.
- ERDOĞAN N.; YAĞCI Ö., “Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Etkiler Bakımından Değerlendirilmesi”, First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002, 405-418.
- EVCİN E., Yeni İleri Gazetesi, 30 Eylül 2002 Pazartesi, 11.
- EVLİYAOĞLU S., Genel Turizm Bilgileri, Adım Yayıncılık, Ankara, 1989.
- _____, 1990 Genel Nüfus Sayımı, T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 1993.
- _____, 1997 Genel Nüfus Tespiti, İdari Bölünüş, T.C. Devlet İstatistik Enstitüsü, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara, 1999.

- GERLEK P., PARİSİ, L., "An Umbrella of International Policy", Hand Book of Global Environmental Policy and Administration, Edited by: Dennis L. Soden, Brent S. Steel, Marcel Dekker, 631-658, Inc, Newyork, 1999.
- GÖNENÇ GÜLER E., "Sürdürülebilir Turizmin Sosyo Kültürel Ve Ekolojik Boyutu", First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002, 444-457.
- GÜLBİZ M., "Köprülü Kanyon'da Safari", Atlas Aylık Gezi Dergisi, Sayı: 36, Hürriyet Ofset Matbaacılık, İstanbul, (Mart 1996), 118-119.
- GÜLEZ S., "Doğa Koruma ve Turizm: Uzlaşması Gereken İki Zıt Olgu", Turizm Yıllığı, TC Turizm Bankası AŞ. Yayını, Ankara, 1986, 81-92.
- GÜLEZ S., "Yumuşak Turizm ve Doğa Koruma", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1990, 29-35.
- HOLLOWAY C., The Businnes Of Tourism, Pitman Publishing Ltd., London, 1986.
- İŞIKÇI Y., "Türk Turizminde Alt Yapı ve Çevre", II. Turizm Şurası Bildirileri (12-14 Nisan 2002), II.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 267-273.
- KAYIR ÖZTUNALI G., Çevre Korumaya Ekolojik Yaklaşım: Dalyan Örneği, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Kurumlar Sosyolojisi Programı, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, Haziran, 1994.
- KAYIR ÖZTUNALI G., "Ekoturizmin Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Katkıları", Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı, Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara, 1998, 1-11.
- KAYIR ÖZTUNALI G., "Ekoturizm Ders İçeriği", Termesos, 12 Nisan 2002.
- KORKMAZ M.; TOLUNAY A. , "Kırsal Kalkınma Aracı Olarak Ekoturizm", First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002, 429-443.
- KOZAK N., AKOĞLAN M., KOZAK M., Genel Turizm İlkeler-Kavramlar, Anatolia Yayıncılık, Ankara, 1996.
- KOZAK N., ve diğerleri, Genel Turizm, Detay Yayıncılık, Ankara, 2001.
- KURDOĞLU O., "Ekoturizm, Hayata Bakmak", Yeşil Atlas Dergisi, Sayı:6, No: 2003 / 01, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, İstanbul, (Kasım 2003), 94-99.
- KUVAN Y., "Korunan Alan- Turizm İlişkilerine Yönelik Kavramsal İrdeleme", First Tourism Congress Of Mediterranean Countries, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Azim Matbaa, Antalya, 2002, 419-428.
- KÜÇÜKTOPUZLU F., "Gelişme ve Alanların Taşıma Kapasiteleri", Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası AŞ. Yayınları, Ankara, 1990, 9-19.

- KÜÇÜKTOPUZLU F., “Turistik Faaliyetlerin Turizm Alanındaki Ekolojik Yapıya Etkileri”, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1991, 247-254.
- LASCURAIN C., *Tourism, Ecotourism and protected Areas*, IUCN, Gland, İsviçre ve Cambridge Birleşik Krallık, 1996.
- NEYİŞÇİ T., “Batı Akdeniz Kıyıları Taşıma Kapasitesi ve Ekoturizm”, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı, Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara, 1998, 311-320.
- NİRAY N., “Turizm Küreselleşme İlişkisi ve Tekelleşme Eğilimleri”, II. Turizm Şurası Bildirileri (12-14 Nisan 2002), III.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 241-252.
- ORAMS M., “Towards a more Desirable Form of Ecotourism”, Tourism Management, Volume: 16, Number: 1, (February 1995), 3-8.
- _____, *Ormançılık, Devlet Planlama Teşkilatı 8. 5 Yıllık Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara, 2001.
- ÖREN E., “Sürdürülebilir Turizmde Sertifikalandırma”, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu Turizm Bülteni, Yıl: 2003, Sayı:14, (Mayıs-Ekim 2003), Antalya, s.4.
- ÖZESMİ U., “Doğal Alan Yönetimi, Sonsuz Ortaklık”, Yeşil Atlas Dergisi, Sayı:6, No: 2003 / 01, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık, İstanbul, (Kasım 2003), 64-69.
- ÖZGÜÇ N., *Turizm Coğrafyası, Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitabevi, 2003.
- ÖZKUL S., *Turizm İşletmelerinde Çevre Etki Değerlendirmesi ve Kuşadası İstasyonu Örneği*, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, İzmir, 1997.
- ÖZTÜRK S., “Ekoturizm Destinasyonu Olarak İznik”, II. Turizm Şurası Bildirileri (12-14 Nisan 2002), II.Cilt, TC Turizm Bakanlığı Yayını, Ankara, 2002, 237-242.
- RIZAOĞLU B., “Yerel Açından Turizm Planlaması ve Geliştirilmesi”, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, Ankara, 1993, 143-158.
- SCHALLER D., *Indigenous Ecotourism and Sustainable Development: The Case of Rio Blanco, Ecuador*, [www. Eduweb.com/schaller/Section2RioBlanco.html](http://www.Eduweb.com/schaller/Section2RioBlanco.html).
- ŞEKER Ş., *Turizmde Çevre Sorunları, Sürdürülebilir Turizm Politikaları ve Şile Turizm Yöresinde Turizmin Sürdürülebilirliğinin Araştırılması*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.
- ŞENLİER N., “Kıyılarımızda Ekoturizmin Geliştirilmesinde ‘Kentsel Tasarımın’ Rolü”, Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları I. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı, Kıyı

- Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayını, Ankara, 1997, 281-286.
- TIRIL A., "Türkiye'de Doğa Koruma Araçları ve Uygulamaları", Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayını, Ankara, 2003, 50-63.
- TOSKAY T., Turizm Olayına Genel Yaklaşım, Der Yayınları, İstanbul, 1989.
- _____, Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Gef II Proje Dokümanı, Küresel Çevre Fonu (Global Environmental Facility), Haziran 2000.
- URRY J., "Mekanları Tüketmek", Çeviren: Rahmi G. Ögdül, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- ÜRGER S., Genel Turizm Bilgisi, Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu Yayını, Antalya, 1992.
- WESTERN D., "Defining Ecotourism. Ecotourism: A Guide for Planners and Managers", The Ecotourism Society, North Bennington, Vermont, 1993, 7-11.
- WIGHT P., "Ekolojik Turizm: Ahlak ya da Eko Satış", Turizmde Seçme Makaleler: 23, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını, No: 36, İstanbul, 1995, 65-79.
- WHEELER B., "Turizmin Zor Zamanları. Sorumlu Turizm Bir Yanıt Değil", Turizmde Seçme Makaleler No: 25, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını, İstanbul, 1993, 46-57.
- WHITEMAN J., "Ecotourism Promotes, Protects Environment", Forum for Applied Research and Public Policy, Volume:11, (Winter 1996), 96-101.
- YAĞCI Ö., Ekoturizm, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2000.
- YAKIŞIKLI N., Köprülü Kanyon Milli Parkı Ekoturizm Taslak Yönetim Planı, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Köprülü Kanyon Milli Parkı Uygulama Birimi, Antalya, 2003.
- YENİLMEZ ARPA N., Tayland Seyahat Raporu (04 Şubat-01 Mart), T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Gn. Md. Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi, Ankara, 2002.

www.cevreorman.gov.tr

www.ecotourism.org.au

www.gef-2.org

www.gizlicennetler.com

www.iucn.org

www.kkmp.org

www.macahelbizimdirsitemynet.com/gef2/id1.htm

www.turizm.gov.tr

EKLER

**" Ekoturizmin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, Çevresel ve Yönetmel Etkiler Bakımından İrdelenmesi ve
Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı Örneği"**

Bu anket çalışması Akdeniz Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans tezinde kullanılmak amacı ile yapılmaktadır. Başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Vereceğiniz cevapların doğru olması çalışmanın sağlığı açısından önem taşımaktadır. İsim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

ANKETİN YAPILDIğI KÖY:.....TARİH:.....ANKETİ YAPAN:.....

1. Cinsiyet : Erkek Kadın
2. Yaşınız:.....
3. Doğum yeriniz:..... İl İlçe Köy Yurt Dışı
4. Bu köyde kaç yıldır yaşıyorsunuz?.....
5. Öğrenim durumunuz: Okuma yazması yok Okula gitmemiş okur-yazar
 İlkokul mezunu Ortaokul ve dengi Lise ve dengi Yüksekokul
6. Ne işle uğraşıyorsunuz?
7. Köyünüzde genelde arsa sahipliği durumu aşağıdakilerden hangisine uymaktadır?
 Müstakil Tapu Hisseli Tapu Tapusuz Tahsis Belgeli Zilyetli Kiralama
8. Oturduğunuz evin durumuyla ilgili olanlar hangileridir?
 Tuvalet dışarıda Oda sayısı az Su şebekesi bağlı değil Sık elektrik kesintisi Mutfak ayrı değil Banyo yok Hepsi Hiçbiri
9. Köyünüzün genel geçim kaynağı nedir? Belirtiniz
10. Sizce köyünüze aşağıdakilerden hangisinden en fazla parasal kazanç sağlanmaktadır?
 Avcılık Hayvancılık Turizm Kestane Kekik
 Keci boynuzu Tarım Şehir dışında işçilik
11. Aylık ortalama geliriniz ne kadardır?.....
12. Köy halkından turizmden gelir sağlayanlar ne tür işler yapmaktadırlar?.....
13. Sizce gelen turistin köyünüze parasal katkısı var mı?
 Evet, oldukça fazla Evet, kısmen Hayır
14. Rafting şirketleri köy halkına önemli iş olanakları sağlıyor mu?
 Evet, oldukça fazla Evet, kısmen Hayır
15. Mevcut turizm etkinliklerinin park çevresine olumsuz etkileri var mı?
 Evet, oldukça fazla Evet, kısmen Hayır

16. Sizce köyünüzde aşağıdakilerden hangileri vardır?

- Kaçak avcılık Kaçak yapılaşma Turizm nedeniyle kalabalık-gürültü
 Çöp yığınları Ormana zarar verme(yangın ağaç kesme) Aşırı otlatma
 Tarihsel-kültürel varlıklara zarar verme Köprüçayın kirlenmesi Diğer

17. Sizce Köprülü Kanyon Milli Park'ında sürdürülen "Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi (Gef II) Projesi"nden köylü haberdar mıdır ?

- Evet Hayır Bilmiyorum

18. Sizce Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi (Gef II) Projesi hakkında köylünün tutumu ne yöndedir?

- Olumlu Olumsuz Bilmiyorum Endişeli

19. Sizce proje çalışmalarına halk dahil olmak ister mi?

- Evet Hayır Kararsız kalır

20. Sizce turizm yeni meslekler ve daha fazla parasal getiriler sağlıyor olsa köy halkı hayvancılık ve tarımı bırakır mı ?

- Evet Hayır Her ikisini de yapar.

21. Sizce köy halkının milli park yönetimine karşı tutumu ne yöndedir?

- Olumlu Olumsuz Endişeli

22. Sizce bu tutumun nedeni nedir?.....

.....

23. Başka köyde yok diyebileceğiniz ne tür el sanatlarınız, yemekleriniz, müzik aletleriniz (vb.) var?.....

.....

24. Köyünüze katkısı açısından aşağıdakilerinden hangileri ilk 3 sırayı alır, önem sırasına göre belirtiniz.

- Köprü Çayı Milli Park Yönetimi Keçiboynuzu, Kestane, Kekik Turistler
 Tarım-Hayvancılık Arcılık Pansiyonlar-Bungalowlar Rafting Şirketleri
 Şehir Dışında İşçilik

25. Köyünüzün geleceği açısından aşağıdakilerden hangileri ilk 3 sırayı alır, önem sırasına göre belirtiniz.

- Sağlık Ocağı Sorunu Yeterli gelirin olmayışı İmar Sorunu
 Eğitim Sorunu Milli Park Yönetimi ile Sorunlar Tapu-Kadastro Sorunu
 Diğer Köylerle Sınır Sorunu(Kekik kesimi nedeniyle) Su Sorunu

26. K y n z için devletten neler talep edersiniz?

1

2

3

27. AŞağıdakilerden en fazla hangilerinde turizm nedeniyle olumsuz değişiklikler oldu?

Yemek eŐitlerimizde Kılık ve kıyafetimizde Mal ve hizmet fiyatlarında

Dini duygularımızda Aile içi iliŐkilerimizde Gelenek ve g reneklerimizde

Hepsi Hiçbiri

28. Sizce köy halkı "maddi kazanç sağladığı için turizmin neden olduğu çevresel ve sosyal bozulmaların hoŐg r lmesi" düşüncesine katılır mı? Evet Hayır

TURİZM SEYAHAT ACENTALARINA YÖNELİK SORULAR

Bu çalışma Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Kamu Yönetimi Anabilim Dalı) Yüksek lisans tez çalışmasında bilimsel amaçlarla kullanılmak üzere ile yapılmaktadır. Başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Bana görüşme sürecinde söyleyeceğinizin tümü gizli kalacaktır. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Araştırma sonuçları yazılırken görüştüğüm bireylerin isimleri kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır, dolayısıyla isim belirtmenize gerek yoktur. Görüşmeyi yaparken izin verirsiniz not almak istiyorum. Umanım bunun sizce bir sakıncası yoktur. Katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Görüşülen Kişi:.....

Ünvanı:.....Yetki ve sorumluluk yükü.....

Eğitim Düzeyi:.....(Yüksekokul ise hangi bölüm:.....)

Firmanın hangi turizm türü/türlerini kaç yıldır yaptığı:.....Yer/ Firma Adı:.....

Tarih ve Saat (Başlangıç ve Bitiş):.....

ACENTANIZ TARAFINDAN:

1 Yöre ne tür katkılar sağlanıyor?.....
.....
.....

2 Yörenin tanıtımı sağlandığı için devlet tarafından turizm amaçlı arazi tahsis edilse aşağıdakilerden hangisiyle değerlendirilir?

- Yöresel yiyecekler sunan bir restaurant açılır
 Bungalow – pansiyon yapılır
 Büyük bir otel yapılır
 Ekoturizm konulu eğitim merkezi açılması için ayrılır
 Yörenin el sanatları yemek, müzik ve dans gibi özgün sosyo-kültürel değerlerinin sergilenmesi için ayrılır
 Diğer

Hepsi

Misafirlerinize Köprülü Kanyon Milli Parkı ile ilgili hangi ön bilgilendirmeler yapılıyor?.....
.....
.....

3 Yapılan etkinlikler çerçevesinde yöreye ilişkin olarak aşağıdakilerden hangileri yapılıyor?

- Misafirlere yöre yemeklerinden ikram ediliyor.
 Yöre halkından rehberler kullanılıyor.
 Yöre halkı ile kültürel tanıtım iş birliği yapılıyor
 Yöre halkından insanlar çalıştırılıyor.
 Hepsi
 Hiçbiri

4 Yapılan turizm etkinliğinin hangi aşamasında /boyutunda yöre halkı katılıyor?.....
.....
.....

Katılmıyor

5 Köprülü Kanyon Milli Park'ında süren "Türkiye Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi" nin (GEF II) aşağıdaki aşamalardan hangisine katılmak istenir?

Haberdar değiliz

Yapılan hazırlıklara katılmak istenir

Karar alma aşamasına katılmak istenir.

Uygulama aşamasına katılmak istenir.

Denetleme aşamasına katılmak istenir.

Her aşamaya katılmak istenir.

Hiçbirine

6 "Maddi getirileri olduğu için turizmin yaratmış olduğu çevresel ve sosyal anlamdaki olumsuzluklar hoş görülebilir" fikrine katılıyor musunuz?

Kesinlikle Katılıyorum

Katılıyorum

Kararsızım

Katılmıyorum

Kesinlikle katılmıyorum

7 Acentanız tarafından Köprülü Kanyon'da ne tür bir turizm gerçekleştiriliyor?

Ekoturizm

Kitle turizmi

Diğer

8 Sizce ekoturizm nedir?.....
.....

9 Ekoturizm eğitimi sizce neleri içerir?.....
.....
.....

10 Acentanız açısından aşağıdakilerden hangileri önem sırasına göre ilk üç sırada yer alır?

Misafirlerle ilgili sorunlar Yasal sorunlar Ulaşım sorunları

Yöre halkı ile ilgili sorunlar Çevresel sorunlar Ekonomik sorunlar

Milli Park Yönetimi ile ilgili sorunlar

11 Acentanızın sorunlarını göz önünde bulundurarak devletten neler talep edersiniz?

1.

2.

3.

Ö Z G E Ç M İ Ő

Adı ve SOYADI : HÜSNİYE AKILLI

Doğum Tarihi ve Yeri : 09.08.1979 TEFENNİ BURDUR

Medeni Durumu : EVLİ

Eğitim Durumu

Mezun Olduğu Lise : ANTALYA KARATAY LİSESİ

Lisans Diploması : AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ KAMU YÖNETİİ BÖLÜMÜ

Yükseklisans Diploması:

Tez Konusu : EKOTURİZMİN SOSYO KÜLTÜREL EKONOMİK
YÖNETSEL VE ÇEVRESEL ETKİLER BAKIMINDAN İRDELENMESİ: ANTALYA
KÖPRÜLÜ KANYON MİLLİ PARKI ÖRNEĞİ

Yabancı Dil / Diller : İNGİLİZCE

Adres : VARLIK MAH. 172. S. ÇALIKUŐU APT. 2-3 MERKEZ
ANTALYA

Tel. no : 0 242 2420821

